

Pécsi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Ázsoth Szilvia

A kapcsolati erőszak büntetőjogi szabályozásának gyakorlati érvényesülése – empirikus tapasztalatok egy országos bírósági iratvizsgálat és látencia kutatás alapján

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető:

Prof. Dr. habil. Nagy Zoltán András PhD

címzetes egyetemi tanár

**Pécs
2026**

Édesapám emlékére.

Ábra- és táblázat jegyzék

1. ábra: Thomas-Kilman modell
2. ábra: A kapcsolati erőszak regisztrált bűncselekményszámának alakulása (db/év; 2013-2026)
3. ábra: Bírósági döntések megoszlása az ügyben érintett eljárési szintek szerint
4. ábra: A vizsgált ügyek vármegyék szerinti megoszlása
5. ábra: A vizsgált ügyek elkövetőinek nemi megoszlása
6. ábra: A vizsgált ügyek sértettjeinek nemi megoszlása
7. ábra: Az elkövető és a sértett közötti kapcsolat megoszlása
8. ábra: Az alkoholfogyasztás előfordulási aránya a vizsgált kapcsolati erőszakos ügyekben (N=58)
9. ábra: A bódult állapot (kábitószer és egyéb pszichoaktív szerek) szerepe a vizsgált ügyekben
10. ábra: Az enyhítő körülmények előfordulása a vizsgált ügyekben (N=58)
11. ábra: A válaszadók nem szerinti megoszlása (N=414)
12. ábra: A kitöltők életkor szerinti megoszlása (N=414)
13. ábra: A kérdőív válaszadóinak iskolai végzettség szerinti megoszlása (N=414)
14. ábra: A kérdőív válaszadóinak családi állapota szerinti megoszlása
15. ábra: A kérdőív válaszadóinak családi állapota szerinti megoszlása (N=414)
16. ábra: Erőszakos cselekmények előfordulása a válaszadók családjában (N=414)
17. ábra: Erőszakos cselekmények előfordulása a válaszadók gyermekkorában (N=414)
18. ábra: Félelmet keltő veszekedések és szóváltások gyakoriságának vizsgálata (N=414)
19. ábra: Hatósági segítség igénybevételének megoszlása (N=414)
20. ábra: A bántalmazások és a bocsánatkérések gyakoriságának megoszlása (N=414)

1. táblázat: A hatályos Ptk. és Btk. hozzátartozó fogalmának összehasonlítása
2. táblázat: A kapcsolati erőszak regisztrált bűncselekményszáma az elkövetés helye szerint (db/év)
3. táblázat: Enyhítő körülmények kategóriák szerinti megoszlása és gyakorisága
4. táblázat: Súlyosító körülmények kategóriák szerint
5. táblázat: Gyermekbántalmazás és büntetőjogi minősítés a vizsgált ügyekben
6. táblázat: A kapcsolati erőszak minősítési alakzatainak halmazati összefüggései (N=58)
7. táblázat: A kérdőív válaszadóinak területi megoszlása vármegyénként (N=414)
8. táblázat: Az érzelmi (lelki) bántalmazással érintett hozzátartozók megoszlása (N=414)
9. táblázat: Az alap kategóriák előfordulása önállóan a vizsgált mintában (N=414)
10. táblázat: A fizikai, tetteges bántalmazással érintettek hozzátartozói kategóriák szerinti megoszlása (N=414)
11. táblázat: Fizikai bántalmazások megjelenési formái (N=414)
12. táblázat: A bántalmazás megosztásának címzettjei (N=414)
13. táblázat: A bántalmazóval való együtt maradás okai (N=414)
14. táblázat: A családon belüli bántalmazás pszichés és érzelmi hatásainak megoszlása (N=414)
15. táblázat: A környezet szerepe a gyermekkorban elszenvedett bántalmazás felismerésében és kezelésében (N=414)

Tartalomjegyzék

I. RÉSZ: Bevezetés	10
1.1. A kutatás témája és a témaválasztás indokolása	10
1.2. Az értekezés szerkezete.....	12
1.3. A kutatás módszertana	13
1.3.1. <i>Bírósági iratvizsgálat</i>	13
1.3.2. <i>Látencia vizsgálat (országos)</i>	14
II. RÉSZ: A konfliktusok elméleti alapjai és kezelésük modellje.....	15
1. A konfliktusok elméleti alapjai	15
2. A konfliktus fogalma és általános jellemzői	15
3. A konfliktusok típusai	16
3.1. Az információs alapú konfliktus	16
3.2. Kapcsolati alapú konfliktus.....	16
3.3. Értékalapú konfliktus	16
3.4. Strukturális alapú konfliktus	17
3.5. Szükséglet alapú konfliktus.....	17
3.6. Érdék alapú konfliktusok	17
3.7. Szituatív konfliktus	18
4. A családi konfliktusok sajátosságai.....	18
5. A konfliktus dinamikája	18
5.1. Jelzés	18
5.2. Vita.....	19
5.3. Polarizáció.....	19
5.4. Szegregáció	19
5.5. Destrukció	19
5.6. Kimerülés	19
6. A konfliktuskezelés modellje	20
7. Összefoglaló	22
III. RÉSZ: A családon belüli erőszak jellemző bűncselekményei	24
1. A kapcsolati erőszak bűncselekményébe integrált és a Btk.-ban másutt is megjelenő deliktumok.....	25
1.1. Rágalmazás, becsületsértés	26

1.2. Könnyű- és súlyos testi sértés	29
1.3. Személyi szabadság megsértése	34
1.4. Kényszerítés	36
1.5. A kapcsolati erőszak bűncselekményének összefoglaló elemzése	38
2. A kapcsolati erőszak önálló bűncselekményi tényállásában nem szereplő, kiskorúakhoz kapcsolódó deliktumok	47
2.1. A kiskorú veszélyeztetése és a gyermekbántalmazás törvényes minősítése.....	47
2.2. <i>Kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása</i>	50
2.3. <i>Kiskorú elhelyezésének megváltoztatása</i>	53
2.4. <i>Tartási kötelezettség elmulasztása</i>	54
3. <i>A kapcsolati erőszak önálló bűncselekményi tényállásában nem szereplő egyéb deliktumok</i>	56
3.1. Zaklatás	57
3.2. Emberkereskedelem és kényszermunka.....	61
3.3. Szexuális kényszerítés, szexuális erőszak	62
3.4. Emberölés.....	64
4. Összegzés	65
IV. RÉSZ: A kapcsolati erőszak rendőrségi kezelése Európában.....	68
1. A rendőrségi dominanciájú azonnali intézkedések modelljei	69
1.1. Magyarország.....	69
1.2. Németország.....	69
1.3. Csehország	71
2. Az ügyészi vagy bírói távoltartás dominanciája.....	72
2.1. Svédország	72
2.2. Franciaország	73
2.3. Olaszország	75
3. Az integrált intézményi modell	76
3.1. Spanyolország	76
4. Elektronikus ellenőrzési rendszerek	77
5. Megfontolandó megoldások az európai joggyakorlatból	78
V. RÉSZ: A nők elleni és a kapcsolati erőszak elleni fellépés nemzetközi és európai jogi fejlődése az ipari forradalomtól az Európai Unió 2024/1385 irányelvéig	79
1. A nők és a férfiak közötti diszkrimináció megszüntetésének történelmi előzményei.....	80

1.1. Az első ipari forradalom.....	80
1.2. A női munkavégzés szabályozásának folyamata röviden	80
1.3. A diszkriminációtól az erőszak, mint önálló jogi probléma megjelenéséig.....	83
2. Az Egyesült Nemzetek Szervezete és az Európai Unió intézkedései a diszkrimináció felszámolása elleni küzdelemben	83
2.1. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata.....	83
2.2. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye	84
2.3. Az ENSZ Nők Helyzetével Foglalkozó Bizottsága	86
2.4. A nők politikai szerepvállalása	88
2.5. A diszkrimináció megszüntetésére irányuló törekvések az oktatásban	88
2.6. A házassági beleegyezés	90
2.7. A Nők Elleni Megkülönböztetés Megszüntetéséről szóló Nyilatkozat.....	91
2.8. A Nők Elleni Megkülönböztetés Minden Formájának Megszüntetéséről szóló Egyezmény	91
2.9. Nyilatkozat a nők elleni erőszak felszámolásáról	93
2.10. A Pekingi Nyilatkozat és Cselekvésprogram	95
2.11. A 2002. évi 5. számú Ajánlás.....	96
3. Az Isztambuli Egyezmény.....	98
3.1. Az Isztambuli Egyezmény normatív jelentősége és korlátai	102
4. A kibererőszak, és a nők elleni és a családon belüli erőszak elleni küzdelemről szóló 2024/1385 irányelv.....	102
4.1. Az Irányelv elemzése és nívumai.....	103
4.1.1. Az Isztambuli egyezmény, mint referencia alap	103
4.2. Az Isztambuli Egyezmény és az Irányelv összehasonlító értékelése.....	104
4.3. Az Irányelv főbb céljai.....	104
4.4. Az Irányelv általános rendelkezései.....	105
4.5. Bűncselekmények	106
4.6. A női nemi szervek megcsonkítása	107
4.7. Kényszerházasság	108
4.8. Az erőszak büntetőjogi meghatározásáról általában	110
4.9. A kibererőszak	110
4.10. Gyermekvédelmi klauzulák.....	111
4.11. Megelőző intézkedések	112
4.12. Elkövetőkre vonatkozó rendelkezések	113
4.13. Koordináció és együttműködés	114
5. Összefoglaló	114

VI. RÉSZ: Bírósági ítéletek empirikus vizsgálata	116
1. Bűnügyi statisztikai adatok	118
2. Az iratvizsgálat módszertana	120
3. A vizsgált ügyek megoszlása a bírósági eljárások szintjei szerint	121
4. A vizsgált ügyek vármegyék szerinti területi megoszlása	122
5. Az elkövetők és a sértettek nemi megoszlása	123
5.1. Az elkövetőkre vonatkozó megállapítások	123
5.2. A sértettekre vonatkozó megállapítások	124
6. Az elkövető és a sértett családi viszonya	125
7. Jogerős távoltartási végzés hatálya alatti elkövetések vizsgálata	126
7.1. A vizsgálati szempont indokoltsága.....	126
7.2. A távoltartás elrendelésének és megszegésének statisztikai áttekintése	126
7.3. Távoltartás hatálya alatti ismételt elkövetés	127
7.3.1. <i>A távoltartás megszegése, majd későbbi jogkövető magatartás</i>	<i>127</i>
7.3.2. <i>Távoltartás ellenére megvalósuló ismételt és fokozódó erőszak az élettárs és annak édesanyja sérelmére</i>	<i>129</i>
7.3.3. <i>Többszöri távoltartás alatti folyamatos zaklatás és többszöri erőszak.....</i>	<i>130</i>
7.3.4. <i>A távoltartás ismételt megszegése, fenyegetőzés, majd súlyos bántalmazás..</i>	<i>132</i>
7.3.5. <i>Távoltartás ellenére fennmaradó veszélyhelyzet, majd a sértett megölése</i>	<i>133</i>
7.4. Vizsgálati pont rövid összefoglalása	135
8. Az elkövetők és a sértettek személyiségjegyei (ittasság, bódult állapot), mint kockázati indikátorok	135
8.1. A vizsgálati szempont indokoltsága és statisztikai adatok.....	135
8.2. A szokványos mértékű és a rendszeres alkoholfogyasztással összefüggő kapcsolati erőszakos esetek	137
8.2.1. <i>Az ittas állapothoz kapcsolódó féltékenység és azonnali tettlegesség.....</i>	<i>137</i>
8.2.2. <i>Szokványos részegség és annak konfliktuseszkaláló hatása.....</i>	<i>137</i>
8.2.3. <i>Hosszabb időn át fennálló, kifejezetten az alkoholhoz köthető agresszió.....</i>	<i>138</i>
8.2.4. <i>Alkohol-, kábítószer- és gyógyszerfogyasztás melletti szülőbántalmazás.....</i>	<i>138</i>
8.2.5. <i>Állandó ittasság és az indulati kontroll fellazulása</i>	<i>139</i>
8.2.6. <i>Éveken át tartó, ismétlődő, ittas állapotban elkövetett bántalmazás</i>	<i>139</i>
8.2.7. <i>Rendszeres hétvégi alkoholfogyasztás és kiszolgáltatott sértett sérelmére elkövetett erőszak</i>	<i>140</i>
8.2.8. <i>Havi rendszerességű bántalmazás és az ittas állapot büntetékiszabási értékelése</i>	<i>140</i>
8.2.9. <i>Visszatérő ittas állapot, szélsőségesen megalázó bántalmazás</i>	<i>141</i>

8.2.10. <i>A rendszeres ittasság, a kapcsolati erőszak és a perújításban feltárt életveszélyt okozó testi sértés összefüggései</i>	141
8.3. Az alkoholfogyasztás vizsgálatának összefoglalója.....	145
8.4. Tudatmódosító szerek jelenléte, a bódult állapot jelentősége.....	146
9. A bünteteskiszabási körülmények során értékelt enyhítő és súlyosító körülmények	147
9.1. Az enyhítő körülmények általános és statisztikai értékelése	147
9.2. Az enyhítő körülmények típusainak értékelése.....	149
9.3. A súlyosító körülmények általános és statisztikai értékelése.....	150
9.4. Főbb megállapítások	152
10. A gyermekbántalmazás büntetőjogi minősítésének empirikus vizsgálata	152
10.1. A vizsgálati szempont indokoltsága, módszertana és statisztikai adatai.....	153
10.2. A gyermek sérelmére megvalósuló kapcsolati erőszaknak minősített ügyek vizsgálata	155
10.2.1. <i>A gyermek sérelmére megvalósuló kapcsolati erőszak helyesen került büntetőjogi minősítésre</i>	155
10.2.2. <i>Kapcsolati erőszak és kiskorú veszélyeztetése halmazatban</i>	158
10.3. A másodfokú bíróságok felmentést követő helyesbítései	163
10.3.1. <i>Elsőfokú felmentés után másodfokon megállapított kiskorú veszélyeztetése és kapcsolati erőszak nevelőszülői környezetben</i>	163
10.4. A kiskorú veszélyeztetésének irányába tévesen mozdult elsőfokú minősítés másodfokú bíróság általi korrigálása	167
10.4.1. <i>Kiskorú veszélyeztetése mellett másodfokon kapcsolati erőszakkal kiegészített minősítés</i>	168
10.5. A rendszeres gyermekbántalmazás törvényes minősítésének problematikája.....	176
10.5.1. <i>A rendszeres gyermekbántalmazás értékelésének elmaradása</i>	177
10.6. Vizsgálati rész összegzése.....	179
10.7. Konklúzió.....	180
11. A kapcsolati erőszakkal halmazatban elkövetett bűncselekmények vizsgálata.....	181
11.1. A vizsgálati szempont indokoltsága és statisztikai adatok.....	181
VII. RÉSZ: A kapcsolati erőszak látenciájának empirikus vizsgálata	184
1. A látenciavizsgálatának indokoltsága	185
2. A látenciavizsgálati kérdőív eredményei	188
2.1. A válaszadók nemi megoszlása.....	188
2.2. A válaszadók életkori megoszlása.....	188
2.3. A válaszadók lakóhely szerinti megoszlása	189

2.4. A válaszadók iskolai végzettsége	190
2.5. A válaszadók családi állapota	191
2.6. A válaszadók gyermekeinek száma.....	192
2.7. Erőszakos cselekmények előfordulása	192
2.8. Gyermekkorban átélt lelki vagy testi erőszak	193
2.9. Félelmet keltő családi veszekedések	194
2.10. Családon belüli érzelmi (lelki) bántalmazás	195
2.11. Családon belüli érzelmi (lelki) bántalmazás megnyilvánulási formái	197
2.12. Családon belüli tettleges (fizikai) bántalmazás	198
2.13. Családon belüli tettleges (fizikai) bántalmazás megnyilvánulási formái.....	199
2.14. Segítségkérés, távoltartás	200
2.15. A bántalmazottak másokba vetett bizalma.....	201
2.16. A bántalmazóval való együtt maradás okai.....	202
2.17. A családon belüli bántalmazás pszichés hatásainak megoszlása	203
2.18. Bántalmazások utáni bocsánatkérés	204
2.19. Gyermekvédelmi jelzőrendszer intézkedései	205
2.20. A válaszadók saját (szabadszavas) gondolatai	207
2.21. Az anonim online kérdőív eredményeinek összefoglalása	209
Összefoglaló	213
Summary	217
Irodalomjegyzék.....	221
1. számú melléklet: Hozzá tartozói relációk	233
2. számú melléklet: Részletes lista a kapcsolati erőszakkal halmazatban elkövetett bűncselekményekről.....	234
3. számú melléklet: Bírósági ítéletek ügyszámai	235
4. számú melléklet: A kapcsolati erőszak minősítése, a halmazati bűncselekmények és a bírói döntések alakulása a vizsgált ügyekben	237
5. számú melléklet: Gyermekbántalmazás és büntetőjogi minősítés a vizsgált ügyekben....	245
6. számú melléklet: Látencia kérdőív	249

*" Quid est sanctius, quid omni religione
munitius quam domus unius cuiusque civium?"¹*

I. RÉSZ: Bevezetés

1.1. A kutatás témája és a témaválasztás indokolása

A család, mint a társadalom legkisebb és legszorosabb egysége alapvetően biztonságot, érzelmi és anyagi háttérrel biztosít a partnerek számára, elősegítve egymás támogatását, valamint a gyermekek szocializációját. Megítélésem szerint ez az ideális kép azonban megtörik, amennyiben a családtagok között olyan feszültségek alakulnak ki, amelyek erőszakba torkollnak. A családon belüli erőszak nem egy új keletű deviancia, hanem a történelem során folyamatosan jelen lévő jelenség, amely koronként és kultúránként - jellemzően nyugatról keletre haladva - eltérő módon jelentkezik, ezzel összefüggésben erkölcsi-, jogi következményei is eltérnek. A XIX. század társadalmi folyamatai – különösen a nők munkába állása, valamint a jogaikért folytatott mozgalmak (például a szüffrazsett mozgalom és a választójogért folytatott küzdelem) – már előrevetítették azt az igényt, hogy a családon belüli viszonyokban megjelenő egyenlőtlenségek és bántalmazások is láthatóvá váljanak. A XX. században a kriminológiai kutatások fejlődése, valamint a gyermekvédelem előtérbe kerülése tovább erősítette e jelenség tudományos és társadalmi feldolgozásának szükségességét.

A területet kutató tudományos megállapításokból bizonyosan következtethetünk arra, hogy rendkívül nagyfokú látenciával állunk szembe, mind hatóság által ismertté vált cselekmények számában, mind azok a magatartások esetében, melyek napvilágra sem kerülnek, nincsenek sem közvetlen tanúi, sem hallomás tanúi sem. A családon belüli erőszakra vonatkozó definíciók ugyanakkor nem egységesek. A jelenség több tudományterület metszéspontjában helyezkedik el: a büntetőjogtudomány feladata a tiltott magatartások meghatározása, míg a kriminológia az okok feltárásában és a látencia vizsgálatában nyújt segítséget. A segédtudományok közül a pszichológia és a szociológia megállapításai szintén elengedhetetlenek a jelenség mélyebb megértéséhez.

¹ Marcus Tullius Cicero: De domo sua 109. Mi lehet szentebb, mi lehet minden vallási védelem által inkább oltalmazott, mint minden polgárnak a saját otthona? Hivatalos fordítás: Soós Adrienn angol-latin szakos tanár és ógörög szakos bölcsész, tanársegéd: PTE-ETK Egészségtudományi Kar Egészségtudományi, Alapozó, Szülésznői és Védőnői Intézet, óraadó PTE ÁOK Egészségügyi Nyelvi és Kommunikációs Intézet.
<https://www.thelatinlibrary.com/cicero/domo.shtml#109>

Sajátossága, hogy nem elszigetelt cselekményként jelenik meg, hanem egy fokozatosan eszkalálódó konfliktusfolyamat részeként, amelyben a verbális, pszichikai és fizikai erőszak különböző formái egymást követve, egymásra épülve valósulnak meg. A társadalmi felfogás az erőszakot jellemzően fizikai bántalmazásként azonosítja, ugyanakkor megítélésem szerint a családon belüli erőszak ennél lényegesen szélesebb spektrumot ölel fel. A verbális megalázás, a pszichikai kontroll, a gazdasági függőség kialakítása és kihasználása, a szexuális kényszerítés vagy akár a másik fél életének folyamatos ellenőrzése mind olyan magatartások, amelyek gyakran a „négy fal között” maradnak, és sok esetben még a sértett sem azonosítja azokat erőszakként. A fizikai bántalmazás sok esetben csupán a „jéghegy csúcsa”, amely mögött egy komplex, egymást erősítő magatartásláncolat húzódik meg.

A jelenség nem korlátozódik kizárólag a partnerkapcsolatokra, hanem megjelenhet gyermekek, illetve idősebb családtagok sérelmére is. A családi konfliktusok elmérgesedése gyakran vezet párkapcsolatok felbomlásához, váláshoz, amely ritkán zajlik békésen. A gyermekelhelyezés, a vagyoni kérdések és az új élethelyzet kialakítása mind olyan tényezők, amelyek további konfliktusokat generálhatnak, és akár zaklató, kényszerítő vagy erőszakos magatartásokhoz vezethetnek.

A kapcsolati erőszak, mint büntetőjogi tényállás megjelenése a magyar büntetőjogban világos normatív válasz a családon belüli, intim kapcsolati térben megvalósuló, tartós és ismétlődő bántalmazási mintázatok sajátosságaira. A Btk. 212/A. § kodifikációja azt a dogmatikai felismerést tükrözi, hogy az ilyen cselekmények társadalomra veszélyessége nem merül ki az egyes rész-cselekmények által okozott, elkülönült jogsértésekben, hanem a kapcsolati függőségen alapuló, strukturálisan aszimmetrikus viszonyban megvalósuló erőszak önálló büntetőjogi relevanciával bír. Véleményem szerint a tényállás ratio legis-e éppen abban ragadható meg, hogy a jogalkotó a tartós bántalmazási viszonyt, mint önállóan értékelendő társadalmi jelenséget emeli a büntetőjog tárgyává.

A kutatás témaválasztását indokolja továbbá, hogy a kapcsolati erőszak jelensége a társadalom minden rétegében jelen van, nem korlátozódik egyetlen társadalmi csoportra sem. A média beszámolóit és a nyilvánosság növekedése ugyan hozzájárultak a jelenség láthatóbbá válásához, azonban álláspontom szerint a látencia továbbra is jelentős.

Az értekezés célja a kapcsolati erőszak büntetőjogi megjelenésének komplex vizsgálata, amely egyrészt a releváns tényállások dogmatikai elemzésére, másrészt a joggyakorlat empirikus feltárására épül. Törekedtem arra, hogy a kapcsolati erőszak jelenségét komplex módon

vizsgáljam: egyrészt a büntetőjogi tényállások dogmatikai elemzésén, másrészt a hazai joggyakorlat empirikus feltárásán, valamint egyes külföldi modellek bemutatásán keresztül, amelyek a hazai jogalkotás számára is iránymutatással szolgálhatnak.

Kutatásom alapfeltevése, hogy a kapcsolati erőszak elleni büntetőjogi fellépés hatékonysága nem kizárólag a jogszabályi környezet függvénye, hanem jelentős mértékben meghatározza a jogalkalmazás következetessége, valamint a preventív eszközök tényleges érvényesülése.

1.2. Az értekezés szerkezete

Az értekezés a kapcsolati erőszak jelenségének komplex, több szinten történő vizsgálatára épül, amely az elméleti megalapozástól a normatív környezet elemzésén át az empirikus kutatási eredmények bemutatásáig terjed.

A dolgozat első része rögzíti a kutatás tárgyát, indokoltságát és célkitűzéseit, valamint ismerteti az alkalmazott módszertant. E körben külön hangsúlyt kap a bírósági ítéletek strukturált tartalomelemzésén alapuló vizsgálat, valamint a látencia feltárására irányuló empirikus kutatás. A második rész a konfliktuselméleti kereteket mutatja be, amely a kapcsolati erőszak értelmezésének elengedhetetlen alapja. A fejezet rámutat arra, hogy az erőszakos magatartások jellemzően nem izolált jelenségek, hanem egy fokozatosan eszkalálódó konfliktusfolyamat végpontjaként jelennek meg.

A harmadik rész a magyar büntetőjog rendszerében elemzi a kapcsolati erőszakkal összefüggő releváns bűncselekményeket. A fejezet a különböző tényállások egymásra épülését hangsúlyozva mutatja be, hogy a családon belüli erőszak miként jelenik meg több, egymással összefüggő büntetőjogi minősítés keretében.

A negyedik és ötödik rész a nemzetközi és európai dimenziót tárja fel: egyrészt a kapcsolati erőszak rendőrségi kezelésének európai modelljeit, másrészt a nemzetközi jogfejlődést és az uniós szabályozási törekvéseket, különös tekintettel a legújabb irányelvi megoldásokra.

Az értekezés központi részét a hatodik és hetedik fejezet képezi, amelyek az empirikus kutatás eredményeit tartalmazzák. A bírósági ítéletek vizsgálata során feltárásra kerülnek a kapcsolati erőszak gyakorlati megjelenési formái, a büntetés kiszabási gyakorlat sajátosságai, valamint a távoltartási intézkedések tényleges hatékonysága. A látenciavizsgálat eredményei ezzel párhuzamosan rávilágítanak azokra az esetekre is, amelyek a hivatalos igazságszolgáltatási rendszeren kívül maradnak, ezáltal kiegészítve a bírósági gyakorlatból kirajzolódó képet.

Az értekezés szerkezete tehát egy felépített ívet követ: az elméleti és normatív alapoktól az empirikus bizonyítékokig haladva törekszik a kapcsolati erőszak büntetőjogi szabályozásának és gyakorlati érvényesülésének átfogó értékelésére. A különböző módszerek együttes alkalmazása révén a dolgozat nemcsak leíró jellegű elemzést nyújt, hanem lehetőséget teremt a jogalkalmazási gyakorlat kritikai vizsgálatára és a továbbfejlesztés irányainak kijelölésére is.

1.3. A kutatás módszertana

Az értekezés elkészítése során többféle forrást és módszertani megközelítést alkalmaztam, amelyek egymást kiegészítve biztosítják a kutatás komplexitását és megalapozottságát. A disszertáció egyrészt primer forrásokra, másrészt szekunder adatgyűjtésre épül.

A primer források körében a hazai és nemzetközi szakirodalom feldolgozására került sor, amely magában foglalja a büntetőjog-tudomány meghatározó monográfiáit, tankönyveit és tanulmányait, továbbá a kapcsolati erőszak kriminológiai, szociológiai és pszichológiai megközelítéseit bemutató tudományos munkákat. A jogi elemzés alapját a hatályos jogszabályok – különösen a 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről rendelkezései – képezik, kiegészítve a releváns alkotmánybírósági és kúriai döntésekkel, valamint az európai és nemzetközi dokumentumokkal.

A szekunder kutatás két pilléren nyugszik. Egyrészt sor került az Országos Bírósági Hivatal által közzétett anonim bírósági határozatok strukturált tartalomelemzésére, amely lehetővé tette a kapcsolati erőszak büntetőjogi megjelenésének, valamint a jogalkalmazási gyakorlat sajátosságainak empirikus vizsgálatát. Másrészt a kutatás kiegészült egy országos kérdőíves adatfelvétellel, amely a látencia feltárására irányult, és lehetőséget biztosított azon esetek elemzésére is, amelyek a büntető igazságszolgáltatás látókörén kívül esnek.

1.3.1. Bírósági iratvizsgálat

Az Országos Bírósági Hivatal által 2013. július 1. - 2026. február 20. közötti időszak vonatkozásában (12 teljes év) közzétett anonim bírósági ítéletek vizsgálatának eredményeit tárgyalom. Az elemzés alapját képező adatbázis erre az időintervallumra nézve **58** büntetőügyet (1622 oldal) tartalmazott; a keresést (utolsó frissítést) 2026. március 31. napján zártam le. Kapcsolati erőszak tárgykörében **131** anonim bírósági ítélet (58 db I. fokú, 57 db II. fokú, 5 db III. fokú és 11 db kúriai döntés) állt rendelkezésre, amelyekből strukturált tartalomelemzéssel került sor az adatok kigyűjtésére. Az ítéletek kiválasztása célzottan történt, keresésem

kritériuma az volt, hogy az ügyek tényállása a kapcsolati erőszak dogmatikai sajátosságainak empirikus vizsgálatára alkalmas legyen, tehát valamilyen formában megjelenjen a döntésekben a Btk. 212/A. §-a.

1.3.2. Látencia vizsgálat (országos)

A kapcsolati erőszak gyakorlatának vizsgálatához elengedhetetlennek és indokoltnak tartottam egy országos lefedettségű empirikus kutatás lefolytatását annak érdekében, hogy valamennyire feltárhatóvá váljanak azok az esetek is, amelyek sem a büntető igazságszolgáltatás, sem a hivatalos statisztikai adatgyűjtés szintjén nem jelennek meg. E célból állítottam össze a „Családon belüli erőszak – látenciavizsgálati kérdőív” című, 20 kérdésből álló anonim kérdőívet (7. számú melléklet). Az elkészítés során több szempont figyelembe vételére is törekedtem, így különösen arra, hogy rövid idő alatt, hozzávetőleg 5–8 perc alatt kitölthető legyen, és a jogi szaknyelvtől eltérően közérthető megfogalmazásban szólítsa meg a válaszadókat.

Az adatfelvétel 2025. december 2. és 2026. március 22. között zajlott. Ezen időszak alatt mindösszesen **414** értékelhető, teljes mértékben kitöltött, minden kérdést megválaszoló személy eredményei érkeztek vissza. Az adatgyűjtés a névtelenség biztosítása mellett online kérdőíves formában valósult meg, tehát a hivatkozás birtokában bárki számára elérhető és kitölthető volt. A kitöltésszám növelése érdekében a felhívás megjelent a Facebook közösségi platformon, továbbá eljuttattam a témával foglalkozó szervezetekhez és több egyetemhez is azzal a kéréssel, hogy mérlegeljék a kérdőív tartalmát és belátásuk, valamint az önkéntesség mindenkori szem előtt tartásával támogassák a kutatásomat. A terjesztés során fontosnak tartottam, hogy a kérdőív a lehető legszélesebb körhöz eljusson, beleértve a kisebb településeken és falvakban élőket is, hiszen a látenciavizsgálat egyik tényezője a minél nagyobb számú merítés.

Nyilatkozom, hogy az értekezésben szereplő valamennyi táblázat és diagram (kivéve az 1. számú) a saját kutatási eredményeim alapján készült saját szerkesztés, így ennek tényét az egyes ábráknál külön nem, hanem ehelyütt rögzítem.

II. RÉSZ: A konfliktusok elméleti alapjai és kezelésük modellje

A kapcsolati erőszak vizsgálata nem érhető meg teljes mélységében a konfliktus fogalmának, típusainak és dinamikájának áttekintése nélkül. A családon belüli, illetve a partnerkapcsolatokban megjelenő erőszak jellemzően nem előzmény nélküli, hanem egy hosszabb ideje fennálló, fokozatosan eszkalálódó konfliktusfolyamat részeként következik be. E fejezet célja annak bemutatása, hogy a konfliktusok miként alakulnak ki, milyen formákban jelenhetnek meg az emberi kapcsolatokban, és milyen folyamat mentén juthatnak el akár a destruktív, erőszakos szintig. A konfliktuskezelési modellek ismertetése pedig azért bír különös jelentőséggel, mert segítségükkel jobban megérthető, hogy az érintettek milyen viselkedésminták mentén reagálnak a feszültségekre, és mely pontokon lenne még lehetőség a helyzet békés rendezésére. Mindez közvetlenül kapcsolódik a kapcsolati erőszak témaköréhez, hiszen a megelőzés, a korai felismerés és az adekvát beavatkozás csak akkor lehet hatékony, ha a konfliktusok természetét és eszkalációs mechanizmusait is kellő mélységben értelmezzük.

1. A konfliktusok elméleti alapjai

A konfliktusok elméleti vizsgálata a kapcsolati erőszak szempontjából azért bír kiemelt jelentőséggel, mert az erőszakos magatartás számos esetben nem izolált jelenségként, hanem egy korábban már jelen lévő, fokozatosan mélyülő konfliktus végpontjaként jelenik meg. Természetesen nem minden konfliktus vezet erőszakhoz, ugyanakkor a családi és párkapcsolati konfliktusok bizonyos típusai, különösen a tartósan fennálló, érzelmileg telített, kommunikációs zavarral terhelt helyzetek nagyobb valószínűséggel hordozzák magukban a veszélyeket.

2. A konfliktus fogalma és általános jellemzői

A konfliktusok eltérő intenzitással vannak jelen és az intenzitás mértékétől függően hatnak érzelmi, lelki állapotunkra. A konfliktus a kisebb félreértéssel kezdődik és az egyet nem értő vélemény kimondásával válik láthatóvá. Az agresszió egyre erősödő jelenlétét mutatja a másik fél közvetlen számonkérése, verbális megtámadása. A szóbeli fenyegetéseket könnyen követheti fizikai támadás, ami a másik fél megsemmisítésével vagy az arra való törekvéssel végződhet.²

² Bakacsi Gyula, Bokor Attila: Szervezeti magatartás és vezetés. Budapest, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., 1996.

3. A konfliktusok típusai

Ahhoz, hogy megtanuljuk felismerni az egyes konfliktusokat, először tisztázni kell annak alapvető típusait. A konfliktusok típusainak meghatározása nem feltétlenül egységes. A hazai szaktekintélynek számító Kertész Tibor nézete szerint a konfliktusokat a bennük résztvevő feleknek a konfliktushoz, valamint egymáshoz való viszonya alapján tudjuk típusokba sorolni. Ezek alapján megkülönböztetünk információs alapú, kapcsolati alapú, értékalapú, strukturális alapú, szükséglet alapú, érdek alapú, valamint szituatív konfliktusokat.³

3.1. Az információs alapú konfliktus

Elnevezéséből is adódóan elsősorban abból ered, hogy a felek között az információ áramlása nem működik megfelelően. Az egyik vagy a másik fél valamilyen oknál fogva nem osztotta meg az információt, így az értelemszerűen nem jutott el a másik félhez. Az információ mennyisége jelen esetben irreleváns, tekintve, hogy maga az információ hiánya okozza a feszültséget. Ebből következik, hogy az információs alapú konfliktusok félreértések halmazaként értékelhető. Ha az információ áramlását nézzük, akkor ide tartoznak a téves információk vagy éppen az információtöbblet. Utóbbi az információk eltérő értelmezéséhez is vezethet.⁴

3.2. Kapcsolati alapú konfliktus

Ebben az esetben is nagy szerepet kap az információáramlás vagy annak teljes hiánya. Általában egy hosszabb ideje egymással rosszul vagy egyáltalán nem kommunikáló felek között fordul elő. Az ilyen helyzetekhez jellemzően erős, negatív érzelmek párosulnak, mely feltételezi, hogy hosszú ideje fennálló problémáról van szó, azaz a konfliktus gyökerei mélyre nyúlnak vissza.⁵ Mivel az ember természeténél fogva társas lény⁶, számos különböző emberi kapcsolatokkal rendelkezik, így ezzel a konfliktus típussal találkozunk talán leggyakrabban a hétköznapjainkban.

3.3. Értékalapú konfliktus

A mindennapi életben fontos értékek különbözőségére vezethető vissza. Ez egy viszonylag nehezen kezelhető konfliktus típus, hiszen olyan területeket érinthet, mint a neveléssel,

³ Kertész Tibor: Mediáció a gyakorlatban. Miskolc Bíbor Kiadó, 2010. 21. o.

⁴ Kertész Tibor, 2010: i.m. 21. o.

⁵ Kertész Tibor, 2010: i.m. 22. o.

⁶ Tóth Béla: Szájruj szájrja. A magyarság szálló igéi. Budapest, Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-t., 1901. 282. o.

politikával, vallással összefüggő nézetek, generációs különbségekből eredő életfelfogás. Így az egyes helyzeteket és a megoldási lehetőségeket is eltérően értékelhetjük. Kertész Tibor szerint ez az egyik legnehezebben kezelhető konfliktus típus, hiszen gondoljunk csak bele mennyire nehéz feladat konszenzusra jutni vallási kérdésekben.⁷

3.4. Strukturális alapú konfliktus

Ahogy a nevéből is adódik, jellemzően olyan felek között alakul ki, ahol a felek egymással ellentétes érdekű szervezeti egységek képviselőitében lépnek fel.⁸ Jellemzője, hogy a felek cselekedetei nem hatékonyak, de céljaik dominánsan megegyeznek. Ilyen típusú konfliktus jellegzetesen alá-fölé rendelt kapcsolatokban álló felek között alakul ki, például munkahelyi kapcsolatokban a vezető-beosztott között, iskolai körülmények között a tanár-diák kapcsolatokban merülnek fel. Az egyik fél hatékonyabban fér hozzá a forrásokhoz, míg a másik kevésbé vagy egyáltalán nem és amennyiben a felek közötti kommunikáció sem működik, akkor ez konfliktusok kialakulásához vezet. Strukturális konfliktus alapja lehet tehát valamilyen szervezeti, működési rendellenesség, szabálytalanság.⁹

3.5. Szükséglet alapú konfliktus

Ez alatt az alapvető emberi szükségletekkel kapcsolatos konfliktusokat értjük. Olyan emberi szükségletekre vonatkoznak, melyek az emberek számára nagyon fontosak.¹⁰ Elismerés, megbecsülés, bizalom szükségletek, odafigyelés. Amennyiben ezek a szükségletek nem teljesülnek, kialakul a konfliktus. Ezen konfliktus típusnál is elmondható, hogy a fentiekén kívül, itt is megjelennek a negatív érzések a felekben.

3.6. Érdek alapú konfliktusok

Az egyén társadalmi, politikai vagy foglalkozásához kötődő törekvéseihez kapcsolódnak, melyek az egyént körülvevő körülményekkel együtt változnak. Ilyen konfliktus jellemzően szerződéses viszonyban álló felek között jelenik meg.¹¹ Sasfy az érdekkonfliktus kialakulásának gyökereit abban látja, hogy az az emberi kapcsolatokban felmerülő problémákat milyen értékrend alapján kívánják a felek megoldani.¹²

⁷ Kertész Tibor, 2010: i.m. 22-23. o.

⁸ Sasfy György Zoltán: Konfliktuskezelés, stresszkezelés. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2018. 25. o.

⁹ Csemáné Dr. Váradi Erika - dr. Gilányi Eszter, 2011: Alternatív vitarendezés. Miskolc, Nemzeti Tankönyvkiadó, 14. o.

¹⁰ John Burton: Conflict: Resolution and Prevention. New York, St. Martin's Press, 1993/2. In. Kertész Tibor: Mediáció a gyakorlatban. Miskolc, Bíbor Kiadó, 2010. 24. o.

¹¹ Kertész Tibor, 2010: Mediáció...i.m. 24. o.

¹² Sasfy György Zoltán, 2018: Konfliktuskezelés...i.m. 25. o.

3.7. Szituatív konfliktus

Akkor alakul ki, amikor a felek nem ismerik egymást, de egy kialakult élethelyzet következtében találkoznak és konfliktus alakul ki közöttük. Ezáltal a szituatív konfliktus legfőbb jellemzője, hogy váratlanul jelentkezik, erős indulatokat vált ki a felekből, melynek következtében még bűncselekmény elkövetéséhez is vezethet.¹³

Az egyes típusok nem feltétlenül állnak önmagukban, gyakran egy vagy több különböző típusú konfliktussal együtt mozognak.¹⁴ Fentiekből egyértelműen látszik továbbá, hogy a szakma hazai képviselői nemcsak, hogy egyetértenek a tipizálás tekintetében, de az egyes konfliktus jellemzőiben is egyező nézeteket vallanak.

4. A családi konfliktusok sajátosságai

A kapcsolati erőszak és az előzőekben felsorolt konfliktustípusok kapcsán megállapítható, hogy a családon belül melyek azok a típusok, amik leginkább előfordulhatnak. A jelenségben a konfliktus jellemzően hosszú időre nyúlik vissza, a felek érzelmileg mélyen érintettek. Ezt támasztja alá, hogy a kommunikáció már nehézkesen vagy egyáltalán nem működik, és ha működik is előfordulhat, hogy fenyegetéseket, sértéseket tartalmaz, ami szintén növelheti a konfliktus súlyosságát és mértékét. Az egyes típusokat vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a családon belül leggyakrabban a kapcsolati alapú, információs alapú, strukturális alapú, érdek- és értékalapú konfliktus fordul elő.

5. A konfliktus dinamikája

Kurt Robert Spillman svájci konfliktuskutató és Kati Spillman pszichoanalitikus 1991-ben írt tanulmányában a konfliktust, mint folyamatot 5 szakaszra bontotta.¹⁵

5.1. Jelzés

Nézetük szerint az *első* szakasz a jelzés, amely során kialakul a felekben a véleményük, igényeik, érdekeik és azt a felek képesek is egymás tudomására hozni. Ebben a szakaszban a felek tisztán látják és pontosan érzik azokat a pontokat, amelyek sérelmesek számukra a másikkal kapcsolatban és nyitottak arra, hogy az a másik féllel megosszák.

¹³ Kertész Tibor, 2010: Mediáció...i.m. 25. o.

¹⁴ Kertész Tibor, 2010: Mediáció...i.m. 26. o.

¹⁵ Spillman, Kurt R. and Kati Spillman, 1991: On Enemy Images and Conflict Escalation. International Social Science Journal 43, 57-76. o.

5.2. Vita

A konfliktus dinamikájának következő állomása, avagy *második* szakasza a vita. Ebben a fázisban a felek átlépnek egy ponton és nyíltan megfogalmazzák érdekeiket, igényeiket, ám ennek ellenére nem törekednek az eltérő nézeteik egymáshoz való közelítésére, inkább a saját igényeiket próbálják meg érvényesíteni.

5.3. Polarizáció

Fentiek után folytatódik a konfliktus eszkalációja, azaz a folyamat a következő szakaszba lép, amely a *polarizáció*. Ezen a ponton az ellentétes nézőpontok megmerevednek, fő hangsúly a különbségek érzékeltetésére kerül, tehát a fennálló konfliktus súlyossága és annak mértéke az idő előrehaladtával növekszik.

5.4. Szegregáció

A *negyedik* szakaszban a felek már teljesen elkülönülnek, nem szeretnék a másik érdekeit, nézőpontját mérlegelni vagy átgondolni, csak a saját szempontjaikat hajlandóak szem előtt tartani és nem indulnak el a másik irányába tanúsított megértés felé.

5.5. Destrukció

Ekkor lép a konfliktus folyamata a következő szintre, az *ötödik* szakaszban a felek teljes mértékben egymás legyőzésére törekednek.

5.6. Kimerülés

A folyamat végső stádiuma akkor következik be, ha a felek nem képesek vagy nem is kívánnak továbblépni a destrukció szakaszán, már belefáradtak a konfliktusba, csökken bennük a feszültség. Kertész Tibor a konfliktusok folyamatának vizsgálatakor Stillman-ék nézeteivel egyező álláspontra jutott.¹⁶

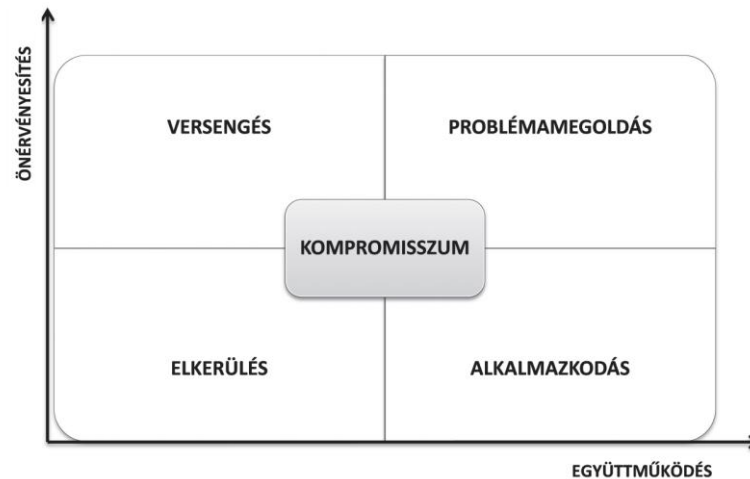
Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy a konfliktus folyamatának minden szakaszában nagy jelentősége annak, hogy az érintettek hogyan és miként kommunikálnak egymással, mennyire nyitottak, milyen az érzelmi világuk éppen, milyen alapvető személyiség jellemzőik vannak. Természetesen ezen tulajdonságokat a végtelenségig lehetne sorolni, ám az adott személy konfliktushoz való viszonyulása nagymértékben meghatározza, hogy a konfliktus folyamatát melyik szakaszig juttatja el.

¹⁶ Kertész, 2010: i.m. 21-30. o.

6. A konfliktuskezelés modellje

A konfliktuskezelés és a vitarendezés egyik legismertebb modelljét Kenneth L. Thomas és Ralph H. Kilmann alkotta meg 1974-ben, amikor létrehozták a konfliktuskezelés új eljárását, az ún. Thomas–Kilmann modellt.¹⁷

1. ábra: Thomas-Kilman modell ¹⁸

A modell áttörésként értékelhető, hiszen a magyar szakirodalom a konfliktuskezelés modellezése során a mai napig épít erre a műre. Lásd például Sasfy György Zoltán 2018-ban megjelent könyvét ¹⁹, melyben ő is használja a Thomas-Killman modellt, valamint Kertész Tibor is ennek alapján vázolja fel a konfliktus-megoldó viselkedés öt kategóriáját.²⁰ Ahogyan az ábrán látható, a modell két tengely mentén értelmezhető. A függőleges tengely Sasfy értelmezésében az önérvényesítés, míg a vízszintes tengely az együttműködés kifejezője. Kertész más kifejezéseket használ ugyanezen tengelyekre, mégpedig saját érdek és másik érdeke.²¹ A konfliktuskezelés módja tehát attól függ, hogy mennyire akarják a felek érvényesíteni az akaratukat, és mennyire hajlandók a másik fél igényeit is megvalósítani.

A modell öt konfliktuskezelési modellt alkalmaz.

¹⁷ Thomas, K.W. – Kilmann, R.H.: The Thomas-Kilmann Conflict Mode Instrument. Tuxedo, NY: XICOM, 1974. 54. o.

¹⁸ Forrás: Sasfy György Zoltán: Konfliktuskezelés, stresszkezelés. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2018. 38-41. o.

¹⁹ Sasfy György Zoltán: Konfliktuskezelés, stresszkezelés. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2018. 38-41. o.

²⁰ Kertész, 2010: i.m. 40-46. o.

²¹ Kertész, 2010: i.m. 41. o.

A *versengés* Sasfy szerint az önérvényesítő, nem igazán együttműködő emberek konfliktuskezelési módja. Az illető mindenáron megpróbálja érvényesíteni a saját megoldási módját a másik féllel szemben, ami esetenként akár káros is lehet. Számára csak maga az ügy fontos, nincs tekintettel a másokra. Ezen konfliktuskezelési módszert leggyakrabban a megbecsülésre vágyó, azt akaró, hatalomorientált emberek használják előszeretettel. Az ilyen típusú személy képes mindent megtenni annak érdekében, hogy legyőzze a vele szembenálló felet, melyet leginkább annak elnyomásával igyekszik elérni. A versengő stratégia visszafelé is elsülhet. Egyrészt azért, mert a másik fél úgy gondolhatja, nem érdemes együttműködni a versengővel, másrészt pedig mivel a versengő személy nem engedi érvényesülni ellenfelét, ezáltal lecsökken közöttük az információáramlás.²² Kertész Tibor szerint versengő magatartást alkalmazunk, mikor a saját érdekeink maximális kielégítésére törekszünk és nem vagyunk hajlandók semmilyen próbálkozás, befolyásolás befogadására a másik féltől. Véleménye szerint ez a típusú viselkedés kimenetele a felek szempontjából csak nyertes-vesztes lehet.²³

Sasfy az *alkalmazkodás* kategóriáját a versengéssel teljesen ellentétes viselkedésként írja le. Az alkalmazkodó számára, ellentétben a versengővel, nem az ügy a fontos és hajlandó a másikkal való együttműködésre is. Az alkalmazkodás módszerét használók gyakran lemondanak saját szempontjaikról, és hozzájárulnak a másik érdekeinek érvényesüléséhez. Olyan típusú emberekre jellemző, akik nem szeretnek konfrontálódni, kiállni a véleményükért, önmagukért, nézeteikért, ezáltal viszont megteremtik a másik félnek a kihasználásuk lehetőségét.²⁴ A hétköznapiakban szoktuk őket beletörődő embereknek is nevezni. Kertész a fentiekben túl úgy jellemzi még az ilyen típusú embereket, akik a saját érdekeik képviselőit nem képesek vagy nem hajlandók rá és ezáltal maximális teret engednek a másik fél befolyásának, azaz figyelmen kívül hagyják a saját szempontjaikat és a másikat helyezik előtérbe.²⁵

A következő kategória az *elkerülés*, ami a nem önérvényesítő és nem is az együttműködő személyek sajátja. Az elkerülés módszerét alkalmazó személy valójában nem keresi a konfliktuskezelés módját, nem törekszik a saját érdekei megvalósítására.²⁶ Mondhatjuk, hogy ők egyfajta „biztonsági játékosok”. Előfordulhat az is, hogy az adott személy nem rendelkezik kellő magabiztossággal, önbizalommal ahhoz, hogy kiálljon mással szemben a saját véleményéért, inkább visszahúzódnak a háttérbe. Úgy is nevezhetjük őket, hogy

²² Sasfy, 2018: i.m. 39. o.

²³ Kertész, 2010: i.m. 40. o.

²⁴ Sasfy, 2018: i.m.: 39. o.

²⁵ Kertész, 2010: i.m. 42. o.

²⁶ Sasfy, 2018: i.m.: 39. o.

konfliktuskerülők. Kertész az elkerülő viselkedésmódot diplomatikus félreállásként jellemzi. Álláspontja szerint az ilyen magatartás eredménye, hogy mind a két fél vesztesen kerül ki a konfliktushelyzetből.²⁷

A negyedik kategória Sasfy felsorolásában a *problémamegoldás*, amit az önérvényesítő és az együttműködő felek viselkedéseként írja le. Az illető saját érdekeinek érvényesítése mellett, teret enged mások önérvényesítésének is. Együttműködésre és a közös érdek megvalósítására törekszik.²⁸ Éppen emiatt nevezi ezt a módszert együttműködésnek Kertész, hiszen a felek magatartása egy konszenzus létrehozására irányul, ezáltal mind a két fél megelégedettségével zárulhat a konfliktus.²⁹ Jellemző a módszert választó személyekre a türelmesség, megértés, a másik fél nézeteinek figyelembe vétele és a közös cél elérésének előtérbe helyezése.

Végül, Sasfy a versengés és az alkalmazkodás átmeneteként a *kompromisszumkeresés* módszerét határozta meg, ahol a felek célja, hogy egy olyan megoldást találjanak közösen, még ha csak részben is, ami teljesen vagy részben, de kielégíti a felek érdekeit.³⁰ Kertész jellemzése szerint kompromisszumkereső megoldásról akkor beszélünk, amikor az egyén nem veszi figyelembe konfliktus szükségleti oldalát és úgy ítéli meg, hogy a kérdés tartalmát illetően a másik felet engedményekre kell kényszerítenie, de tudomásul veszi azt is, hogy a másik fél befolyásának is engednie kell. A konfliktus eredményét tekintve megállapíthatjuk, hogy egyik fél sem lesz teljesen győztes vagy vesztes, mivel mindketten részben engedtek egymásnak. Ezen módszer alkalmazása inkább rövid távon nyújthat megoldást.³¹

Mindkét szakember egyetért abban, hogy a fenti konfliktuskezelési módok alkalmazásának egyaránt vannak hasznos és kevésbé hasznos oldalai is. A hazai szakemberek tehát egyező álláspontot képviselnek, az 1974-ben megalkotott Thomas-Killman modell a mai napig zsinórmértékül szolgál.

7. Összefoglaló

A konfliktusok az emberi kapcsolatok természetes velejárói, ugyanakkor lefolyásuk, intenzitásuk és kezelésük módja jelentősen befolyásolja, hogy azok békésen rendezhetők maradnak-e vagy destruktív irányba mozdulnak el. A konfliktusok típusainak áttekintése

²⁷ Kertész, 2010: i.m. 40., 43. o.

²⁸ Sasfy, 2018: i.m.: 40. o.

²⁹ Kertész, 2010: i.m. 44. o.

³⁰ Sasfy, 2018: i.m. 40. o.

³¹ Kertész, 2010: i.m. 43. o.

rámutat arra, hogy a családi és párkapcsolati viszonyokban többféle konfliktusforma egyidejű jelenléte sem ritka, így különösen az információs, kapcsolati, érték-, érdek- és strukturális alapú konfliktusok játszhatnak meghatározó szerepet.

A konfliktusfolyamat szakaszainak elemzése azt is világossá teszi, hogy az eskaláció nem egyik pillanatról a másikra következik be, hanem több, egymásra épülő állomáson keresztül bontakozik ki. Ebből a szempontból fontos rögzíteni, hogy a korai szakaszokban még lényegesen nagyobb esély mutatkozik a helyzet békés rendezésére, míg a polarizációt, szegregációt vagy destrukciót elérő konfliktusok esetében már sokkal korlátozottabbak a megoldási lehetőségek.

A konfliktuskezelési modellek vizsgálata megerősíti, hogy az érintettek magatartása, kommunikációs készsége, önérvényesítési mintázata és együttműködési hajlandósága döntő jelentőséggel bír a konfliktus kimenetele szempontjából. A versengő, elkerülő vagy alkalmazkodó stratégiák bizonyos helyzetekben rövid távon működőképesnek tűnhetnek, azonban tartós megoldást jellemzően az együttműködésre és a problémamegoldásra épülő konfliktuskezelési módok kínálnak.

A kapcsolati erőszak szempontjából mindez azért fontos, mert az erőszakos cselekmények hátterében gyakran olyan konfliktushelyzetek állnak, amelyek hosszabb időn keresztül rendezetlenek maradtak, majd fokozatosan egyre súlyosabbá váltak. A konfliktuselméleti megközelítés lényeges alapot biztosít annak megértéséhez, hogy a családon belüli, illetve intim kapcsolatokban jelentkező erőszak milyen előzményekből táplálkozhat, és mely pontokon lenne még lehetőség a megelőzésre vagy a beavatkozásra.

III. RÉSZ: A családon belüli erőszak jellemző bűncselekményei

A társadalom fennmaradásának (de facto létezésének) elengedhetetlen feltétele a rend, az abban élő személyek életének, jogainak biztosítása és védelme. Ez a fajta rend kizárólag olyan módon érhető el, ha az egyes személyek betartják a jogrend által felállított magatartási szabályokat, előírásokat és normákat, illetve tartózkodnak az olyan magatartások tanúsításától, amelyek mindezekkel ellentétben állóak.³² Az egyes személyek helyzetét jellemző objektív körülményeket, valamint a családi és gazdasági kötelekeket³³ mindenkor vizsgálni szükséges, miként a sértő, bántalmazó és zaklató magatartásokat is.³⁴ Már a kezdetleges, ún. primitív társadalmakban is megjelent az okozott sérelem megtorlásának igénye, hiszen nem volt eltűrhető a belső normákat, valamint azok egyes tagjait sértő, közösséget bomlasztó magatartás.³⁵ Az állami (állam általi) büntetőigény érvényesítése nemcsak lehetőség vagy jogosultság, hanem kötelezettség is egyben.³⁶ Mindezek oltárán megjelenik a rendőrség, melynek céljaként Karvasy a rend és a (köz)biztonság fenntartását, továbbá a veszély elhárítását határozza meg; amelyeket az észlelő, a megelőző, a visszanyomó és a felfedező tevékenysége kifejtésével ér el.³⁷ A rendőrség észlelő feladata alatt a szerző tulajdonképpen egy folyamatos jelenlétet (pl. éjszakai cirkálás) értett,³⁸ de ide tartozik az is, amikor egy helyszíni intézkedés során információk birtokába kerülnek; melynek során nem ritkán fizikai erő alkalmazására (bilincselés) is szükség lehet (represszív jelleg).³⁹ Az idegenek között megvalósuló cselekményekkel ellentétben a családon belüli erőszak jellemzően nem egyetlen bűncselekmény formájában jelenik meg, hanem inkább egy folyamatként írható le, amelyben különböző magatartások egymás mellett, egymást követve vagy egymásra épülve valósulnak meg. A jogalkotó e folyamat jellegének tudatában – annak egyes stációit felismerve – nem

³² Blaskó Béla: Magyar büntetőjog Általános rész. Debrecen – Budapest, 2025. 74-75. o.

³³ Békés Ádám: Az Európai Ügyészség alapításának problémái és lehetőségei. Európai Jog 2003/6. <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/9126098>

³⁴ Békés Ádám: Az európai büntetőjog – luxemburgi és strasbourgi büntető ítélezés. Doktori értekezés. Budapest, 2010. 83., 114. o. <https://jak.ppke.hu/storage/tinyce/uploads/Bekes-Adam-Phd.pdf?u=1bMnxs>

³⁵ Barabás A. Tünde: A büntetésekről. In: Czenczer Orsolya (szerk.) „Mindennek a lélek a rendje...” Tanulmányok a 65. éve született Ruzsonyi Péter emlékére. Ludovika Kiadó, Budapest, 2024. 44. o.

³⁶ Nagy Gábor Bálint: Az állam büntetőigényének érvényesítése és az alapvető jogok. In: Barabás A. Tünde – Pallagi Anikó (szerk.) Tudomány és praxis. Ünnepi tanulmányok a 70 éves Polt Péter tiszteletére. Ludovika Kiadó, Budapest, 2025. 447. o.

³⁷ Karvasy Ágost: A közrendészeti tudomány. Pest, Emich Gusztáv 1862. 10. o. <https://real-eod.mtak.hu/5452/1/000906185.pdf>

³⁸ Uo.

³⁹ Sallai János: A magyar rendőrség feladatai a modern rendészet hajnalán. In: Az állam büntetőigényének érvényesítése és az alapvető jogok. In: Barabás A. Tünde – Pallagi Anikó (szerk.) Tudomány és praxis. Ünnepi tanulmányok a 70 éves Polt Péter tiszteletére. Ludovika Kiadó, Budapest, 2025. 553. o.

csupán a büntetőjog hatósugarába vonta ezen cselekményeket, hanem a hozzátartozó sérelmére történő elkövetés okán magasabb büntetési tétellel fenyegetve rögzítette.

A következőkben arra teszek kísérletet, hogy a kapcsolati erőszak bűncselekményének elemzése mellett, a családon belüli erőszakra vonatkozó, arra leginkább jellemző tényállásokat összegyűjtve mutassam be a cselekménysor alakulását, annak lehetséges végkifejletét is szem előtt tartva. A bűncselekmények elemzését három csoportra osztottam:

a) *a kapcsolati erőszak bűncselekményébe integrált és a Btk.-ban másutt is megjelenő deliktumok*

- rágalmozás (nem nevesítve) + (tettleges) becsületsértés
 - könnyű testi sértés és annak egyes minősített esetei
 - súlyos testi sértés
 - személyi szabadság megsértése
 - kényszerítés
- = kapcsolati erőszak összefoglaló elemzése

b) *a kapcsolati erőszak önálló bűncselekményi tényállásában nem szereplő, kiskoriúakhoz kapcsolódó deliktumok*

- kiskorú veszélyeztetése
- kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása
- kiskorú elhelyezésének megváltoztatása
- tartási kötelezettség elmulasztása

c) *a kapcsolati erőszak önálló bűncselekményi tényállásában nem szereplő egyéb deliktumok:*

- zaklatás
- emberkereskedelem és kényszerszolgálat
- szexuális kényszerítés
- szexuális erőszak
- emberölés

1. A kapcsolati erőszak bűncselekményébe integrált és a Btk.-ban másutt is megjelenő deliktumok

A magyar büntetőjog kodifikációs folyamatának egyik mérföldköve a kapcsolati erőszak önálló tényállásként való nevesítése, amelyben a jogalkotó szándéka egyértelmű: a családon belüli

erőszak sajátos dinamikája és az áldozatok fokozott kiszolgáltatottsága súlyosabb büntetési tételek alkalmazását indokolja. A kapcsolati erőszak bűncselekményi kategóriája nem csupán egy technikai jellegű jogszabálmódosítás, hanem a jogállami védelem kiterjesztése a privát szféra legérzékenyebb területeire. A Btk. speciális szigora a családtagok ellen forduló elkövetőkkel szemben azt az elvi alapvetést tükrözi, miszerint a bizalmi viszony visszaélésszerű kihasználása magasabb társadalomra veszélyességet hordoz. A Btk. Különös Részének egyik legkomplexebb tényállása a kapcsolati erőszak, amely sajátos módon emel be és gyúr egységes egészzé a kódex más pontjain is büntetendő magatartásokat. Ebben a részben azt a kérdést járom körül, hogy miként viszonyulnak a kapcsolati erőszakba integrált deliktumok az általános tényállásokhoz, és ez a rendszertani kettősség hogyan szolgálja a hatékonyabb jogalkalmazást.

1.1. Rágalmazás, becsületsértés

Btk. 226. §

(1) Aki valakiről más előtt a becsület csorbitására alkalmas tényt állít, híresztel, vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést használ, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés két évig terjedő szabadságvesztés, ha a rágalmazást

a) aljas indokból vagy célból,

b) nagy nyilvánosság előtt, vagy

c) jelentős érdeksérelmet okozva

követik el.

Btk. 227. §

(1) Aki a 226. §-ban meghatározottakon kívül mással szemben

a) a sértett munkakörének ellátásával, köz megbízatásának teljesítésével vagy közérdekű tevékenységével összefüggésben vagy

b) nagy nyilvánosság előtt

a becsület csorbitására alkalmas kifejezést használ, vagy egyéb ilyen cselekményt követ el.

Kiindulópontként egy potenciális konfliktushelyzetet szükséges rögzíteni. A cselekménysorozat alapját rendszerint egy családon belüli vita képezi, amelynek forrása lehet valódi vagy félreértés, de akár a másik felé irányuló tudatos provokáció is. Egy ilyen vita során elhangoznak különféle megjegyzések és vélemények, amelyek emberi méltóságot sértőek, megalázóak, becsmérlőek is lehetnek. A becsület védelme régi időktől nyúlik vissza a történelemben, azaz relatív állandósággal jelen van a törvénykönyvekben.⁴⁰ A vita hevében többféle tartalmú kifejezések, jelzők hangozhatnak el, amelyek valós vagy valótlan körülményekre vonatkozhatnak, illetőleg provokatív „odaszólások” formájában is testet

⁴⁰ Relatív állandósággal élnek a tilalmak, amin azt értjük, hogy tilalmazottak voltak ezek a magatartások, akkor is, amikor még nem léteztek büntető törvénykönyvek (pl. a XIX. századtól), de tiltották uralkodói törvényeiben vagy törvénygyűjteményekben.

ölthetnek. Fentiekre tekintettel az elhangzott tartalom eltérő büntetőjogi minősítést vonhat maga után, hiszen a tényre vonatkozó kijelentések elkülönülnek a tényen kívüli más jellegű sértegetésektől.

Amennyiben tehát az egyik hozzátartozó a másikról olyan tényeket állít, híresztel, vagy csak utal rá,⁴¹ amely alkalmas a becsületének csorbítására úgy, hogy a helyszínen egy harmadik személy is tartózkodik (pl. gyermek, szomszéd, ismerős), úgy az adott magatartás a rágalmazás körébe vonható.⁴² A tényállítás tárgya rendkívül széleskörű lehet: kiterjedhet a hozzátartozó háztartásvezetésére, származására, jövedelmi viszonyaira, korábbi szexuális kapcsolatára, vallási meggyőződésére, a sértett családjára, annak múltjára, illetve bármely más nemtelen kifejezésre. A tényállítás vagy híresztelés nem csupán a közvetlen konfliktushelyzetben, hanem azon túlmenően is megvalósulhat, különösen akkor, ha az elkövető az érintett lejáratása céljából más társadalmi színtereken – így például munkahelyen, baráti közösségben vagy nyilvános helyen – is terjeszti az adott közléseket. Amennyiben ezen magatartások bizonyíthatóan lejáratásra, és/vagy megalázásra irányulnak, felmerülhet az aljas indokból, aljas célból történő rágalmazás is. Ha pedig a közlést a nagy nyilvánosság elé tárja (például egy internetes közösségi oldalon), akkor a cselekmény a minősített eset szerinti nagy nyilvánosság előtti elkövetésnek is minősül. Úgyszintén nagy nyilvánosság előtt elkövetett rágalmazásnak minősül a kapcsolat korábbi szakaszában készült intim képek, videók feltöltése az internet valamely közösségi felületére. E körben nem zárható ki például egy családi nyaralás során a partnerről vagy a gyermek(ek)ről készített hiányos öltözetű vagy ruha nélküli kép sem. Bár csupán bízhatunk abban, hogy efféle képeket már aligha töltenek fel, viszont ezek a fotók alkalmasak lehetnek a másik hozzátartozó zsarolására is. Ez önmagában a Btk. 195. §-a szerinti kényszerítés tényállásának is megfelelhet, sőt, ha valamely más követelés társul mellé, akkor annak megfelelően minősül a fényképek felöltésével fenyegetésnek. Amennyiben az elkövető a rágalmazó kifejezés mellé durva jelzőket is használ, akkor a rágalmazásba a becsületsértés beleolvad. Ha a veszekedés során nem konkrét tényállítások hangzanak el, hanem a másik fél személyét sértő, durva, lealacsonyító kifejezések, szidalmazások – például a sértett értelmi képességeit kérdőjelezik meg vagy őt prostituáltként emlegetik –, akkor ezek (egyszeri elkövetés esetén) a becsületsértés szabálysértési alakzatát vethetik fel. Amennyiben a rágalmazó kifejezés (egyszeri alkalommal) négy szemközt zajlik, a cselekmény a

⁴¹ Tény fogalma: olyan kijelentés, nyilatkozat, amelynek tartalma valamely múltban megtörtént vagy a jelenben történő valós vagy valótlán jelenség, állapot, esemény (BH2009.135.) idézi: Karsai Krisztina (szerk.): Nagykomentár a Büntető Törvénykönyvhöz, Budapest, Wolters Kluwer Hungary Kft., 2022. 541.o.

⁴² Tóth Mihály - Nagy Zoltán (szerk.): Magyar Büntetőjog. Különös rész. Budapest, Osiris Kiadó, 2014. 195. o.

szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (Sztv.) becsületsértés szabálysértésének feleltethető meg.

Sztv. 180. §

(1) Aki mással szemben a becsület csorbítására alkalmas kifejezést használ vagy egyéb ilyen cselekményt követ el.

A becsületsértés akkor válik bűncselekménnyé, ha a hozzátartozó munkaköre ellátásával, közmegegyeztetése teljesítésével vagy közérdekű tevékenységével van összefüggésben, vagy azt nagy nyilvánosság előtt követik el. Azt, hogy valamely kifejezés alkalmas-e vagy sem a becsület csorbítására – figyelemmel az elkövető és a sértett között fennálló viszonyra – objektíve kell értelmezni, tehát szükséges, hogy a sértetten kívül más személy értékelése szerint is lealacsonyító legyen a sértett jellemét érintő magatartás.⁴³

Becsületsértésként értékelhető az is, ha a sértett testének támadó bántó szándékú érintése történik, de ez még 8 napon belül gyógyuló sérülést sem okoz.⁴⁴ Ilyen cselekmény lehet valamelyik családtag felpofozása, hajának megtépése, levessel leöntése stb.; melynek kapcsán hangsúlyozandó: ezek még a 8 napon belül gyógyuló sérülések szintjét sem érik el. Ha a tetteles becsületsértés sértettje a kapcsolati erőszak (Btk. 212/A. § (2) bekezdés a) pont) tényállásában említett személy, akkor ezen cselekmény a kapcsolati erőszak bűncselekménye szerinti büntett miatt 3 évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett minősített eseteként értékelendő. A rágalmazás és a becsületsértés bűncselekményének, valamint ezek szabálysértési alakzatainak üldözése egyaránt a sértett magánindítványához (feljelentés) kötött. Bár ezekben az ügyekben már az elkövetés pillanatában ismert az elkövető, ellenben a sértett a cselekménytől számított egy hónapig⁴⁵ gondolhatja át azt, hogy indítsanak-e büntetőeljárást a másik féllel szemben vagy sem. A magánindítvány tehát a sértett azon igényét jelenti, amikor azt juttatja kifejezésre, hogy az elkövető megbüntetését akarja, kívánja.

A konfliktust kiváltó viták és veszekedések ideális esetben a családon belül, külső beavatkozás nélkül rendeződnek. Amennyiben a felek képesek a nézeteltérések konstruktív kezelésére, a konfliktusok feloldhatók; ellenkező esetben azonban a folyamat eszkalálódhat, és olyan magatartásokhoz vezethet, amelyek a hozzátartozók fizikai, pszichikai, sőt akár anyagi biztonságát is veszélyeztetik.

⁴³ Blaskó Béla: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Blaskó Béla – Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter – Schubauer László: Büntetőjog – Különös rész I., Rejtjel Kiadó, Budapest-Debrecen, 2018. 261. o. (továbbiakban: Blaskó – Madai – Pallagi – Polt – Schubauer)

⁴⁴ Btk. 227. § (2) bekezdés.

⁴⁵ Be. 378. § (3) bekezdés.

1.2. Könnyű- és súlyos testi sértés

Btk. 164. §

(1) Aki más testi épségét vagy egészségét sérti, testi sértést követ el.

(2) Ha a testi sértéssel okozott sérülés vagy betegség nyolc napon belül gyógyul, az elkövető könnyű testi sértés vétsége miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Ha a testi sértéssel okozott sérülés vagy betegség nyolc napon túl gyógyul, az elkövető súlyos testi sértés büntette miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a könnyű testi sértést

a) aljas indokból vagy célból követik el,

b) védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen személy sérelmére követik el,

c) a bűncselekmény elhárítására idős koránál vagy fogyatékoságánál fogva korlátozottan képes személy sérelmére követik el, vagy

d) úgy követik el, hogy az elkövető a cselekményt megelőzően – annak elkövetésével összefüggésbe hozható módon – kábítószerrel fogyasztott.

(5) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a könnyű testi sértés maradandó fogyatékoságot vagy súlyos egészségromlást okoz.

(6) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a súlyos testi sértést

a) aljas indokból vagy célból követik el,

b) védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen személy sérelmére követik el,

c) a bűncselekmény elhárítására idős koránál vagy fogyatékoságánál fogva korlátozottan képes személy sérelmére követik el,

d) maradandó fogyatékoságot vagy súlyos egészségromlást okozva követik el,

e) különös kegyetlenséggel követik el, vagy

f) úgy követik el, hogy az elkövető a cselekményt megelőzően – annak elkövetésével összefüggésbe hozható módon – kábítószerrel fogyasztott.

(7) Aki a (3) vagy (6) bekezdésben meghatározott bűncselekményre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(8) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a testi sértés életveszélyt vagy halált okoz.

(9) Aki a súlyos testi sértést gondatlanságból követi el, vétség miatt

a) a (3) bekezdésben meghatározott esetben egy évig,

b) a (6) bekezdés b)–c) pontjában meghatározott esetben három évig,

c) életveszélyes sérülés okozása esetén egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(10) A (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmény csak magánindítványra büntethető.

A hozzátartozók közötti verbális agresszió vagy bántalmazás könnyen és gyorsan sérülést okozó testi épség és/vagy egészségkárosításba torkollhat. A bűncselekmény megállapítása akkor jöhet szóba, ha egy másik ember testi épsége vagy egészsége sérül (kísérlet esetén ennek veszélye reálisan és közvetlenül fennáll). A könnyű testi sértés (pl. ütés, rúgás, könyöklés következményeként keletkezett vérömleny, testüregbe nem hatoló szúrás, vágás, metszés) jellemzően 8 napon belül gyógyul. A családtagok elleni irányuló könnyű testi sértésnél viszont már 2013. július 1. óta figyelni kell arra, hogy ha ez rendszeresen (legalább két alkalommal) megtörténik, úgy már a nem magánindítványos Btk. 164. §-a szerint minősül, hanem a hivatalból üldözendő kapcsolati erőszak büntetettét valósítja meg.

A Btk. külön minősítési rendszert alkalmaz a könnyű és a súlyos testi sértés tekintetében. Súlyosabban minősül a könnyű testi sértés, ha azt aljas indokból vagy célból, védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen személy sérelmére, a bűncselekmény elhárítására idős koránál

vagy fogyatékoságánál fogva korlátozottan képes személy sérelmére, vagy úgy követik el, hogy az elkövető a cselekményt megelőzően – annak elkövetésével összefüggésbe hozható módon – kábítószerrel fogyasztott. A súlyos testi sértés tekintetében a könnyű testi sértés minősített esetein kívül súlyosabban minősül, ha a testi sértést különös kegyetlenséggel követik el, és külön minősítő körülményként kerül megállapításra az életveszélyt vagy halált okozó testi sértés okozása.

Aljas indokból vagy célból történő elkövetésen értjük azon cselekményeket, amelyek erkölcsileg elvetendő motívumból fakad vagy ilyen célból valósul meg, tehát magának az indító oknak erkölcsileg kiemelkedően elítélendőnek kell lennie.⁴⁶ Az indok és a cél közötti megkülönböztetésnek a szándék fajtájának szempontjából van jelentősége; az aljas indokból elkövetés eshetőleg szándékkal is megvalósítható, míg az célzatos elkövetésnek az egyenes szándék az előfeltétele.⁴⁷

A Btk. 459. § (1) bekezdés 29. pontja szerint *védekezésre képtelennek* kell tekinteni azt is, aki helyzeténél vagy állapotánál fogva ideiglenesen vagy véglegesen nem képes ellenállás kifejtésére.⁴⁸ Ennek értelmében védekezésre képtelennek kell tekinteni azt a személyt, aki helyzeténél vagy állapotánál fogva ideiglenesen (például megkötözték) vagy véglegesen (például betegségből fajadóan) nem képes ellenállás kifejtésére és az elkövető a sértett ezen állapotát használja ki.⁴⁹

Akaratnyilvánításra képtelen az a személy, akinek – akár átmenetileg, akár állandó jelleggel – fizikai vagy pszichikai okból adódóan nincs jogi értelemben vett akarata vagy nem tudja azt kifejezésre juttatni.⁵⁰ Az általános joggyakorlat szerint a passzív alany olyan állapotát értjük amikor a sértett ájult, bódult, vagy alszik, illetve az olyan személyeket is, akik kóros elmeállapot miatt nem rendelkeznek beszámítási képességgel.⁵¹ Megjegyzendő, hogy ezt a minősített alakzatot csak akkor lehet megállapítani, ha az elkövető tisztában volt a sértett ebbéli minőségével kapcsolatos tényekkel.⁵²

Időskoránál vagy fogyatékoságánál fogva korlátozottan képes személy sérelmére követik el a bűncselekményt, ha a korlátozottság a sértett idős korából vagy fogyatékoságából fakad. Az elkövetőnek e minősített eset kapcsán is tisztában kell lennie a sértett ezen állapotával és

⁴⁶ Gál István László (szerk.): Magyar büntetőjog különös rész, Osiris Kiadó, Budapest, 2023. 29. o.

⁴⁷ Karsai (szerk.), 2022: i.m. 350. o.

⁴⁸ Btk. 459. § 29. pont

⁴⁹ Tóth – Nagy (szerk.), 2014: i.m. 66. o., Gál (szerk.), 2023: i.m. 47. o., Blaskó – Madai – Pallagi – Polt – Schubauer, 2018: i.m. 66. o., Karsai (szerk.), 2022: i.m. 362. o.

⁵⁰ Uo.

⁵¹ Blaskó – Madai – Pallagi – Polt – Schubauer, 2018: i.m. 66.o.

⁵² Karsai (szerk.), 2022: i.m. 362. o.

lényegében ennek kihasználásával követi el a cselekményt.⁵³ Önállóan az a tény, hogy a sértett időskorú nem alapozhatja meg az ezen minősített esetéért való felelősséget, fontos, hogy a sértett életkorának a mentális és fizikai állapotával összefüggésben kell jelentőséget tulajdonítani, továbbá a támadás jellegének és a kialakult erőviszonyoknak az egybevetését is megkívánja ezen alakzat megítélése kapcsán.⁵⁴

A Btk. mind a könnyű, mind a súlyos testi sértést 2025. június 15-étől súlyosabban bünteti, ha a testi sértést úgy követik el, hogy *az elkövető a cselekményt megelőzően* – annak elkövetésével összefüggésbe hozható módon – *kábítószerrel fogyasztott*. A kábítószer fogalmára – ebben a tényállásban – a Btk. 459. § (1a) bekezdése szerinti kiterjesztett kábítószer-fogalom az irányadó, tehát nem csak a listás kábítószereket, hanem azokat a szereket is ilyennek tekint a jogalkotó, ami „*a bódult állapot előidézésére alkalmas, nem emberi fogyasztásra szánt anyag, ideértve a más szer hozzáadásával vagy szerkezete átalakításával előállított anyagok, illetve a más tudatmódosító szerek*” is. E minősített eset megállapításához szükséges, hogy az elkövető szándékossága kiterjedjen arra, hogy kábítószerrel fogyasztott, vagyis olyan anyagot vett magához, amely a Btk. szerinti kábítószer fogalmának megfelel. A hétköznapi megítélés szempontjából ugyanakkor elegendő lehet annak felismerése, hogy az adott anyag a tudat befolyásolására alkalmas, továbbá az is szükséges, hogy az elkövető felismerje: a későbbi testi sértési cselekmény megvalósítása ezzel összefüggésbe kerülhet.⁵⁵

A büntető kódex fentiekén túl még szigorúbban bünteti a könnyű testi sértést, ha az *maradandó fogyatékossgot vagy súlyos egészségromlást* okoz, melynek megállapítása orvosszakértői feladat. A szakértőnek azt kell értékelnie, hogy a testi sértéssel okozott sérülés objektíve milyen következményekkel járt. Maradandó fogyatékossg alatt a sértett testrészein vagy érzékszervein jelentkező olyan állapot értendő, amely valamely képesség vagy szerv elvesztésében, használhatatlanná válásában, illetve a test eltorzulásában nyilvánul meg, és a szervek működésében tartósan felismerhető károsodást eredményez. A megállapítás szempontjából nem bír jelentőséggel, hogy az elveszített testrész mesterségesen pótolható-e, vagy megfelelő kezeléssel, műtéti úton funkciója helyreállítható.⁵⁶ A bírói gyakorlat a 3. Bf.224/2000. számú döntésben már három fog elvesztése esetén is megállapította a maradandó fogyatékossg fennállását. A 10/2007. BK vélemény pedig rögzítette, hogy amennyiben a terhes

⁵³ Karsai (szerk.), 2022: i.m. 352. o.

⁵⁴ Blaskó – Madai – Pallagi – Polt – Schubauer, 2018: i.m. 66. o.

⁵⁵ Btk. 459. § (1a), valamint Karsai Krisztina (szerk.): Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez (online változat) <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/A1200100.TV/ts/20260102/lr/164>

⁵⁶ Tóth – Nagy (szerk.), 2014: i.m. 66-67. o., Blaskó – Madai – Pallagi – Polt – Schubauer, 2018: i.m. 66-67 o.

nő a rajta elkövetett testi sértés következtében méhmagzatát elveszíti, a cselekmény a Btk. 164. § (6) bekezdés d) pont második fordulata szerint minősül.⁵⁷

Az Országos Igazságügyi Orvostani Intézet 16. számú módszertani levele szerint „*súlyos egészségromlásnak minősül a sértett olyan fizikai, pszichikai vagy szellemi egészségkárosodása, amely a testi sértés következtében alakul ki, jellegét tekintve tartós, és a korábbi egészségi állapothoz képest romlást jelent, függetlenül attól, hogy a folyamat eredményeként a defektállapot fennmarad-e, vagy maradéktalan gyógyulás következik be. Ide tartoznak általában a krónikus vagy gyógyíthatatlan betegségek, továbbá a testi sértési cselekmények – jellemzően koponyasérülések – következtében kialakuló elmebetegségek, elmezavarok, epilepszia stb.*”⁵⁸ A bírói gyakorlat alapján minden esetben megállapítható a súlyos egészségromlás, ha a gyógytartam a hat hónapot eléri, vagy azt meghaladja.⁵⁹

A kapcsolati erőszak és a testi sértés tekintetében kiemelendő Földvári azon álláspontja, miszerint egy könnyebb sérülés előidézésére irányuló cselekmény is eredményezhet maradandó fogyatékoságot, vagy súlyos egészségromlást, sőt még életveszély vagy halál bekövetkezését is.⁶⁰

A *különös kegyetlenséggel* történő elkövetés kizárólag a súlyos testi sértés minősítő körülményeként értékelhető, megítélése során a 3/2013. BJE határozatban foglaltak az irányadók. Ennek megfelelően a minősítésnél elsősorban emberiség és erkölcsi szempontok bírnak meghatározó jelentőséggel. A különös kegyetlenség fogalma alá azok a cselekmények tartoznak, amelyek az átlagostól lényegesen meghaladó szenvedéssel járnak, továbbá amelyek rendkívüli embertelenséggel, brutalitással, gátlástalan módon, az emberi méltóság súlyos megalázásával, illetve az elkövető emberi mivoltából kivetkőzve valósulnak meg. A minősítés szempontjából nincs jelentősége annak, hogy a sértett eszméletlensége folytán ténylegesen érzett-e fájdalmat, és az elkövetés eszköze sem bír meghatározó jelentőséggel. Ennek

⁵⁷ A Kúria BKv 10. számú kollégiumi véleménye <https://kuria-birosag.hu/hu/kuriai-dontesek/10-bk-velemen-terhes-allapotban-levo-no-serelmere-elkovetett-testi-sertesrol>, valamint Idzig Izabella: A foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés hatályos szabályozása az ítélkezési gyakorlat tükrében. Ügyészségi Szemle 2022/01. VII. évfolyam 1. szám. 49-51. o. <https://ugyveszegiszemle.hu/pdf/2022-01.pdf>

⁵⁸ Országos Igazságügyi Orvostani Intézet 16. számú módszertani levele a testi sérülések és egészségkárosodások igazságügyi orvosszakértői véleményezéséről 1-6. o. (továbbiakban: Módszertani levél) https://semmelweis.hu/igazsagugy/files/2012/06/16_mszlev.pdf

Ugyan a módszertani levél formálisan hatályát veszítette, de a bírói gyakorlatban és a szakirodalomban továbbra is irányadó jelleggel hivatkozott szakmai standardként jelenik meg a sérülések gyógytartamának és jellegének megítélése körében, valamint Gál (szerk.), 2023: i.m. 47-48. o.

⁵⁹ Blaskó – Madai – Pallagi – Polt – Schubauer, 2018: i.m. 67. o.

⁶⁰ Földvári József: Az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmények. In: Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály: Magyar büntetőjog. Különös rész. Budapest, Osiris tankönyvek, 2007. 104. o.

megfelelően a súlyosabb minősítés akkor is megállapítható, ha az elkövető a cselekményt puszta kézzel, például bántalmazással, rúgással vagy taposással valósítja meg. A különös kegyetlenség megállapításához továbbá az is szükséges, hogy az elkövető tudata átfogja a végrehajtás ilyen jellegét.⁶¹

A jogalkotó szintén csupán a súlyos testi sértés minősítő körülményként szabályozta az *életveszélyt vagy halált okozó testi sértést*, melynek elkövetőjét a törvény két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés-büntetéssel fenyegeti. Az életveszélyt okozó testi sértés minősített esete az eredmény objektív bekövetkezéséhez kötődik, ezért megállapításához nem szükséges, hogy az elkövető szándéka az életveszély előidézésére is kiterjedjen. A halált okozó testi sértés a praeterintencionális bűncselekmény tipikus alakja.⁶²

Halált okozó testi sértés akkor valósul meg, ha az elkövető szándékos cselekménye testi sértés elkövetésére irányul, de a magatartással okozati összefüggésben a halál is bekövetkezik, viszont az elkövető szándéka a halálos eredményre nem terjed ki. Kiemelendő, hogy ez a minősített eset akkor állapítandó meg, ha az elkövető magatartása szándékos, figyelemmel arra, hogy amennyiben a cselekmény gondatlan és a halál annak eredményeként következik be a halál, akkor abban az esetben gondatlanságból elkövetett emberölés vétsége állapítandó meg (Btk. 160. § (4) bekezdés).

A súlyos testi sértés minősített eseteinek értelmezése szempontjából kiemelt jelentőséggel bír a gyógytartam, mint objektív elhatárolási szempont. A könnyű testi sértés fordulataiban a 8 napon belüli, míg a súlyos testi sértés (csonttörés, csontrepedés, lőtt sebek, II-III. fokú égési sérülés, nemi betegséggel fertőzés stb.) esetében 8 napon túli a gyógyulás ideje.⁶³ A tényleges gyógytartam megállapítása orvosszakértői kérdés, ez a minősítés objektív alapja.⁶⁴

Bár a hozzátartozó védelme nem nevesített a tényállásban, ugyanakkor a bírói gyakorlat biztosítja a védelmet azzal, hogy a hozzátartozó sérelmére elkövetést súlyosító körülményként

⁶¹ 3/2013. BJE számú jogegységi határozat

<https://kuria-birosag.hu/hu/joghat/32013-szamu-bje-hatarozat>

⁶² Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog II. Különös Rész, HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2012. 96. o., BH 2005. 91., BH 1999. 34., valamint Köhalmi László: Egy problémás szabályozási örökség az új anyagi büntetőkódexben: az életveszélyt okozó testi sértés Debreceni Jogi Műhely, 2013. évi (X. évfolyam) 3. szám (2013. július) 47-78. o.

https://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/3_2013/egy_problemas_szabalyozasi_orokseg_az_uj_anyagi_bu_nyetokodexben_az_életveszélyt_ozoko_testi_sertes/

Balogh Ágnes: Az egészség védelme a büntetőjogban. PhD-értekezés. Pécs, PTE-ÁJK, 2006. 37-49. o.

⁶³ Módszertani levél 1-6. o.

⁶⁴ Tóth – Nagy (szerk.), 2014: i.m. 64. o., valamint Tóth-Zsámboki Judit: Az életveszélyt okozó testi sértéssel kapcsolatos problémákról. Iustum Aequum Salutare, 2009/4., 287-310. o., BK 57. számú állásfoglalás

értékeli a büntetés kiszabása során.⁶⁵ Garanciális szempontból a törvényi védelem megfelelőbb lenne, vagyis, ha a hozzátartozói kapcsolat a törvény szövegében is megjelenne.

1.3. Személyi szabadság megsértése

Btk. 194. §

(1) Aki mást személyi szabadságától megfoszt, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a személyi szabadság megsértését

a) tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére,

b) aljas indokból vagy célból,

c) a sértett sanyargatásával,

d) védekezésre képtelen személy sérelmére

e) fegyveresen,

f) felfegyverkezve,

g) jelentős érdeksérelmet okozva vagy

h) hivatalos eljárás színlelésével

követik el.

(3) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett bűncselekmény a (2) bekezdés b) vagy c) pontja szerint is minősül. ...”

A személyi szabadság az egyén autonómiájának és önrendelkezésének fundamentális feltétele, amely az alapvető emberi jogok hierarchiájában – az élethez és az emberi méltósághoz való jog mellett – kiemelt helyet foglal el. Modern jogállami keretek között a mozgás szabadsága és a tartózkodási hely szabad megválasztása nem csupán alanyi jog, hanem a társadalmi együttélés egyik legfőbb biztosítéka. Ennek megfelelően a személyi szabadság büntetőjogi védelme a jogrendszer koherenciájának sarokköve: a szabadságvesztés mint büntetési nem állami monopóliuma mellett a jogalkotónak kógens módon kell fellépnie minden olyan önhatalmú magatartással szemben, amely az egyént fizikai vagy pszichikai kényszer útján helyváltoztatási képességétől megfosztja. A tényállás kapcsán azt is érdemes átgondolni, hogy a technológiai fejlődés és a társadalmi viszonyok változása miként formálja át az elkövetési magatartások jellegét, különös tekintettel a fizikai és a pszichikai kényszer határvonalaira. A személyi szabadság megsértése nyitott törvényi tényállás, így minden olyan magatartás, ami alkalmas arra, hogy más személyt megfosson a személyi szabadságától tényállásszerű.⁶⁶

A bűncselekmény lényege hozzátartozók esetében is a helyváltoztatási lehetőség kizárása, melynek elkövetési magatartása aktív (pl. bezárás, megkötözés) vagy passzív (pl. elindulás megakadályozása) is lehet.

⁶⁵ Így például Debreceni Törvényszék 25.B.456/2018/52., Kaposvári Törvényszék 15.B.102/2018/17/III. szám, Pécsi Ítéltábla Bf.I.36/2018/4.

⁶⁶ Karsai (szerk.), 2022: i.m. 456. o.

A személyi szabadság megsértése állapot-bűncselekmény, amely a szabadságelvonással befejezetté válik,⁶⁷ ugyanakkor a jogellenes állapot fennállása alatt folyamatosan sérti a jogtárgyat. A bűncselekmény megállapításának feltétele az, ha az elkövető hozzátartozójának a mozgásszabadságát korlátozza vagy ellehetetleníti. Így például bezárja a lakásba vagy más helyiségbe (akár azzal a céllal, hogy ne tudjon feljelentést tenni), elveszi a járásához szükséges eszközét (pl. botot, járókeretet), megszerzi a ruháit, ami nélkül nem tud kimenni az utcára stb. A személyi szabadságtól megfosztás ideje lehet végleges vagy időleges, ami a büntetéskiszabás körében értékelendő. A bűncselekményhez nem szükséges a személyi szabadságtól történő abszolút megfosztás, hanem a hozzátartozó életkorára, az adott szituációra tekintettel a relatív megfosztás is megalapozza a büntetőjogi felelősséget (pl. a fáról gyümölcsöt szedő idősebb hozzátartozó alól elveszi a létrát). A megfosztás időtartama közömbös, az bármely rövid idő esetében is megvalósul.⁶⁸ Amennyiben a bezárt családtag más úton el tud távozni (pl. helyismerete folytán a ház másik kijáratán vagy a garázson keresztül kimászik), a bűncselekmény nem állapítható meg.⁶⁹

A hozzátartozó sanyargatásának minősülhet, ha az elkövető a sértettet tartósan vagy átmenetileg megfosztja az alapvető szükségletek kielégítésének lehetőségétől; így különösen ételtől, italtól,⁷⁰ illetve az általa rendszeresen vagy alkalmasszerűen – például fájdalomcsillapítás céljából – használt gyógyszerektől. Ugyancsak e körbe sorolható az a magatartás, amikor az elkövető a lakás hőmérsékletének olyan mértékű csökkentését idézi elő, amely a sértett ruházatára tekintettel nem biztosít megfelelő életkörülményeket. A személyi szabadságtól megfosztáshoz bizonyos elemekben hasonlít, nem ritkán azzal együtt megvalósuló bűncselekmény a kényszerítés.

A hozzátartozók sérelmére megvalósuló személyi szabadság megsértésénél is vizsgálendő, hogy ha ezen cselekmény nem először fordul elő, akkor automatikusan a magasabb büntetési tétellel fenyegetett kapcsolati erőszak büntetetté valósítja meg.

A bűncselekménynek szándékosnak kell lennie, tehát az elkövető tudatának át kell fognia, hogy a sértett mozgási szabadságát korlátozza és ennek a helyzetnek a létrejöttét kell kívánnia, vagy létrejöttébe bele kell nyugodnia.⁷¹

⁶⁷ Mészáros Ádám: A jogos védelem általános szabályai – különös tekintettel a szükségességre és az arányosságra, In. Mészáros Ádám: A jogos védelem általános szabályai, ELTE ÁJK jegyzet https://jog.tk.elte.hu/uploads/files/04_MeszarosA.pdf

⁶⁸ BH 1998. 258

⁶⁹ Tóth – Nagy (szerk.), 2014: i.m. 122-123. o.

⁷⁰ Pallagi Anikó: Az emberi szabadság elleni bűncselekmények. In. Blaskó – Madai – Pallagi – Polt – Schubauer, 2018: i.m. 148. o.

⁷¹ Tóth – Nagy (szerk.), 2014: i.m. 123. o.

1.4.Kényszerítés

Btk. 195. §

Aki mást erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön, és ezzel jelentős érdeksérelmet okoz, ha más bűncselekmény nem valósul meg, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A tényállás a cselekvési szabadság védelmére született.⁷² A személyi szabadság az egyik legősibb és legfontosabb emberi jog, osztályozhatatlan értéként megjelenve az a jog az „első generációs” szabadságjogok közé tartozik (nemcsak tartózkodni kell a jogtalan korlátozástól, de aktív büntetőjogi védelmet is kell biztosítani az egyének egymás közötti viszonyaiban). Az egyéni autonómia elvitathatatlansága miatt a bűncselekményi tényállás a modern jogállam azon ígéretét védi, hogy az egyén dönthet a saját sorsáról, mind a fizikai integritás (a test feletti rendelkezés szabadsága), mind a lélektani hatás (a bezártság vagy kényszerű ott tartás az egyik legsúlyosabb traumát okozó beavatkozás az emberi pszichébe), mind pedig a kapcsolati erőszakban nevesítve is megjelenő emberi méltóság körében (a sértett tárgyiasításának, eszközzé tételének megakadályozása) véghezvitt cselekményekkel szemben.

A modern kihívásokat és a bűncselekmény aktualitását a technológiai és társadalmi változások is adják, így például a digitális kontroll (mikortól minősül a személyi szabadság korlátozásának a szoftveres vagy GPS-alapú megfigyelés vagy távoli blokkolás), a magánszféra és a védelem (hol húzódik a határ a gondozásra szoruló idősök és betegek biztonsági célú korlátozása és a bűncselekmény között), valamint a családon belüli erőszak, amelynél a korlátozás gyakran nem fizikai falakkal, hanem pszichikai kényszerítéssel valósul meg.

Az egyéniség büntetőjog által védett szabad érvényesülése nemcsak az akaratelhatározásban nyilvánul meg, hanem lényegéhez tartozik az is, hogy minden ember érvényesíthesse is a saját elhatározását. Ez a szabadság külső oldala,⁷³ miszerint mindenki azt tesz, nem tesz vagy tűr el, amit szeretne. A bűncselekmény jogi tárgya a cselekvési szabadság (akaratelhatározás szabadsága, cselekvés szabadsága), amennyiben annak megsértése nem esik valamely speciális törvényi tényállás alá (pl. szexuális kényszerítés). A tényállás a cselekvési szabadságtól való bármely irányú megfosztást szankcionálja, illetve a cselekvési szabadságot befolyásoló olyan

⁷² Btk. indokolás.

⁷³ Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve. Budapest, Athenaeum Irodalmi és Nyomdai R.-T. 1929.

ráhatások, hátrányok, fenyegetések kilátásba helyezését is, amelyek a passzív alanyak nem engednek választási lehetőséget.⁷⁴

Az egyén cselekvési szabadságát a Ptk. is védi, hiszen például a szerződési akarat (önkéntség) hibája érvénytelenségi okként jelenik meg.⁷⁵ Mindennapi esetként tartható számon, hogy az egyik hozzátartozó nem engedi meg a másiknak a rokonaival való kapcsolattartást, de példa lehet a megfenyegetett hozzátartozót terhelő hitel felvételére kényszerítés is. Egyszeri elkövetés esetén a hozzátartozói minőség önmagában nem változtatja meg a magatartás minőségét, azonban konstansnak tekinthető az a bírói gyakorlat, hogy amennyiben a bűncselekmény sértette hozzátartozó és e minőség a tényállásban nem értékelt, akkor azt súlyosító körülményként szükséges figyelembe venni.

Az elkövetési módot illetően a durva szitkozódás, sőt a szubjektív félelemérzet általában nem elégséges a fenyegetés megállapítására. A fenyegetésnek objektíve alkalmasnak kell lennie a súlyos hátrány okozására. A fenyegetés törvényi fogalmi elemeinek helyes értelmezésére hívja fel a figyelmet a Kúria a BH 2019.4.96 számú határozata; így fenyegetésre alkalmas például egy levélben a sértett számára súlyos (kellemetlen) következmények kilátásba helyezése.⁷⁶ Hozzátartozók esetén az egyszeri fenyegetés és erőszak a kényszerítés körében marad, és mivel szubszidiárius tényállás, megállapítására akkor kerülhet sor, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg.⁷⁷ A fenyegetés fogalmára a Btk. 459. § (1) bekezdés 7. pontja irányadó.⁷⁸ A fenyegetés irányulhat az élet, testi épség ellen, lehet akár közvetlen is, amennyiben ez más bűncselekményt nem valósít meg. Az erőszak pedig e tényállásnál is a személyre fizikai erővel történő, támadó jellegű testi ráhatást jelent. A bűncselekmény alanyi oldalát tekintve csak szándékos lehet, ami lehet akaratot bénító és akaratot hajlító hatású is.⁷⁹

A kényszerítés materiális bűncselekmény, eredménye a jelentős érdeksérelem, amely lehet a magánérdek (például a családi élet zavartalansága) vagy a közérdek sérelme is.⁸⁰

⁷⁴ Görgényi Ilona – Gula József – Horváth Tibor – Jacsó Judit – Lévay Miklós – Sántha Ferenc – Váradi Erika: Kényszerítés. https://mersz.hu/dokumentum/wk79mbkr_58/

⁷⁵ Deák Zoltán: A kényszer, az erőszak és a fenyegetés fogalma és jelentősége a magyar büntetőjogban. Szeged, Doktori (PhD) értekezés. 2017. 11. o. https://doktori.bibl.u-szeged.hu/id/eprint/4066/1/Deak_Zoltan_ertekezes.pdf

⁷⁶ BH 2019.4.96: A szexuális kényszerítés büntette a közöszlésre vagy más, a nemi vágy felkeltésére, fenntartására vagy kielégítésére alkalmas vagy arra irányuló súlyosan szeméremszérintő cselekmény, amelynek elkövetési magatartása a kényszerítés, ám ennek megvalósítása - eltérően a szexuális erőszak büntetettétől - nem élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetéssel, hanem bármely olyan súlyos hátrány kilátásba helyezésével megtörténhet, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen, tehát e bűncselekmény megvalósulása szempontjából a Btk. értelmező rendelkezése szerinti fenyegetés fogalom az irányadó.

⁷⁷ Blaskó – Madai – Pallagi – Polt – Schubauer, 2018: i.m. 151. o.

⁷⁸ Btk. 459. § (1) 7. pont

⁷⁹ Blaskó – Madai – Pallagi – Polt – Schubauer, 2018: i.m. 150. o.

⁸⁰ Karsai (szerk.), 2022: i.m. 458-459. o.

A hozzátartozók közötti a vita egy pillanat alatt átfordulhat fenyegetést kilátásba helyező vagy erőszakos magatartásba, ami azonnal felveti a kapcsolati erőszak megvalósítását. Ez utóbbi megállapításának feltétele az elkövetési mód tanúsítása az együttélés során, továbbá több, egymástól időben elkülönülő fenyegető és erőszakos magatartás, amelynek ugyanazon hozzátartozó a sértettje.

Tipikus a konkurencia a zaklatással, illetve a személyi szabadság megsértésével. A zaklatás célja a másik fél megfélemlítése vagy a magánéletbe való önkényes beavatkozás, ami rendszeres vagy tartós háborgatással illetve fenyegetéssel valósítható meg. A háborgatás általában nem irányul valaminek a megtételére, eltűrésére vagy nem tételére, de a háborgatásnak, a másik fél életébe történő önkényes beavatkozásnak a célja is lehet (pl. fogadja vissza, a gyermeket látni akarja a hatósági határozaton rendelkezésén túl is stb.). A konkurálást feloldja, hogy a zaklatás bűncselekményének feltétele a rendszeresség, tartósság. A személyi szabadság megsértése közvetlenül az egyének mozgásának szabadságát tiltja vagy korlátozza, míg a kényszerítés konkrét, a sértett akarata ellenére történő cselekvésekben manifesztálódhat. A személyi szabadság megsértéséhez a törvényhozó nem határozott meg elkövetési módot, szemben a kényszerítéssel, melynek végrehajtása erőszakhoz, fenyegetéshez és jelentős érdeksérelem okozásához kötött.

A bűncselekmény minősített esetére kitérve a szabad mozgás aljas célból történő korlátozásának tipikus esetei a hozzátartozók körében merülhetnek fel, mint a féltékenység, gyűlölet, megalázás, bosszúvágy és egyéb kifejezetten rosszindulatú motívum.

A hozzátartozóval szemben tanúsított ilyen jellegű korlátozást és kiszolgáltatottságot előidéző magatartások a kapcsolati erőszak kontextusában nemcsak a személyi szabadság megsértésének irányába mutathatnak, hanem – különösen kiskorú érintettsége esetén – a veszélyeztető nevelési környezet kialakítása révén a kiskorú veszélyeztetésének megállapítását is megalapozhatják.

1.5. A kapcsolati erőszak bűncselekményének összefoglaló elemzése

Btk. 212/A. §

(1) Aki gyermekének szülője, továbbá az elkövetéskor vagy korábban vele közös háztartásban vagy egy lakásban élő hozzátartozója, volt házastársa, volt élettársa, gondnoka, gondnokoltja, gyámja vagy gyámoltja sérelmére rendszeresen

a) az emberi méltóságot súlyosan sértő, megalázó és erőszakos magatartást tanúsít,

b) a közös gazdálkodás körébe vagy közös vagyonba tartozó anyagi javakat von el és ezzel a sértettet súlyos nélkülözésnek tesz ki,

ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki az (1) bekezdésben meghatározott személy sérelmére rendszeresen követ el

a) a 164. § (2) bekezdése szerinti testi sértést vagy a 227. § (2) bekezdése szerinti becsületsértést, büntett miatt három évig,

b) a 164. § (3) és (4) bekezdése szerinti testi sértést, a 194. § (1) bekezdése szerinti személyi szabadság megsértését vagy kényszerítést, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Kapcsolati erőszak elkövetőjével szemben kitiltásnak is helye van.

(4) Az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekmény csak magánindítványra büntethető.

Ez a bűncselekmény azért is jelent nóvumot, mert egyfelől áthidalja a verbális (szóbeli), illetve a tettegességben és egyéb magatartásokban megnyilvánuló cselekmények közötti szakadékot, másfelől egy hozzátartozókkal szembeni becstelen magatartást nevesít, jelesül a másik féltől történő vagyonelvonás, gazdasági ellehetetlenítés kriminalizálása jelenik meg benne. A pénzügyi érdekek védelme a közösségi büntetőjog területén is megjelenik,⁸¹ és miként a költségvetési csalás (az állami kassza megcsönkítése) vagy más ilyen jellegű bűncselekmény is fokozott figyelmet érdemel, a családon belüli gazdasági erőszakkal (pénzügyi kontroll, tiltás, információk visszatartása, adósságba hajszolás) szemben is elvárt a jogi védelem.

A kapcsolati erőszak - hétköznapi elnevezéssel családon belüli erőszak - fogalmi meghatározása több oldalról történhet, úgy, mint szociológiai jelenség vagy kriminológiai entitás, ami az 1960-as évek felfedezése.⁸² A családon belüli erőszak a történelem során folyamatosan jelenlévő jelenség volt, amire koronként és kultúránként eltérő módon tekintettek: volt, amikor elfogadhatónak (magánügynek, a privát szféra családi problémájának), máskor pedig éppen elfogadhatatlannak tartották.⁸³

Fogalmával találkozhattunk a családon belüli erőszak kezelésével és a kiskorúak védelmével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtására szóló 32/2007. (OT 26.) számú ORFK utasítás 2. pontjában is, miszerint az egy háztartásban élő személyek, illetőleg az 1978. évi IV. törvény (régii Btk.) 137. §-ának 6. pontjában meghatározott hozzátartozók, a volt házastársak, illetve volt élettársak (partnerek), az intézményes ellátás keretében életvitelszerűen együtt élő személyek között megvalósuló, vagy őket a felsorolt személyek cselekménye által okozott szabálysértések és bűncselekmények, melyek jellemzően a Btk. élet, testi épség, egészség elleni bűncselekmények kategóriájában találhatók. Ezen utasítást hatályon kívül helyezte a hozzátartozók közötti erőszak kezelésével összefüggő rendőrségi feladatok végrehajtásáról szóló 2/2018. (I. 25.) ORFK utasítás, amely ellentétben a korábbi utasítással már nem definiálja a családon belüli erőszak fogalmát. Sajátosságként említhető, hogy abban a közegben fordul

⁸¹ Békés Ádám: Az Európai Ügyészség alapításának problémái és lehetőségei. Európai Jog 2003/6. <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/9126098>

⁸² Alföldi Ágnes Dóra: A családon belüli erőszak megítélése és megelőzésének eszközei a magyar és az európai uniós jogban. <http://jesz.ajk.elte.hu/alfoldi47.html>

⁸³ Kerezsi Klára: A védtelen gyermek. Erőszak és elhanyagolás a családban. Budapest, Országos Kriminológiai és Kriminológiai Intézet Tudományos Kiadványai, 1995. 51. o.

elő, amelynek méltóságot, egyenlőséget, anyagi biztonságot, pszichikai támaszt, emocionális kötődést kellene jelentenie a család minden tagja számára.^{84,85}

„Az Országos Kriminológiai Intézet meghatározása szerint a családon belüli erőszak az együtt élő és egymással fizikai, érzelmi, anyagi, jogi függésben lévő személyek között megvalósuló erőszak, bántalmazás, visszaélés, amely magában foglalja a fizikai, szexuális, érzelmi bántalmazás vagy elhanyagolás valamennyi formáját.”⁸⁶

Ranschburg meghatározása szerint a családon belüli erőszak körébe tartozik a kényszer, a fizikai bántalmazás, a szándékosan előidézett, rendszeresen ismétlődő, tartós lelki gyötrelem.⁸⁷ Tekintettel arra, hogy a kapcsolati erőszak tényállásának kodifikációja egyik kifejezett céljaként a speciális sértetti kör – különösen a hozzátartozók – fokozott büntetőjogi védelmét jelölte meg, indokolt és szükséges a „hozzátartozó”, illetve „közeli hozzátartozó” büntetőjogi fogalmának történeti ívű bemutatása. A fogalom fejlődése jól tükrözi a magyar büntetőjog családi és kapcsolati viszonyokhoz való viszonyulásának alakulását az 1878. évi V. törvénycikktől a hatályos Büntető Törvénykönyvig.

A magyar büntetőjog első átfogó, magyar nyelven íródott kodifikációját megvalósító, 1880. szeptember 1-én hatályba lépett büntettekről és vétségekről szóló 1878. évi V. törvénycikk (Csemegi-kódex) 78. §-a, a beszámítást kizáró vagy enyhítő okok között helyezte el a hozzátartozó fogalmát. A rendelkezés értelmében hozzátartozónak kell tekinteni a *„fel- és lemenő ágbeli rokonok és sógorok, a testvérek, unokatestvérek és ezeknél még közelebbi rokonok, az örökbefogadó és tápszülők, az örökbe fogadott és tápgyermek, a házastársak és jegyesek, testvérek házastársai s a házastársnak testvérei.”*⁸⁸ Jól kivehető a szabályozás azon jellegzetessége, hogy a hozzátartozói kört a rokonsági kategóriák taxatív felsorolásával ragadta meg anélkül, hogy általános, absztrakt fogalmi definíciót alkotott volna. A hozzátartozói minőség normatív funkciója ekkor még elsősorban a beszámítási és büntethetőségi kérdésekhez kapcsolódott.

A büntető törvénykönyv általános részéről szóló 1950. évi II. törvény (Bt.) a hozzátartozó fogalmát Csemegi-kódextól eltérő már nem a beszámítás körében, hanem a büntethetőségre vonatkozó szabályok között, büntethetőség címet viselő II. fejezet 29. §-ában határozta meg. A

⁸⁴ 32/2007. (OT 26.) számú ORFK utasítás.

⁸⁵ 2/2018. (I. 25.) ORFK utasítás.

⁸⁶ Virág György: Családon belüli erőszak. Belügyi Szemle 2005/9. 3-22. o.

⁸⁷ Ranschburg Jenő: A meghitt erőszak. Budapest, Saturn Kiadó Kft. 2006. 32. o.

⁸⁸ A büntettekről és vétségekről szóló 1878. évi V. törvénycikk (Csemegi-kódex) VII. Fejezet 78. §

rendelkezés értelmében hozzátartozónak minősült „*az egyeneságbeli rokon és annak házastársa, az örökbefogadó és a nevelőszülő, az örökbefogadott és a neveltgyermek, a testvér, a házastárs és a jegyes, a házastárs egyeneságbeli rokona és testvére, valamint a testvér házastársa.*”⁸⁹

A törvényhez fűzött jogalkotói indokolás kifejezetten rámutatott arra, hogy a hozzátartozó fogalmának egzakt, tételes meghatározása a büntetőjogi normák alkalmazhatóságának és kiszámíthatóságának feltétele. Az indoklás egyúttal hangsúlyozta, hogy függetlenül az együttéléstől vagy az érzelmi közösségtől, az élettársat nem lehet a közeli hozzátartozók közé sorolni. Kiemeli továbbá, hogy a konkrét fogalmi meghatározásra azért is van szükség, hogy adott esetben ennek kérdése ne adjon okot vitára, illetve ne nehezítse meg a bizonyítást.⁹⁰ A Btá. ezzel megkezdte a hozzátartozó büntetőjogi fogalmának általános, normatív definíció felé történő elmozdítását.

Az első kifejezett, egységes fogalmi meghatározást a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény megalkotása hozta el,⁹¹ amely ugyan meghatározza már a hozzátartozó fogalmát, de még mindig nem különíti el azt egyértelműen, hogy kiket tekint közeli hozzátartozónak. A Btá.-hoz képest érdemi újítást hozott azzal, hogy elismerte az élettársi kapcsolatot, mint hozzátartozói minőséget. mikor úgy fogalmaz, hogy „*hozzátartozó: az egyeneságbeli rokon és annak házastársa, az örökbefogadó és a nevelőszülő, az örökbefogadott és a nevelt gyermek, a testvér, a házastárs, az élettárs és a jegyes, a házastárs egyeneságbeli rokona és testvére, valamint a testvér házastársa;*”.⁹²

Ha megvizsgáljuk alaposabban a szabályozást láthatjuk, hogy a törvény dogmatikailag már egyértelműen a *tényleges együttélési és érzelmi kötelekek büntetőjogi relevanciáját ismerte el*, függetlenül attól, hogy a „közeli hozzátartozó” és a „hozzátartozó” terminológiai elkülönítése még nem jelent meg.

⁸⁹ A büntető törvénykönyv általános részéről szóló 1950. évi II. törvény (Btá.) 29. §

⁹⁰ A büntető törvénykönyv általános részéről szóló 1950. évi II. törvény indokolása. <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/4/id/95000002.TVI/>

⁹¹ Hatálybalépés: 1962. VII. 1.

⁹² A Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény 114. § <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/96100005.TV/ts/ffffff4/lr/chain130>

A hozzátartozó fogalmának az igazán precíz, dogmatikailag koherens definíciója az értelmező rendelkezések című fejezet 178. §-ának 5. pontjába foglalt meghatározása először a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvényben (rBtk.) jelent meg.^{93,94}

Az előzőekben foglaltakhoz képest megállapítható, hogy az élettárs és jegyes, mint hozzátartozói státusz megerősödött, stabilizálódott a törvényben. A jogalkotói indokolás a definíció kapcsán utal a családjogi háttérnormákra, így különösen a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény⁹⁵ (Csjt.) hozzátartozói körére, melyben hangsúlyozza, hogy a nevelőszülő és nevelt gyermek fogalma büntetőjogi értelemben kiterjed a mostohaszülőre és mostohagyermekre is.⁹⁶

Az Országgyűlés 2007 decemberében elfogadta a bejegyzett élettársi kapcsolatról szóló 2007. évi CLXXXIV. törvényt⁹⁷ (Bét.), amely 2009. január 1-jén lépett volna hatályba, ám azt az Alkotmánybíróság 2008. december 15-én kihirdetett 154/2008. (XII.17.) AB határozata⁹⁸ (AB határozat) alkotmányellenességet állapított meg és a határozat közzétételének napjával azt megsemmisítette, így a Bét. végül nem lépett hatályba. Ettől függetlenül a fogalmi kör bővítése az egyes büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2008. évi XCII. törvény⁹⁹ 2009. július 8-án történő hatályba lépése nyomán - a Bét. -re hivatkozással beemelte a hozzátartozók közé a bejegyzett élettársat, annak egyenesági rokonát és testvérét, továbbá a testvér bejegyzett élettársát¹⁰⁰ - vált igazán teljessé, amely intézményesítette a bejegyzett élettársi kapcsolat intézményét, annak ellenére, hogy az AB alkotmányellenességet állapított meg. A kezdeti próbálkozások után a bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi XXIX. törvény¹⁰¹ végül deklaráta a bejegyzett élettársi kapcsolat szabályait. Ennek megfelelően az új családjogi fogalomnak a magyar jogrendszerbe való beiktatása magával

⁹³ A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (rBtk.)
<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/97800004.TV/ts/19790701/lr/chain2898>

⁹⁴ rBtk. 178. § 5. pont: A kódex közlönyállapota szerint hozzátartozónak minősült „*az egyenesági rokon és ennek házastársa, az örökbefogadó és a nevelőszülő, az örökbefogadott és a nevelt gyermek, a testvér, a házastárs, az élettárs és a jegyes, a házastárs egyenesági rokona és testvére, valamint a testvér házastársa*”

⁹⁵ A házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (a továbbiakban: Csjt.) 62. §
<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/95200004.TV/ts/19530101/lr/62> Hatálytalan: 2014. március. 15-től, az új Ptk. hatályba lépésétől

⁹⁶ 1978. évi IV. törvény indokolása - a Büntető Törvénykönyvről.
<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/4/id/97800004.TVI/lr/chain1076>

⁹⁷ A bejegyzett élettársi kapcsolatról szóló 2007. évi CLXXXIV. törvény.

⁹⁸ 154/2008. (XII. 17.) AB határozat.

⁹⁹ A büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2008. évi XCII. törvény.

¹⁰⁰ rBtk. 137. § 6. pont

¹⁰¹ A bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi XXIX. törvény.

hozta egyfelől a hozzátartozó büntetőjogi meghatározásának bővítését, másfelől az egyes Különös Részben található tényállások módosítását is (például: kettős házasság).¹⁰²

A kódex tehát felsorolja azokat a személyek közötti kapcsolódási viszonyokat, melyek büntetőanyagi és eljárásjogi értelemben hozzátartozói minőséget eredményeznek. Azon belül az egyes fogalmak konkrét meghatározását egyéb jogszabályok adják, különösen a Csjt. és a rPtk. vonatkozó rendelkezései. A hozzátartozói minőségnek a rBtk. rendszerében több vonatkozásban is jelentősége volt, egyfelől az egyes különös részi tényállások kapcsán büntethetőséget kizáró okot fogalmaz meg a törvény (pl. feljelentés elmulasztása az állam elleni bűncselekményeknél (rBtk. 150. §), hamis tanúzásnál (rBtk. 241. § (1) a) pont), feljelentés elmulasztása esetén (pl. 344. §) stb.). Másrészt a törvény a hozzátartozó sérelmére történő elkövetést több tényállásban is minősített esetként értékeli, úgymint például a megrontás (rBtk. 201. § (3) b) pont), és a kerítés (rBtk. 207. § (3) a) pont) esetében.¹⁰³

A hatályos Btk. 2013. július 1-jén való hatálybalépésével a hozzátartozó fogalma koncepcionális átalakuláson ment keresztül. A jogalkotói indokolás szerint a fogalom meghatározása azért bír kiemelt jelentőséggel, mert több különös részi tényállás alkalmazása közvetlenül e kör meghatározásától függ.¹⁰⁴ A hatályos Btk. – részben a korábbi rPtk. 685. § b) pontjára¹⁰⁵ támaszkodva – funkcionális, büntetőjogi célú személyi kört határoz meg, amelyet a különös részi tényállások – így különösen a kapcsolati erőszak – tartalommal töltenek meg. A rPtk. -ban e pontnak az első fordulata a közeli hozzátartozók, második fordulata pedig a hozzátartozók körének meghatározását adja.

A fogalom történeti fejlődése alapján megállapítható, hogy a magyar büntetőjog a hozzátartozói kört fokozatosan a tényleges kapcsolati és függőségi viszonyokra érzékeny, normatív kategóriává alakította. Ez a folyamat teremtette meg dogmatikailag a kapcsolati erőszak tényállásának személyi körét megalapozó fogalmi keretet.

A polgári jog szerinti közeli hozzátartozó és a büntetőjogi hozzátartozó fogalma a jegyesi jogállás kivételével érdemben átfedi egymást. E differencia normatív indokolása a hatályos Btk.-hoz fűzött indokolásban ragadható meg, amely a rBtk. szabályozási megoldásával szakítva kifejezetten amellet foglal állást, hogy a jegyesi kapcsolat önmagában nem hordoz olyan

¹⁰² Btk. 192. §

¹⁰³ Varga Zoltán (szerk.): A büntetőjog nagy kézikönyve, Budapest, Complex kiadó jogi és üzleti tartalomszolgáltató Kft., 2007. 272-273 o.

¹⁰⁴ Btk. indokolása. <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/4/id/A1200100.TVI/>

¹⁰⁵ Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény.

normatív többlettartalmat, amely büntetőjogi relevanciát indokolna; ebből következően a jegyes a Btk. értelmező rendelkezései szerint nem minősül hozzátartozónak. A bejegyzett élettársi kapcsolat – az élettársi jogállás normatív egyenértékűségének elismeréseként – a Btk. rendszerében az „élettárs” fogalma alá tartozónak minősül.

A hatályos Btk. a polgári jogi fogalomhasználattal ellentétben a mostohaszülőt és a mostohagyermeket nem tekinti hozzátartozónak. A törvény ezért kiterjeszti a fogalmat ezen személyekre is, feltéve, hogy a mostohaszülő ténylegesen együtt él a mostohagyermekkel, illetve a mostohagyermek a mostohaszülővel. A szabályozás vizsgálata körében megjegyzendő, hogy a Btk. a hatályba lépése óta a mai napig több mint 50 alkalommal módosult, de a hozzátartozó fogalmán egyetlen alkalommal sem változtattak. A rPtk. -t 2014. március 15-én felváltó, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) ugyanakkor az értelmező rendelkezéseket tartalmazó Nyolcadik Könyv Első Részében (Ptk. 8:1 § (1) bekezdés) újrafogalmazta a „közeli hozzátartozó”, illetve a „hozzátartozó” fogalmát, ami indokoltá teszi a két jogág fogalomhasználatának folyamatos összevetését a büntetőjogi minősítések dogmatikai megalapozása érdekében.

1. táblázat: A hatályos Ptk. és Btk. hozzátartozó fogalmának összehasonlítása

Kapcsolat típusa	Ptk. 8:1. § (1) 1. pont (közeli hozzátartozó)	Ptk. 8:1. § (1) 2. pont (hozzátartozó)	Btk. 459. § 14. pont (hozzátartozó)
Házastárs	✓	✓	✓
Élettárs	✗	✓	✓
Egyenesági rokon	✓	✓	✓
Egyenesági rokon házastársa/élettársa	✗	✓	✓
Házastárs egyenesági rokona	✗	✓	✓
Házastárs testvére	✗	✓	✓
Testvér	✓	✓	✓
Testvér házastársa/élettársa	✗	✓ (csak házastárs)	✓ (házastárs vagy élettárs)
Örökbefogadó	✓	✓	✓
Örökbefogadott	✓	✓	✓
Nevelőszülő	✓	✓	✓ (ideértve az együtt élő mostohaszülőt)
Nevelt gyermek	✓	✓	✓ (ideértve az együtt élő mostohagyermeket)
Mostohaszülő	✓	✓	✓ (ha együtt él)
Mostohagyermek	✓	✓	✓ (ha együtt él)

Látható, hogy a Ptk. kétszintű fogalmi struktúrát alkalmaz („közeli hozzátartozó” és „hozzátartozó”), míg a Btk. egyszintű, funkcionális hozzátartozó-fogalmat alakított ki. E különbség nem terminológiai, hanem normatív jellegű: a polgári jog a fogalmakat elsősorban a

családi kapcsolatok megszerezésére, valamint a magánjogi jogviszonyok kereteinek kijelölésére használja, míg a büntetőjogban a hozzátartozói kör meghatározása közvetlen jogkövetkezményekkel jár, azaz például a Btk. e személyi körhöz köti az egyes minősítő körülmények alkalmazhatóságát, eljárásjogi jogosultságok fennállását (így különösen a tanúvallomás megtagadásának lehetőségét), továbbá meghatározott tényállások speciális alanyi körét. Fontos tisztában lenni azzal, hogy kik tartoznak a Ptk. szerinti hozzátartozói körbe, és kik a Btk. szerintibe, hiszen előfordulhat olyan eset, amikor valaki ugyan a Ptk. szerint közeli hozzátartozó, de a Btk. szerint már nem tartozik abba a releváns személyi körbe (pl. ahogyan az a táblázatban is látszik: a nem együtt élő mostoha szülő).

A Btk. a családon belüli erőszakot a kapcsolati erőszak tényállása alatt rendeli büntetni, mégpedig a törvény 212/A. §-ában. A kapcsolati erőszak bűncselekményét utólag, az egyes büntető tárgyú törvények módosításáról szóló 2013. évi LXXVIII. törvény iktatta be a hatályos Btk. XX. fejezetébe, a gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények közé. A kapcsolati erőszak önálló tényállásként való szabályozásának expressis verbis célja az volt, hogy hatékonyabban és szigorúbban lépjen fel a családon belül erőszakos magatartást tanúsító személyekkel szemben.¹⁰⁶ Megállapítható, hogy a törvényhozó több, eltérő jellegű jogsértésfajtát foglal egy tényállásba.¹⁰⁷ Az elkövetési magatartások sokféleségei eltérő jogi tárgyakat sértenek, társadalmi vonatkozásban a családi és párkapcsolatok békéjét, másodsorban az érintettek emberi méltóságát, egzisztenciális biztonságát, személyi szabadságát, fizikai biztonságát támadják meg.

A törvényi tényállás (1) bekezdésének a) pontjában az emberi méltóságot súlyosan sértő, megalázó és erőszakos magatartás tilalmazása nyer szabályozást. Ez a magatartás (bántalmazás) azonban nem okozhat súlyos testi sértést, illetve nem valósíthat meg tetteles becsületsértést sem, hiszen a cselekmény akkor már a (2) bekezdés szerint minősül.¹⁰⁸ E fordulat tekintetében a kísérlet kizárt, mivel az tényállási szinten átfogja az erőszakos

¹⁰⁶ Visontai-Szabó Katalin: A családon belüli erőszak pszichológiai és jogi kérdései. In: Családi Jog, 11. évf. 1. sz. 2013. 9. o.

¹⁰⁷ Új törekvés a magyar törvényhozásban, hogy egy adott jogi tárgyat sértő különböző magatartásokat egy tényállásba sűrít, ilyen például készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés Btk. 393.§, a költségvetési csalás Btk.396, §, pénzmosás Btk. 399.§, csődbűncselekmény 404.§ stb.

¹⁰⁸ Garai Renáta: A kapcsolati erőszak bűncselekményének jogalkalmazási gyakorlata – a jogerős ítéletek tanulságai. Országos Kriminológiai Intézet, Kriminológiai tanulmányok 56. Budapest, 2019. 32. o. https://www.okri.hu/images/stories/KT/KT56_2019/kt56_sec.pdf

magatartás alkalmazásának kísérletét, valamint az azzal való fenyegetést, amelyre figyelemmel a cselekmény befejezettnek minősül.¹⁰⁹

A megalázó magatartás megnyilvánulhat a közeli házastárssal szembeni verbális erőszakban is, ami viszont konkurálhat az aljas indokból, aljas célból elkövetett rágalmozás tényállásával. Az elhatárolásnál szempont lehet a lejárato beszédet kísérő esetleges erőszakos magatartás.

A bűncselekmény minősítésének feltétele a *rendszeresség*. Ennek megállapításához nem szükséges meghatározott számú cselekmény elkövetése, de tartós, ismétlődő jellegét a bírói gyakorlat megkívánja.¹¹⁰ Eszerint a rendszeresség, mint a tényállás törvényi feltétele már a két alkalommal történő elkövetés esetén megállapítható.

Az (1) bekezdés b) pontjában írt második alapeset a közeli hozzátartozó gazdasági függőségben tartásának a tilalma. Ezen pont már eredményt is tartalmaz, melyhez az szükséges, hogy az elkövető magatartása folytán a sértett súlyos nélkülözése következzen be. Ha az eredmény bármely okból kifolyólag elmarad, kísérlet állapítandó meg.¹¹¹ A Btk.-hoz fűzött kommentár értelmében súlyos nélkülözésről beszélünk, ha a vagyon elvonása következtében a sértett az elemi létszükségletek kielégítéséhez szükséges javakban szenved hiányt (például abban az esetben, ha az egyik házastársnak nincs jövedelme, míg a másik házastárs a – házastársi közös vagyon körébe tartozó – keresetéből egyáltalán nem fordít a sértett élelmezésére, ruházkodására, hanem azt teljes egészében saját céljaira használja fel, illetve elissza). Lényeges tehát, hogy az elemi létszükségletek kielégítésének elmaradásáról van szó.¹¹²

A bántalmazó rendszerint tulajdonának tekinti a másik felet és ekként is bánik vele: megszabja a hozzátartozójának, hogy mikor és mit tehet, mikor mehet el otthonról, kivel találkozhat, ellenőrzi a mobiltelefonját, a híváslistát, a küldött és kapott sms üzeneteket, a pénzköltését, de ide sorolhatjuk még a közös pénz feletti rendelkezés megszüntetését, a pénz önhatalmú elvonását, valamint az adósság vállalását a hozzátartozója hátrányára.¹¹³ Összefoglalva: a gazdasági kiszolgáltatottság akkor állapítható meg, ha az elkövető a sértett önálló megélhetését szándékosan korlátozza.¹¹⁴

¹⁰⁹ Karsai (szerk.), 2022: i.m. 445. o.

¹¹⁰ BH 2020.195.: A kapcsolati erőszak bűncselekménye tényállásában szereplő „rendszeresen” törvényi feltétel nemcsak sokszámú és időben elhúzódo magatartásokat jelent, az eset körülményeitől függően akár két alkalommal történő elkövetés esetén is megállapítható.

¹¹¹ Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.): Új Btk. kommentár. Budapest, Nemzeti Közszoigálati és Tankönyvkiadó, 2013. 80. o.

¹¹² Karsai (szerk.), 2022: i.m. 509. o.

¹¹³ Garai Renáta, 2019: i.m. 33. o.

¹¹⁴ Kúria Bfv.III.321/2018/5.

A hozzátartozók közötti viták és veszekedések elmérgesedése gyakran a párkapcsolat megszűnéséhez és/vagy a házasság felbontásához vezet, amely csak szerencsés esetben zajlik békés, konszenzusos módon. A különválási folyamat számos további konfliktus forrásává válhat: a gyermekelhelyezés kérdése, a közös vagyon megosztása, valamint az önálló élet feltételeinek megteremtése mind olyan döntési helyzeteket eredményeznek, amelyek jelentős feszültséggel járnak és mind-mind komoly döntést igényelnek. A konfliktusos válás vagy különélés során az egyik hozzátartozó általában vesztesnek érzi magát, aki emiatt személyesen, elektronikus kommunikációs eszközökön keresi a kapcsolatot különélő hozzátartozójával, találkozást remélve, az anyagiakat vitatva vagy a hozzátartozója életét megzavarva nyomást helyezzen rá a neki kedvező döntés „kierőszakolására”, esetleges jövőbeli párkapcsolatát megnehezítse, ellehetetlenítse céljából. Az ilyen jellegű cselekmények a köznyelvben a zaklatás elnevezéssel bírnak, a törvényhozó ezt a terminológiát átvéve a zaklatás bűncselekményeként szabályozza.

2. A kapcsolati erőszak önálló bűncselekményi tényállásában nem szereplő, kiskorúakhoz kapcsolódó deliktumok

A kapcsolati erőszak lényegében egy gyűjtő-tényállás, amely bizonyos alpbűncselekmények ismételt elkövetését bünteti családi / hozzátartozói körben. Ezeken túl számos olyan, kifejezetten kiskorúakat érintő bűncselekmény létezik, amelyek kívül esnek a kapcsolati erőszak keretein, de ezzel párhuzamosan speciális védelmet igényelnek vagy súlyosabb megítélés alá esnek.

2.1. A kiskorú veszélyeztetése és a gyermekbántalmazás törvényes minősítése

Míg a kapcsolati erőszak bűncselekménye konkrét erőszakos cselekményekre fókuszál, addig a kiskorú veszélyeztetésének tényállása a mulasztást és az általános fejlődést védi. A különbség a speciális alanyiség miatt is megmutatkozik, hiszen a kapcsolati erőszak a családon belül bárki ellen irányulhat, míg a kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény sértettje (passzív alanya) csak kiskorú lehet. A kiskorú fogalma a Ptk. 2:10. § (1) bekezdésén alapul. Eszerint *„Kiskorú az, aki a tizennyolcadik életévét nem töltötte be. A kiskorú a házasságkötéssel nagykorúvá válik. (2) Ha a házasságot a bíróság a cselekvőképesség hiánya vagy a kiskorúság miatt szükséges*

*gyámhatósági engedély hiánya miatt érvénytelennek nyilvánítja, a házasságkötéssel szerzett nagykorúság megszűnik.*¹¹⁵

Megfogható az eltérés a mulasztás vagy az aktivitás oldaláról is: a kapcsolati erőszakhoz bizonyosan valamiféle aktív cselekvés szükséges, addig a kiskorú veszélyeztetése passzív mulasztással is megvalósulhat vagy nem célzottan a kiskorú ellen irányuló cselekményben is megnyilvánulhat (pl. éheztetés, más családtag bántalmazása) is megvalósulhat. A törvényhozó a kiskorúak testi, értelmi érzelmi és erkölcsi fejlődését komplex módon védi a büntetőjog eszközeivel is. A bűncselekmény a családon belüli erőszak gyakori kísérőjelensége. A hangos veszekedések, viták, kiabálások, a lakásban lévő tárgyak összetörése, a gyermek által a szeretett személy sírásának látványa, kétségbeesése, tehetetlensége, az elcsattanó pofon, egymás rángatása vagy a vér látványa mind-mind olyan traumatikus élmények, amelyek az adott szituációban vagy később hatnak a gyermek többirányú fejlődésére. Az otthoni minta nem ritkán a lehetséges legrosszabb tanult példáját nyújtja a kiskorúak későbbi életében keletkező problémák rendezéséhez. Emiatt is fontos a konfliktus utáni kommunikáció. Azokban az esetekben, amikor a szülők segítenek a gyermekeknek lezárni és átbeszélni az általuk is tapasztalt helyzetet, a kiskorúak kevesebb internalizáló (szorongásos) tünetet mutathatnak, míg a hallgatás, az elhallgatás tovább mélyítheti a traumát.¹¹⁶

„Btk. 208. § (1) A kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy – ideértve a szülői felügyeletet gyakorló szülő, illetve gyám élettársát, továbbá a szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőt is, ha a kiskorúval közös háztartásban vagy egy lakásban él –, aki e feladatából eredő kötelességét súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti, büntetett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

Az (1) bekezdés vonatkozásában az elkövetői kör jellemzően leszűkül szülőre, gyámra, nevelőszülőre. A törvényi tényállás szövegében a „veszélyeztetés” kifejezés mellett nem található a „közvetlen” módhatározó szó, ami azt a törvényhozói szándékot fejezi ki, hogy már a „közvetett” veszély is tényállásszerűvé teheti a tevékenységet. A kiskorú veszélyeztetése csak abból a szempontból materiális bűncselekmény, hogy a kiskorú testi, értelmi, érzelmi, erkölcsi fejlődése veszélyének objektíve megállapíthatónak kell lennie.¹¹⁷ Kérdés lehet viszont, hogy

¹¹⁵ Ptk. 2:10. § (1)-(2) bekezdés.

¹¹⁶ Valerie Fictorie – Carlo Schuengel – Marleen H.M. de Moor – Yllza Xerxa – Bas Tierolf – Caroline S. Jonkman – Margreet Visser – Majone Stekete: Recovery of children’s posttraumatic stress after family violence: The role of parental stress, parents’ posttraumatic stress, and emotional security. *Development and Psychopathology*. Published online 2025:1-12. o. DOI:10.1017/S0954579425100722 <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/41047908/>

¹¹⁷ Tóth – Nagy (szerk.), 2014: i.m. 156-157. o.

mennyire látható előre ennek a traumatizáló eseménynek valamilyen reprodukált felszínre kerülése a felnőtt korban.

A bűncselekmény következménye a kiskorú testi, értelmi, érzelmi, és erkölcsi veszélyeztetése, ehhez a konkrét sérelem bekövetkezésének a lehetősége szükséges és elégséges, de a sérelemnek nem kell bekövetkeznie.¹¹⁸ Földvári kifejti, hogy a bűncselekményként értékelhető magatartások rendszerint egyaránt veszélyeztetik a kiskorú testi, szellemi, erkölcsi fejlődését, viszont előfordulnak olyan esetek, amely magartás csak az egyik fajta fejlődés vonatkozásában idéz elő súlyos veszélyt.¹¹⁹

A kiskorú testi fejlődését veszélyeztető magatartások közé tartozik, aki őt éheztet, hosszabb ideig nem ad neki enni, hóban, hidegben mezítláb járatása, nem biztosítja számára a megfelelő lakóhelyet, a számára felírt gyógyszereket nem váltja stb.¹²⁰

Az értelmi fejlődést veszélyeztető elkövetési magatartások tipikus esete, amikor a gyermeket hosszabb időn át nem engedik iskolába járni. Ezt erősíti meg a Kúria 22/2007. BK véleménye: Btk. 208. § (1) bekezdésében meghatározott kiskorú veszélyeztetése megvalósulásának alapjául szolgálhat a tankötelezett gyermek huzamos időn keresztül való visszatartása az iskola látogatásától, ha ez a kiskorú értelmi vagy erkölcsi fejlődését veszélyezteti.¹²¹

Az érzelmi fejlődés veszélybe kerül, ha az elkövető a kiskorúval ridegen, távolságtartóan bánik, szülőként elhanyagolja, vele szemben kiszámíthatatlanul viselkedik, érzelmi zsarolásnak, szóbeli megaláztatásnak, megszegyenítésnek veti alá, a gyermeket azzal fenyegeti, hogy elhagyja, intézetbe adja stb.¹²²

Az erkölcsi fejlődés veszélyeztetése alatt minden olyan magatartás értendő, amelynek következtében a kiskorú gyermek erkölcsi normákhoz való igazodásában, illetve a társadalomba történő megfelelő beilleszkedésében zavar keletkezik.¹²³ Ilyen lehet, ha az

¹¹⁸ BH 2020. 319.

¹¹⁹ Földvári József: A házasság, a család és az ifjúság elleni bűncselekmények. In: Erdős Emil – Földvári József – Tóth Mihály: Magyar büntetőjog. Különös rész. Budapest, Osiris tankönyvek, 2007. 194. o.

¹²⁰ Gál (szerk.), 2023.: i.m. 127. o.

¹²¹ 22/2007 BK vélemény

¹²² Balogh Anna: Kiskorú veszélyeztetésének büntette bírósági határozatok kritikai tükrében – különös tekintettel a fizikailag bántalmazott gyermekekre II. rész. Budapest, Ügyészek Lapja, 2018/6., 27–28. o.

¹²³ Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.): Új Btk. kommentár. Budapest, Nemzeti Közszerológiai és Tankönyvkiadó, 2013. 52. o.

elkövető a kiskorú szeme láttára bűncselekményt követ el, füle hallatára trágár kifejezéseket használ, szexuális cselekményt végez stb.¹²⁴

Szükséges rögzíteni, hogy a passzív alannyá válást minden esetben egyenként, sőt, ugyanazon kiskorú tekintetében bűncselekmény-típusonként kell vizsgálni.¹²⁵

A szimpla veszélyeztetés kapcsán rögzítendő, hogy a veszélyhelyzet kialakulásával a bűncselekmény befejezetté válik. Az új Btk. előtti gyakorlatban gyermekbántalmazás esetén a kiskorú veszélyeztetése és a testi sértés jelent meg halmazatban, most pedig - a Btk., vagyis a jogalkotói akarat egyértelmű kifejeződése okán - ha a szülő a gyermekét rendszeresen bántalmazza, az a kapcsolati erőszak büntetetté valósítja meg, amellyel halmazatban a kiskorú veszélyeztetése ugyanúgy megállapítható. Ha a kiskorú sérelmére elkövetett magatartás megmarad a veszélyeztetés szintjén és nem társul mellé egyszeri vagy többszöri bántalmazás, akkor az elkövető kizárólag a kiskorú veszélyeztetéséért felel.

2.2. Kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása

A gyermeknek alapvető joga van arra, hogy mindkét szülőjével fenntartsa a kapcsolatot, ezért az akadályozás megfoszthatja a kiskorút az érzelmi támasztól és a kiegyensúlyozott fejlődéstől. A szülői elidegenítés (PAS¹²⁶) tartós akadályozása gyakran a gyermek tudatos érzelmi befolyásolásával jár együtt, de a büntetőjog fellépése segít megállítani azt a folyamatot, ahol a gyermek fokozatosan elfelejt vagy meggyűlöli a különélő szülőt. A hatósági döntések kikényszeríthetősége oldaláról fontos tényező, hogy büntetőjogi szankció nélkül a gondozó szülő egyoldalúan eldönthetné, mikor engedi látni a gyermeket, amivel teljesen kiiktatná a másik szülő jogait. A súlyosabb traumák megelőzése alapvető jelentőségű, mert a rendszeres elutasítás, a zárt ajtók és a meghiusult találkozók súlyos pszichológiai károkat okozhatnak a gyermekben, ezért a törvény bünteti azt a szülőt, aki saját sérelmeit a gyermeki érdek fölé helyezi. A büntetőjog ehelyütt is csak ultima ratio jelleggel avatkozik be.

A bűncselekmény megállapításához szükséges egy végrehajtható hatósági határozat, vagyis kell egy érvényes döntés a kapcsolattartásról. Erősen vizsgálandó az önhiba, ami akkor tényállásszerű, ha a szülő szándékosan, saját hibájából szabotálja a találkozót (pl. nem nyit ajtót,

¹²⁴ BH 1994.470.

¹²⁵ Blaskó Béla: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Blaskó – Madai – Pallagi – Polt – Schubauer, 2018: i.m. 196-197. o.

¹²⁶ Tomasoovszki László: A szülői elidegenedés/elidegenítés szindróma. Családi Jog 2014/1., 25-33. o.
Szülői Elidegenedés/Elidegenítés Szindróm (Parental Alienation Syndrome, PAS)
<https://szakcikkadatbazis.hu/doc/8117035>

hamis ürüggyel elviszi a gyermeket), de ezen magatartás csak akkor válik bűncselekménnyé, ha a gyámhatóság már legalább egyszer végrehajtható bírságot szabott ki az akadályozás miatt, de az nem vezetett eredményre. Nem feledhető, hogy ez a bűncselekmény gyakran hivatkozási alap a családjogi perekben: ha valakit (sokszor a bántalmazottat) elítélnék emiatt, az szinte biztosan a gyermekelhelyezés megváltoztatásához vezet (a gyermek átkerül a másik szülőhöz), mert számos hatósági döntés szerint ez bizonyítja, hogy az akadályozó szülő (mentő körülmények hiányában, mint pl. a gyermek betegsége) alkalmatlan a gyermeknevelésre, mert nem tud együttműködni a másik féllel a kiskorú érdekében.

A közbeszédben gyakran hallani, hogy sokan eszközként használják a gyermeket, hogy általa valamilyen sajátos célt elérjenek vagy kikényszerítsenek, de ez korántsem általános és minden eset mélységeiben vizsgálendő. A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása esetén a „papírral” rendelkező fél önhibájából eredően és még a bírság kiszabása után is akadályozza a jogosult felet abban, hogy a kiskorúval kapcsolatot tarthasson.

Btk. 210. §

(1) Aki a hatósági határozat alapján nála elhelyezett kiskorú és a kiskorúval kapcsolattartásra jogosult személy közötti kapcsolat kialakítását vagy fenntartását a kapcsolattartás kikényszerítése érdekében alkalmazott bírság kiszabását követően is önhibájából akadályozza, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Nem büntethető az elkövető, ha a kapcsolattartást az elsőfokú ügydöntő határozat meghozataláig megfelelően biztosítja, és az elmaradt kapcsolattartási formák pótlását megkezdi.

Gyermekek családotokban esetében a veszekedések kiéleződése, sőt a bosszú része lehet a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása, a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása vagy a tartási kötelezettség elmulasztása. Fontos leszögezni, hogy a gyermek(ek)kel való kapcsolattartásra nemcsak a különélő szülőnek van joga, hanem a Ptk. alapján más hozzátartozók is, mint a nagyszülő, a testvér, a szülő testvére, a volt mostohaszülő, a nevelőszülő, a gyám (ha a gyermek sokáig a háztartásában nevelkedett), illetve az a férfi, akinek apasági vélelmét megdöntötték.¹²⁷ A gyermek egészséges testi-lelki fejlődéséhez – bizonyos feltételek fennállása esetén – mindkét szülő jelenléte szükséges, ám több esetben előfordul, hogy a szülők különválnak, szétköltöznek. Ezen tényállás közvetve védi a különélő szülő gyermekével történő kapcsolattartásának jogát. Tekintettel arra, hogy a kapcsolattartás akadályozásának felróható önhibából kell erednie és még a kapcsolattartás kikényszerítése érdekében kiszabott bírságot követően is fenn kell állnia, így a bűncselekmény csak szándékosan követhető el.

¹²⁷ Ptk. 8:1 § (1) bekezdés.

A tényállás (2) bekezdésében büntetethetőséget megszüntető okról is rendelkezett a jogalkotó arra az esetre, ha az elsőfokú határozat meghozataláig pótolják vagy legalább megkezdik az elmaradt kapcsolattartási formák pótlását. Annak ellenére, hogy a jogalkotó egy jogszerű állapotot kíván kikényszeríteni a tényállás által, álláspontom szerint a (2) bekezdés túl engedékeny az elkövetővel szemben, hiszen tapasztalhatjuk, hogy ez bizonyos mértékben visszaélésre (rejtett bosszúra) ad lehetőséget. Elkövetési magatartásként értékelhető a kapcsolat kialakításának vagy fenntartásának megghiúsítása. Az akadályozás körébe vonható minden olyan magatartás, aminek a célja vagy következménye, hogy a kapcsolattartásra jogosult hozzátartozó (tipikusan a különélő szülő) ne legyen képes élni a jogerős döntésben előírt jogosultságával. Az akadályozás legkülönbözőbb tevékenységgel történhet, így például: nem nyit ajtót, letagadja, hogy otthon van, elviszi valahová a kapcsolattartás idejére, közli a közli, hogy „most nem mehetsz el”; manipulálja a gyermeket, hogy „ha elmész, nem kapsz vacsorát, ajándékot, a gyermeket elbűjtatja, elrejtí ismerősöknél, más hozzátartozónál akár az országon belül vagy azon kívül stb. Passzív praktikák is előfordulhatnak, így ekként minősül annak a hozzátartozónak a viselkedése, aki nem készíti fel a gyermeket (pl. nem öltözteti fel, játékeit, váltás ruháit, gyógyszereit stb.) jellemzően a másik szülővel való találkozásra. A büntetőjogi tilalmon kívül rekednek a találkozást kizáró vis major helyzetek (időjárási, közlekedési nehézségek, havária, a gyermek vagy a fogadó hozzátartozó váratlan betegsége stb.).

Az Országos Kriminológiai Intézet 4,5 év vonatkozásában országos mintán vizsgálta a bűncselekmény joggyakorlatát, és rendkívül érdekes hogy a tárgykörben csupán 30 jogerős ítélet született. A legtöbb ügy már első fokon jogerőre emelkedett (24), és csak egyetlen ügy jutott el egészen a Kúriáig. Csapucha rögzíti, hogy a fő problémát a kiskorú gyermek édesapja és édesanyja közötti kibékíthetetlen ellentét képezi. Valamennyi jogerős ítélet szerint az édesanya akadályozta a kapcsolattartást, ám a bűncselekmény csak az önhiba elkövetői oldalon való megállapíthatósága esetén lehet tényállásszerű, ehhez pedig valamennyi ügyben szükségeltetik a kiskorú gyermek (egyébként számára nagyon kellemetlen és megterhelő) meghallgatása is.¹²⁸

Az ellehetetlenítés és ellen-nevelés mellett viszont az érem másik oldalát is mérlegelni szükséges, jelesül azt, amikor a gyermek hosszabb-rövidebb ideig ténylegesen bántalmazó

¹²⁸ Csapucha Bernadett: Büntetőjogi beavatkozás a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása esetén. *Iustum Aequum Salutare* 2020/2. <https://szakcikkkadatbazis.hu/doc/8276673>

közegben élt és/vagy őt magát is bántalmazták, látta és hallotta a veszekedéseket, a tettlegességig fajuló vitákat, az agresszivitást, a sokszor élet kioltását előrevetítő fenyegetőzéseket, ezért ő maga nem akar menni.

2.3. Kiskorú elhelyezésének megváltoztatása

Btk. 211. §

(1) Aki végrehajtható hatósági határozat alapján elhelyezett kiskorút attól, akinél a hatóság elhelyezte, annak beleegyezése nélkül, az elhelyezés tartós megváltoztatása céljából elvisz, illetve a kiskorút rejtve vagy titokban tartja, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekmény elkövetése során az elvitelkor erőszakot, illetve az élet vagy a testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetést alkalmaz, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A kiskorú elhelyezésének önkényes megváltoztatása a gyermek mentális egészségének védelme miatt is veszélyes, emellett hatással van a stabilitásra (pl. elvitele a megszokott környezetéből), mert súlyos traumát okozhat. A kiszámíthatóság körében megjegyzendő, hogy a kapcsolattartás akadályozása megfosztja a gyermeket a másik szülőhöz fűződő érzelmi kötődéstől, a lojalitáskonfliktus okán pedig ha az egyik szülő elrejtja vagy eltiltja a gyermeket, az érzelmi zsarolásnak minősülhet az irányába. A hatósági döntések tekintélyének megőrzése sem elhanyagolható, hiszen ezek a bűncselekmények akkor valósulnak meg, ha már van egy érvényes bírósági vagy gyámhatósági döntés. Ha a jog nem büntetné szigorúan ezen magatartásokat, a bírósági ítéletek (ki és mire jogosult a gyermekkel összefüggésben, mikor láthatja a másik szülő stb.) csupán „ajánlások” maradnának.

Összefoglalva tehát a büntetőjogi fenyegetettség kényszeríti ki a szülők közötti együttműködést, ha az önkéntesen nem megy. Fontos tényező még az önbíráskodás megelőzése (a szülők ne „erővel” döntsék el a vitát), ráadásul büntetőjogi következmény nélkül gyakori lenne a gyermekek „elrablása” vagy „elrejtése” a bosszúálló ex-partner elől. A gyakorlati következményekkel is foglalkozni szükséges, hiszen a büntetőjog végső eszközként csak akkor lép be, ha a gyámhatósági végrehajtás (bírságolás) már eredménytelennek bizonyult. Figyelni kell arra is, hogy ezen bűncselekmények elkövetése gyakran vezet a szülői felügyeleti jog megvonásához vagy a gyermek elhelyezésének megváltoztatásához, méghozzá azon „véetlen” szülő hátrányára, aki például csak védeni próbálja a gyermeket a bántalmazóval szemben. Nemzetközi vonásként említendő, hogy amennyiben a gyermeket külföldre viszik a másik szülő

beleegyezése nélkül, az a Hágai Egyezmény 3. cikke alapján akár nemzetközi gyermekrablásnak minősülhet.¹²⁹

A bűncselekmény a kiskorú testi, értelmi, érzelmi, erkölcsi fejlődését biztosító környezettől megfosztás, továbbá a hatósági határozat érvényesülése.

Az elkövetési magatartás a hatósági határozatban megjelölt személytől a

- kiskorú elvitele,
- a kiskorú elrejtése,¹³⁰ hol létének titkolása, hamis információk adása a jogosított félnek.

Mindkét fordulat társadalomra veszélyességét (anyagi jogellenességét) a hatósági határozatban feljogosított személy beleegyezésének a hiánya adja.

Ha a hozzátartozó hozzájárulásával történtek a fenti cselekmények, akkor ennek társadalomra veszélyesség kizártsága miatt s cselekmény nem büntetni rendelt.

2.4. Tartási kötelezettség elmulasztása

Btk. 212. §

(1) Aki jogszabályon alapuló és végrehajtható hatósági határozatban előírt gyermektartási kötelezettségét önhibájából nem teljesíti, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki jogszabályon alapuló és végrehajtható hatósági határozatban előírt tartási kötelezettségét önhibájából nem teljesíti, és ezzel a jogosultat súlyos nélkülözésnek teszi ki, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Az (1) bekezdés alapján az elkövető nem büntethető, a (2) bekezdés esetén büntetése korlátlanul enyhíthető, ha kötelezettségének az elsőfokú ügydöntő határozat meghozataláig eleget tesz.

A tartás elmulasztása azért az egyik legjelentősebb családjogi jellegű bűncselekmény, mert a gyermek (vagy más jogosult) fizikai létfenntartását és a társadalmi igazságosságot védi. Nem egyszerűen tartozásról van szó, hanem egy olyan kötelezettségről, amelynek elmaradása közvetlenül veszélyezteti a kiskorú fejlődését és létfenntartását. A gyermektartásdíj nem a szülő ajándéka, hanem a gyermek joga az ételhez, ruházathoz, lakhatáshoz és oktatáshoz. a büntetőjogi fenyegetettség az utolsó visszatartó erő, amely rákényszeríti a különélő szülőt, hogy járuljon hozzá a közös gyermek költségeihez. Az állami szociális háló tehermentesítése sem mellékes, hiszen ha a kötelezett nem fizet, a gyermek tartása az államra (segélyek, megelőlegezett tartásdíj) vagy a másik szülőre hárul.

¹²⁹ A Gyermek Jogellenes Külföldre Vitelének Polgári Jogi Vonatkozásairól szóló, Hágában az 1980. évi október 25. napján kelt szerződés kihirdetéséről szóló 1986. évi 14. törvényerejű rendelet, valamint Bencze Lászlóné: A Hágai Gyermekelviteli Egyezmény hazai gyakorlata. Családi Jog, 2003/3-4. 32-40. o.

¹³⁰ Btk. 211. § (1) bekezdés

A gondozó szülő védelme körében tudható, hogy a tartásdíj elmaradása gyakran a gazdasági erőszak egy formája, amivel a különélő szülő sakkban tartja vagy bünteti a volt partnerét, de a büntetőeljárás lehetősége segít egyensúlyt teremteni a felek között, megakadályozva a pénzügyi ellehetetlenítést. Fontos tudni, hogy nem minden elmaradt fizetés bűncselekmény, mert itt is kell egy végrehajtható hatósági határozat, önhiba (csak akkor büntetendő, ha az illető tudna fizetni, de nem akar; pl. eltitkolja a jövedelmét vagy szándékosan nem dolgozik). Ha valaki önhibáján kívül (pl. súlyos betegség miatt) válik fizetéseképtelenné, nem valósul meg a bűncselekmény, ám a mulasztás akkor is megállapítható, ha valaki fizet ugyan valamennyit, de az jelentősen elmarad a meghatározott összegtől. Láthatjuk a tényállásban a speciális bünbánat intézményét és a jogalkotói ösztönzést is, amelynek célja nem a bebörtönzés, hanem a fizetés kikényszerítése: megszűnik a büntethetőség, ha az elkövető az elsőfokú ügydöntő határozat meghozataláig a hátralékot maradéktalanul megfizeti.

A tartási kötelezettség azt a hozzátartozó terheli, akit jogszabály vagy végrehajtható hatósági (bírói, gyámügyi stb.) határozat terheli. A törvény szövegezéséből látható, hogy a gyermek érdeke abszolút prioritás. A tartásdíj nem fizetésének büntethetőségét az dönti el, hogy önhibából maradt-e el vagy sem. Az önhiba az jelenti, hogy a mulasztás, vagy a mulasztás objektív oka az elkövetőnek felróható (jövedelmi viszonyai megengednék, de nem hajlandó fizetni, nem közli munkahelyével, hogy kéri munkabéréből a tartási kötelezettséget levonni, azért lett munkanélküli, hogy ne kelljen fizetnie tartási díjat stb.).¹³¹ Kizárja az önhibát, ha bizonyítható, hogy a tartásra kötelezett a maga részéről mindent megtett, hogy kötelezettségét teljesíthesse, de az nem jutott el a jogosulthoz (pl. feladta a csekket, megbízta a munkáltatóját stb.). Nem értékelhető önhibának, ha a kötelezett hozzátartozó megbetegszik és hosszabb ideig tart a kórházi kezelése, előzetes letartóztatásba helyezték vagy a szabadságvesztés büntetését tölti, ez utóbbi esetekben csak akkor mentesül, ha szabadságkorlátozásának nem az a célja, hogy ne fizethessen. Ide kell vennünk a katonai vagy polgári szolgálat idejét, ha azért nem fizet, mert ebben a szolgálatteljesítés miatt akadályoztatva van. Az önhiba lehet részleges, illetve teljes is.

Egyéb tartási kötelezettség hosszabb távon történő elmulasztása súlyos nélkülözésnek teheti ki a sértett hozzátartozót, amely már a (2) bekezdés szerint súlyosabban büntetendő.¹³² Míg az (1) bekezdésben írt cselekményhez szándékossággal lehet elkövetni, a súlyos nélkülözés, mint

¹³¹ Gál (szerk.), 2023: i.m. 133. o.

¹³² Btk. 212. § (2) bekezdés

eredmény előidézésében nem zárható ki a gondatlanság sem. Súlyos következménye ennek a folyamatnak, ha személy vagy tulajdon elleni erőszakos bűncselekmények is megvalósulnak. A tartási kötelezettségbe a hozzátartozóknak egymással szembenálló tartozások beszámíthatók, ami ha nem tisztázott előzetesen a felek között, úgy a büntetőeljárásban nagyon komoly vita forrása keletkeztetheti. Társadalmi edukációra lenne szükség annak tudatosítására, hogy a Btk. kizárólag a végrehajtható hatósági határozat birtokában lévő szülő és gyermeke(i) számára nyújt valamiféle biztonságérzetet, az ilyen dokumentummal nem rendelkezők önkéntes teljesítés hiányában semmilyen anyagi támogatást nem kérhetnek (ezen a jogcímen). Garai és Csapucha szerint a gyermektartásdíj a szülők által közösen vállalt, nekik kiszolgáltatót, tőlük függő helyzetben lévő kiskorúaknak jár, a róluk való gondoskodási kötelezettség pedig függ össze a szülők egymás közötti viszonyával. Felhívják a figyelmet arra, hogy a felelősségvállalás írásba foglalása, vagyis a tartásdíj kérdésének rendezése a különköltözést követően mielőbb indokolt, mert a hosszútávú megoldást - és egyben a végrehajthatóságot - kizárólag ez jelentheti.¹³³

3. A kapcsolati erőszak önálló bűncselekményi tényállásában nem szereplő egyéb deliktumok

A bántalmazó kapcsolatok komplexitása messze túlnő a fizikai erőszak vagy a becsületsértés keretein. A kontroll és az izoláció fenntartása érdekében az elkövetők gyakran olyan módszereket alkalmaznak, amelyeket a Btk. önálló, a kapcsolati erőszaktól elkülönülő fejezetekben szankcionál. A zaklatás vagy éppen a magánlakás megsértése például sokszor nem csupán kísérőjelenségei, hanem eszköz-bűncselekményei a dominancia fenntartásának. A büntetőjogi dogmatika számára komoly kihívást jelent a kapcsolati erőszak és az azzal összefüggésben, de attól elhatárolhatóan elkövetett egyéb bűncselekmények viszonya. Míg a törvényi tényállás kimeríti a rendszerszintű bántalmazás lényegét, a gyakorlatban sűrűn találkozunk olyan szintén súlyos cselekményekkel, amelyek bizony szubszumciós nehézségeket okoznak. Az alábbi bűncselekmények is azon határesetekre és speciális deliktumokra világít rá, amelyeknél a kapcsolati erőszakon felül – vagy amellel – egyéb törvényi egységeket vagy halmazatot kell megállapítania a teljes körű felelősségre vonás és az igazságszolgáltatás igazságossága érdekében.

¹³³ Garai Renáta – Csapucha Bernadett: A tartási kötelezettség elmulasztásának komplexitása, különös tekintettel az önhiba megítélésére és a gyermekek érdekeire. Jog-Állam-Politika 2020/3. <https://szakcikkladatbazis.hu/doc/5247712>

3.1. Zaklatás

A zaklatás nem feltétlenül fizikai sérülést okoz, hanem a mentális egészséget és a biztonságérzetet rombolja szisztematikusan. Az önrendelkezés korlátozása által a sértett kénytelen megváltoztatni a napi rutinját (útvonalat vált, telefonszámot cserél), ami az egyéni szabadság közvetett korlátozása. A magánélet szentsége, vagyis a magánszférához való jog magában foglalja azt is, hogy az egyént ne tegyék ki kéretlen és tolakodó figyelemnek. A prevenciós szerep előtérbe állításával leszögezhetően kriminológiai kutatások igazolják, hogy a zaklatás gyakran egy eskalációs folyamat része. Ezért is fontos a jelzőrendszeri funkció, mert a büntetőjogi beavatkozás lehetőséget ad arra, hogy a hatóságok megállítsák az elkövetőt, mielőtt a cselekmény súlyos(abb) testi sértésbe vagy emberölésbe torkollna.

A zaklatás utáni zaklatás a kontrollgyakorlás legfőbb eszköze, így a kapcsolati erőszak elleni küzdelem elengedhetetlen eleme. Mindannyian tanúi és részesei vagyunk a technológiai forradalomnak (cyberstalking), és a digitalizáció folytán a zaklatás formái is alapvetően megváltoztak, ami új kihívást jelent a jogalkalmazásnak. Létrejött egy ún. tér- és időbeli korlátlanság, mert az online zaklatás a nap 24 órájában elérheti az áldozatot (nincs menekülés a fizikai falak mögé), ráadásul jóval alacsonyabb a gátlási küszöb, az álprofilok mögött rejtőző anonimitás és a fizikai távolság miatt az elkövetők könnyebben és intenzívebben támadnak.

A zaklatásnak dogmatikai jelentőséget is tulajdonítanunk kell, a cselekmény büntetendővé tétele áttörést jelentett a magyar büntetőjogban. Az állam (a jogalkotó, a Btk.) elismeri, hogy nemcsak egy-egy kirívó támadás, hanem a kisebb horderejű, de ismétlődő zavarások összessége is elérheti a bűncselekményi szintet.

Btk. 222. §

(1) Aki abból a célból, hogy mást megfélemlítsen, vagy más magánéletébe, illetve mindennapi életvitelébe önkényesen beavatkozzon, őt rendszeresen vagy tartósan háborgatja, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(1a) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki az ellene folytatott büntetőeljárás hatálya alatt

a) azt követően, hogy vele a bíróság, az ügyészség vagy a nyomozó hatóság a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 51/A. §-a szerinti önkényes kapcsolatfelvétellel szembeni védelemről szóló határozatot közölt, vagy

b) a vele szemben elrendelt távoltartás magatartási szabályainak megszegésével

a sértettel kapcsolatot teremt abból a célból, hogy a sértettet megfélemlítse vagy a magánéletébe, illetve mindennapi életvitelébe önkényesen beavatkozzon.

(1b) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki abból a célból, hogy a sértettet megfélemlítse vagy a magánéletébe, illetve mindennapi életvitelébe önkényesen beavatkozzon, a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló 2009. évi LXXII. törvény III/A. Fejezete alapján az elítélttel szemben elrendelhető megelőző távoltartás szabályait megszegi.

A törvény az állampolgárok azon jogát védi büntetőjogi eszközökkel, hogy azzal a személlyel tarthassanak kapcsolatot, akivel szeretnének, és ne kelljen kapcsolatba lépniük azzal, akivel viszont nem szeretnének.¹³⁴

A bűncselekmény megalkotásának indoka az emberi méltóság tágabb esetkörét érintő magánszféra megsértésének társadalomra veszélyessége.¹³⁵ A zaklatás is megvalósulhat a házastársak együttélése során, vélhetően a különélésük idején fordul elő gyakrabban.

Ebben a tényállásban is a törvényhozó normatív elemekre alapozza a büntetőjogi felelősséget, így a bírói gyakorlat megállapításaira hagyatkozom.

A törvényi tényállás eleme a rendszeresség és tartósság. Az előbbi a zaklató tevékenység többszeri megvalósulását, míg utóbbi annak elhúzódását jelenti.¹³⁶

A rendszeres háborgatás objektív és szubjektív elemei egyaránt vizsgálандók. „*A vádlott által küldött ismétlődő, naponta többszöri sms-ekkel, e-mail-ekkel, valamint a Facebook bejegyzésekkel mindennapi életvitelébe önkényesen beavatkozva rendszeresen, tartósan háborgatta a sértettet. A vádlott által tanúsított, személyes indítékból fakadó cselekvőségével megsértette volt házastársa magánszférához való jogát, hosszabb időn keresztül, folyamatosan, visszatérően nyugtalanította „áldozatát.*”¹³⁷ A Kúria már korábban is rámutatott arra, hogy a tényállás nem fogalmaz meg eredményt, tehát a sértett félelmének nem kell bekövetkeznie.¹³⁸ Jellemzően rendszeres háborgatásnak minősül, amikor a másik személyt – kéretlenül – az elkövető személyesen a munkavégzése után, áruházakban, kávéházakban, tömegközlekedési eszközökön követ, leül mellé, erőlteti a társalgást.

Zaklatás továbbá az is, ha nemcsak személyesen, hanem bármely telekommunikációs eszközön, platformon történik a háborgató magatartás. A hívások fogadása vagy nem fogadása a sértettől a magatartás minősítését nem érinti, a bűncselekmény megállapításához nem szükséges, hogy a sértett az ismétlődő telefonhívásokat fogadja vagy az üzeneteket elolvassa.¹³⁹

Véleményem szerint az, hogy telefonon vagy más kommunikációs eszközön a visszahívás vagy, sms, mms stb. küldése a zaklatónak továbbra sem érintheti a zaklatást, annak tartalma ismerete nélkül. Nem kizárt, hogy a sértett visszahívása a kapcsolatfelvétel elutasításának közlése volt.

¹³⁴ Fővárosi Törvényszék 19.B.1565/2019/48.

¹³⁵ Btk. indokolás.

¹³⁶ Kúria Bfv.1182/2019/6.

¹³⁷ Uo.

¹³⁸ BH 2020.3.63

¹³⁹ BH 2011.302.

Sajnos az is valóság, hogy személyes kapcsolatkeresés mellett a telekommunikációs eszközön, interneten keresztül is folytatja a zaklatást.¹⁴⁰

Továbbá nem bír relevanciával a zaklató azon védekezése nem fenyegette a sértettet, és agresszíven sem lépett fel vele szemben, a sértettnek nem volt oka félelemben élni, őt egyébként sem háborgatta akarata ellenére.

Btk. 222. §

(2) Aki félelemkeltés céljából

a) mást vagy rá tekintettel hozzátartozóját személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó büntetendő cselekmény elkövetésével megfenyeget, vagy

b) azt a látszatot kelti, hogy más életét, testi épségét vagy egészségét sértő vagy közvetlenül veszélyeztető esemény következik be,

vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Aki a zaklatást

a) házastársa, volt házastársa, élettársa vagy volt élettársa sérelmére,

b) nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt álló személy sérelmére

követi el, az (1) bekezdésben meghatározott esetben két évig, a (2) bekezdésben meghatározott esetben büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) Az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki az (1) bekezdésben meghatározott zaklatást tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére követi el.

Sajnálatos módon van példa arra is, amikor a minősített esetek egyszerre valósulnak meg, ahogy az alábbi ítéletből olvashatjuk. „*A vádlott fenti cselekményeit a sértett házastársaként követte el. ... ezért azokkal a zaklatás (3) bekezdése szerinti minősített esetet valósította meg a sértett speciális alanyisága miatt. A ... vádlott annak ellenére sem állt el cselekményétől, hogy két esetben született vele szemben ideiglenes távoltage elrendelő határozat, melyet mindkét esetben közvetlen a határozat meghozatalakor átvett, így tudomása volt arról, hogy a sértett közvetlen közelébe sem mehet, vele a kapcsolatot semmilyen módon nem vehette volna fel, minden alkalommal tudatosan szegte meg a vele szemben elrendelt távoltage szabályait.*”¹⁴¹

Súlyosabb büntetést von maga után, ha személy elleni erőszakos (a sértett, vagy a gyermek bántalmazásával, megverésével, megölésével), vagy közveszélyt okozó (pl. felgyújtja a lakást, a házat, gépjárművét) bűncselekmény kilátásba helyezésével történik a zaklatás. Tegyük hozzá, ha a zaklatást házastársa, élettársa sérelmére követi el, akkor a zaklatás minősített esetéért felelne az elkövető (Btk. 222.§ (3) bekezdés).

¹⁴⁰ Miskolci Törvényszék 6.B.6/2019/81.

¹⁴¹ Fővárosi Törvényszék 19.B.1565/2019/48.

A zaklatás célzatos, egyenes szándékkal végrehajtható bűncselekmény¹⁴² és immateriális deliktum a sértett félelmének nem kell bekövetkeznie.¹⁴³ A zaklatás motívuma közömbös, nem ritkán a válás vagy a különélés kényszerűsége indítja az elkövetőt erre a cselekményre.¹⁴⁴

Vitára okot adó, hogy vajon egy több száz, esetleg ezer felhasználó által elérhető közösségi oldalon vagy az Interneten nyilvánosan elérhető oldalán közölt zaklató, fenyegető közlés, ha az csak egyetlen egyszer valósult meg eléri-e a zaklatás bűncselekményének az első bekezdésének absztrakt társadalomra veszélyességét. Véleményem az, hogy a nagyszámú észlelésre, visszakereshetőségre, manipulálhatóságára vagy ezek lehetőségére tekintettel az ilyen közlés, bár csupán egyszeri volt eléri a társadalomra veszélyessége azon szintjét, ami a bűncselekmény megállapításához elégséges.

Tipikus zaklató magatartást valósított meg az elkövető a 17.B.177/2022/7. számú ügyben is, amikor a bizonyítási eljárás során beszerzett híváslista alapján megállapította a bíróság, hogy az elkövető alig egy hónap alatt összesen 1345 esetben indított hanghívást és 406 alkalommal küldött üzenetet a sértettnek, melyek számos esetben az éjszakai, illetve hajnali órák közötti időszakra estek.¹⁴⁵

A bírói gyakorlat szerint a zaklatás vétsége alap- és minősített esetének egyazon sértett sérelmére, azonos elkövetési idő alatt történő elkövetése esetén a halmazat csak látszólagos, a minősített esetben „beleolvad” az alapeset [2012. évi C. tv. 222. § (1) bek., (2) bek. a) pont].¹⁴⁶

A kapcsolati erőszak és a zaklatás bűncselekmények összehasonlítása:

Az aprólékos jogi szabályozás következménye az, hogy e tényállások sokszor „összeérnek”, a két tényállás akár azonos életviszonyokban is megvalósulhatnak. A konkurálás feloldásához a tényállás egyes tárgyi és alanyi elemeinek részletes vizsgálatát visz közelebb:

Jogi tárgyra tekintve:

- kapcsolati erőszak: a családi kapcsolatban élő személy méltósága;
- zaklatás: a sértett magánélete, személyi szabadsága.

Elkövetési magatartásokat alapul véve:

- kapcsolati erőszak: rendszeres megalázás, bántalmazás, gazdasági kiszolgáltatottság megteremtése;

¹⁴² Kúria Bfv.1182/2019/6.

¹⁴³ Bfv.II.208/2019/7.

¹⁴⁴ Fővárosi Törvényszék 7.B.480/2019/58.

¹⁴⁵ 17.B.177/2022/7.

¹⁴⁶ EBD 2019.B.14. https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/kuriaevkonyv/a_kuria_2019._evi_evkonyve_-_a_visszajelzesek_eve.pdf

- zaklatás: rendszeres vagy tartós háborgatás, félelemkeltő fenyegetés.

Célzat:

zaklatás: a magánéletbe történő beavatkozás, megfélemlítés.

3.2. Emberkereskedelem és kényszermunka

A szexuális kényszerítés illetve erőszak, az intim képekkel visszaélés mellett aljas, elvetemült hozzátartozói magatartás a másik hozzátartozó prostitúcióra kényszerítése. A megaláztatást, kiszolgáltatottságát növeli a prostitúcióból származó pénz elvétele, azzal sajátként való rendelkezés. Nem feltétel az, hogy a kizsákmányoló hozzátartozó ebből a jövedelemből tartsa fenn magát, elegendő, ha jövedelemfokozás céljából veszi el a pénzt; a kényszerített hozzátartozó a szexuális tevékenységet kényszerből végzi. A törvényhozó az emberkereskedelem és a kényszermunka tilalmát egyetlen tényállásban rendeli bünteti.

Btk. 192. § (...)

(2) Aki mást rendszeres előny szerzése céljából munkavégzésre, munka jellegű tevékenység végzésére, egyéb szolgáltatásra, vagy jogellenes cselekmény folytatására

a) megfélemlítéssel, a sértett nevelésével, felügyeletével, gondozásával, gyógykezelésével kapcsolatos, illetve a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve, vagy a sértett kiszolgáltatott helyzetét kihasználva rábír; vagy

b) erőszakkal vagy fenyegetéssel kényszerít, büntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Aki mást a (2) bekezdésben meghatározott cselekmény megvalósítása érdekében toboroz, átad, átvesz, elad, megvásárol, elcserél, ellenszolgáltatásként átad vagy átvesz, másnak megszerez, szállít, elszállásol, elrejt, büntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) Aki a (2).... bekezdésben meghatározott bűncselekményt szexuális cselekmény végzése vagy emberi test tiltott felhasználása érdekében követi el, büntett miatt öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A kiszolgáltatottság fogalmát a Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelvének 2. cikk (2) bekezdése tisztázza: „kiszolgáltatottság helyzet olyan helyzet, amelyben az adott személy tényleges vagy elfogadható választási lehetőség hiányában kénytelen alávetni magát az adott visszaélésnek.”¹⁴⁷

A kizsákmányoló hozzátartozó a partnerét megfosztja anyagi lehetőségeitől, aki emiatt szorult vagy ellehetetlenült anyagi körülmények, a nélkülözés, a gyermeke, gyermekeinek fenntartásának szükséglete hozza kiszolgáltatotti helyzetbe. A kiszolgáltatott helyzetben levő személy prostituált tevékenységre való rábírás elegendő a büntetőjogi felelősség érvényesítéséhez. Itt egy delictum sui generis bűnrészesi alakzatot olvashatunk.¹⁴⁸

¹⁴⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelve (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról. <https://jogkodex.hu/doc/4093155>

¹⁴⁸ Btk. 192. § (3) bekezdés

A további elkövetési módokként meghatározott erőszak és fenyegetés fogalmát a fentiekben kifejtettekkel megegyezik. Amennyiben nem kapcsolódik kényszerítés a prostitúcióra rábíráshoz, akkor az prostitúció elősegítése bűncselekményének minősül [Btk. 201.§ (1) bekezdése a) pont]. A prostitúcióra kényszerített hozzátartozó által szerzett jövedelem a másik fél részesül akkor a kényszermunka, valamint a kitaratottság (Btk. 202. §) büntette valódi heterogén anyagi halmazatot képez.

3.3. Szexuális kényszerítés, szexuális erőszak

A családon belüli bántalmazás jellemző esete a hozzátartozó szexuális önrendelkezés jogának önkényes megtörése. A támadó a sértett kiszolgáltatottságát, szűk térből adódóan a védekezési korlátozottságát, fizikai erőfölényét használja ki, és uralmának érvényesítése végett (pl. bosszúból) szexuális cselekményre vagy ennek eltűrésére kényszeríti, illetőleg szexuális erőszakot követ el. A szexuális agresszió mindig öncélú, a beleegyezés nélküli szexuális cselekmény sértettnak komoly fájdalmat okozhat. Az elkövető ezzel nem foglalkozik vagy szándékosan törekszik a fájdalom előidézésére. A szexualitás és annak erőszakos végrehajtása szinte kizárólag a férfiak eszköztára. A törvényhozó az erőszak és a fenyegetés súlyosságára tekintettel több törvényi tényállást alkotott:

Btk. 196. §

(1) Aki mást szexuális cselekményre vagy annak eltűrésére kényszerít, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki a szexuális kényszerítést

a) tizenharmadik életévét be nem töltött személy sérelmére,

b) a hozzátartozója, vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése alatt álló személy sérelmére, illetve a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve követi el.

(3) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha a szexuális kényszerítést tizenharmadik életévét be nem töltött személy sérelmére követik el.

Btk. 197. §

(1) Szexuális erőszakot követ el, és büntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki

a) a szexuális kényszerítést erőszakkal, illetve az élet vagy a testi épség elleni közvetlen fenyegetéssel követi el,

b) más védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen állapotát szexuális cselekményre használja fel.

(2) Szexuális erőszakot követ el az is, és öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés büntetéssel büntetendő, aki tizenkettőedik életévét be nem töltött személlyel szexuális cselekményt végez vagy végeztet.

(3) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt

a) tizenharmadik életévét be nem töltött személy sérelmére követik el,

b) az elkövető a hozzátartozója, vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése, illetve egyéb módon a hatalma vagy befolyása alatt álló személy sérelmére követi el, vagy

c) azonos alkalommal, egymás cselekményéről tudva, többen követik el.

A szexuális erőszak bűncselekményét kell megállapítanunk, ha az erőszak ellen az elkövetés idején a sértett hozzátartozó olyan helyzetbe került, amely képtelenné teszi akaratának megfelelő magatartás kifejtésére. Nem feltétele a lenyűgöző erőszak kifejtése,

megállapíthatóságához elegendő a sértett kifejezett tiltakozásának megtörése például egy pofonnal vagy a sértett ágyra lökésével elkövetés, rátérdelés, ráfekvés.¹⁴⁹

Szexuális erőszak esetében a fenyegetés élet, testi épség elleni irányuló – konjunktíve - közvetlennek kell lennie, azaz a fenyegetés tartalma élet, testi épség sérelme bekövetkezésének azonnali lehetőségét helyezi kilátásba.¹⁵⁰ A fizikai erőszak fogalmának büntetőjogi értelmezése a Btk.-ban kiterjedtebb. A Btk. értelmező rendelkezése *erőszakos magatartásnak minősíti a más személyre gyakorolt támadó jellegű fizikai ráhatást is, abban az esetben is, ha az nem alkalmas testi sérülés okozására.*¹⁵¹ A joggyakorlat a Különös részi erőszakot az Általános részi kényszerrel, a testre gyakorolt, azaz fizikai kényszerítéssel kapcsolja össze, azaz a kényszerítő és a kényszerített közötti, a kényszerítő akaratának a kényszerített magatartásában való megnyilvánulását eredményező viszony.¹⁵² A Kúria által kialakított gyakorlatban pedig az erőszak az ellenállás megtörésére alkalmas, személyre közvetlenül ható fizikai erő kifejtése.¹⁵³ Az elfogadott felfogás szerint a Különös részben a tényállásokban elkövetési módként meghatározott erőszakot az Általános részi kényszer (*vis absoluta* és *vis compulsiva*) mindkét alakzatával azonosítja.

Szexuális kényszerítés állapítandó meg, ha fenyegetés tartalma nem élet, testi épség sérelmének okozására irányul, hanem ezeken kívül más olyan hátrányokat vesz célba, amely a hozzátartozó számára negatív következményekkel járna, ilyen a gyermek elvitele, bosszúpornó, kettejük közötti korábbi titkok, megállapodások feltárása más családtagok, munkahelye előtt stb.

A szexuális erőszak büntetési tétele 2-10 év szabadságvesztés. A Btk. 197. §-a értelmében a fenti cselekmények büntetőjogi szempontból alapesetet képeznek, melyeket a törvény által minősített körülmények fennállása esetén súlyosabb büntetés kiszabását rendeli.¹⁵⁴ Hozzá kell tenni, hogy a 197. § (1) bekezdés a) pontja magánindítványra büntetendő, kivéve, ha azzal összefüggően nem magánindítványra büntetendő bűncselekményt is elkövetnek.¹⁵⁵

Ezen bűncselekmények rendkívül veszélyesek a társadalomra, melyet a jogalkotó nem csak a Btk.-ban, hanem Be.-ben is kifejezésre juttat, mégpedig úgy, hogy az eljárást soron kívül kell

¹⁴⁹ BH 1974/302., BH 1978/237., BJD 5153.

¹⁵⁰ Gál (szerk.), 2023: i.m. 98. o.

¹⁵¹ Btk. 459. § (1) bekezdés 4. pont.

¹⁵² Balogh Ágnes – Tóth Mihály (szerk.), 2010: Magyar büntetőjog. Általános rész. Osiris Kiadó, Budapest 155. o.

¹⁵³ 34/2007. BK vélemény III/1. pont.

¹⁵⁴ Tóth – Nagy (szerk.), 2014: i.m. 129-136. o.

¹⁵⁵ Btk. 207. §

lefolytatni, ha a sértett vagy a terhelt 18 év alatti,¹⁵⁶ miként az EJEB is kiemelt jelentőséget tulajdonít a jogviták észszerű időn belül történő elbírálásának.¹⁵⁷ A hatályos Be. a korábbi 1998. évi XIX. törvény (rég. Be.) 64/A. §-ban foglaltakhoz képest elég sok változást mutat a családon belüli erőszak esetén nyújtotta védelmet illetően. A hozzátartozó mindkét tényállásban kiemelt védelemben részesül. Az intim kapcsolat fennállása nem zárja ki a szexuális erőszak megállapíthatóságát, más szóval a házastársi (élettársi) minőség senkit nem mentesít a büntetőjogi felelősség alól.¹⁵⁸

3.4. Emberölés

Az emberölés a családon belüli erőszak folyamatának legsúlyosabb kimenetele, ami egy jelentéktelen, felesleges vitából is eljuthat az élet kioltásáig. Az emberölés tilalma szintén relatív állandósággal szankcionált cselekmény, hiszen az élet tisztelete és védelme a társadalom együttélésének, fejlődésének alapvető feltétele.

A hozzátartozók sérelmére elkövetett emberölés minősítésének a lehetőségei:

- Törvényi rendelkezés folytán ha a hozzátartozó 14 év alatti vagy védekezésre képtelen.¹⁵⁹ Itt említendő, hogy nemcsak aktív magatartással, hanem mulasztással is elkövethető. Mulasztással elkövetett emberölésnek minősülhet, ha a családi kapcsolat miatt segítségnyújtásra kötelezett személy elmulasztja a segítségnyújtást és ez a sértett halálához vezet.¹⁶⁰
- Értékelést igényel az aljas indok és cél; az ítélkezési gyakorlat ilyennek tekinti például azon eseteket, amikor az elkövető azért öli meg a sértettet, mert őt korábban feljelentette, vagy ha éppen azért akarja megölni gyermekét, hogy ezáltal a házasság felbontása miatt volt házastársán bosszút álljon.^{161,162}

Az élet kioltásának a rendkívül sokfélesége miatt az emberölés nyitott törvényállásként szerepel. A téma szempontjából az aljas indokból vagy célból,¹⁶³ valamint a különös kegyetlenséggel¹⁶⁴ történő elkövetést emelem ki (ld. bővebben 3/2013 BJE). A bosszúból, féltékenységből, hamis indokból fakadó provokációból történő közlések még nem alapozzák

¹⁵⁶ Be. 79. § (1) bekezdés b) pont.

¹⁵⁷ Békés Ádám: A tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülése a strasbourgi bíróság esetjoga alapján. *Állam- és Jogtudomány* 2017/4. <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/2503347>

¹⁵⁸ Blaskó – Madai – Pallagi – Polt – Schubauer, 2018: i.m. 156. o.

¹⁵⁹ Btk. 160. § (1) bekezdés i) és j) pont.

¹⁶⁰ BH 2009.9.263.

¹⁶¹ Tóth – Nagy (szerk.), 2014: i.m. 41-53. o.

¹⁶² BH 1978.11.461

¹⁶³ Btk. 160. § (2) bekezdés b) pont.

¹⁶⁴ Btk. 160. § (2) bekezdés d) pont.

meg az aljas indokból vagy célból való elkövetést, kivéve akkor, ha az indítók erkölcsileg kiemelkedő. Ha viszont nemi erkölcs elleni bűncselekmény végrehajtása érdekében valósul meg az emberölés, akkor ez már e minősítő körülmény alá vonható. Ugyanígy a korábbi erőszakos konfliktusok miatt feljelentéssel fenyegető hozzátartozó megölése is megalapozza ezt a minősített esetet.

A különös kegyetlenséggel elkövetett ölési cselekményeket az élet kioltásával együtt járó fizikai fájdalom fokozása, brutalitás, embertelen elkövetés jellemzi. Az újabb bírói gyakorlatban a sértett halálát megelőzően a megalázó, az emberi méltóságot teljességgel nélkülöző magatartás által előidézett lelkiállapot is okot adhat a súlyosabb minősítésre.¹⁶⁵

Hozzátartozók között az eldurvult, érzelmekkel telített, túlfűtött konfliktusok, a másik személy megalázása, „lelkileg is földbe tiprása” eredményeként biztosan előfordultak fizikai és lelki kegyetlenségek.

A büntetés kiszabása kapcsán éppen emiatt előre kell bocsátani azt is, hogy a nőekkel szemben, családon belül elkövetett erőszak minden formája súlyosan sérti a nemzetközi és uniós normákat és az Alaptörvényt. A jogalkotói rendelkezések elvi tartalma magában foglalja azt, hogy az államok kötelessége a nőekkel szemben családon belül elkövetett bármilyen erőszakos cselekmény esetén hatékony büntetőjogi védelmet biztosítani.

A bíróságoknak a büntetés kiszabási gyakorlat során szem előtt kell tartani a kiszolgáltatott nők elleni erőszak súlyos formáinak súlyosabb megítélését, a törvény szigorát szükséges alkalmazniuk. Ezt jelenti ugyanis a büntetés generális preventív céljának érvényre juttatására kell törekedni, mivel az ilyen jellegű erőszakos cselekmények az utóbbi időben nem csupán elszaporodtak, hanem egyre durvább, elvetemültebb elkövetési formát öltöttek.¹⁶⁶

4. Összegzés

A magyarországi büntetőjogi szabályozásról elmondható, hogy a törvényhozó megkísérelt reagálni a hozzátartozók közötti vita eldurvulásának folyamatának minden egyes stációjára. A

¹⁶⁵ BH.2021.64.: A különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés esetében e körülmény megítélése során elsősorban emberiességi, valamint erkölcsi szempontok a meghatározók. Nem csupán a fizikai ráhatással járó fájdalomérzetnek van jelentősége, hanem annak a lelkiállapotnak is, amibe az elkövetés folytán a sértett kerül. Az ölés rossz, viszont nyilvánvaló többletgyötrelmet jelent az olyan ölési magatartás, ami szakadatlanúsága folytán teljes reménytelenségbe újí a sértettet, aki ennél fogva saját halála szörnyűségét nemcsak fizikailag szenvedni el, hanem azt át is éli.

¹⁶⁶ Kúria Bhar.III.1.413/2021/10. [80]-[82] bekezdések; BH 2022.197.

szabályozás - éppen a cselekmények és történések egymásra épültsége folytán - szinte összeső, ezáltal minősítési és halmazati problémák keletkezhetnek. Több tényállásban a normatív tényállási elemek dominálnak, ezek értelmezéséből az eljárás folyamán vitát keletkeztethetnek, egyszersmind az eljárások elhúzódását is eredményezheti, hiszen a jogorvoslatok alapulhatnak a fogalmak eltérő magyarázatán is.

A családon belüli erőszak nem elszigetelt incidensek sorozata, hanem egy sajátos, körkörös dinamikával leírható hatalmi visszaélés. Ez a jelenségcsoport gyakran túlmutat a Btk. 212/A. § szerinti kapcsolati erőszak keretein. A bántalmazó magatartás szerves részét képezhetik olyan cselekmények is – például a szisztematikus zaklatás vagy a gyermekek jelenléte miatti kiskorú veszélyeztetése –, amelyek törvényi egységbe nem foglalhatóak, így önálló büntetőjogi értékelést igényelnek. A helyes jogi minősítés és a halmazat jelentősége kapcsán kiemelendő: a precíz minősítés nem csupán dogmatikai elvárás, hanem az áldozatvédelem sarokköve, a valóságos alaki vagy anyagi halmazat megállapítása nélkül a büntetőjogi felelősségre vonás hiányos marad. Az egyik legfontosabb elvárásnak tartom a teljes bűnösségi kör lefedését, mert ha a bíróság a kapcsolati erőszak mellett nem értékeli a kísérő bűncselekményeket, a kiszabott büntetés nem tükrözi a cselekménysorozat valódi társadalomra veszélyességét. Álláspontom szerint a speciális prevenció sem maradhat el, hiszen a halmazati büntetés kiszabása biztosítja azt a szigorúbb szankcionálást, amely arányos lehet a bántalmazás komplexitásával és a sértettnek okozott többszörös traumával.

A jogalkalmazók edukációjának szükségessége terén - a „láthatatlan” erőszakformák felismeréséhez – elengedhetetlen a büntetőbírók és ügyészek folyamatos képzése, melynek elsődleges célja a dinamika felismerése és a szenzitivitás. A jogalkalmazónak értenie kell a „mézeshetek” és a feszültségfelhalmozódás fázisait, hogy a bizonyítékokat (pl. ellentmondásos tanúvallomások) ne elszigetelt adatokként, hanem egy folyamat részeként értékelje, de az áldozathibáztatás elkerülése és a sértetti sérülékenység figyelembevétele éppúgy lényeges a bizonyítási eljárás során. A jogalkalmazás a törvényi kereteken belül igenis javíthatja a fellépés hatékonyságát, melynek eszköze lehet a *komplex bizonyítás* (pl. igazságügyi pszichológus szakértői vélemények hangsúlyosabb használata a lelki és gazdasági erőszak alátámasztására), *a kényszerintézkedések proaktív alkalmazása* (a távoltartás szigorú és következetes szabályai megszegésének szigorú szankcionálása) és a *jogegységi szemlélet* (olyan bírói gyakorlat kialakítása, ami egységesen kezeli a kapcsolati erőszakot kísérő bűncselekmények halmazati megállapítását, elkerülve a bántalmazó magatartás bagatellizálását).

A legfontosabb törekvés azonban, hogy az elmérgesedett folyamatokat meg kell állítani, hogy azok ne végződjenek nagyon súlyos, akár az emberi élet kioltására irányuló bűncselekményben. A magyarországi családirtasokra (családon belüli emberölésekre) jellemző főbb vonások között szerepel, hogy az elkövetők túlnyomó többsége férfi, akik leggyakrabban a feleségüket, élettársukat és gyermekeiket ölik meg. A háttérben gyakran a párkapcsolat megromlása, szakítás, elkeseredés, különválás vagy a féltékenységek áll. Az elkövető a kontroll elvesztését érzi, és kilátástalannak látja a helyzetet. A családirtasást követően az elkövető jellemzően saját maga ellen is fordul, és öngyilkosságot követ el vagy arra kísérletet tesz. Az elkövetőknél gyakran mutatható ki diagnosztizálatlan vagy kezeletlen depresszió, illetve egyéb pszichés zavar. Ezek a gyilkosságok sokszor rendkívül erőszakosak, ritkán történnek ún. hirtelen felindulásból; a drámát általában hosszabb időn át tartó családon belüli erőszak előzi meg, ide értve a gyermekkláthatások idején történt tragédiákat is.¹⁶⁷

¹⁶⁷ Petneházi Réka: A házastárs vagy élettárs mint közeli hozzátartozó sérelmére elkövetett emberölések ítélkezési gyakorlata. 2026.01.13. https://ujbtk.hu/petnehazi-reka-a-hazastars-vagy-elettars-mint-kozeli-hozzartartozo-serelmere-elkovetett-emberolesek-itelkezesi-gyakorlata/#_ftn2; Bolyky Orsolya: Az emberölések jogi és kriminológiai jellemzői, különös tekintettel a mentális tényezők büntetőjogi értékelésére. PPKE JÁK, Budapest, 2018.; Bolyky Orsolya: A kiterjesztett öngyilkosságok kriminológiai háttere. Kriminológiai Tanulmányok 2015/52.; Solt Ágnes: Otthoni erőszakosságok. Belügyi Szemle, 2022/8. https://real.mtak.hu/146424/1/6_SoltAgnesSzemle2022.evi8.szam1671-1686.pdf; Yardley. E., Wilson. D., Lynes. A. A brit férfi családmegsemmisítők taxonómiája, 1980-2013. The Howard Journal of Criminal Justice, 2013 DOI: 10.1111/hojo.12033; Ügyészség / Spirit FM: Podcast a szülőgyilkosságok szociológiai hátteréről – interjú Solt Ágnessel. „Megölte az édesanyját.” – Mi áll a szülőgyilkosságok hátterében? <https://ugyeszseg.hu/podcast-a-szulogyilkosságok-szociologiai-hattererol-az-elkovetok-haromnegyede-ferfi/>; Solt Ágnes: A szülő sérelmére elkövetett emberölés szociológiai háttere. Kriminológiai Tanulmányok. OKRI 2022/59. https://okri.hu/images/stories/KT/KT59_2022/010_Solt_164-180.pdf

IV. RÉSZ: A kapcsolati erőszak rendőrségi kezelése Európában

A családon belüli erőszakos magatartások rendőrség általi észlelését – legyen szó a sértett bejelentéséről, feljelentéséről, illetve harmadik személy (pl. szomszéd) jelzéséről – követően a helyszínre érkező rendőrség a vizsgált európai országokban jellemzően hasonló intézkedési mechanizmus szerint jár el. Ennek keretében sor kerülhet az azonnali beavatkozásra, a potenciális bántalmazó helyszínről történő eltávolítására és a sértettől való elkülönítésére, a kockázatértékelés elvégzésére, majd ezt követően a sértett részére nyújtott támogatásra, valamint az elkövetővel szembeni további jogi intézkedések megtételére. Az egyes országok gyakorlatának elemzése során különös figyelmet fordítok azokra a megoldásokra, amelyek – megfelelő adaptációval – a hazai joggyakorlatban is alkalmazhatók lehetnek.

A családon belüli erőszak elleni fellépés az európai büntetőjog és rendészeti politika egyik kiemelt területe. Az elmúlt két évtizedben a jogalkotás célja az volt, hogy a hatóságok – különösen a rendőrség – gyors és hatékony védelmet biztosíthassanak a sértettek számára, valamint megelőzzék az erőszak ismétlődését.

Az európai rendszerek fejlődésére jelentős hatással volt az Isztambuli Egyezmény¹⁶⁸, amely az államok számára kötelezettséget ír elő a hatékony büntetőjogi és rendészeti fellépés biztosítására a családon belüli erőszak tekintetében. Az összehasonlító vizsgálat hét európai ország – Magyarország, Románia, Németország, Svédország, Olaszország, Franciaország, Csehország és Spanyolország – szabályozását elemzi, különös tekintettel a következő szempontokra:

- a) rendőrségi azonnali intézkedések
- b) az elkövető lakásból történő eltávolítása
- c) távoltartási intézkedések
- d) technikai ellenőrzési eszközök
- e) intézményi megoldások.

¹⁶⁸ Az Európa Tanács Egyezménye a nőekkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről és azok megelőzéséről, közismert nevén: Isztambuli Egyezmény. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:22023A0602\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:22023A0602(01)) 1-26. o.

1. A rendőrségi dominanciájú azonnali intézkedések modelljei

1.1. Magyarország

Hazánkban a rendőrség családon belüli erőszak esetén ideiglenes megelőző távoltartást rendelhet el. A hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló 2009. évi LXXII. törvény (a továbbiakban: Hketv.) rendelkezik a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról, amelynek célja a hozzátartozók közötti erőszak visszaszorítása és a preventív védelem biztosítása.¹⁶⁹

A Hketv. a távoltartás két fajtáját különbözteti meg: az ideiglenes megelőző és a megelőző távoltartást. Az ideiglenes megelőző távoltartást a rendőrség rendeli el 72 órára, amennyiben az eset összes körülménye alapján megalapozottan következtetni lehet arra, hogy a bántalmazó újabb erőszakos cselekményt követhet el. Ezen intézkedés a bántalmazó több alapvető jogát is korlátozza, így különösen a tartózkodási szabadságát, a tartózkodási hely szabad megválasztásához való jogát, valamint adott esetben a szülői felügyeleti és kapcsolattartási jogát.¹⁷⁰ A megelőző távoltartás pedig bírósági nemperes eljárás keretében rendelhető el legfeljebb 60 napra¹⁷¹, amit a rendőrség is kezdeményezhet, ha korábban ideiglenes megelőző távoltartást rendelt el.¹⁷² Ugyanakkor a vonatkozó büntetőeljárásjogi szabályok részben még mindig a bizonyítás biztosítására fókuszál, nem kizárólag a sértett védelmére.¹⁷³ Megjegyzendő, hogy a Be. 2025. 08.19-től hatályos állapota egy új szakasszal bővült, amelynek célja, hogy a Be. új rendelkezései azokat a büntetőeljárásjogi részletszabályokat tartalmazzák, amelyek a Hketv. által beiktatott új 17/C–17/E. §-aiban foglalt általános rendelkezéseinek a büntetőeljárásban történő alkalmazásához szükségesek.¹⁷⁴

1.2. Németország

Németországban a szabályozás alapelve a „Wer schlägt, der geht”¹⁷⁵, vagyis: aki erőszakot alkalmaz, annak kell elhagynia a lakást. A családon belüli erőszak (*Häusliche Gewalt*)

¹⁶⁹ A hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló 2009. évi LXXII. törvény (a továbbiakban: Hketv.)

¹⁷⁰ Hketv. 6.§ (3)-(4) bekezdés

¹⁷¹ Hketv. 16. § (2) bekezdés

¹⁷² Hketv. 14.§ (1) bekezdés

¹⁷³ A Büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (továbbiakban: Be.) 277. § (1) bekezdés

¹⁷⁴ Be. 573/A. §

¹⁷⁵ Gesetz zum zivilrechtlichen Schutz vor Gewalttaten und Nachstellungen (Gewaltschutzgesetz - GewSchG) különösen 1-2. §§

<https://www.gesetze-im-internet.de/gewschg/BJNR351310001.html>

eseteiben a rendőrség nem a büntetőeljárás törvény¹⁷⁶ (*Strafprozeßordnung, StPO*) szerint járnak el, hanem az egyes tartományok rendőrségi törvényeiben (Polizeigesetz) meghatározott hatáskörében. Az ilyen jellegű intézkedések a veszélyelhárítás (Gefahrenabwehr) körébe tartoznak, amelynek elsődleges célja a sértett testi épségének és biztonságának azonnali biztosítása. Az ilyen jellegű azonnali intézkedések: a bántalmazó személyt ideiglenesen eltávolíthatja a közös lakásból (*Wohnungsverweisung*), függetlenül attól, hogy a lakás tulajdonosa vagy bérlője-e¹⁷⁷, emellett visszatérési tilalmat és kapcsolatfelvételi tilalmat (*Rückkehrverbot, illetve Betretungsverbot*) is elrendelhet, amelynek időtartama tartományonként¹⁷⁸ eltérően, jellemzően 10–14 nap.¹⁷⁹ A hosszabb távú védelem biztosítására ezt követően a polgári bíróság a Gewaltschutzgesetz (a továbbiakban: GewSchG)¹⁸⁰ alapján rendelhet el további korlátozó intézkedéseket. Fentiek alapján tehát a német modell különlegessége a kettős védelem: a rendőrségi intézkedést a polgári bírósági eljárás egészíti ki, amely hosszabb távú védelmet biztosít az áldozat számára.

A német gyakorlat sajátosságaként említhető, hogy a rendőrségi és bírósági intézkedéseket több tartományban proaktív áldozatsegítő rendszerek egészítik ki. Ennek keretében a rendőrség – az adatvédelmi szabályok figyelembevételével – továbbíthatja az ügy adatait az illetékes intervenciók szervezetnek (Interventionsstellen¹⁸¹) részére, amelyek rövid időn belül felveszik a kapcsolatot a sértettel, és segítséget nyújtanak számára, különösen a további jogi lépések megtételében. E rendszer célja, hogy a rendőrségi intézkedést követően is biztosított legyen a sértett folyamatos védelme.¹⁸² A bírósági határozat megszegése büntetőjogi következményekkel járhat; ami a *GewSchG* 4. §-a alapján akár szabadságvesztéssel is szankcionálható. E proaktív megközelítés a sértett védelmét jelentősen megerősíti.¹⁸³

¹⁷⁶ Strafprozeßordnung <https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/>

¹⁷⁷ Ez az intézkedés a tulajdon- vagy bérleti jogviszonytól függetlenül alkalmazható, mivel a testi épség védelméhez fűződő alapjog elsőbbséget élvez a tulajdonjoggal szemben.

¹⁷⁸ például: a Baden-Württemberg tartományi rendőrségi törvény 27a. §-a teremti meg a jogalapot a családon belüli erőszak esetén alkalmazható veszélyelhárító intézkedésekhez.

¹⁷⁹ lásd például: Allgemeines Gesetz zum Schutz der öffentlichen Sicherheit und Ordnung in Berlin § 29a <https://gesetze.berlin.de/bsbe/document/jlr-ASOGBE2006V108P29a>

Polizeigesetz des Landes Nordrhein-Westfalen § 34a

<https://recht.nrw.de/lrgv/gesetz/13122025-polizeigesetz-des-landes-nordrhein-westfalen-bekanntmachung-der-neufassung/#ss-34a-wohnungsverweisung-und-rueckkehrverbotzum-schutz-vor-hauslicher-gewalt>

Gesetz über die Aufgaben und Befugnisse der Bayerischen Polizei (Polizeiaufgabengesetz – PAG) § 16.

<https://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/BayPAG-16>

¹⁸⁰ Gesetz zum zivilrechtlichen Schutz vor Gewalttaten und Nachstellungen (Gewaltschutzgesetz - GewSchG)

<https://www.gesetze-im-internet.de/gewschg/BJNR351310001.html>

¹⁸¹ <https://leitstelle-frauen-geschlechtergleichstellung.sachsen-anhalt.de/frauen-und-gleichstellung/bekaempfung-von-gewalt-gegen-frauen/interventionsstellen>

¹⁸² <https://www.ks-husgewalt-bayern.de/einrichtungen/proaktive-beratung-/-interventionsstellen>

¹⁸³ lásd bővebben:

https://www.work-with-perpetrators.eu/fileadmin/www/Learn/Expert_papers/Victim_Services_Logar.pdf

1.3. Csehország

Csehországban a rendőrség a *Zákon o Policii České republiky*¹⁸⁴ alapján széles körű, azonnali beavatkozási jogosítványokkal rendelkezik a családon belüli erőszak eseteiben. Az ún. *institut vykázání* keretében a rendőrség a helyszínen, saját hatáskörben jogosult a potenciális elkövető kötelező eltávolítására a közös lakásból, illetve annak közvetlen környezetéből. Az intézkedés alá vont személy jogorvoslattal élhet: a helyszínen, illetve a határozat kézhezvételétől számított három napon belül kifogást terjeszthet elő. A rendőri intézkedést megelőzően a hatóság kockázatértékelést végez, amelynek során többek között rögzítésre kerülnek a korábbi bántalmazási események, féltékenységi konfliktusok, az alkohol- vagy drogfogyasztás, valamint a fegyvertartás ténye. A rendőrségi törvény értelmében, amennyiben a helyszíni körülmények alapján megalapozottan feltételezhető, hogy az elkövető a jövőben újabb támadást intézne a sértett ellen – különösen az élet, testi épség, emberi méltóság vagy személyi szabadság sérelmére –, a rendőr jogosult az elkövetőt a közös lakásból eltávolítani. A jogszabály kifejezetten rögzíti, hogy a kiskorú gyermek minden esetben veszélyeztetett személynek minősül.¹⁸⁵

A kiutasítás időtartama főszabály szerint 14 nap, amely a végrehajtás időpontjától kezdődik, és a veszélyeztetett személy kérésére sem rövidíthető le.¹⁸⁶ A bíróság ugyanakkor jogosult annak meghosszabbítására.¹⁸⁷ Az intézkedéssel érintett személy köteles a rendőr által meghatározott területet haladéktalanul elhagyni, tartózkodni a lakásba történő visszatéréstől és a sértettel való kapcsolatfelvételtől, továbbá köteles a lakás kulcsait a rendőrség részére átadni.¹⁸⁸

A cseh modellben a rendőrségi intézkedést követően kötelező intézményi együttműködés valósul meg. A rendőrség a kiutasítás elrendelését követően 24 órán belül köteles értesíteni az illetékes Intervenciók Központot (*Intervenční centra*).¹⁸⁹ A központ munkatársai a jelentés beérkezését követően – jellemzően 48 órán belül – aktívan kapcsolatba lépnek az áldozattal. A rendszer proaktív jellegű, mivel nem az áldozat kezdeményezésére épül: az érintett személy részére a szolgáltatók saját megkeresésük útján nyújtanak komplex segítséget, amely magában

¹⁸⁴ A Cseh Köztársaság rendőrségéről szóló 273/2008. számú törvény 44-47. §§ (*Zákon o Policii České republiky* 273/2008 Sb.)

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273>

¹⁸⁵ Uo. 44. § (1) bekezdés

¹⁸⁶ Uo. 44. § (2) bekezdés

¹⁸⁷ Uo. 44. § (1)-(2) bekezdés

¹⁸⁸ Uo. 45. § (1) bekezdés

¹⁸⁹ Uo. 47. § (3) bekezdés

foglalja a jogi tanácsadást, pszichológiai támogatást, valamint a további lépések megtervezését is.¹⁹⁰

2. Az ügyészi vagy bírói távoltartás dominanciája

2.1. Svédország

Svédországban a családon belüli erőszak (*våld i nära relationer*) kezelésében a rendőrség – a büntetőeljárásról szóló szabályok alapján – jogosult az elkövető őrizetbe vételére (*gripande*), amennyiben fennáll a bűnisméltés veszélye, a bizonyítás megghiúsításának kockázata, vagy az elkövető személyazonosságának megállapítása szükséges.¹⁹¹

A sértett védelmének egyik kiemelt eszköze a kapcsolattartási tilalom (*kontaktförbud*), amelyet az ügyész rendel el.¹⁹² Ezen intézkedés megtiltja az elkövető számára a sértett megközelítését, a vele való bármilyen kapcsolatfelvételt, illetve meghatározott helyek – például a sértett lakóhelyének vagy munkahelyének – látogatását. Súlyosabb kockázat esetén a tilalom elektronikus ellenőrzéssel is megerősíthető, amelynek keretében az elkövető elektronikus nyomkövető eszköz viselésére kötelezhető.¹⁹³

A rendőrség a helyszíni intézkedés során – a veszélyeztetettség mértékétől függően – jogosult az elkövetőt a közös lakásból eltávolítani, függetlenül attól, hogy az ingatlan tulajdonosa vagy bérlője. A sértett védelmét további technikai eszközök is szolgálhatják, így például hordozható személyi riasztó (*personalarm*) biztosítása, valamint indokolt esetben a személyes adatok védelme, akár az anonimizálás különböző formái révén.¹⁹⁴

A svéd gyakorlat egyik eleme - az USA-ból származó ún. IPVI (Intimate Partner Violence Intervention¹⁹⁵) modell - az integrált, több intézmény együttműködésén alapuló megközelítés, amelyet különböző programok – például a *Trygg Relation* (biztonságos kapcsolat) – testesítenek meg. E modellek lényege, hogy a rendőrség (*Polisen*), a szociális szolgáltatások

¹⁹⁰ A szociális szolgáltatásokról szóló 108/2006 számú törvény (108/2006 Sb. Zákon o sociálních službách) 60a. §

¹⁹¹ Rättegångsbalk (1942:740) 24. fejezet 1-2. §§ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/rattgangsbalk-1942740_sfs-1942-740/

¹⁹² A távoltartási végzésekről szóló 1988:688 törvény (Lag (1988:688) om kontaktförbud) 7. §

¹⁹³ Uo 1-2 §§

¹⁹⁴ Folkbokföringslagen (1991:481) 16-18. §§

¹⁹⁵ <https://nnscommunities.org/strategies/intimate-partner-violence-intervention/>

(*Socialtjänsten*) és a büntetés-végrehajtási, illetve pártfogó felügyeleti szervek (*Kriminalvården*) szoros együttműködésben járnak el.¹⁹⁶

Ennek keretében:

- folyamatos információmegosztás valósul meg az érintett intézmények között,
- az áldozat számára egyénre szabott védelmi terv készül, amely jogi és fizikai védelmi elemeket egyaránt tartalmazhat (pl. elektronikai eszközök, biztonsági megoldások, lakhatási támogatás),
- az áldozattal rendszeres kapcsolattartás és szociális segítségnyújtás történik,
- ezzel párhuzamosan az elkövetővel szemben is aktív beavatkozás valósul meg, például ellenőrzés, motivációs programokba irányítás vagy pszichológiai kezelés formájában.

Összességében megállapítható, hogy a svéd modell a büntetőjogi és preventív eszközök összehangolt alkalmazására épül, amelyben a sértett védelme és a bűnisméltés megelőzése egyaránt központi szerepet kap.

2.2. Franciaország

Franciaországban a kapcsolati erőszak elleni fellépés jelenlegi alapfilozófiáját gyakran a következő elvvel írják le: „Először védeni, aztán ítélkezni!” (*Protéger d’abord, juger ensuite!*).¹⁹⁷ E szemlélet egy 2019-ben e tárgykörben összehívott szakmai értekezleten került hangsúlyosan megfogalmazásra, amelynek során a résztvevők kritikai elemzésnek vetették alá a hatályos jogszabályi kereteket, valamint a társadalmi és intézményi reagálóképességet, és ennek alapján fogalmaztak meg ajánlásokat, amelyek középpontjában az áldozatvédelem erősítése, a jogi eljárások felgyorsítása, valamint a rendőrségi és a szociális ellátórendszer közötti együttműködés szorosabb integrációja állt.¹⁹⁸

Családon belüli erőszak gyanúja esetén a rendőrség rendszerint azonnal intézkedik, és a gyakorlatban gyakran sor kerül az elkövető 24–48 órás őrizetbe vételére (*garde à vue*), amely

¹⁹⁶ <https://malmo.se/Sa-arbetar-vi-med.../Trygghet-och-sakerhet/Trygghetsskapande-arbete/Projekt-Trygg-relation---fri-fran-vald.html>

¹⁹⁷ <https://www.gazette-du-palais.fr/actualites-professionnelles/ordonnances-de-protection-publier-dabord-concerter-ensuite/>

¹⁹⁸ Uo.

törvényi keretek között történik. Bár formálisan mérlegelési lehetőség fennáll, a gyakorlat az áldozat azonnali védelmét helyezi előtérbe.¹⁹⁹

Az egyik legfontosabb azonnali intézkedés a bántalmazó eltávolítása a közös lakásból (*éviction du conjoint violent*).²⁰⁰ Az őrizet lejártát követően, még a büntetőeljárás érdemi szakaszát megelőzően, az ügyészség kezdeményezésére a Juge des libertés et de la détention (JLD) a *contrôle judiciaire* (bírószági felügyelet) keretében elrendelheti a távollatást. Ennek következtében az elkövető számára tilos a közös lakásba való visszatérés. A francia jog kifejezetten rögzíti, hogy a lakás használati joga (*jouissance du logement*) az erőszak sértettjét illeti meg, még abban az esetben is, ha az ingatlan tulajdonosa az elkövető. Ez lényegében azt jelenti, hogy a tulajdonos a tulajdonjog egyik részjogosítványától, a használattól esik el az áldozat védelme érdekében.²⁰¹ A büntetőeljárás megkönnyítése érdekében Franciaországban lehetőség van arra is, hogy a sértett közvetlenül az egészségügyi ellátás során, a kórházban tegyen feljelentést (*plainte à l'hôpital*). A rendőrség ilyenkor a helyszínen rögzítheti a feljelentést, ami jelentősen hozzájárul a másodlagos viktimizáció csökkentéséhez.²⁰²

A büntetőjogi út mellett a francia jogrendszer polgári jogi védelmi eszközöket is biztosít, amelyek a büntetőeljárással párhuzamosan működve erősítik az áldozat védelmét. A családjogi bíró, azaz a Juge aux affaires familiales (JAF) előtt az áldozat védelmi végzés (*ordonnance de protection*)²⁰³ iránti kérelmet terjeszthet elő, függetlenül attól, hogy házasságban, bejegyzett élettársi kapcsolatban vagy tényleges élettársi viszonyban él, illetve attól is, hogy a felek a kérelem benyújtásakor együtt élnek-e.²⁰⁴

A bírónak a kérelem benyújtásától számított hat napon belül döntenie kell. Pozitív döntés esetén elrendelhető többek között:

- az elkövető lakásból való eltávolítása,
- a lakás kizárólagos használatának biztosítása a sértett részére,
- gyermekelhelyezési és kapcsolattartási kérdések rendezése,

¹⁹⁹ Code de Procédure Pénale, 62-2 cikk

²⁰⁰ <https://www.dalloz.fr/documentation/Document?id=DZ%2FOASIS%2F000504>

²⁰¹ Code Civil, 515-11 cikk

²⁰² Code de Procédure Pénale 138. cikk

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006071154/LEGISCTA000006182889/?anchor=LEGIARTI000049571599#LEGIARTI000049571599

²⁰³ Code Civil 515-9–515-13 cikk

²⁰⁴ Code Civil 515-9 cikk

- a fegyvertartási engedély felfüggesztése.²⁰⁵

Sürgős esetben az ügyész közreműködésével ideiglenes intézkedés is kérhető, amely esetben a bíróságnak 24 órán belül kell döntenie. Emellett a sértett kérheti tartózkodási helyének titkossá tételét is. A francia rendszer sajátossága továbbá, hogy a rendőrségi és csendőrségi szerveknél szociális munkások is jelen vannak az úgynevezett *Intervenants Sociaux en Commissariat et Gendarmerie* (ISCG) hálózat keretében. E szakemberek civil háttérrel rendelkeznek, és elsődlegesen a sértettek szociális támogatását látják el: segítik őket a megfelelő intézményekhez való hozzáférésben, támogatják a jogi lehetőségek igénybevételét (kérelmek, beadványok előkészítése), valamint tájékoztatást nyújtanak a rendelkezésre álló védelmi eszközökről.²⁰⁶

Összességében megállapítható, hogy Franciaországban a rendőrség azonnali intézkedésekkel biztosítja a sértett védelmét, míg a hosszabb távú jogi garanciákról a bíróság dönt. A védelmi határozat (*ordonnance de protection*) komplex eszköztárat biztosít, amely magában foglalhatja a távoltartást, a lakásból való kitiltást, valamint a gyermekvédelmi intézkedéseket is.

2.3. Olaszország

Olaszországban a nők elleni és a kapcsolati erőszak elleni fellépés jelentős mérföldköve volt a 2019-ben elfogadott, úgynevezett „Vörös törvény” (*Codice Rosso*), azaz a 2019. évi 69. számú törvény, amely átfogóan megreformálta a büntetőeljárési és anyagi jogi eszközrendszert a családon belüli erőszak kezelésében.²⁰⁷

A szabályozás egyik központi eleme az eljárások gyorsítása: amennyiben a hatóságok tudomást szereznek kapcsolati erőszakra utaló bűncselekményről, az ügyészség köteles a sértettet 3 napon belül személyesen meghallgatni.²⁰⁸ Ez a kötelezettség a büntetőeljárési törvény módosításával került bevezetésre, és célja az azonnali beavatkozás és a bizonyítékok gyors rögzítése.

A személyi biztonság érdekében az olasz jog többféle kényszerintézkedést biztosít. A büntetőeljárás során a bíró – az ügyész indítványára – elrendelheti az elkövető közös lakásból

²⁰⁵ Code Civil 515-11. cikk

²⁰⁶ <https://www.aniscg.org/>, valamint <https://www.groupe-sos.org/structure/intervenants-sociaux-en-commissariat-et-gendarmerie-iscg/>

²⁰⁷ <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:2019-07-19:69>

²⁰⁸ Codice di procedura penale, 362. cikk
<https://legis.xligo.com/documento/it/documentazione/stato/codice.procedura.penale/art362/comma1?v=2025-12-06>

történő eltávolítását (*allontanamento dalla casa familiare*), valamint a sértett megközelítésének tilalmát.²⁰⁹ Ezek az intézkedések a büntetőeljárás kódexben kerültek szabályozásra, és céljuk az áldozat azonnali fizikai védelme.

A bíróság ezen túlmenően elrendelheti a kapcsolattartás tilalmát (*divieto di avvicinamento ai luoghi frequentati dalla persona offesa*), amely kiterjedhet a sértett lakóhelyére, munkahelyére és egyéb, rendszeresen látogatott helyekre is.²¹⁰ A jogalkotó a végrehajtás hatékonyságának növelése érdekében lehetővé tette az elektronikus nyomkövető eszköz (*braccialeto elettronico*) alkalmazását is, amely biztosítja a távoltartás ellenőrizhetőségét.²¹¹

Az olasz rendszer sajátos preventív eszköze az úgynevezett Ammonimento del Questore, amely a rendőrség (questore) által alkalmazható hivatalos figyelmeztetés. Ennek célja, hogy már a büntetőeljárást megelőzően fellépjen a zaklató vagy erőszakos magatartással szemben, és visszatartsa az elkövetőt a további jogsértésektől. Az *ammonimento* különösen zaklatás (*stalking*) és családon belüli erőszak esetén alkalmazható, és a hatóságok utolsó figyelmeztetéseként értelmezhető: amennyiben az elkövető a figyelmeztetés ellenére folytatja a jogsértő magatartást, rendszerint büntetőeljárás megindítására kerül sor.²¹²

Összességében megállapítható, hogy az olasz „Codice Rosso” rendszerének középpontjában a gyors reagálás, az áldozatok azonnali védelme, valamint a preventív és represszív eszközök kombinált alkalmazása áll. A szabályozás külön jelentősége abban ragadható meg, hogy az eljárási határidők szigorításával és az új bűncselekményi tényállások bevezetésével egyaránt erősíti a kapcsolati erőszak elleni fellépés hatékonyságát.

3. Az integrált intézményi modell

3.1. Spanyolország

Spanyolország Európában az egyik legkomplexebb és legfejlettebb intézményrendszert alakította ki a kapcsolati erőszak elleni fellépés területén. A szabályozás alapját a 2004. évi átfogó törvény, a nemi alapú erőszak elleni védelemről szóló törvény (*Ley Orgánica 1/2004*) képezi.²¹³

²⁰⁹ Uo. 282-bis

²¹⁰ Uo. 282-ter

²¹¹ Uo. 275-bis

²¹² <https://www.poliziadistato.it/articolo/lammonimento-del-questore>

²¹³ Ley Orgánica 1/2004, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2004-21760>

A rendszer egyik sajátossága a specializáció: külön erre a célra létrehozott bíróságok működnek (*Juzgados de Violencia sobre la Mujer*), amelyek egyesítik a büntető- és bizonyos polgári jogi hatásköröket, ezáltal gyorsabb és összehangoltabb eljárást tesznek lehetővé.²¹⁴

A végrehajtásban kiemelt szerepet kapnak a speciális rendőrségi egységek is, amelyek kifejezetten a kapcsolati erőszak áldozatainak védelmére szakosodtak. A rendőrség a sértett védelme érdekében haladéktalanul intézkedhet, és kezdeményezheti a bíróságnál az ügynevezett védelmi határozat (*orden de protección*) elrendelését.²¹⁵

Ez a védelmi intézkedés a spanyol rendszer egyik kulcseleme: egyesíti a büntetőjogi és polgári jogi jellegű védelmi eszközöket. A bíróság gyorsított eljárásban dönt róla, és annak keretében elrendelhető többek között a távoltartás, a közös lakás elhagyása, a kapcsolattartás tilalma, valamint gyermekvédelmi intézkedések is⁴.

A rendszer további fontos eleme az elektronikus nyomkövetés alkalmazása, amely lehetővé teszi a távoltartó intézkedések hatékony ellenőrzését. Spanyolország az elsők között vezette be az ilyen technológiai megoldásokat a kapcsolati erőszak elleni küzdelemben⁵.

Összességében megállapítható, hogy a spanyol modell középpontjában az áldozatok azonnali és komplex védelme áll, amelyet az intézményi specializáció, a gyors bírósági reakció és a technológiai eszközök integrált alkalmazása biztosít.

4. Elektronikus ellenőrzési rendszerek

A GREVIO jelentésekből látható, hogy az elektronikus nyomkövetés az utóbbi években egyre fontosabb eszközzé vált a távoltartási intézkedések betartásának ellenőrzésében. Spanyolország és Franciaország széles körben alkalmaz GPS-alapú nyomkövetést, míg Svédország és Olaszország magas kockázatú ügyekben²¹⁶ szintén használja ezt az eszközt.

Magyarországon és Romániában az elektronikus ellenőrzési rendszer még korlátozottabb mértékben működik, de a jogalkotási irány egyértelműen a technológiai megoldások bővítése felé mutat.²¹⁷

²¹⁴ Uo., 43–50. cikkek

²¹⁵ Ley de Enjuiciamiento Criminal, 544-ter.

²¹⁶ GREVIO (2020): Baseline Evaluation Reports – Spain, France, Sweden, Italy. Council of Europe.

<https://rm.coe.int/grevio-report-spain/16808c9c84>,

<https://rm.coe.int/grevio-report-france/16808c6f34>

<https://rm.coe.int/grevio-report-sweden/16808c9b20>,

<https://rm.coe.int/grevio-report-italy/168099724d>

²¹⁷ European Commission (2022): Study on the implementation of measures to combat violence against women and domestic violence across EU Member States. Publications Office of the European Union.

https://commission.europa.eu/document/download/13adc468-7765-42a7-8135-5fccff4b4a71_en?filename=Study%20to%20support%20the%20impact%20assessment%20on%20preventing%20

Az európai szabályozások közös jellemzője az azonnali rendőrségi beavatkozás, az elkövető lakásból történő eltávolítása, valamint az elektronikus ellenőrzési rendszerek egyre szélesebb körű alkalmazása.

5. Megfontolandó megoldások az európai joggyakorlatból

A fenti elemzés alapján különösen megfontolandó intézkedések:

- strukturált kockázatértékelési rendszerek alkalmazása,
- kötelező eltávolítás és visszatérés tilalma,
- proaktív áldozatsegítés,
- gyorsított bírói eljárások,
- intézményközi együttműködés erősítése,
- az esetek utókövetése.

V. RÉSZ: A nők elleni és a kapcsolati erőszak elleni fellépés nemzetközi és európai jogi fejlődése az ipari forradalomtól az Európai Unió 2024/1385 irányelvéig

A nők és férfiak közötti egyenlőség megteremtése, valamint a nők elleni és a kapcsolati erőszak felszámolása a modern jogfejlődés egyik legösszetettebb és legdinamikusabban alakuló területe. A fejezet célja, hogy átfogó képet adjon e folyamat történeti és normatív ívéről, az ipari forradalom társadalmi változásaitól kezdődően egészen az Európai Unió legújabb, 2024/1385 számú irányelvének megszületéséig.

A vizsgálat középpontjában annak bemutatása áll, hogy miként alakult át a nők társadalmi és jogi helyzete, milyen nemzetközi és európai intézményi törekvések járultak hozzá a diszkrimináció felszámolásához, valamint hogyan vált a nők elleni erőszak kérdése fokozatosan önálló, kiemelt emberi jogi és büntetőjogi problémává.

A fejezet első része a történeti előzmények feltárására épül, különös figyelemmel a nők munkavállalásának és társadalmi szerepének alakulására, valamint azokra a korai jogszabályokra, amelyek először tették lehetővé a nők számára a gazdasági és társadalmi részvételt.

Ezt követően a nemzetközi jogfejlődés meghatározó dokumentumai kerülnek bemutatásra, mindenekelőtt az Egyesült Nemzetek Szervezetének és az Európa Tanácsnak az emberi jogok, a diszkrimináció tilalma és a nők védelme terén végzett munkája. E dokumentumok közös sajátossága, hogy fokozatosan bővítették az egyenlőség tartalmát, és egyre hangsúlyosabban jelent meg bennük a nők elleni erőszak, mint külön kezelendő jelenség.

A vizsgálat kulcsfontosságú állomása a 2011-ben elfogadott Isztambuli Egyezmény, amely először alkotott átfogó, kötelező erejű nemzetközi keretet a nők elleni és a kapcsolati erőszak megelőzésére, az áldozatok védelmére és az elkövetők felelősségre vonására. Az Egyezmény jelentőségét tovább erősítette, hogy az Európai Unió is csatlakozott hozzá, így normatív referenciapontként szolgált a későbbi uniós szabályozás számára.

1. A nők és a férfiak közötti diszkrimináció megszüntetésének történelmi előzményei

1.1. Az első ipari forradalom

A társadalom szerkezeti összetétele az idők során folyamatosan változott, melynek egyik oka, hogy annak működését olyan különböző külső tényezők formálták, melyek következményeként a társadalom szerkezete átalakult, az újonnan kialakult viszonyoknak a leginkább megfelelőre. Ilyen külső tényező lehet többek között egy forradalom is.

A nők és a férfiak közötti diszkrimináció megszüntetésének kezdetei, valamint a nők helyzetének jelentős megváltozásának időpontja a 17-18. században lezajlott első ipari forradalomhoz köthető. Az ipari forradalom nem csupán az ipar fejlődésére, fejlesztésére vagy a gazdaság területére volt jelentős hatással, hanem a társadalom szerkezeti összetételére is. A polgárosodás kezdeti évei területenként és történelmi korszakonként folyamatosan változott, tehát kijelenthetjük, hogy a polgárosodás egy rendkívül hosszú folyamat eredménye volt, mely a 18-19. században gyorsult fel igazán, mégpedig a gazdasági változások, az iparosodás és a kereskedelem fellendülésével, ám minden kétséget kizáróan az ipari forradalom gyorsította fel.

A kezdeti időszakban nem léteztek a nemek közötti egyenlőséget biztosító jogi normák, melynek alapvető oka, hogy a rendi korszak ideológiájában található. Azon időszakban egyáltalán nem volt elfogadott, hogy egy nemes nő munkát végezzen, szívesebben látták őket inkább otthon, a családjuk mellett.²¹⁸

1.2. A női munkavégzés szabályozásának folyamata röviden

Hazánkban a nők főként a családi vállalkozásokban dolgoztak kiegészítőként, bár ez sem volt általánosan jellemző. A társadalmi rétegek közül leginkább a paraszti és jobbágyi csoportoknál volt természetes a női munkavégzés, viszont akkoriban erre nem volt még átfogó, egységes szabályozás. A polgári korszakban a társadalmi szerkezet és a tulajdonviszonyok jelentős változása miatt egyre inkább szükségessé vált az állami szintű szabályozás kialakítása.²¹⁹

²¹⁸ Koncz Ibolya Katalin: Az ipari forradalmak társadalomra gyakorolt hatása Magyarországon. Miskolci Jogi Szemle 2020, 15. évfolyam 3. különszám. 87-96. o.

²¹⁹ Uo. 93. o.

A változást a modern magyar iparjog alapjait lefektető, és 1872. május 1-én hatályba lépő, az ipartörvényről szóló 1872. évi VIII. törvénycikk²²⁰ (ipartörvény) hozta. Rögzítette, hogy „*A magyar korona területén minden nagykoru vagy nagykorunak nyilvánított egyén, nemre való tekintet nélkül, ezen törvény korlátai közt, bármely iparágat, ideértve a kereskedést is, bárhol, önállóság és szabadon gyakorolhat.*”²²¹ Az ipartörvény indokolásában foglaltak alapján mindenki, aki a 20. életévét betöltötte gyakorolhat hazánkban ipari tevékenységet (1-3. §), engedélyhez pedig kevés és csak olyan jellegű iparág volt kötve, melynél fontos köztekintetek forognak fenn, úgymint például a szállodák, kocsmák és kávéházak tartása, cselédszerzés, tűzijátékok készítése, rendes járatú időhöz kötött személyszállítás stb. (5. §). Az ipartörvény egyúttal megszüntette a céheket és az abba való belépés kényszerét és az iparosok közhasznú célok elérése végett társulását a szabadság elvére fektetve (89. 92. 100. §).

Összefoglalva elmondható, hogy hazánk történelmében az ipartörvényről szóló törvénycikk volt az első olyan szabályozás, amely elsőként biztosított általános, jogilag deklarált hozzáférést a nők számára a munkavégzéshez.

A nők munkavégzése elfogadásának következő állomása a korabeli osztrák és német kereskedelmi jog mintájára készült 1875. május 18-án kihirdetett és 1986. május 1-től hatályos 1875. évi XXXVII. törvénycikk²²², azaz a kereskedelmi törvény, amelyben számos helyen találunk a nőkre vagy a női diszkriminációra utaló rendelkezéseket.²²³ Itt jelent meg továbbá először jogszabályi szinten, hogy ha az iparos vagy kereskedő meghalt, akkor örököse (özvegye) továbbra is folytathatta a tevékenységet, ha maga mellett szakembert alkalmazott.²²⁴

Következő állomás az ipartörvényről szóló 1884. évi XVII. törvénycikk, melynek 2. § mondja, hogy „*Kiskoriúak, életkoruk 18. évének betöltése után, atyjuk, illetőleg gyámjuk gyámhatóságilag jóváhagyott beleegyezésével, önállóan üzhetnek ipart és ez által*

²²⁰ Az ipartörvényről szóló 1872. évi VIII. törvénycikk indokolása alapján: „*Az iparviszonyok rendszeres szabályozása jelen törvényjavaslat folytán először kerül hazánk törvényhozása elé. A jelen törvényjavaslat főelve tehát nem lehetett más, mint az egyéni munkásság felszabadítása az ipar terén vagyis az iparszabadság.*” <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=87200008.TVI&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D43>

²²¹ Uo. 1. §

²²² Szentelést nyert 1875. évi május hó 16-án. Kihirdetett a képviselőházban 1875. május hó 18-án, a főrendiházban 1875. május hó 19-én. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=87500037.tv> (Hozzáférés: 2025.02.24.)

²²³ Jancsó György (szerk.): A magyar kereskedelmi törvény (1875. évi XXXVII. t. cz.). Franklin-Társulat Magyar Irod. Intézet És Könyvnyomda, Budapest 1885. 6. o.

²²⁴ 1875. évi XXXVII. t. cz 98. §, 236-237. § In. Koncz 2020 i.m. 93-94. o.

*teljeskoruakká válnak.*²²⁵ Ide tartozik még a 116. § rendelkezése is: „*Nők szülés után négy hétig szerződésileg kötelezett munkájuk teljesítése alól a szerződés megszűnése nélkül felmentvék.*”²²⁶

Ezt követte az iparban alkalmazott nők éjjeli munkájának tilalma iránt Bernben 1906. évi szeptember hó 26-án kötött nemzetközi egyezmény becikkelyezéséről szóló 1908. évi LIII. törvénycikk, mely 1. cikke kimondta, hogy „*Az összes nők korkülönbség nélkül – az alábbi kivételekkel – eltiltatnak az éjjeli ipari munkától. A jelen egyezmény mindazokra az ipari vállalatokra alkalmazást nyer, a melyek tiznél több munkást és munkásnőt foglalkoztatnak; semmiesetre sem vonatkozik oly vállalatokra, a melyeknél csakis a vállalkozó családtagjai vannak alkalmazva.*” Továbbá rögzíti azt is, hogy az éjszakai szünetnek egyfolytában legalább tizenegy óráig kell tartania, mely időbe bele kell esnie az esti tíz óra és reggeli öt óra közti időnek.²²⁷ A fentiekben idézett rendelkezések már arra utalnak, hogy a jogalkotás elmozdult a nők védelmének irányába a munkavállalás területén.

Ennek végrehajtására született meg az iparüzemekben alkalmazott nők éjjeli munkájának eltiltásáról szóló 1911. évi XIX. törvénycikk.²²⁸ A végrehajtási rendelet indokolása értelmében a jogalkotó nem csak, hogy felismerte, és lépéseket is tett annak irányába, hogy különbséget tegyen a nők fizikai munkabírása a férfiaké között.²²⁹

Annak ellenére, hogy az iparban, valamint némely más vállalatban foglalkoztatott gyermekek, fiatakorúak és nők védelméről szóló 1928. évi V. törvénycikk hatályon kívül helyezte az 1911. évi XIX. törvénycikket, azzal, hogy 12. § Az 1. §-ban megjelölt üzemekben és vállalatokban gyermekeket, fiatakorúakat és nőket éjjel foglalkoztatni továbbra is tilos, továbbá fenntartotta, hogy éjjelnek kell venni az este tíz órától reggel öt óráig terjedő időszakot, valamint az pihenőidőre vonatkozó rendelkezéseket. Ezzel egyidejűleg tovább növelte a nők, gyermekek és

²²⁵ Az ipartörvényről szóló 1884. évi XVII. törvénycikk 2. §
<https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=88400017.TV&targetdate=&printTitle=1884.+%C3%A9vi+XVII.+t%C3%B6rv%C3%A9nycikk&referer=1000ev>

²²⁶ Uo. 116. §

²²⁷ Az iparban alkalmazott nők éjjeli munkájának tilalma iránt Bernben 1906. évi szeptember hó 26-án kötött nemzetközi egyezmény becikkelyezéséről szóló 1908. évi LIII. törvénycikk 2. cikke <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=90800053.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D36> (Hozzáférés: 2025.02.25.)

²²⁸ <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=91100019.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D36>

²²⁹ Az iparüzemekben alkalmazott nők éjjeli munkájának eltiltásáról szóló 1911. évi XIX. törvénycikk indokolása <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=91100019.TVI&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D46>

fiatalkorúak védelmét a munka világában. Kiemelt figyelmet fordít a gyermek, fiatalkorú vagy nő foglalkozását egészségének, testi épségének vagy erkölcsének megóvására.²³⁰

1.3. A diszkriminációtól az erőszak, mint önálló jogi probléma megjelenéséig

A fenti történeti áttekintés alapján megállapítható, hogy a nők jogi helyzetének alakulása kezdetben elsősorban a gazdasági és társadalmi részvétel lehetőségének megteremtésére irányult. A jogalkotás fókuszja nem a nők elleni erőszak elleni fellépésen, hanem a jogképesség, a munkavállalás és a tulajdonhoz való hozzáférés biztosításán volt. A 20. század második felétől azonban fokozatos szemléletváltás figyelhető meg: a nők elleni erőszak egyre inkább önálló, strukturális jelenségként jelenik meg, amely nem pusztán egyéni deviancia, hanem a nemek közötti egyenlőtlenségből fakadó rendszerszintű probléma. Ez a változás teremtette meg annak alapját, hogy a nemzetközi közösség a későbbiekben külön normákat alkosson a nők elleni és a kapcsolati erőszak megelőzésére és szankcionálására.

2. Az Egyesült Nemzetek Szervezete és az Európai Unió intézkedései a diszkrimináció felszámolása elleni küzdelemben

A nemzetközi jogfejlődés ezen szakasza három jól elkülöníthető irány mentén bontakozott ki: egyrészt az általános emberi jogi alapok lefektetése, másrészt a nők egyenjogúságának és a diszkrimináció tilalmának konkretizálása, harmadrészt pedig a nők elleni erőszak, mint önálló emberi jogi jogsértés elismerése.

2.1. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata

Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (Universal Declaration of Human Rights, röviden: UDHR, a továbbiakban: Nyilatkozat) egy mérföldkönek számító dokumentum az emberi jogok történelmében, amelyet az ENSZ Közgyűlése 1948. december 10-én, a 183. plenáris ülésén fogadott el Párizsban az A/RES/217(III) számú határozatával.²³¹ A Nyilatkozat elfogadásával kapcsolatban megjegyzendő, hogy akkoriban az ENSZ 58 tagállamából 48 elfogadta, 8

²³⁰ Például: „7. § Gyermekkel, fiatalkorúval és nővel tilos olyan munkát végeztetni, amely testi erejét meghaladja, vagy egészségét, testi épségét, erkölcsét, a gyermeknek vagy fiatalkorúnak fejlődését veszélyezteti. 8. § Ha a nő hatósági orvosnak (tiszti, községi, vagy körorvosnak), avagy munkásbiztosító pénztári (bányatárspénztári) orvosnak, közforgalmú vasutaknál a vasúti orvosnak bizonyítványával igazolja, hogy a szülés előreláthatólag hat héten belül bekövetkezik, vagy koraszülés veszélye forog fenn, kérelmére őt a munka alól azonnal fel kell menteni. Nőt a szülést követő hat hét alatt nem szabad foglalkoztatni. 20. § Olyan nőnek, aki saját gyermekét szoptatja, a napi munkaszakon belül legalább egy óra szünetet, még pedig legalább két megfelelő részletben kell engedni abból a célból, hogy csecsemőjét elláthassa.”

²³¹ <https://www.ohchr.org/en/universal-declaration-of-human-rights> (Hozzáférés: 2025.02.25.)

tartózkodott, 2 pedig nem szavazott.²³² A Közgyűlés elnöke Herbert Vere Evatt kijelentette, hogy figyelemre méltónak tartja, hogy egy ilyen rendkívül fontos Nyilatkozat nagy többséggel került elfogadásra. Hozzátette, hogy a dokumentum ugyan nem bír jogi kötelező erővel és nem is tartalmaz végrehajtási mechanizmusokat, mégis nagy előre lépésnek tekinti, hogy az ENSZ közössége hivatalosan is nyilatkozatot tett az emberi jogokról és alapvető szabadságokról. Az elnök beszédében elősorban Eleanor Rooseveltt emelte ki, akinek munkája vezető szerepet játszott a Nyilatkozat létrejöttéhez.

A Nyilatkozat eredeti szövege angol és francia nyelven készült, és a preambulumon kívül 30 cikket tartalmaz, úgymint az alapvető emberi méltóság és egyenlőség (1. és 2. cikk), élethez, szabadsághoz és biztonsághoz való jog (3. cikk), kínzás és embertelen bánásmód tilalma (5. cikk), törvény előtti egyenlőség és jogorvoslathoz való jog (7. és 8. cikk), házasságkötéshez való jog (16. cikk), gondolat-, vélemény-, vallás- és szólásszabadság (18. és 19. cikk), munkához, tisztességes munkafeltételekhez és szociális biztonsághoz való jog (23. és 25. cikk), oktatáshoz való jog (26. cikk), stb.²³³

Az ENSZ 1950 óta minden évben december 10-én ünnepli az Emberi Jogok Világnapját, a Nyilatkozat elfogadásának évfordulójának tiszteletére.²³⁴

2.2. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye

Az 1949. május 05-én alapított Európa Tanács dolgozta ki az Emberi Jogok Európai Egyezményét (ETS 005, Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and Protocol, a továbbiakban: EJEE)²³⁵, amely szinte az első és egyben a mai napig az egyik legfontosabbnak tartott nemzetközi egyezmény.²³⁶

Az EJEE 1950-es eredeti szövege angol és francia nyelven készült, 5 részre bontva összesen 66 cikket tartalmazott, melyből 18 cikk foglalta össze az alapvető jogokat: az élethez való jog (2. cikk), kínzás és embertelen vagy megalázó bánásmód tilalma (3. cikk), rabszolgaság és kényszermunka tilalma (4. cikk), szabadsághoz és biztonsághoz való jog (5. cikk), a magán- és

²³² <https://digitallibrary.un.org/record/670964?ln=en> (Hozzáférés: 2025.02.25.)

²³³ Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata A/RES/217(III)

<https://digitallibrary.un.org/record/666853?ln=en&v=pdf>

²³⁴ <https://www.ajbh.hu/-/az-alapveto-jogok-biztosanak-uzenete-az-emberi-jogok-vilagnapjan> (Hozzáférés: 2025.02.16.)

²³⁵ Emberi Jogok Európai Egyezménye (a továbbiakban: Egyezmény 1950) https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Archives_1950_Convention_ENG

²³⁶ Aláírására 1950. november 4-én került sor Rómában és 1953. szeptember 03-án lépett hatályba.

családi élet tiszteletben tartásához való jog (8. cikk), a véleménynyilvánítás szabadsága (10. cikk), a házasságkötéshez való jog²³⁷ (12. cikk), jogorvoslathoz való jog (13. cikk), stb.²³⁸

Az értekezés témájára figyelemmel az Egyezményben deklarált alapjogok közül a 14. cikkben található megkülönböztetés tilalmáról szóló jogot emelném ki, amely az alábbiak szerint fogalmaz: „Az e Egyezményben meghatározott jogok és szabadságok élvezetét mindenféle megkülönböztetés nélkül kell biztosítani, legyen az nem, faj, szín, nyelv, vallás, politikai vagy egyéb vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, nemzeti kisebbséghez való tartozás, vagyoni helyzet, születés vagy egyéb státusz alapján.”²³⁹

Az EJEE főbb jellemzői közé tartozik, hogy jogi kötő erővel bír, ellentétben az alapjául szolgáló Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatával, ezáltal az aláíró államok vállalják, hogy biztosítják az állampolgáraik számára az EJEE-ben rögzített alapvető emberi jogokat, valamint, hogy mindenkinek, akinek az Egyezményben meghatározott jogait megsértették, joga van egy nemzeti hatóság előtt a hatékony jogorvoslathoz. Ez annyit jelent, hogy ha azok az állampolgárok, akiknek az EJEE-ben foglalt alapjogait megsértették és az adott állam aláírta az Egyezményt, miután kimerítették a hazai jogorvoslati lehetőségeket, közvetlenül fordulhatnak a bírósághoz.²⁴⁰

Az EJEE-ben foglaltak végrehajtását az Emberi Jogok Európai Bírósága (European Court of Human Rights, rövidítve: ECHR, a továbbiakban: EJEB) felügyeli.²⁴¹ A Bíróságra vonatkozó részleletszabályok (például tagjai megválasztásának, újraválasztásának szabályai, a grémium működése stb.) a IV. fejezetében kerültek meghatározásra.²⁴²

Az EJEE-hez 1950 óta az értekezés lezárásáig összesen 16 kiegészítő, illetve módosító jegyzőkönyv született²⁴³, melyek közül a 12. jegyzőkönyv²⁴⁴ hivatott a diszkriminációtilalom kiszélesítésére. A jegyzőkönyv preambulumban foglaltak alapján az Európa Tanács ismételt

²³⁷ Egyezmény 1950 i.m. Article 12: „Man and woman of marriageable age have the right to marry and to found a family, according to the national laws governing the exercise of this right.”

²³⁸ Egyezmény 1950 i.m. 1-17. o.

²³⁹ Egyezmény 1950 i.m. Article 14. „The enjoyment of the right and freedoms set forth in this Convention shall be secured without discrimination on any ground such as sex, race, colour, language, religion, political or other opinion, national or social origin, association with a national minority, property, birth or other status.”

²⁴⁰ <https://www.coe.int/en/web/human-rights-convention/> (Hozzáférés: 2025.02.16.)

²⁴¹ Egyezmény 1950 19. cikk (2) bekezdés

²⁴² Egyezmény 1950 38-56. cikk

²⁴³ <https://european-court.org/hu/dokumentumok/eur%3%b3pa-tan%3%a1cs/> (Hozzáférés: 2025.02.16.)

²⁴⁴ ETS No. 177. Róma, 2000. november 4.

mege erősíti, hogy „a megkülönböztetés tilalmának elve nem gátolja az egyes tagállamokat abban, hogy a teljes és hatékony egyenlőség előmozdítása érdekében intézkedéseket tegyenek, feltéve, hogy ezen intézkedések elfogulatlanul és ésszerűen igazolhatók.”²⁴⁵

Magyarország 1993-tól csatlakozott az Egyezményhez a Magyar Köztársaság által 1993. április 07-én kihirdetett az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvénnyel.²⁴⁶

2.3. Az ENSZ Nők Helyzetével Foglalkozó Bizottsága

Az ENSZ már az 1945 és 1962 közötti időszakban igyekezett, hogy biztosítsa a nők jogi egyenlőségét, ám a szervezetnek nem volt könnyű dolga, hiszen egy olyan korban jött létre, amikor a világ számos részén a nők jelentős jogi és társadalmi akadályokkal szembesültek, úgymint a házasságra és családra vonatkozó törvények és szokások közötti egyenlőtlenségek, az oktatás terén sem kapták meg ugyanazokat a lehetőségeket, mint a férfiak. Miután a munkaerőpiacon is nagyobb számban jelentek meg a nők, további akadályok merültek fel, például a foglalkoztatás, mind a bérezés problémaköre. Fentiekén kívül a politika terén sem alakult másként a nők helyzete, hiszen a nőket gyakran megfosztották a választójogtól, a közhivatal viselésének lehetőségétől, vagy egyéb módon zárták ki őket a politikai életben való részvételből.²⁴⁷

Az ENSZ Nők Helyzetével Foglalkozó Bizottság (Commission on the Status of Women, a továbbiakban: CSW) megalakulásának kezdetei Eleanor Roosevelt, a világ „első first lady” -je nevéhez fűződik, aki „*Open Letter to the women of the world.*” címmel nyílt levelet írt a világon élő összes nő számára és amit 1946. február 12-én fel is olvasott az ENSZ Közgyűlésében. Ebben felszólította a világ kormányait, hogy támogassák és segítség elő a nők aktívabb szerepvállalását a nemzeti és nemzetközi ügyekben.²⁴⁸

²⁴⁵ Halmai Gábor - Tóth Gábor Attila (szerk.): Emberi jogok. Osiris Kiadó, Budapest 2003. 156. o., valamint 177. számú ETS szerződése <https://europeancourt.org/hu/dokumentumok/eur%20c3%b3pa-tan%20c3%a1cs/emberi-jogok-eur%20c3%b3pai-egyezm%20c3%a9nye/12-jegyz%20c5%91k%20c3%b6nyv/> (Hozzáférés: 2025.02.17.)

²⁴⁶ Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99300031.tv> (Hozzáférés: 2025.02.17.)

²⁴⁷ United Nations Blue Book Series on The United Nations and the Advancement of Women, 1945-1996 and the UNCD-Room Women Go Global. Department of Public Information United Nations, New York 2000. 3. o. (a továbbiakban: Blue Book) <https://digitallibrary.un.org/record/214867?v=pdf>

²⁴⁸ Osztrovzski Lilla: Az ENSZ nők helyzetével foglalkozó bizottságának története és szerepének változása, Iustum Aequum Salutare, 2014/4. 157. o

A levél hatására rövid időn belül az Emberi Jogok Bizottságának keretein belül létrehozták a Nők Helyzetével Foglalkozó Albizottságot.²⁴⁹ Pár hónappal később a Gazdasági és Szociális Tanács (United Nations Economic and Social Council, röviden: ECOSOC) funkcionális bizottsága miután megvizsgálta az Emberi Jogok Bizottsága és a Nők Helyzetével Foglalkozó Albizottság 1946. május 21-i jelentését úgy határozott, hogy az eddigi albizottságot 1946. június 21-én teljes jogú bizottsággá nyilvánítja és a jövőben a Nők Helyzetével Foglalkozó Bizottság néven fog tovább működni.²⁵⁰ A szervezet azzal a céllal kezdte meg működését, hogy jogi keretet biztosítson a nők egyenlő jogainak támogatásához. Kétségtelen, hogy a CSW a legfontosabb globális kormányközi testület, amely kizárólag a nemek közötti egyenlőség, a nők jogainak és szerepvállalásának előmozdításával foglalkozik.²⁵¹ A CSW mandátumát az ECOSOC 1987. május 26-án hozott 1987/22. számú határozatában²⁵² tovább bővítette.

A Nők Helyzetével Foglalkozó Bizottság úgy látta, hogy a nők jogainak törvénybe iktatása csak akkor kezdődhet meg, ha több adat áll rendelkezésre arról, hogy a nők elleni diszkrimináció pontosan mekkora mértékben van jelen a törvényekben és a gyakorlatban. Ennek érdekében az ENSZ kutatási és adatgyűjtési munkába kezdett, hogy világszerte felmérje a nők helyzetét ezen szempontok alapján. A feltáró munka kiemelkedően sikeresen zárult, rögzítették az elért eredményeket, melyek tartalmazták a nők politikai és jogi helyzetét az egyes országokban és rávilágítottak arra is, hogy milyen akadályok állnak még előttük a céljaik eléréséhez vezető úton. Munkájuk további jelentős eredménye, hogy megállapításaik az idő előrehaladtával új jogszabályok bevezetése által nemzetközi normákká váltak. A kutatási, adatgyűjtési munka mellett felkérték a kormányokat, hogy dolgozzanak ki a nők elleni diszkrimináció és a nők elleni erőszak elleni küzdelmet támogató törvényeket.²⁵³ Megemlítendő, hogy a feltáró munka eredményei során szoros együttműködés alakult ki az ENSZ egyes szervezetei és a CSW között.²⁵⁴

²⁴⁹ Blue Book 12. o.

²⁵⁰ 1946. június 21-én elfogadott határozat pontos rendelkezése: „Resolution adopted 21 June 1946 (dokument E/90 and document E/84, paragraf 6) THE ECONOMIC AND SOCIAL COUNCIL, having considered the report of the nuclear Commission on Human Rights and of the nuclear Sub-Commission on the Status of Women of 21 May 1946 (document E/38/ Rev. 1), DECIDES to confer upon the Sub-Commission the status of a full commission to be known as the Commission on the Status of Women.” [https://docs.un.org/en/E/RES/11\(II\)](https://docs.un.org/en/E/RES/11(II))

²⁵¹ <https://www.unwomen.org/en/how-we-work/commission-on-the-status-of-women>

²⁵² ECOSOC Res. 1987/24. <https://www.un.org/womenwatch/daw/csw/pdf/E-1987-24.pdf>

²⁵³ Blue Book im. 4. o.

²⁵⁴ Például: a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO), az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete (UNESCO), Amerikaközi Nőbizottság

2.4. A nők politikai szerepvállalása

Az ENSZ Közgyűlése a 409. plenáris ülésén 1952. december 20-án fogadta el a Nők politikai jogairól szóló Egyezményt²⁵⁵ (Convention on the Political Rights of Women), melyet 1953. március 31-én helyeztek letétbe az ENSZ főtitkáránál, így ettől az időponttól kezdve az államok hivatalosan is ratifikálhatták és csatlakozhattak az egyezményhez, amely a szükséges aláírások után 1954. július 07-én lépett hatályba.^{256,257}

Az Egyezmény biztosítja a nők számára a politikai jogaik védelmét és egyenlőségét, így kijelenthetjük, hogy az egyezmény egyértelmű célja, hogy garantálja a nők szavazati jogát, választhatóságát, valamint a közhivatalok betöltésének jogát a férfikkal egyenlő módon.²⁵⁸

Magyarország 1954. szeptember 2-án írta alá az Egyezményt és 1955. január 20-án a Magyar Népköztársaság megerősítő okiratainak letétele az Egyesült Nemzetek Főtitkáránál, New Yorkban a 1955. évi 15. törvényerejű rendelet kihirdetve 1955. április 28, hatálybalépés 1955. április 20.^{259,260}

2.5. A diszkrimináció megszüntetésére irányuló törekvések az oktatásban

Az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete 1960. november 14 és december 15. között Párizsban általános konferenciát tartott, amelynek 11. ülésén, 1960. december 14-én elfogadták az oktatásban való diszkrimináció elleni küzdelemről szóló Egyezményt (Convention against Discrimination in Education, a továbbiakban: CDE).²⁶¹

A dokumentum elsődleges céljai között szerepel, hogy biztosítsa a „fajon, bőrszínen, nemen, nyelven, valláson, politikai vagy egyéb véleményen, nemzeti vagy társadalmi származáson,

²⁵⁵ A_RES_640_VII-E https://treaties.un.org/doc/source/docs/A_RES_640_VII-E.pdf

²⁵⁶ „This Convention shall come into force on the ninetieth day following the date of deposit of the sixth instrument of ratification or accession. For each State ratifying or acceding to the Convention after the deposit of the sixth instrument of ratification or accession the Convention shall enter into force on the ninetieth day after deposit by such State of its instrument of ratification or accession.”

²⁵⁷ https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=treaty&mtdsg_no=xvi-1&chapter=16&clang=en

²⁵⁸ A/RES/640/VII-E

²⁵⁹ https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=treaty&mtdsg_no=xvi-1&chapter=16&clang=en

²⁶⁰ A nők politikai jogaira vonatkozóan New Yorkban, 1953. évi március hó 31. napján kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1955. évi 15. törvényerejű rendelet

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=95500015.tvr>

²⁶¹ Egyezmény az oktatásban alkalmazott diszkrimináció ellen (Convention against Discrimination in Education, továbbiakban: CDE)

<https://adatabase.ohchr.org/IssueLibrary/UNESCO%20Convention%20against%20Discrimination%20in%20Education.pdf>

gazdasági állapoton vagy születésen alapuló”²⁶² oktatáshoz való egyenlő hozzáférést, valamint előírja az államoknak az ingyenes alapfokú oktatás és a törvényben meghatározott iskolalátogatási kötelezettség biztosítását.²⁶³ A CDE 1962. május 22-én lépett hatályba és a jelen kézirat lezárásáig 111 állam csatlakozott hozzá.²⁶⁴

Hazánk az Egyezményt 1964. május 21-én hirdette ki az 1964. évi 11. törvényerejű rendelettel, és 1964. április 17-én lépett hatályba.²⁶⁵

Az ENSZ az oktatásban való diszkrimináció felszámolásának kiterjesztésével a későbbi években is rengeteget foglalkozott, ezen törekvésekből emeltem ki néhányat, csak felsorolás jelleggel:

- Egyesült Nemzetek Közgyűlése 1966. december 16-án elfogadta a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmányát²⁶⁶ (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, a továbbiakban: Egyezségokmány), melyet Magyarország az 1976. évi 9. törvényerejű rendelettel illesztette be jogrendjébe, és rendelkezései 1976. január 3-tól alkalmazandóak.²⁶⁷ Az Egyezségokmány értelmében minden embernek joga van az oktatáshoz és egyúttal előírja az alapfokú oktatási kötelezettséget és annak ingyenességét.²⁶⁸
- Nők Elleni Megkülönböztetés Minden Formájának Megszüntetéséről szóló ENSZ Egyezmény (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women)²⁶⁹ is kiemeli a nők és lányok oktatáshoz való egyenlő hozzáféréseinek fontosságát.

²⁶² CDE 1. cikk: „For the purpose of this Convention, the term "discrimination" includes any distinction, exclusion, limitation or preference which, being based on race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, economic condition or birth, has the purpose or effect of nullifying or impairing equality of treatment in education”

²⁶³ CDE 4. cikk

²⁶⁴ CDE

²⁶⁵ Az oktatásban alkalmazott megkülönböztetés elleni küzdelemről szóló egyezmény kihirdetéséről szóló 1964. évi 11. törvényerejű rendelet

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=96400011.tvr>

²⁶⁶ Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya A/RES/2200A(XXI), [https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_2200A\(XXI\)_civil.pdf](https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_2200A(XXI)_civil.pdf)

²⁶⁷ Az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről szóló 1976. évi 9. törvényerejű rendelet (továbbiakban: Egyezségokmány) <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=97600009.tvr> (Hozzáférés: 2025.03.08.)

²⁶⁸ Egyezségokmány 13 cikk.

²⁶⁹ A nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának kiküszöböléséről szóló Egyezmény (továbbiakban: CEDAW) 10. cikk <https://www.ohchr.org/sites/default/files/cedaw.pdf>

- Az ENSZ 1989. évi Gyermekjogi Egyezménye (The Convention on the Rights of the Child, CRC) 28. és 29. cikkelyek garantálják az oktatáshoz való jogot minden gyermek számára, függetlenül a nemi vagy társadalmi különbségektől.²⁷⁰

2.6. A házassági beleegyezés

Az ENSZ Közgyűlése 1962. november 07-én elfogadta a 1763A (XVII) számú határozatával a házasságkötéshez való hozzájárulásról, a házasságkötés alsó korhatáráról és a házasság bejegyzéséről szóló Egyezményt (Convention on Consent to Marriage, Minimum Age for Marriage and Registration of Marriages)²⁷¹, amely a nők és férfiak házassági beleegyezésére, a minimális házassági korra és a házasságok regisztrálására vonatkozó alapelveket rögzítette.²⁷²

Az Egyezmény 6. cikkelyében foglaltaknak megfelelően²⁷³ 1964. december 09-én lépett hatályba. Preambulumában rögzítettek alapján az ENSZ Alapokmányában és az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában lefektetett elvek²⁷⁴ nincsenek összhangban a házassággal és a családdal kapcsolatos egyes szokásokkal, ősi törvényekkel és gyakorlatokkal, ezáltal megerősítve az ENSZ azon törekvéseit, hogy az államoknak, ideértve azokat is, amelyek függetlenségük elnyeréséig felelősséget vállalnak a nem önkormányzó és bizalmi területek igazgatásáért, mindent meg kell tenniük, inden intézkedés meg kell hozniuk annak érdekében, hogy kiküszöböljék és végérvényesen megszüntessék különösen a gyermekházasságokat és a kényszerházasságokat.^{275,276}

²⁷⁰ A gyermek jogairól szóló Egyezmény (Convention on the Rights of the Child, továbbiakban: CRC) <https://www.coe.int/en/web/compass/convention-on-the-rights-of-the-child>
Magyarországon: a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény, hatályos 1991. november 6. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99100064.tv>
(Hozzáférés: 2025.02.09.)

²⁷¹ A házasságkötés beleegyezéséről, a házasságkötés alsó korhatáráról és a házasságok anyakönyvezéséről szóló Egyezmény, 1763 A (XVII) számú ENSZ határozat <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-consent-marriage-minimum-age-marriage-and> (továbbiakban: házassági beleegyezés)

²⁷² Uo. 3. cikk

²⁷³ Uo. 6. cikk: „*The present Convention shall come into force on the ninetieth day following the date of deposit of the eighth instrument of ratification or accession. For each State ratifying or acceding to the Convention after the deposit of the eighth instrument of ratification or accession, the Convention shall enter into force on the ninetieth day after deposit by such State of its instrument of ratification or accession.*”

²⁷⁴ lásd. Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 16. cikk: „*Men and women of full age, without any limitation due to race, nationality or religion, have the right to marry and to found a family. They are entitled to equal rights as to marriage, during marriage and at its dissolution.*”

²⁷⁵ Házassági beleegyezés preambuluma

²⁷⁶ Itt kívánom megjegyezni, hogy az Egyezmény nem határozta meg a házasságkötés tekintetében annak alsó korhatárát, helyette annyit rögzít a 2. cikkben, hogy a részes államok törvényhozóinak kell meghatározniuk, hogy mely kornál fiatalabb személy ne köthessen törvényesen házasságot, azzal a kivétellel, hogy az illetékes hatóság súlyos okokból, a leendő házastársak érdekében felmentést adhatott az életkor tekintetében.

2.7. A Nők Elleni Megkülönböztetés Megszüntetéséről szóló Nyilatkozat

A Nők Helyzetével Foglalkozó Bizottság 1965-ben hozzájárult egy olyan dokumentum létrehozásának, melynek eredményeként megszületett az ENSZ Közgyűlésének 1967. november 07-én elfogadott Nők Elleni Megkülönböztetés Megszüntetéséről szóló Nyilatkozat (Declaration on the Elimination of Discrimination against Women, röviden: DADAW, a továbbiakban: Nyilatkozat).

A Nyilatkozat²⁷⁷ egy preambulumban és 11 cikkben foglalja össze azokat a nemzetközi normákat, amelyek a férfiak és nők egyenlő jogait fogalmazták meg. Megjegyzendő, hogy a Nyilatkozat nem határozza meg konkrétan a nők elleni diszkrimináció fogalmát, helyette az 1. cikk rögzíti, hogy *„a nők elleni megkülönböztetés az, amely megtagadja vagy korlátozza a nők jogainak egyenlőségét a férfiak jogaival szemben, és mely alapvetően igazságtalan, és sértést jelent az emberi méltóság ellen.”*²⁷⁸

A Nyilatkozat felszólítja az államokat többek között arra, hogy töröljék el azokat a törvényeket, szokásokat, melyek a nőket hátrányosan érintik és vezessenek be az ENSZ által már meglévő²⁷⁹, a nemek közötti egyenlőséget támogató törvényeket mind például az oktatás, az állampolgári jogok, a családjog, a polgárjog, a munkajog területén és küzdjenek a nőkereskedelem és a nők prostitúciójának kizsákmányolása ellen.²⁸⁰

A Nyilatkozat alapkönek számít ENSZ Közgyűlése által 1979. december 18-án elfogadott, a Nők Elleni Megkülönböztetés Minden Formájának Megszüntetéséről szóló Egyezmény létrejöttéhez.

2.8. A Nők Elleni Megkülönböztetés Minden Formájának Megszüntetéséről szóló Egyezmény

Hosszú éveknek kellett eltelnie ahhoz, hogy a CSW 1946-os megalakulása óta létre jöjjön egy olyan egyezmény, ami jogi kötelező erővel bír a nők elleni diszkrimináció minden formája

²⁷⁷ A nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés kiküszöböléséről szóló nyilatkozat A/RES/22/2263 számú ENSZ határozat (Declaration on the Elimination of Discrimination against Women, a továbbiakban: DADAW) https://www.eods.eu/library/UNGA_Declaration%20Women_1967_en.pdf

²⁷⁸ DEDAW „Article 1: *Discrimination against women, denying or limiting as it does their equality of rights with men, is fundamentally unjust and constitutes an offence against human dignity.*”

²⁷⁹ például: Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata kimondja, hogy minden emberi jogot és szabadságot egyenlően kell élvezni nemtől függetlenül

²⁸⁰ DADAW 1-11. cikk

ellen. Ennek előkészületeit a CSW 1972-ben kezdte meg, amikor megvizsgálta annak lehetőségét, hogy a DADAW-ból egy olyan szerződést készítsen elő, mely alkalmas lehet céljuk eléréséhez.

A Nők Elleni Megkülönböztetés Minden Formájának Megszüntetéséről szóló Egyezmény (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women, a továbbiakban: CEDAW, Egyezmény) támogatta az 1975-ben az ENSZ által szervezett Nemzetközi Nőév Világkonferenciáján elfogadott Világprogram, valamint, hogy az ENSZ az 1976 és 1985 közötti időszakot a „Nők ENSZ Évtizedének” nyilvánította.²⁸¹ Ezen időszak jelentős változást hozott a nemzetközi közösség gondolkodásában a nők szerepét illetően. Míg korábban a nőkre elsősorban mint a fejlődés kedvezményezettjeire tekintettek, a Nők Évtizede során ez a nézőpont kibővült és korszerűsödött: egyre inkább elismerték, hogy a nők kulcsszerepet játszanak a fejlődési folyamat egészében.²⁸²

Az Egyezményt az ENSZ Közgyűlése 1979. december 18-án New Yorkban fogadta el és annak 27. cikkelyében foglaltaknak megfelelően 1981. szeptember 3-án lépett hatályba, harminc nappal azután, hogy a 20. tagállam is ratifikálta.²⁸³ Az Egyezmény a preambulumon kívül 30 cikket tartalmaz 6 fejezetben elosztva. Látható, hogy a CEDAW a DADAW rendelkezéseire képest már meghatározza a nők elleni diszkrimináció fogalmát, miszerint az *„Egyezmény alkalmazásában a nők elleni diszkrimináció kifejezés magába foglal minden olyan nemi alapú megkülönböztetést, kizárást vagy korlátozást, amelynek hatása vagy célja az emberi jogok és alapvető szabadságok – a férfiak és nők egyenlősége alapján – csorbitása vagy megsemmisítése a politikai, polgári, társadalmi vagy bármely más területen, függetlenül a nők családi állapotától”*.²⁸⁴

Az Egyezmény rendelkezéseit összefoglalva megállapítható, hogy előírja a nemi alapú megkülönböztetés felszámolását mind a polgári, mind a politikai, gazdasági, szociális és

²⁸¹ The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women and its Optional Protocol, Handbook for Parliamentarians, Inter-Parliamentary Union 2003. 7-9. o. (továbbiakban: Kézikönyv)

²⁸² Blue Book 5. o.

²⁸³ CEDAW 27. cikk

²⁸⁴ Uo. 1. cikk: *„For the purposes of the present Convention, the term "discrimination against women" shall mean any distinction, exclusion or restriction made on the basis of sex which has the effect or purpose of impairing or nullifying the recognition, enjoyment or exercise by women, irrespective of their marital status, on a basis of equality of men and women, of human rights and fundamental freedoms in the political, economic, social, cultural, civil or any other field.”*

kulturális jogok területén, valamint különösen a nők és lányok számára biztosít kiemelten fontos jogokat.²⁸⁵

Magyarország Országgyűlése az Egyezményt 1982. május 30-án hirdette ki a nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról 1979. december 18-án New Yorkban elfogadott egyezmény kihirdetéséről szóló 1982. évi 10. törvényerejű rendelettel.²⁸⁶

2.9. Nyilatkozat a nők elleni erőszak felszámolásáról²⁸⁷

Az ENSZ a későbbi években is tovább dolgozott a probléma megoldásán, így ennek fényében a következő állomás az ENSZ Közgyűlése által 1993 december 20-án elfogadott nők elleni erőszak felszámolásáról szóló Nyilatkozatot (Declaration on the Elimination of Violence against Women).²⁸⁸ „A dokumentum preambulumban megerősítik, hogy *„a nők elleni erőszak a nők jogainak és alapvető szabadságainak megsértését jelenti, és csorbítja vagy semmissé teszi e jogok és szabadságok élvezetét, valamint aggodalommal tölti el, hogy a nők elleni erőszak esetében e jogok és szabadságok védelme és előmozdítása régóta nem valósul meg.”*

A preambulumban rögzíti továbbá, hogy *„a nők elleni erőszak a férfiak és nők közötti történelmileg egyenlőtlen hatalmi viszonyok megnyilvánulása, amely a férfiak általi nők feletti uralkodáshoz és diszkriminációhoz, valamint a nők teljes körű előmenetelének megakadályozásához vezetett, és hogy a nők elleni erőszak az egyik legfontosabb társadalmi mechanizmus, amely révén a nőket a férfiakhoz képest alárendelt helyzetbe kényszerítik”*

Fentiek alapján szilárd meggyőződésük, hogy szükség van *„a nők elleni erőszak egyértelmű és átfogó meghatározására, a nők elleni erőszak minden formájának felszámolását biztosító alkalmazandó jogok egyértelmű megfogalmazására stb.”* A Nyilatkozat kiemeli egyúttal a nőmozgalmak szerepének fontosságát a nők elleni erőszak felszámolása érdekében folytatott küzdelemben.²⁸⁹ A nők elleni erőszakra itt már egyértelmű meghatározást találhatók: *„a nőket ért minden olyan nemi alapú erőszakos cselekményt, ami fizikai, szexuális vagy pszichológiai károsodást vagy szenvedést okoz, vagy azt okozhat a nőknek, beleértve az ilyen cselekményekkel*

²⁸⁵ Uo. 1-30. cikk

²⁸⁶ A nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról 1979. december 18-án New Yorkban elfogadott egyezmény kihirdetéséről szóló 1982. évi 10. törvényerejű rendelet <https://uj.jogtar.hu/#laj0id1739619700721c7c4>

²⁸⁷ A nők elleni erőszak felszámolásáról szóló Nyilatkozat, A/RES/48/104. számú ENSZ Közgyűlési határozat <https://www.refworld.org/legal/resolution/unga/1993/en/10685> (Declaration on the Elimination of Violence against Women)

²⁸⁸ Uo. preambulumban

²⁸⁹ Uo.

való fenyegetést, kényszert vagy a szabadság önkényes megfosztását, függetlenül attól, hogy az a közéletben vagy a magánéletben történik.”²⁹⁰ A fogalmi meghatározásból újításként értelmezhetjük, hogy a definíció nemcsak az állam, hanem a magánszféra felelősségére kiterjed. A Nyilatkozat kimondja, hogy a nők elleni erőszak emberi jogi kérdés is, így megilleti őket is minden emberi jog és alapvető szabadság egyenlő élvezetére és védelmére politikai, gazdasági, társadalmi, kulturális, polgári vagy bármely más területen.²⁹¹ Az alapelveket követően az államok kötelezettségeire vonatkozó rendelkezések kerültek rögzítésre. Ilyen különösen:

- az országoknak szokásaikra, hagyományaikra, vallásukra tekintet nélkül el kell ítélniük a nők elleni erőszakot,
- a felszámolásra irányuló politikájukat haladéktalanul ki kell kialakítaniuk,
- fontolják meg a nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának kiküszöböléséről szóló egyezmény ratifikálását vagy az ahhoz való csatlakozást (amennyiben még nem tették meg), illetve az egyezménnyel kapcsolatos fenntartások visszavonását,
- fektessenek nagyobb hangsúlyt az áldozatvédelemre, és a nőket érintő erőszakos cselekmények megelőzésére,
- vezessenek be a célok elérése érdekében hatékony büntetőjogi, polgári jogi, munkaügyi közigazgatási, szociális, adminisztratív és kulturális jellegű intézkedéseket, különös figyelemmel a vonatkozó szankciók kidolgozására,
- az oktatás területén biztosítsák a nők és a férfiak közötti egyenlőséget,
- végezzenek kapcsolódó kutatásokat, gyűjtsenek adatokat és állítsanak össze statisztikákat, különösen figyelemmel a családon belüli, és a nők elleni erőszakra.²⁹²

Ez a nyilatkozat tekinthető az első olyan nemzetközi dokumentumnak, amely átfogóan definiálta a nők elleni erőszakot és egyértelműen meghatározza az államok kötelezettségeit.

²⁹⁰ Uo. Article 1.: „... the term "violence against women" means any act of gender-based violence that results in, or is likely to result in, physical, sexual or psychological harm or suffering to women, including threats of such acts, coercion or arbitrary deprivation of liberty, whether occurring in public or in private life.”

²⁹¹ Uo. 3. cikk: Az élethez való jog; Az egyenlőséghez való jog; A szabadsághoz és a személyi biztonságához való jog; A törvény előtti egyenlő védelemhez való jog; A diszkrimináció minden formájától való mentesség joga; A lehető legmagasabb szintű fizikai és mentális egészséghez való jog; A méltányos és kedvező munkakörülményekhez való jog; A kínzástól vagy más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmódtól, vagy büntetéstől mentes jog.

²⁹² Uo. 4. cikk a) - q) pont

E Nyilatkozat fordulópontnak tekinthető, mivel először ismeri el kifejezetten, hogy a nők elleni erőszak nem magánügy, hanem közügy és emberi jogi kérdés, amely az államok aktív fellépését igényli.

2.10. A Pekingi Nyilatkozat és Cselekvésprogram

Az ENSZ 1995. szeptember 04-15. között Pekingben világkonferenciát hívott össze a Nők Negyedik Világkonferenciája²⁹³ alkalmából, mely egybe esett az ENSZ fennállásának 50. évfordulójával. A konferencia utolsó napján került sor a Pekingi Nyilatkozat és Cselekvési Platformot (Beijing Declaration and Platform for Action, a továbbiakban: BDPFA) jóváhagyására.²⁹⁴ A konferencián összesen 189 kormány, számos kormányközi és egyéb szervezet²⁹⁵ is képviseltette magát. A BDPFA a nők jogainak és a nemek közötti egyenlőség előre mozdítása érdekében készült, mérföldkőnek számító, átfogó jellegű dokumentum.

Hazánk nevében Kósáné dr. Kovács Magda²⁹⁶ a Magyar Köztársaság akkori munkaügyi minisztere tett nyilatkozott, melyben kifejezte nagyrabecsülését az ENSZ nők és a férfiak közötti egyenlőség elérése érdekében hosszú évek óta folytatott erőfeszítéseikért. Hangsúlyozta, hogy mind a magyar alkotmány, mind a vonatkozó törvények mindenki számára megkülönböztetés nélkül biztosítják az alapvető emberi jogokat, ideértve a nők és férfiak közötti egyenlőséget, valamint kiemelte, hogy véleménye szerint a nők egyenlősége nélkül nem létezhet demokrácia, nem létezhet társadalmi igazságosság, azonban ehhez még hosszú út vezet.²⁹⁷

A BDPFA egyfelől megerősítette azokat az elveket, amelyek majd a jövőben a nőkre vonatkozó intézkedéseket és stratégiákat fogják befolyásolni, másfelől világosan meghatározta a nők szerepvállalásának növelésére irányuló menetrendet. A konferencián résztvevő kormányok megállapodtak abban, hogy előmozdítják a nemek közötti egyenlőség általános érvényesítését, valamint biztosítják, hogy a nemek közötti egyenlőség szempontja tükröződjön minden nemzeti, regionális és nemzetközi szintű politikában és programban.²⁹⁸

²⁹³ A nők világkonferenciái: Nők I. Világkonferenciája 1975 Mexikó; II. Világkonferenciája 1980 Koppenhága; III. Világkonferenciája Nairobi 1985; IV. Világkonferenciája Peking 1995.

²⁹⁴ Pekingi Nyilatkozat és Cselekvési Program (Beijing Declaration and Platform for Action, továbbiakban: BDPFA) <https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/BDPfA%20E.pdf>

²⁹⁵ <https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/govstatements.html>

²⁹⁶ <https://www.parlament.hu/kepviselo/elet/k338.htm>

²⁹⁷ <https://www.un.org/esa/gopher-data/conf/fwcw/conf/gov/950907143450.txt>

²⁹⁸ BDPFA preambulum

A cselekvési terv a következő sorrendben 12 kritikus területet határozott meg: nők és a szegénység; nők oktatása és képzése; a nők és az egészség; a nők elleni erőszak; nők és fegyveres konfliktusok; nők és a gazdaság; nők a hatalomban és a döntéshozatalban; intézményi mechanizmusok a nők előre mozdítására; a nők emberi jogai; nők és a média; nők és a környezet; a lánygyermek.²⁹⁹

Előírja, hogy a BPPFA teljesítése terén elért eredményeket ötévente felül kell vizsgálni³⁰⁰ kiemelt figyelemmel a cselekvési tervben szereplő kritikus területekre.³⁰¹ Ez idáig öt felülvizsgálatra került sor, és mindegyikről záródokumentum készült, melyek részletes tartalmát az ENSZ 2010-ben alapított ügynöksége, az UN Women (United Nations Programme for Gender Equality and the Empowerment of Women) honlapján közzétesz.³⁰²

2.11. A 2002. évi 5. számú Ajánlás

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága 2002. április 30-án a miniszterhelyettesek 794. ülésén elfogadta a 2002. évi 5. számú ajánlást (a továbbiakban: Ajánlás), amelyben többek között irányelveket fogalmaztak meg a nők elleni erőszak felszámolásához, különösen a családon belüli erőszak elleni fellépésről. A fogalmi meghatározások tekintetében megállapítandó, hogy a nők elleni erőszaknak az 1993-as Nyilatkozatban deklarált fogalmát szinte teljesen meghagyva, illetve kiegészítve azt így rendelkezik: *„minden olyan nemi alapú erőszakos cselekményként értelmezendő, amely fizikai, szexuális vagy pszichológiai károsodást vagy szenvedést okoz, vagy okozhat a nőknek, beleértve az ilyen cselekményekkel való fenyegetést, a kényszert vagy a szabadság önkényes megfosztását, függetlenül attól, hogy az a közéletben vagy a magánéletben történik-e”*³⁰³

Az Ajánlás a családon belüli erőszak vonatkozásában is tartalmaz egy átfogó fogalmi meghatározást: *„a családban vagy az otthoni közösségben előforduló erőszak, beleértve többek között a fizikai és mentális agressziót, az érzelmi és pszichológiai bántalmazást, a nemi erőszakot és a szexuális bántalmazást, az incestust, a házastársak, rendszeres vagy alkalmi partnerek és élettársak közötti nemi erőszakot, a becsület nevében elkövetett bűncselekményeket, a női nemi szervek és a szexuális élet megcsönkítését, valamint a nőkre*

²⁹⁹ BDPFA 18-109. o.

³⁰⁰ Uo. 89. o.

³⁰¹ Uo. 123-124. o.

³⁰² <https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/mexico.html>

³⁰³ A Miniszteri Bizottság R (2002) 5. számú ajánlásának a nők erőszak elleni védelméről (továbbiakban: Ajánlás) Melléklet (1) <https://search.coe.int/cm?i=09000016805e2612>

*káros egyéb hagyományos gyakorlatokat, mint például a kényszerházasságokat. a közösségen belül előforduló erőszak, beleértve többek között a nemi erőszakot, a szexuális bántalmazást, a szexuális zaklatást és megfélemlítést munkahelyen, intézményekben vagy máshol, a nők szexuális és gazdasági kizsákmányolás céljából történő kereskedelmét, valamint a szexturizmust.”*³⁰⁴

Az Ajánlás 4 fő területre tagozódik:

1. megelőzés: tájékoztatás média, rádió és televízió keresztül, konferenciák és figyelemfelhívó kampányok szervezése, köztudatosság, oktatás és képzés, média szerepe stb.),
2. áldozatvédelem: az áldozatok – bármilyen megkülönböztetés nélkül – azonnali és átfogó segítséget, pszichológiai és szociális támogatást kell kapjanak, biztosítani kell a jogi segítség nyújtás lehetőségét a nap 24 órájában (ingyenesen), kiterjesztett áldozatvédelem a bevándorló nők tekintetében, menedékhelyek létrehozása és működtetése,
3. jogvédelem: büntető- és polgári jogi, bírósági eljárásjogra vonatkozó előírások,
4. nemzetközi együttműködésre ösztönzés.³⁰⁵

A büntetőjogi intézkedések tekintetében ki kell emelni, hogy az Ajánlás szerint a családon belüli erőszak minden formáját bűncselekménnyé kell minősíteni, felül kell vizsgálni a szankciórendszert, továbbá az államoknak biztosítaniuk kell, hogy saját büntetőjoguk kimondja, *„hogyan egy személy elleni erőszakos cselekmény, különösen a fizikai vagy szexuális erőszak, a személy fizikai, pszichológiai és/vagy szexuális szabadságának és integritásának megsértését jelenti, és ne kizárólag az erkölcs, a becsület vagy az illendőség megsértését.”*³⁰⁶

Az Ajánlásban foglalt további hangsúlyozandó rendelkezések:

- intervenció az erőszakos elkövetők számára;
- a rendőri szervek beléphessenek a veszélyeztetett személy lakásába, letartóztassák az elkövetőt, és biztosítsák, hogy megjelenjen a bíró előtt;
- menhelye áldozatok védelmét célzó ideiglenes intézkedések (pl. távoltartás);

³⁰⁴ Ajánlás Melléklete, (1) a)-b) pont

³⁰⁵ Ajánlás, valamint az Európa Tanács „Die Bekämpfung von Gewalt gegen Frauen” című dokumentumában https://www.bmfwf.gv.at/dam/jcr:455d6dcf-fca8-40cc-99c8-9b59a5903a7e/frauenschutz_fin_26191.pdf 2-51. o. (Letöltés ideje: 2025. 05. 31.)

³⁰⁶ Ajánlás 34-35. pont

- kötelező érvényű működési protokollt kell létrehozni, hogy a rendőrség, valamint az orvosi és szociális szolgálatok ugyanazon eljárást kövessék;
- intézkedések a szexuális zaklatás, a nemi szervek megcsonkítása, a konfliktus- és konfliktust követő helyzetekben előforduló erőszak, az intézményi környezetben elkövetett erőszak, a gyermekvállalással kapcsolatos választási szabadság tiszteletben nem tartása, a becsület nevében elkövetett gyilkosságok és a korai házasságok vonatkozásában.³⁰⁷

3. Az Isztambuli Egyezmény

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága 2011. április 7-én fogadta el a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről és azok megelőzéséről szóló CETS 210 számú Egyezményt, melyet 2011. május 11. napján nyitottak meg aláírásra (Isztambuli Egyezmény – a továbbiakban: IC) az államok számára.

Megalkotásának célja a nők elleni erőszak megelőzése, leküzdése, az áldozatok védelme, valamint a családon, a házasságon belüli erőszak megakadályozása. Álláspontom szerint fontosságát tovább erősítette, hogy az Európai Unió 2023. október 1-jén csatlakozott az Egyezményhez,³⁰⁸ így 2011-től a jelen kézirat lezárásáig az EU-n kívül a 45 államból 39 ratifikálta, 6 „csak” aláírta, Azerbajdzsán pedig teljesen elhatárolódott.³⁰⁹

Nagy jelentőséggel bír az Európai Bíróság 2021. október 06-i, 1/19 számú döntése³¹⁰, amely lehetővé tette azt, hogy az EU minősített többségi szavazással csatlakozzon az IC-hez. Az EU ennek során kizárólag azokban az ügyekben vállalt kötelezettséget, amelyek az uniós hatáskörbe tartoznak (pl. igazságügyi együttműködés, menekültügy, kiadatási tilalom stb.). A döntés értelmében tehát az EU tagállamainak az unió kizárólagos hatáskörbe tartozó területeken úgy kell értelmezniük és alkalmazniuk az uniós jogot, hogy az összhangban álljon az Isztambuli Egyezménnyel.³¹¹

³⁰⁷ Uo. 55-59. pont

³⁰⁸ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=210>

³⁰⁹ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatynum=210>

³¹⁰ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=238745&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1595641>

³¹¹ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?sessionId=B59D3B1F876A6DC3B390088D993A1C88?text=&docid=238745&pageIndex=0&doclang=hu&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=5249286>

Az IC 12 fejezete 81 cikkelyre tagozódik és a 'négy P-n' alapul³¹²:

1. megelőzés (Prevention),
2. áldozatok védelme és támogatása (Protection and support of victims),
3. a bűnelkövetők büntetőeljárás alá vonása (Prosecution of offenders),
4. integrált politikák (Integrated Policies).

Az IC felépítése és főbb tartalmi elemei részletesen:³¹³

Az I. fejezet tartalmazza a célokat, fogalommeghatározásokat, az egyenlőség és a megkülönböztetés tilalmát, valamint az általános kötelezettségeket. Az IC hatálya tekintetében kiemelendő, hogy azt békeidőben és fegyveres konfliktus idején is alkalmazni kell.³¹⁴ Az IC alkalmazásában a nőkkel szembeni erőszaknak minősül *„az emberi jogok megsértéseként és a nőkkel szembeni megkülönböztetés formájaként értelmezendő; a nemi alapú erőszak mindazon cselekményei, amelyek fizikai, szexuális, pszichológiai vagy gazdasági sérelmet vagy szenvedést okoznak vagy okozhatnak a nőknek, ideértve az ilyen cselekményekkel való fenyegetést, a kényszert vagy a szabadságtól való önkényes megfosztást, akár a közéletben, akár a magánéletben fordul is az elő.”*³¹⁵ A kapcsolati erőszak tekintetében is tartalmaz fogalmi meghatározást, miszerint az *„a fizikai, a szexuális, a pszichológiai vagy a gazdasági erőszak mindazon cselekményei, amelyek a családon vagy a háztartási egységen belül, vagy a volt vagy a jelenlegi házastársak vagy partnerek között történnek, függetlenül attól, hogy az elkövető az áldozattal azonos helyen lakik vagy lakott-e.”*³¹⁶ A 4. cikkben találjuk az alapelvekre, az egyenlőségre, és a megkülönböztetés tilalmára vonatkozó előírásokat. A részes feleknek meg kell tenniük minden szükséges jogalkotási és egyéb intézkedést annak érdekében, hogy mindenki erőszakmentesen élhessen. Kiemeli a diszkrimináció minden formájának tilalmát, különösen a nők és a férfiak közötti egyenlőség elvére³¹⁷, ami a kézirat korábbi pontjaiban már részletezésre került.

³¹² Domokos Andrea (szerk.): A családon belüli erőszak büntetőjogi és társadalmi megítélése. In: Acta Caroliensia Conventorum Scientiarum Iuridico-Politicarum XVI., Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2017. 44. o.

³¹³ Az Európa Tanács Egyezménye a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről és azok megelőzéséről, közismert nevén: Isztambuli Egyezmény. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:22023A0602\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:22023A0602(01)) 1-26. o.

³¹⁴ Uo. 2. cikk 3. pont

³¹⁵ Uo. 3. cikk a) pont

³¹⁶ Uo. 3. cikk b) pont

³¹⁷ Uo. 4. cikk

A II. fejezet szól az átfogó és koordinált szakpolitika kialakításáról, a pénzügyi és humán erőforrások biztosításáról, a nem kormányzati szervezetek és a civil társadalom hatékony együttműködéséről, az ehhez szükséges pénzügyi források biztosításáról, illetve a rendszeres kutatás és adatgyűjtés fontosságáról és végrehajtásáról.³¹⁸

A III. fejezet a megelőzés részletszabályait foglalja össze, úgymint a részes felekre vonatkozó általános kötelezettségek, főként prevenciós jellegű kampányokon és programokon keresztüli tudatosságnövelés stb. A 14. cikk rögzíti, hogy az oktatási tantervek témáinak ki kell terjednie a nemek közötti egyenlőségre, a sztereotípiamentes nemi szerepekre, a kölcsönös tiszteletre és az erőszakmentességre. Az IC-t ratifikáló államoknak biztosítani kell az erőszakos cselekmények áldozataival vagy elkövetőivel foglalkozó szakemberek számára megfelelő képzést.

A IV. fejezet az áldozatok védelmére és támogatására összpontosít. A 18. cikk az általános kötelezettségek címet viseli, melyek közül fontosnak tartom kiemelni annak 4. pontját: az áldozatoknak nyújtott segítő szolgáltatások minden áldozatot megillet tekintet nélkül arra, hogy az áldozat kész-e feljelentést/vallomást tenni az elkövető ellen vagy sem. A fejezet további része foglalkozik az általános támogatási szolgálatok igénybevételének lehetőségével kapcsolatos intézkedések bevezetéséről, úgymint menedékhelyek kialakítása, a nap 24 órájában, díjmentesen hívható telefonos segélyszolgálatok biztosítása, szexuális erőszak áldozatai számára kellő számú és könnyen hozzáférhető válságközpont létrehozása, a gyermektanúk védelmét és támogatását célzó intézkedések megtétele.

Az V. fejezet az anyagi jogi rendelkezéseket tartalmazza, és előírja a részes államok számára, hogy mely magatartásokat kötelesek büntetendővé nyilvánítani (pszichológiai/ fizikai erőszak, fenyegető zaklatás, szexuális erőszak, kényszerházasság, női nemi szervek megcsonkítása, kényszerabortusz és kényszersterilizálás, szexuális zaklatás).³¹⁹ Az IC további előírásokat tartalmaz az említett bűncselekmények súlyosságát figyelembe vevő hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciók kiszabására azzal a kiegészítéssel, hogy tiltsák meg a kötelező alternatív vitarendezési eljárásokat (mediáció, békéltetés). Rögzíti, hogy a bűncselekmények elkövetéséhez szándékosan nyújtott bűnsegélyt és az elkövetésre szándékosan történő felbujtást bűncselekménnyé kell nyilvánítani. A fejezet foglalkozik az áldozatok részére nyújtott kellő mértékű polgári jogi jogorvoslatok és kártérítés biztosításáról, valamint kiemelt figyelmet

³¹⁸ Uo. 7-11. cikk

³¹⁹ Uo. 33-40. cikk

szentel a gyermekáldozatok biztonságával kapcsolatos jogi eljárásokra, és felsorolja a súlyosító körülményeket.

A VI. fejezet a nyomozati és a bírósági szakaszában irányadó eljárásjogi szabályokkal és védelmi intézkedéseket taglalja³²⁰:

- a bűnüldöző hatóságoknak azonnal és megfelelő módon kell reagálnia, hogy védelmet nyújtsanak az áldozatok számára,
- minden érintett hatóságnak értékelnie kell az emberi életet fenyegető kockázatokat, figyelembe véve, hogy elkövető rendelkezik-e lőfegyverrel vagy van-e azokhoz hozzáférése
- közvetlen veszélyhelyzetekben a kapcsolati erőszakot megvalósító elkövetőjével szemben a hatóságok elrendelhesék a helyzet súlyosságára és az erőszak ismételt elkövetésének kockázatára figyelemmel az azonnali távoltartás elrendelését
- a polgári/ büntetőeljárások során *„az áldozat szexuális előéletével vagy magatartásával kapcsolatos bizonyítékokat csak akkor engedélyezzék, ha azok a tárgyhoz tartoznak és szükségesek”*
- ingyenes jogsegélyhez való jog biztosítása,
- az elévülés ideje arányos legyen az adott bűncselekmény súlyával.

A VII. fejezet a migrációra és menekültügyre vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza, melynek keretén belül egyéni tartózkodási státuszt biztosít az erőszak áldozatává váló migráns áldozatok számára. Megerősíti továbbá, hogy a részes felek tartsák tiszteletben a nemzetközi jog alapján a visszaküldés tilalmának elvét.

A VIII. fejezet a részes felek közötti nemzetközi együttműködés biztosításáról szól. A jelen fejezet az adatvédelmi kötelezettséget is magába foglalja, eszerint a személyes adatokat a részes felek az egyéneknek a személyes adatok gépi feldolgozása során való védelméről szóló ETS 108. számú egyezmény alapján vállalt kötelezettségek szerint kell tárolni és felhasználni.

A IX. fejezet a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni fellépés szakértői csoportjáról, nevezetesen a GREVIO-ról és annak működésére vonatkozó részletszabályokról szól. Feladata annak vizsgálata, hogy a részes államok hogyan hajtják végre az IC-ben foglaltakat.

³²⁰ Uo. 49-58. cikk

A X. fejezet az IC egyéb nemzetközi okmányokkal való kapcsolatát szabályozza, és rögzíti, hogy az IC-t ratifikáló államok jogosultak az egyezmény hatálya alá tartozó tárgykörökben egyéb nemzetközi megállapodások megkötésére annak érdekében, hogy kiegészítsék vagy megerősítsék az egyezmény rendelkezéseit.

A XI. fejezet az IC módosításának előírásait tartalmazza. A módosítási javaslatot az Európa Tanács főtárgyalójához kell benyújtani, aki továbbítja azt a Európa Tanács tagállamai, az aláírók, a részes felek, az EU, valamint az IC aláírására meghívott államok részére. A javaslatot a Miniszteri Bizottság kétharmados többséggel³²¹ fogadja el.

A záró rendelkezéseket a XII. fejezet foglalja össze, úgymint az IC aláírása és hatálybalépése, az ahhoz való csatlakozás és felmondás szabályai.

3.1. Az Isztambuli Egyezmény normatív jelentősége és korlátai

Az Isztambuli Egyezmény kétségtelenül a nők elleni és a kapcsolati erőszak elleni fellépés legátfogóbb nemzetközi jogi eszköze, amely integrált megközelítésben egyesíti a megelőzés, az áldozatvédelem és a büntetőjogi fellépés eszközeit. Alkalmazása és elfogadottsága ugyanakkor országonként változó, amely elsősorban politikai és ideológiai vitákra vezethető vissza. Ez a körülmény rámutat arra, hogy a nők elleni erőszak elleni fellépés kezelése nem kizárólag jogi, hanem társadalmi és politikai kérdés is.

4. A kibererőszak, és a nők elleni és a családon belüli erőszak elleni küzdelemről szóló 2024/1385 irányelv

Az Európai Unió (a továbbiakban: EU) 2024. május 14-én jóváhagyta – a történelmi jelentőségű és kötelező érvényű jogi eszközt – a nők elleni és a családon belüli erőszak elleni küzdelemről szóló 2024/1385 irányelvet (a továbbiakban: Irányelv), amely a mai napig az első kifejezetten e tárgykörre fókuszáló átfogó uniós jogi eszköz, amely közvetlenül foglalkozik a nők elleni és a családon belüli erőszakkal.

Az EU Tanácsának tájékoztatója szerint a nők és lányok elleni erőszak világszerte az egyik legismertebb és leggyakrabban elkövetett emberi jogi jogsértés. Ez alól az uniós országok sem képeznek kivételt. Állításuk szerint minden harmadik nő szenvedett már el fizikai vagy szexuális erőszakot, melyeket többnyire egymással kapcsolati viszonyban álló partnerek követtek el.³²²

³²¹ Európa Tanács Alapszabálya 20. cikkének d) pont

³²² <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/eu-measures-end-violence-against-women/#facts>

Ezen állításokat támasztja alá a Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézetének (European Institute for Gender Equality, a továbbiakban: EIGE) a nők és lányok elleni online erőszak elleni küzdelemről szóló 2022. évi jelentése, amelynek célja többek között az volt, hogy tájékoztatást adjon a nők elleni kibererőszakról és jellemzőiről, határozza meg a területet érintő főbb kihívásokat, gyűjtsön jól működő gyakorlati példákat annak kezeléséről.³²³

4.1. Az Irányelv elemzése és nívumai

4.1.1. Az Isztambuli egyezmény, mint referencia alap

Az Európa Tanács CETS 210 számú, 2011. május 11. napján aláírásra megnyitott Egyezménye a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről és azok megelőzéséről (Isztambuli Egyezmény – a továbbiakban: IC), minden kétséget kizáróan jelentős mérföldkőnek és alapidokumentumnak tekinthető az Irányelv megalkotásában, melynek szerepét tovább erősítette az, hogy az Európai Unió 2023. október 1-jén csatlakozott az Egyezményhez,³²⁴ így 2011-től a jelen kézirat lezárásáig az EU-n kívül a 45 államból 39 ratifikálta, 6 pedig „csak” aláírta, Azerbajdzsán pedig teljesen elhatárolódott.³²⁵

Az IC tartalmát illetően 15 éve is nagyon megoszlottak és a mai napig megoszlanak a vélemények, így annak létjogosultságát az EU-n belül számos politikai viták is övezték. Példaként említhetjük, hogy a bolgár alkotmánybíróság 2018-ban alkotmányellenesnek nyilvánította az IC-t, a lengyel kormány pedig azzal érvelt, hogy az egyezmény nem veszi figyelembe a vallási meggyőződéseket, és „gender ideológiát” támogat.³²⁶

Nagy jelentőséggel bír továbbá az Európai Bíróság 2021. október 06-i, 1/19 számú döntése, amely lehetővé tette azt, hogy az EU minősített többségi szavazással csatlakozzon az IC-hez. Az EU ennek során kizárólag azokban az ügyekben vállalt kötelezettséget, amelyek az uniós hatáskörbe tartoznak (pl. igazságügyi együttműködés, menekültügy, kiadatási tilalom stb.). Tehát a döntés értelmében az EU tagállamainak az unió kizárólagos hatáskörbe tartozó területeken úgy kell értelmezniük és alkalmazniuk az uniós jogot, hogy az összhangban álljon az Isztambuli Egyezménnyel.³²⁷

³²³ https://www.noierdek.hu/wp-content/uploads/2024/11/ewl_hungarian.pdf

³²⁴ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=210>

³²⁵ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatynum=210>

³²⁶ Ceren Kasim: Advancing Gender Equality: The EU's Landmark Directive 2024/1385 on Violence Against Women; Stiftung Universitaet Hildesheim; Georg-August-University of Goettingen, 2024. 2-3. o.

³²⁷ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=B59D3B1F876A6DC3B390088D993A1C88?text=&docid=238745&pageIndex=0&doclang=hu&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=5249286>

4.2. Az Isztambuli Egyezmény és az Irányelv összehasonlító értékelése

Az Irányelv és az Isztambuli Egyezmény közötti kapcsolat szoros, ugyanakkor nem teljes körű azonosság jellemzi. Az Irányelv számos fogalmi és normatív elemet átvész az Egyezményből, különösen a bűncselekményi tényállások meghatározása és az áldozatvédelem területén. Az Irányelv hatálya szűkebb, mivel az Európai Unió hatásköreihez igazodik, így elsősorban a büntetőjogi minimumszabályok és az áldozatok jogainak megerősítésére koncentrál. Újdonságként jelenik meg az online térben megvalósuló erőszak külön nevesítése, amely az Isztambuli Egyezmény elfogadásakor még nem jelent meg ilyen hangsúllyal.

4.3. Az Irányelv főbb céljai

Az Irányelv minimum szabályokat határoz meg a nőkkel, gyermekekkel szembeni szexuális kizsákmányolással, valamint a kiberbűnözéssel kapcsolatos bűncselekményekre és szankciókra vonatkozóan, így a Preambulum főbb előírásainak áttekintése előtt célszerűnek tartom először ezek pontos ismertetését, miszerint:

„a) bűncselekményi tényállások és büntetések meghatározása a nők és gyermekek szexuális kizsákmányolása és a kiberbűnözés területén;

b) a nőkkel szembeni erőszak vagy a kapcsolati erőszak valamennyi formájának áldozatait megillető jogok a büntetőeljárást megelőzően, annak folyamán, és azt követően megfelelő ideig

c) az áldozatok védelme és támogatása, megelőzés és korai beavatkozás”³²⁸

Az Irányelv átfogó céljaként került rögzítésre, hogy biztosítsa a nők számára az egyenlő bánásmódhoz és a megkülönböztetés tilalmához fűződő alapvető jogokat azáltal, hogy uniós szinten kriminalizálja a nők elleni erőszak egyes formáit – ideértve az online térben megvalósuló erőszakot is –, és megerősíti az áldozatok igazságszolgáltatáshoz való hozzáférését, védelmét és nem utolsó sorban a támogatását. Ennek fényében tehát az Irányelv (1) bekezdése elsődleges céljaként fogalmazza meg, hogy *„átfogó keretet biztosítson a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni hatékony küzdelemhez és azok megelőzéséhez az egész Unióban.”³²⁹*

Fentiekkel összefüggésben tehát hangsúlyozza, hogy a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak veszélyezteti az Európai Unió Alapjogi Chartájában foglalt (a továbbiakban: Charta),

³²⁸ Irányelv 1. Fejezet 1. cikk.

³²⁹ Irányelv Preambulum (1) bekezdés

a megkülönböztetés tilalmáról (21. cikk) és a nők és a férfiak közötti egyenlőségről (23. cikk) szóló alapjogokat,³³⁰ és hivatkozik továbbá az ENSZ Közgyűlése által 1989. november 20-án elfogadott, a gyermek jogairól szóló egyezményben (Convention on the Rights of the Child)³³¹ foglalt alapvető jogokat.^{332,333}

Az Irányelv több pontban is kiemeli a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak bűncselekményeinek sajátos tulajdonságait, és rögzíti, hogy éppen ezen jellegzetességekre figyelemmel átfogóan és célzottan kell őket szabályozni, kezelni és megelőzni, függetlenül attól, hogy a már meglévő uniós és nemzeti szintű rendelkezések egyébként nyújtanak bizonyos szintű biztosítékot, védelmet, ám ezek nem kellően hatékonyak.³³⁴

Ilyen körülményként nevezi meg különösen, ha a cselekmény(ek) a „*nem, faj, szín, etnikai vagy társadalmi származás, genetikai tulajdonság, nyelv, vallás vagy meggyőződés, politikai vagy más vélemény, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés, fogyatékoság, kor vagy szexuális irányultság*”³³⁵ kombinációján alapuló megkülönböztetéssel párosul, tekintettel arra, hogy az érintett áldozatok fokozottabb védelmet igényelnek, mivel esetükben magasabb a nemi erőszak veszélye.³³⁶

Fentiek alapján a jogalkotó következetesen használja a Kimberlé Crenshaw nevéhez fűződő, 1990-es években megalkotott ún. *interszekcionális megkülönböztetés* fogalmát, amely arra hivatott rámutatni, hogy a különféle diszkriminációs tényezők hogyan metszik egymást, és ezáltal együttesen még súlyosabb hátrányokat eredményezhetnek.³³⁷

4.4. Az Irányelv általános rendelkezései

Az Irányelv összesen 2 cikket tartalmazó 1. Fejezete tárgyalja annak tárgyát és hatályát (korábban említett minimumszabályok), amit a norma alkalmazásában értendő egyes fogalom meghatározások követnek. Utóbbi vizsgálata során megállapítható, hogy az Irányelv

³³⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT>

³³¹ <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>

³³² Irányelv Preambulum (2)-(3) bekezdés

³³³ Magyarország Országgyűlése az Egyezményt 1991. november 22. napján hirdette ki a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvénnyel. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99100064.tv>

³³⁴ Irányelv Preambulum (5) bekezdés

³³⁵ Charta 21. cikk

³³⁶ Irányelv Preambulum (6) bekezdés

³³⁷ Ceren Kasim, 2024: i.m. 4-5. o.

az IC 3. cikkelyében foglaltakkal szinte azonos tartalommal deklarálja a nőikkel szembeni és a kapcsolati erőszak fogalmát, azonban már nem rendelkezik a „nem” (gender) definíciójáról, tehát ez sok eddigi bíráló számára mindenképpen előremutató lépés az IC-hez képest, hiszen a jogalkotó már nem tesz különbséget a társadalmi nem (gender) és a biológiai nem (sex) fogalmak között.

Jelentős változást hozott az áldozat fogalmi meghatározása is az IC-ben foglaltakhoz képest, amikor azt mondja ki, hogy áldozat *„nemtől függetlenül minden olyan személy, aki közvetlenül a nőikkel szembeni erőszak vagy a kapcsolati erőszak által okozott sérelmet szenvedett el, beleértve azokat a gyermekeket, akik amiatt szenvedtek el sérelmet, hogy kapcsolati erőszak tanúi voltak”*.^{338,339} A fogalommeghatározások listája az IC-hez képest bővült a tárhelyszolgáltató, a közvetítő szolgáltató, a gyermek, az eltartott, valamint az illetékes hatóság fogalmával.³⁴⁰

A törvényhozó újabb, tágabb értelmezést biztosító definíciót alkotott a kapcsolati erőszak tekintetében: *„a kapcsolati erőszak az erőszak olyan formája, amely a nemzeti jog alapján külön bűncselekménynek minősülhet, vagy amely a családon vagy a háztartáson belül, illetve a volt vagy jelenlegi házastársak vagy partnerek között elkövetett bűncselekmények tárgyát képezheti, függetlenül attól, hogy közös háztartásban élnek-e vagy sem.”*³⁴¹

4.5. Bűncselekmények

Az Irányelv „A Nők és Gyermekek Szexuális Kizsákmányolásával és a Kiberbűnözéssel Kapcsolatos Bűncselekmények” címet viselő 2. Fejezetében találhatóak az EU-n belül bűncselekménynek minősülő cselekmények, nevezetesen a női nemi szervek megcsonkítása és a kényszerházasság. A kibererőszak körébe sorolhatók az intim vagy manipulált anyagok nem beleegyezésen alapuló megosztása (beleértve a deepfake-eket is); az internetes fenyegető zaklatás (*cyberstalking*); az internetes zaklatás (*cyber harassment*); és az erőszakra vagy gyűlöletre való internetes uszítás (*cyber incitement*).³⁴² Tegyük még hozzá relatíve új jelenségként a bosszúpornót (*revenge porn*) illetőleg az ezzel való fenyegetést (zsarolást) is. Az

³³⁸ Irányelv 1. Fejezet 2. cikk c) pont

³³⁹ Vö. IC 3. cikk e) pont

³⁴⁰ Irányelv 1. Fejezet 2. cikk

³⁴¹ Irányelv Preambulum (9) bekezdés

³⁴² Irányelv 2. Fejezet (3)-(8) cikk, valamint Preambulum (9) bekezdés

irányelv tehát egyaránt büntethetővé teszi a nők elleni erőszak több, online és offline formáját is az EU egész területén belül.³⁴³

Fentiek közül leginkább a hangsúlyozott bűncselekményekre, azaz a női nemi szervek megcsönkítésére és a kényszerházasságra, illetve a kibererőszakra vonatkozó részletszabályokat vizsgálom meg alaposabban.

4.6. A női nemi szervek megcsönkítése

Előljáróban fontos leszögezni, hogy az Irányelv rendelkezései általánosságban véve fektetnek különösen nagy hangsúlyt az áldozatvédelemre, amely érdekében számos pontban elvárja a tagállamoktól, hogy megfelelő, hatékony és könnyen hozzáférhető, szakértői támogatást nyújtsanak az Irányelvben foglalt bűncselekmények áldozatai számára.

A jelen pontban tárgyalt bűncselekmény vonatkozásában ilyen előírás többek között a nőgyógyászati, szexológiai, pszichológiai és traumakezelés, valamint az áldozatok sajátos szükségleteihez igazított tanácsadás.³⁴⁴ Ezekről az áldozatsegítő intézkedésekről a bűncselekmény elkövetése után és azt követően is (a szükséges ideig) gondoskodni kell, továbbá, hogy ezen támogatásokat a tagállamok az áldozatsegítő központok vagy az erre a célra létrehozott egészségügyi központok nyújthatnak (így például: megfelelően felszerelt, könnyen hozzáférhető krízis- és áldozatsegítő központok),³⁴⁵ azzal, hogy az ilyen szakértői támogatást a magánélet védelmére és a titoktartásra vonatkozó legmagasabb szintű előírások betartásával kell biztosítani.³⁴⁶

A jogalkotó az elkövető erőszakos fellépésének a céljaként a nők és lányok feletti dominancia megszerzését, megőrzését és megerősítését, a nők és lányok szexualitásának társadalmi ellenőrzését nevezi meg, valamint nyomatékosan felhívja a figyelmet az áldozatokat érő súlyos, életminőséget jelentősen befolyásoló pszichológiai és szociális károsodásra is.³⁴⁷

³⁴³ Info document from the european union eu laws and initiatives to combat violence against women and international child abduction <https://assets.hcch.net/docs/ade6fa5c-fdc2-4337-ab1a-43c76d089de1.pdf>

³⁴⁴ Irányelv 27. cikk (1) bekezdés

³⁴⁵ Irányelv 26. cikk (1) bekezdés

³⁴⁶ Irányelv Preambulum (64) bekezdés

³⁴⁷ Irányelv Preambulum (15) bekezdés

Az IC akként rendelkezik, hogy szándékos elkövetés esetén büntetendő legyen a női nemi szervek megcsonkítása és majd látni fogjuk, hogy miért is nevezik az IC-t az Irányelv referencia alapjának:

- „a) a nagyajkak, a kisajkak vagy a csikló egészének vagy valamely részének kimetszése, infibulációja vagy bármilyen más módon történő csonkítása;*
- b) egy nő kényszerítése vagy rábírása arra, hogy alávesse magát az a. pontban felsorolt cselekmények valamelyikének;*
- c) egy leány ösztönzése, kényszerítése vagy rábírása arra, hogy alávesse magát az a. pontban felsorolt cselekmények valamelyikének.”³⁴⁸*

Az Irányelv az alábbiak szerint definiálja a bűncselekményt:

„A tagállamok biztosítják, hogy a következő szándékos cselekmények bűncselekményként büntetendők legyenek:

- a) a nagy szeméremajkak, a kis szeméremajkak vagy a klitorisz egészének vagy egy részének kimetszése, infibulációja vagy más csonkítása;*
- b) nő vagy lány kényszerítése vagy rábírása arra, hogy vesse alá magát az a) pontban említett bármely cselekménynek.”³⁴⁹*

Látható, hogy a definíció minimális szövegszintű eltéréssel ugyan, de szinte teljesen megegyezik a nála 14 évvel korábban megalkotott Egyezményben foglaltakkal.

Az Irányelvben megfogalmazott bűncselekmények tekintetében a tagállamoknak egységes szankció kialakítását írja elő, amikor rögzíti, hogy a női nemi szervek megcsonkítása bűncselekmény büntetési tételének felső határát minimum 5 év szabadságvesztésben kell megállapítaniuk.³⁵⁰

4.7. Kényszerházasság

A kényszerházasság tilalmát több korábbi emberi jogi dokumentumban is megtaláljuk, melyből elsőként az emberi jogok történelmében mérföldkőnek számító, az ENSZ Közgyűlése által 1948. december 10-én Párizsban elfogadott Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát kell

³⁴⁸ IC 38. cikk

³⁴⁹ Irányelv 2. Fejezet 3. cikk

³⁵⁰ Uo. 10. cikk

- a) *egy felnőtt vagy egy gyermek házasságkötésre kényszerítése;*
- b) *egy felnőttnek vagy egy gyermeknek a lakóhelyétől eltérő ország területére csábítása e felnőtt vagy gyermek házasságkötésre való kényszerítése céljából.*³⁵⁸

Ehelyütt is elmondható, hogy az egységes szankció kialakítása érdekében az Irányelv rögzíti, hogy a tagállamoknak a kényszerházasság bűncselekmény büntetési tételének felső határát minimum 3 év szabadságvesztésben kell megállapítaniuk.³⁵⁹

4.8. Az erőszak büntetőjogi meghatározásáról általában

A kibererőszak tárgyalását megelőzően vessünk egy pillantást a hazánkban irányadó erőszak általánosságban vett büntetőjogi fogalmára, amelyet sem a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényben (a továbbiakban: Btk.), sem pedig az azt megelőző 1978. évi IV. törvényben nem találjuk meg. Fogalmát tekintve mégis kijelenthető, hogy a jogelmélet a Különös részi erőszakot az Általános részi kényszerrel, a testre gyakorolt, azaz fizikai kényszerítéssel kapcsolja össze, tehát az erőszak a kényszerítő és a kényszerített közötti, a kényszerítő akaratának a kényszerített magatartásában való megnyilvánulását eredményező viszony. A Kúria által kialakított gyakorlatban pedig az erőszak az ellenállás megtörésére alkalmas, személyre közvetlenül ható fizikai erő kifejtése. Ennek értelmében az erőszak megnyilvánulása lehet fizikai, pszichikai, szexuális és gazdasági, valamint megjelenhet elhanyagolás formájában is.

4.9. A kibererőszak

A kibererőszak az új technológiák megjelenésével vált egyre ismertebb, bátran mondhatjuk új fogalomná. A mobilkommunikációs technológiák fejlődése és az egyes social media-t használók számának növekedése, valamint az ezeken a platformokon eltöltött megnövekedett idő vezetett el odáig, hogy az online térben megvalósuló erőszak egyre súlyosabb globális problémává vált, melynek visszaszorítása minden állam jól felfogott érdeke.

A kibererőszak tartalmi megnyilvánulása elsősorban a zaklató tartalmaknak a legkülönbözőbb platformokon (pl. facebook, instagram, X, snapchat, tinder vagy bármilyen társskereső csoport stb.) és applikációkon (pl. whatsapp, viber stb.) történő közzététele, szexuális erőszak cselekményének videóban vagy képfájlból való ábrázolása, a szexuális cselekmény megrendelésre történő bemutatása, a nemi szerv megcsonkítása vagy nemi szerv szexuális

³⁵⁸ Irányelv 4. cikk

³⁵⁹ Irányelv 10. cikk

cselekményre felhívó ábrázolása, szintén kép-, videó formában, valamint gyerekek esetében a meztelen kép kérése stb. Kiemelendő, hogy a zaklatás tényállásszerűségéhez „tartósság”, „rendszeresség” kell, így jogosan merül fel a kérdés, hogy vajon a közösségi portálokra feltett zaklató tartalom nagytömegű, több százas, ezres, vagy egyszeri megtekintés eléri-e a társadalomra veszélyesség azon szintjét, ami büntetőjogi felelősségre vonást érdemel? Mint az mindenki számára ismert, az erőszak számos formát ölthet, megvalósulhat offline és online módon egyaránt.

Az online erőszakot elkövetők számának növekedését eredményezheti, hogy az online tér világában, gyakran az anonimitás mögött megbújva bátrabban, magabiztosabban valósítják meg cselekményeiket, áldozataik pedig egyaránt lehetnek nők és férfiak is.

4.10. Gyermekvédelemi klauzulák

Az Irányelv külön figyelmet fordít a gyermekáldozatokra, védelmet és támogatást biztosít részükre a nőekkel szembeni erőszak vagy kapcsolati erőszak cselekménye miatt tett bejelentéstől kezdve egészen addig, amíg az szükséges, hiszen kiszolgáltatottságuk miatt a gyermekek számára a kapcsolati erőszak áldozatként vagy tanúként való megélése lesújtó lehet, tekintettel arra, hogy általa közvetlen lelki és érzelmi sérülést szenvednek, ami kihat a fejlődésükre, és mind a rövid, mind hosszú távon növeli annak kockázatát, hogy fizikai és mentális betegségben szenvedjenek. Annak elismerése, hogy a kapcsolati erőszakot közvetlenül tanúként megélő és sérelmet elszenvedő gyermekek maguk is áldozatok, fontos lépés a kapcsolati erőszak miatt szenvedő gyermekek védelmében.³⁶⁰

Lássunk ezen előírásokból felsorolás jelleggel néhányat:

- a) a bejelentési eljárások biztonságosak és bizalmasak, gyermekbarát módon legyenek kialakítva, gyermekbarát nyelven - gyermekek életkorának és érettségének megfelelően - legyenek megfogalmazva;
- b) a gyermekeket képzett szakemberek segítsék a bejelentési eljárás során;
- c) megelőző védelembe kell helyezni a gyermeket, ha az erőszakos cselekmény tettese vagy részese szülői felügyeletet gyakorló személy, elkerülve annak kockázatát, hogy például ellene ismételt erőszakos cselekmény történjen, további testi-lelki sérülést okozzon az, hogy együtt kell élnie az elkövetővel vagy a gyanúsítottal...;³⁶¹

³⁶⁰ Irányelv preambulum (13) bekezdés

³⁶¹ Irányelv preambulum (6), (34), (38)-(43) bekezdések

- d) a tagállamoknak biztosítani kell, hogy egy gyermek megfelelő támogatásban részesüljön, amint a hatóságok alapos okkal feltételezik, hogy nőkkel szembeni erőszak vagy kapcsolati erőszak áldozatává vagy tanújává vált;
- e) számukra az életkoruknak, fejlődési szükségleteiknek és egyedi helyzetüknek megfelelő, szakértői támogatást, orvosi ellátást, érzelmi, pszichoszociális, pszichológiai és oktatási támogatást kell nyújtani;
- f) átmeneti elhelyezésük esetén elsősorban az erőszakmentes szülővel vagy szülői felelősséget gyakorló személlyel kell elhelyezni támogató szolgáltatásokkal ellátott állandó, vagy szükségsszálláshelyen;³⁶²
- g) minősített esetként került meghatározásra, ha a bűncselekményt gyermek sérelmére, továbbá, ha a bűncselekményt gyermek jelenlétében követték el.^{363,364}

4.11. Megelőző intézkedések³⁶⁵

Az Irányelv kiemelt figyelmet fordít olyan rendelkezésekre, melyek az áldozatok védelmét és az abban foglalt bűncselekmények megelőzését szolgálják. A vonatkozó szabályokat főként a „Megelőzés és korai beavatkozás” címet viselő 5. Fejezet 34. cikkelye tartalmazza, melynek főbb megállapításait az alábbiakban foglalom össze:

- a megelőző intézkedések átfogó lényege az, hogy az embereket már fiatal koruktól kezdődően célzott figyelemfelkeltő kampányokkal, programokkal szervezésével (beleértve a kutatási és oktatási programokat is) és azok lebonyolításával támogassák annak érdekében, hogy az Irányelvben deklarált bűncselekmények valamennyi megnyilvánulását, kiváltó okait, következményeit megismerjék, annak érdekében, hogy ezáltal is csökkentsék az áldozattá válás lehetőségét;
- a tagállamoknak a határaikon belül leggyakrabban beszélt nyelveket figyelembe véve a nyilvánosságra kell bocsátaniuk és könnyen hozzáférhetővé kell tenniük a *„megelőző intézkedésekre, az áldozatok jogaira, az igazságszolgáltatáshoz való jogra és az ügyvédi segítséghez való jogra, valamint a rendelkezésre álló védelmi és támogatási intézkedésekre, köztük orvosi kezelésekre vonatkozó információkat”*;

³⁶² Irányelv 3. Fejezet 31. cikk

³⁶³ Irányelv 2. Fejezet 11. cikk

³⁶⁴ Vö. IC. 46. cikk d) pont

³⁶⁵ Irányelv 5. Fejezet 34. cikk (1) - (9) bekezdés

- a gyermekek védelme a megelőzés terén is kiemelt jelentőségű, így a tagállamoknak megerősített figyelmet kell fordítaniuk a gyermekeknek szóló tájékoztatás során arra, hogy az információkat gyermekbarát módon fogalmazzák meg;
- kiemeli a jogalkotó, hogy a fogyatékossgal élő személyek részére szóló tájékoztatásokat a számukra hozzáférhető formában, egyéni igényeikhez igazodva kell közzétenni;
- a megelőző intézkedések célja a szexuális kizsákmányolás áldozatai iránti kereslet megcélzása és csökkentése;
- a megelőző intézkedések kifejezetten az Irányelvben említett kiberbűncselekményekkel foglalkoznak, ezáltal a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a megelőző intézkedések magukban foglalják a digitális jártassági készségek fejlesztését, az online térrel szembeni értő és felelős gondolkodást is, hogy a felhasználók könnyebben felismerhessék és kezelhessék az online erőszak eseteit, támogatást kérhessenek, és ezek által megelőzhessék a nevezett bűncselekmények bekövetkezésének az esélyét;
- végül az Irányelv felhívja a figyelmet az Európai Parlament és a Tanács által a férfiak és nők közötti esélyegyenlőség és egyenlő bánásmód elvének a foglalkoztatás és munkavégzés területén történő megvalósításáról szóló 2006/54/EK irányelv „*Megkülönböztetés megelőzése*” című cikkelyére³⁶⁶ és egyúttal rögzíti, hogy a tagállamoknak foglalkozniuk kell a munkahelyi szexuális zaklatással, illetve annak megelőzésével. Megjegyzendő, hogy az Irányelv nem definiálja a munkahelyi szexuális zaklatást, továbbá hiányosságként értékelhető, hogy csak felületesen foglalkozik a munkahelyi nemi erőszak kérdéskörével és nem tartalmaz célzott iránymutatásokat sem.

367

4.12. Elkövetőkre vonatkozó rendelkezések

Az Irányelv a nemi erőszakot és a kapcsolati erőszakot elkövetőkkel kapcsolatban prevenciósszándékkal tartalmaz minimális előírásokat, különös figyelemmel az ismételt bűnelkövetés kockázatának csökkentésére. Ennek fényében a tagállamoknak intervencióss programokat kell létrehozniuk és hozzáférhetővé kell tenni az elkövetők számára az azokon való részvétel lehetőségét, különös figyelemmel azon elkövetőkre, akiknél fennáll a veszélye, hogy visszaesők lesznek, valamint azoknak, akik maguk érzik úgy, hogy ilyen jellegű erőszakos

³⁶⁶ a férfiak és nők közötti esélyegyenlőség és egyenlő bánásmód elvének a foglalkoztatás és munkavégzés területén történő megvalósításáról szóló 2006/54/EK irányelv <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2006/54/oj/hun>

³⁶⁷ Irányelv 5. Fejezet 34. cikk (1) - (9) bekezdés

cselekményt hajtánának végre. A szexuális kényszerítés tetteseit emeli ki külön az Irányelv, mikor úgy fogalmaz, hogy a tagállamoknak ösztönözniük kell az azt megvalósító személyeket arra, hogy intervenciós programban részt vegyenek.

4.13. Koordináció és együttműködés ³⁶⁸

A tagállamoknak ki kell jelölniük vagy létre kell hozniuk legalább egy olyan hivatalos szervet, amely felel az Irányelvben szereplő erőszak valamennyi formájának a megelőzésére, leküzdésére hozott intézkedéseket koordinálásáért, végrehajtásáért, nyomon követéséért és értékeléséért. Ezen szerv(ek) koordinálja továbbá a folyamatos statisztikai adatok gyűjtését, kidolgozását, valamint közös platformokra történő továbbítását (pl. Eurostat, Eurojust, EIGE stb.) azzal, hogy az egyes statisztikák személyes adatot nem tartalmazhatnak. A tagállamoknak 2029. június 14. napjáig a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak megelőzésére és leküzdésére irányuló nemzeti cselekvési terveket kell elfogadniuk, amely magában foglalja különösen az intézkedések felülvizsgálatát, prioritási irányokat, valamint a szükséges pénzügyi erőforrásokat és azok elosztásának módját. ³⁶⁹

4.14. Átültetés

Az Irányelv jelenleg az egyetlen olyan uniós jogforrás, amelynek célja kimondottan a nők elleni és a családon belüli erőszakra vonatkozó rendelkezéseket tartalmaz. A tagállamoknak 2027. június 14-ig van idejük arra, hogy az Irányelv rendelkezéseit átültessék a nemzeti jogba. ³⁷⁰

5. Összefoglaló

A fejezetben bemutatott történeti és jogi fejlődési ív egyértelműen rámutat arra, hogy a nők és férfiak közötti egyenlőség, valamint a nők elleni és a kapcsolati erőszak elleni fellépés nem egyetlen jogalkotási aktus eredménye, hanem hosszú, több szinten zajló normatív és intézményi fejlődés következménye. Az ipari forradalomtól kezdődő társadalmi átalakulások megteremtették annak alapját, hogy a nők szerepe fokozatosan újraértelmeződjön, amelyet a 20. századtól kezdődően a nemzetközi jogi dokumentumok és szervezetek munkája tovább erősített. Az ENSZ és az Európa Tanács által létrehozott egyezmények és nyilatkozatok nemcsak az egyenlőség elvét rögzítették, hanem hozzájárultak egy olyan komplex jogi szemlélet kialakulásához is, amely a nők elleni erőszakot már nem csupán társadalmi

³⁶⁸ Irányelv 6. Fejezet 38-44. cikk

³⁶⁹ Irányelv 6. Fejezet 38-44. cikk

³⁷⁰ Irányelv 7. Fejezet 49. cikk

problémaként, hanem egyértelmű emberi jogi jogsértésként kezeli. E fejlődési folyamat csúcspontjaként értelmezhető az Isztambuli Egyezmény, amely integrált megközelítéssel egységes keretbe foglalta a megelőzés, a védelem és a büntetőjogi fellépés eszközeit. Az Európai Unió 2024/1385 irányelve e normatív alapokra építve új dimenziót nyit a szabályozásban. Egyrészt megerősíti és konkretizálja az eddig kialakult nemzetközi standardokat, másrészt reagál a társadalmi és technológiai változásokra, különösen az online térben megjelenő erőszak új formáira. Az Irányelv jelentősége abban is áll, hogy egységes minimumszabályok bevezetésével hozzájárul a tagállami jogrendszerek közelítéséhez, valamint az áldozatok jogainak hatékonyabb érvényesítéséhez.

Kétségtelen, hogy a nők elleni és a kapcsolati erőszak elleni fellépés egy folyamatosan fejlődő, dinamikus jogterület, amelyben a nemzetközi és az uniós szintű szabályozás egymásra épülve alakítja ki azokat a kereteket, amelyek hosszú távon hozzájárulhatnak egy erőszakmentesebb és egyenlőbb társadalom megteremtéséhez. Öröndetesnek tartom egyre több állam egyetértését, miszerint ezeken a területeken szükség van, volt és mindig is lesz a továbbfejlődésre, és ezen változások predesztinálhatják az áldozatok számának jelentős mértékű csökkenését.

Magyarország tekintetében kijelenthető, hogy a fentiekben részletezett cselekmények vonatkozásában a Btk., valamint a kiegészítő határozatok és egyéb jogszabályok segítik az áldozatok biztonságos környezetbe kerülését, és megoldást nyújtanak a bántalmazó felelősségre vonását illetően, ám a probléma hatékony (számukra is érezhető és hosszú távra megnyugtató) kezelésének módja még hiányzik. Ez arra is utal, hogy a kapcsolati erőszak önálló bűncselekményi tényállásként történő Btk.-ba iktatásával kétségtelenül nagy lépést tettünk a bántalmazottak (köztük a gyermekek és más családtagok) védelme érdekében, ugyanakkor álláspontom szerint a megelőzés kapcsán még van hová fejlődünk, mely út kijelöléséhez az Irányelv hasznos iránymutatásként szolgálhat.

Összességében a jogfejlődés iránya egyértelműen az egyre komplexebb és integráltabb szabályozás felé mutat, amelyben a nemzetközi és uniós normák egymást erősítve járulnak hozzá a nők elleni és a kapcsolati erőszak visszaszorításához.

VI. RÉSZ: Bírósági ítéletek empirikus vizsgálata

Jelen fejezetben az Országos Bírósági Hivatal által 2013. július 1. - 2026. február 20. közötti időszak vonatkozásában (12 teljes év) közzétett anonim bírósági ítéletek³⁷¹ vizsgálatának eredményeit tárgyalom. Az elemzés alapját képező adatbázis erre az időintervallumra nézve **58** büntetőügyet (1622 oldal) tartalmazott; a keresést (utolsó frissítést) 2026. március 31. napján zártam le. Kapcsolati erőszak tárgykörében **131** anonim bírósági ítélet (58 db I. fokú, 57 db II. fokú, 5 db III. fokú és 11 db kúriai döntés) állt rendelkezésre, amelyekből strukturált tartalomelemzéssel került sor az adatok kigyűjtésére. Az ítéletek kiválasztása célzottan történt, keresésem kritériuma az volt, hogy az ügyek tényállása a kapcsolati erőszak dogmatikai sajátosságainak empirikus vizsgálatára alkalmas legyen, tehát valamilyen formában megjelenjen a döntésekben a Btk. 212/A. §-a.

A tárgykörben rendelkezésre álló iratok számosságát illetően megjegyzendő, hogy a bírósági határozatok anonimizálásával és közzétételével kapcsolatban a bíróságokra háruló feladatok végrehajtásáról szóló 4/2021. (III.12.) OBH utasítás 3. § (1) bekezdés 3. pontja szerint a Bírósági Határozatok Gyűjteménye (BHGY) a törvényi rendelkezéseknek és e szabályzat rendelkezéseinek megfelelően anonimizált bírósági határozatok digitális formátumú gyűjteménye, amely bárki számára azonos feltételek mellett, személyazonosítás nélkül, korlátozástól mentesen, díjmentesen, elektronikusan elérhető a bíróságok központi honlapján. A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bsz.) „*A bíróságok feladatai a bírósági határozatok nyilvánosságának biztosítása érdekében*” c. fejezetében rögzíti, hogy a határozatot az azt meghozó bíróság elnöke a határozat írásba foglalásától számított harminc napon belül teszi közzé a Bírósági Határozatok Gyűjteményében.³⁷² A kapcsolati erőszak regisztrált bűncselekményszáma és az eljárási döntésekre vonatkozó statisztikai adatok alapján nyilvánvaló, hogy az elmúlt 12 évben nem csupán 58 büntetőeljárásban született tárgybani ítélet, de a kutatás során a magam részéről csak abból tudtam kiindulni, amelyet már közzétettek.

³⁷¹ Országos Bírósági Hivatal: Anonimizált határozatok. <https://eakta.birosag.hu/anonimizalt-hatarozatok>

³⁷² Bsz. 164. § (1) bekezdés.

A bírósági szakig eljutott iratok vizsgálata során leginkább az alábbi kérdésekre fókuszáltam:

1. az egyes években miként alakult a kapcsolati erőszak regisztrált bűncselekményszáma
2. milyen jellemzők mutatkoznak a kapcsolati erőszak bűncselekményének földrajzi eloszlásában (vármegyékre vetítve);
3. mely családtag sérelmére történt a bűncselekmény elkövetése;
4. milyen cselekmények merítik ki a Btk. 212/A § (1) és (2) bekezdésében foglalt elkövetési magatartásokat;
5. a vizsgált bűncselekménnyel halmazatban milyen bűncselekmények valósultak meg;
6. hogyan alakul az adott bűncselekmény(ek) minősítése az egyes bírósági szinteken;
7. a büntetés kiszabási körülmények során milyen enyhítő és súlyosító körülményeket értékelték a bíróságok;
8. milyenek az elkövetők és a sértettek személyiségjegyei és milyen kockázati indikátorok állapíthatóak meg (pl. ittasság, bódult állapot);
9. történt-e gyermekbántalmazás, és ha igen, az milyen formában valósult meg;
10. a rendszeres / többszöri gyermekbántalmazás helyesen (törvényesen) került-e minősítésre (kapcsolati erőszak a gyermek sérelmére), vagy a rendszeres bántalmazást tévesen kiskorú veszélyeztetésének minősítették;
11. az egyes ügyekben mennyi gyermek volt bármilyen módon érintett;
12. milyen mértékben volt eredményes a távoltartás, illetve az mennyire gátolta az elkövetőt az ismételt bántalmazás elkövetésében, bűnismétlésben.

Az eredmények részletes bemutatása előtt szükségesnek tartok néhány alapvető megállapítást. A kapcsolati erőszak tapasztalati sajátossága, hogy az elkövetés tipikusan zárt magánszférában történik, melynek következménye a bűncselekmény magas látencia aránya, és hogy a bántalmazás gyakran hosszabb időn, akár éveken, évtizedeken keresztül, ismétlődő jelleggel valósul meg. E körülmények nem csupán a bizonyítási nehézségeket eredményeznek, hanem a jogi minősítés során is sajátos torzulásokhoz vezethetnek: a jogalkalmazás hajlamos lehet az egyes részcsselekmények külön-külön történő értékelésére, miközben a tényállás által megragadni kívánt tartós bántalmazási viszony irányadó tartalma háttérbe szorul.

A gyermekek érintettsége e kontextusban különös súlyt kap. A gyermek, mint a bűncselekmény passzív alanya – életkorából, kiszolgáltatottságából és függőségi viszonyaiból fakadóan – nem csupán intenzíven sérülékenyebb, hanem a kapcsolati erőszak strukturális kontextusában többszörösen érintett lehet: egyfelől mint közvetlen bántalmazott (önálló sértett), másfelől a bántalmazó családi körülmények „tanújaként” és/vagy annak tartós pszichés elszenvedőjeként.

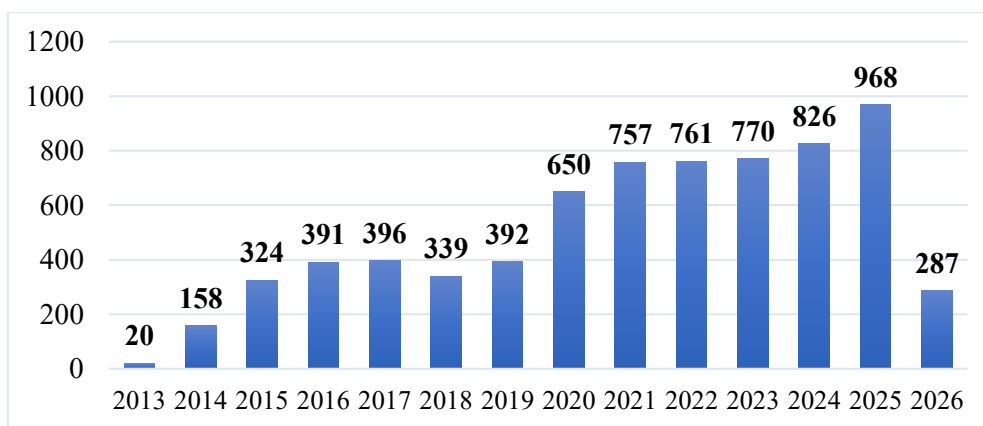
Dogmatikai szempontból mindkét érintettségi forma releváns, ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy a bíróságnak az ő tekintetükben elsősorban azt kell vizsgálnia és arra kell válaszolnia, hogy ha és amennyiben a gyermek egy adott ügyben önálló passzív alanyként jelenik meg és a tényállási elemek is fennállnak, akkor az a Btk. 212/A. § valamely rendelkezésének alkalmazását vonja-e maga után.

Az empirikus vizsgálat célja – többek között – az is, hogy a kapcsolati erőszak tárgyú ügyekben a jogalkalmazás miként érvényesíti a Btk. 212/A. § dogmatikai sajátosságait, különös tekintettel a gyermekek érintettségének jogi minősítésére. A kutatás azt is vizsgálja, hogy az esetek milyen arányában kerül sor a kapcsolati erőszak tényállásának adekvát alkalmazására, illetve milyen mintázatok mentén jelenik meg az alulminősítés vagy a minősítés elmaradása. A vizsgálat továbbá kiterjed arra is, hogy a többfokú eljárás milyen mértékben tölti be korrekciós funkcióját a minősítési kérdésekben.

1. Bűnügyi statisztikai adatok

Az önálló bűncselekményi tényállás megalkotása óta eltelt időszak (2013.07.01 – 2026.03.31.) statisztikai adatai csak hozzávetőlegesen szemléltetik a bűncselekmény gyakoriságát, illetve megjelenését (beminősítést, felismerését), hiszen a magasfokú látencia mellett számos esetben a helyes, törvényes minősítés elmaradásáról számolhatunk be.³⁷³

2. ábra: A kapcsolati erőszak regisztrált bűncselekményszámának alakulása (db/év; 2013-2026)³⁷⁴

Az ábra egyértelmű növekvő tendenciát mutat a kapcsolati erőszak regisztrált eseteinek számában a vizsgált időszakban. Először a 2014 és 2019 közötti időszakban figyelhető meg

³⁷³ Garai Renáta: [Mi történik az igazságszolgáltatásban? Hatóságok és bántalmazottak a kapcsolati erőszak színterén](#). Belügyi Szemle, 2024/10. 1847. o.

³⁷⁴ Forrás: Belügyminisztérium Koordinációs és Statisztikai Osztály: Bűnügyi Statisztikai Rendszer. <https://bsr.bm.hu/Document>

fokozatos emelkedés, kisebb ingadozásokkal, majd ezt követően 2020-tól már jelentős mértékű növekedés tapasztalható (650 eset), amely tartósan magas esetszámokban folytatódik a következő években is. A legmagasabb érték 2025-ben jelenik meg (968 eset), amely a korábbi évekhez képest is kiemelkedő növekedést mutat. Ezzel összefüggésben megjegyzendő, hogy a 2013 és 2026-os adatokban látható alacsony érték nem tekinthető tendenciaváltozásnak, mivel az év csak részadatokat tartalmaz. Az elkövetés helye szerinti részletes statisztikai adatokat az alábbi táblázat szemlélteti:

2. táblázat: A kapcsolati erőszak regisztrált bűncselekményszáma az elkövetés helye szerint (db/év) ³⁷⁵

Vármegye	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Budapest		16	39	67	87	83	75	79	107	135	164	169	189	53
Baranya		0	1	5	4	3	8	14	17	23	22	24	39	18
Bács-Kiskun		23	19	32	33	22	16	35	32	21	31	29	40	17
Békés		1	2	5	4	4	3	17	17	13	12	22	24	10
Borsod-Abaúj-Zemplén		11	52	37	36	31	56	89	98	82	56	56	67	14
Csongrád-Csanád	2	9	22	30	19	24	23	57	53	56	21	63	77	12
Fejér		6	4	14	12	14	25	19	30	35	38	31	24	9
Győr-Moson-Sopron		2	6	1	33	15	20	31	37	38	32	57	71	17
Hajdú-Bihar		2	11	22	17	8	4	16	12	27	20	24	19	12
Heves		6	8	4	10	9	6	16	14	19	15	28	38	7
Komárom-Esztergom		0	3	2	1	5	7	46	17	15	31	21	17	6
Nógrád		5	18	9	3	6	6	18	15	20	15	19	13	14
Pest	1	15	26	47	49	38	50	61	69	81	70	73	104	31
Somogy		3	6	16	7	9	16	26	39	36	40	23	25	5
Szabolcs-Szatmár-Bereg	1	32	65	54	46	19	33	44	71	75	74	53	73	17
Jász-Nagykun-Szolnok		10	13	19	17	12	12	14	23	25	24	24	32	9
Tolna		8	14	20	5	14	8	19	42	13	25	30	29	8
Vas		0	2	1	3	0	8	16	19	17	28	32	25	5
Veszprém		4	3	4	7	18	15	27	34	22	37	37	44	18
Zala		5	10	1	3	4	1	5	8	8	12	10	16	5

³⁷⁵ Forrás: Belügyminisztérium Koordinációs és Statisztikai Osztály: Bűnügyi Statisztikai Rendszer.
<https://bsr.bm.hu/Document>

Országhat. kívüli tev.		0	0	1	0	1	0	1	3	0	3	1	2	0
Nincs adat	16	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Összesen	20	158	324	391	396	339	392	650	757	761	770	826	968	287
2013-2026 összesen:														7039

A kapcsolati erőszak területi megoszlása jelentősen eltér az egyes vármegyék között, ugyanakkor az országos szintű növekedési tendencia szinte minden régióban megfigyelhető. Országos szinten a kapcsolati erőszak regisztrált eseteinek a száma 2013. július 1. és 2026. március 11. közötti időszakban összesen 7039 eset volt. A legmagasabb esetszámok a nagyobb lakosságszámmal rendelkező térségekben jelennek meg kiemelkedően, úgymint a fővárosban (Budapest) és Pest vármegyében, főként az utóbbi években. Hasonlóan magas értékek figyelhetők meg Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyék esetében is.

A közepes esetszámú vármegyék – mint például Győr-Moson-Sopron, Csongrád-Csanád, Fejér vagy Komárom-Esztergom – esetében egy kiegyensúlyozottabb, ám szintén emelkedő tendencia figyelhető meg, különösen a 2020-as évektől kezdődően. Az alacsonyabb esetszámokat mutató térségek között található például Nógrád, Tolna, Vas vagy Zala vármegyék.

Ha időbeli összevetjük az adatokat egyértelműen látható, hogy 2020-tól szinte minden vármegyében jelentős növekedés következett be, ami országos szintű változásra utal, ami álláspontom szerint összefüggésben állhat a koronavírus világjárvány okozta kényszeres összezártsággal³⁷⁶, ami elősegítette a családon belüli erőszakos cselekmények számának növekedését, különös tekintettel arra, hogy a családokban megnövekedett az együtt töltött idő, ami jelentősen hozzájárul a konfliktus helyzetek kialakulása számának előidézéséhez.

2. Az iratvizsgálat módszertana

A módszertani megközelítés a jogdogmatikai értelmezési keretet empirikus tartalomelemzési technikákkal integrálja annak érdekében, hogy a minősítési és halmazati döntések mögött meghúzódó jogalkalmazási mintázatok rekonstruálhatók legyenek. A szankciók és minősítések értékelése során – az eljárásjogi realitásoknak megfelelően – a jogerős döntés minősült irányadónak. A vizsgálat során kiemelt figyelmet fordítottam a sértettek méltóságának

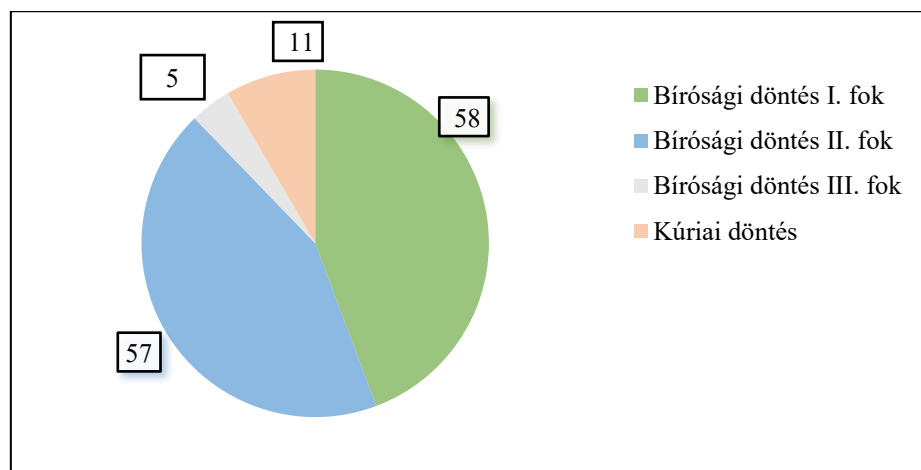
³⁷⁶ lásd bővebben a 2020. március 28-tól hatályos kijárási korlátozásról szóló 71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet, valamint a 2020. november 11-én hatályba lépett a veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedések második üteméről szóló 484/2020. (XI. 10.) Korm. rendelet rendelkezéseit
<https://njt.hu/jogszabaly/2020-71-20-22> <https://njt.hu/jogszabaly/2020-484-20-22.23>

tiszteletben tartására, valamint az etikai és adatvédelmi szempontokra, amellet, hogy az elemzés kizárólag anonimizált³⁷⁷ bírósági döntésekre épült.

3. A vizsgált ügyek megoszlása a bírósági eljárások szintjei szerint

Rendkívül beszédes, hogy az ügyek (N=58) szinte mindegyikében, 57 esetben (98%) másodfokú eljárásra is sor került. Ezzel szemben harmadfokú felülbírálat mindössze 5 ügyben (8%), míg a kúriai 11 ügyben (19%) járt el. Fontos kiemelni, hogy ezek az arányok nem kizárólagosak, mivel egyes ügyek több eljárási szinten is megjelentek, így például a kúriai eljárással érintett ügyek szükségszerűen másodfokú eljáráson is átestek.

3. ábra: Bírósági döntések megoszlása az ügyben érintett eljárási szintek szerint

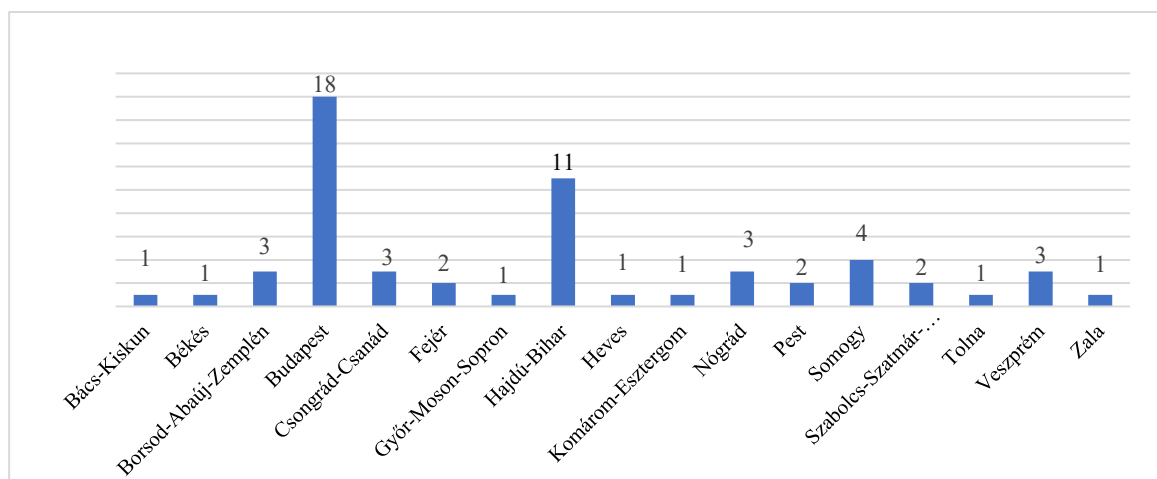
A jogorvoslati fórumok szerepe a minősítési kérdések korrekációjában korlátozottan bizonyult: a minősítési keret az esetek túlnyomó többségében már az elsőfokú ítéletben „rögzült”, és a felsőbb fórumok elsősorban a büntetés mértékére, illetve az eljárási kifogásokra összpontosítottak, melyek az e fejezetben ismertetett ügyek részletes kifejtése alkalmával pontosabban is meghatározásra kerülnek. E megállapításból az a következtetés vonható le, hogy a kapcsolati erőszak tényállásának megállapítása már az elsőfokú eljárás alkalmával eldőlt; a későbbi jogorvoslati eljárások e kérdésben csak korlátozottan, de nem kizárólagosan képesek érdemi változtatást elérni.

³⁷⁷ Anonimizálás: a dokumentumban az eljárással érintett személy azonosítását lehetővé tevő személyes és egyéb védett adatok eltávolítása vagy az azonosítást megakadályozó adatokra cserélése - ide nem értve a törvényben az anonimizálás alól kivett adatokat -, továbbá a határozathoz kapcsolódó metaadatok rögzítése. Forrás: A bírósági határozatok anonimizálásával és közzétételével kapcsolatban a bíróságokra háruló feladatok végrehajtásáról szóló 4/2021. (III. 12.) OBH utasítás 3. § (1) bekezdés 1. pont.

4. A vizsgált ügyek vármegyék szerinti területi megoszlása

A büntetőeljárások területi megoszlásának vizsgálati eredményével kapcsolatban elsősorban azt kell figyelembe venni, hogy azok az elsőfokon eljáró bíróságok székhelye szerinti vármegyék alapulvételével történtek, amelyet az alábbi táblázat szemléltet.

4. ábra: A vizsgált ügyek vármegyék szerinti megoszlása

A legmagasabb értéket Budapest (18 ügy) mutatja, ami a teljes minta (N=58) 31%-át jelenti. Ezt követi szorosan Hajdú-Bihar vármegye a maga 11 ügyével (19%), amely szintén jelentős súlyt képvisel. Ez a két területi egység együttesen az összes vizsgált ügy felét képezi.

A többi vármegye esetében az esetszámok jóval alacsonyabbak: jellemzően 1–3 ügy fordul elő (pl. Borsod-Abaúj-Zemplén, Csongrád-Csanád, Nógrád és Veszprém vármegyék), míg 4 ügy Somogy, illetve 2 ügy elsőfokú elbírálása Fejér, Pest, Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyékben jelenik meg. Végül egyetlen ügy szerepel Bács-Kiskun, Békés, Győr-Moson-Sopron, Heves, Komárom-Esztergom, Tolna és Zala vármegyében.

Összességében az adatok csupán azt mutatják meg, hogy a vizsgálat tárgyát képező ügyek nem egyenletesen oszlanak meg az ország területén, azonban az adatok érdemi konklúzió levonására nem alkalmasak.

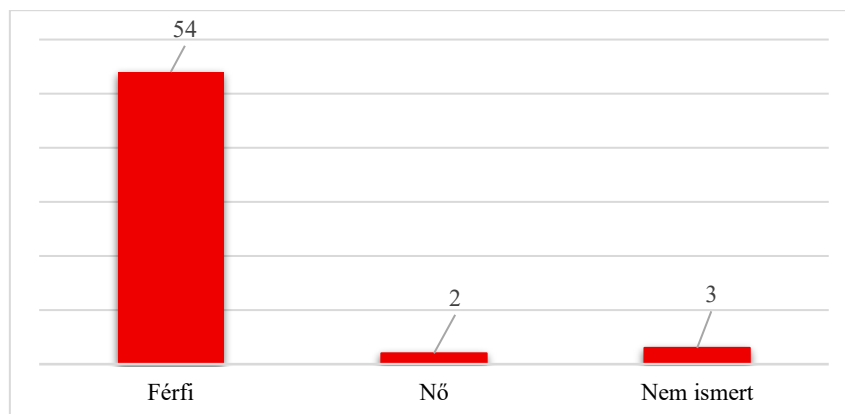
5. Az elkövetők és a sértettek nemi megoszlása

Az elkövetők és sértettek nemi megoszlásának vizsgálata alapvető kriminológiai és szociológiai kérdés. A statisztikai adatok és a vonatkozó kutatások (például Országos Kriminológiai Intézet huszonöt évvel ezelőtti elemzései³⁷⁸) alapján a családon belüli erőszak elkövetői döntő többségben férfiak, míg a sértettek jellemzően nők és gyermekek. Értelemszerűen a férfiak is válhatnak és válnak is áldozattá, az ő esetükben a látencia gyakran még magasabb a társadalmi elvárások és a stigmatizációtól való félelem miatt.³⁷⁹ A nemi megoszlás aszimmetriája nem csupán egy számszaki adat, hanem a bántalmazó kapcsolatokon belüli hatalmi dinamikák tükröződése is egyben.

5.1. Az elkövetőkre vonatkozó megállapítások

Az elkövetők (N=59) 90%-a férfi (ebből 2 rendőr, 3 katona, 1 pedig volt katona) és 5%-a nő, melyből az egyik ügyben ketten hivatásos nevelőszülők voltak. Az iratok 5%-ában az elkövető nemére vonatkozóan semmilyen utalás nem található.

5. ábra: A vizsgált ügyek elkövetőinek nemi megoszlása

A férfi elkövetők aránya jól láthatóan meghaladja a 90%-ot, ami ugyan összhangban áll a hazai országos bűnügyi statisztikai adatokkal, de a férfi elkövetők jelen vizsgálatban is tapasztalt

³⁷⁸ Így például Windt Szandra: A családon belüli erőszak statisztikai jellemzői - az 1997 és 2002 között ismertté vált bűncselekmények kriminálstatisztikai elemzése. https://www.okri.hu/images/stories/pdf_files/csbe_stat_wsz.pdf

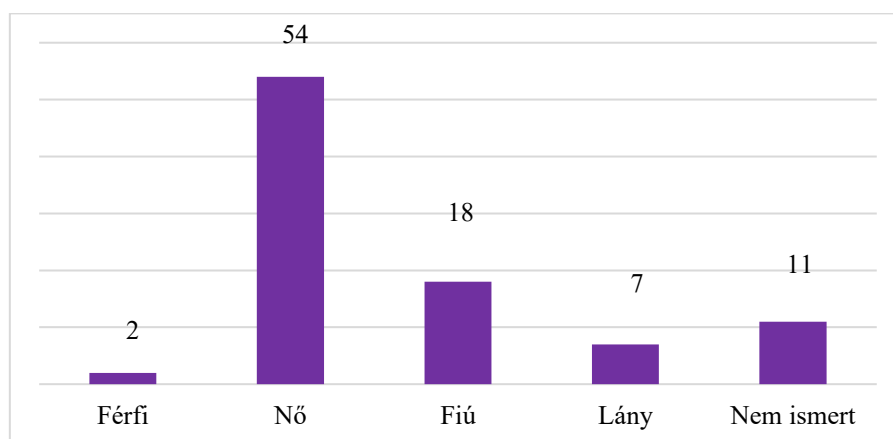
³⁷⁹ Hertelendi Lajos: Családon belüli erőszak – amikor a férfi az áldozat Hisz tudjuk, nincs két egyforma ember, de...!? Belügyi Szemle, 2022/8.

ilyen mértékű túlsúlya a bűncselekmény rendkívül magas látenciájára tekintettel bizonyára nem a valósággal teljesen megegyező képet mutatja. A hatóságok elé kerülő ügyek fényében nem lehet kijelenteni és egzakt módon megállapítani, vagy minden kétséget kizáró következtetéseket levonni arra vonatkozóan, hogy a bűncselekményt melyik „nem” ténylegesen milyen arányban követi el, viszont a statisztikai adatok valószínűen a realitáshoz közelítenek. Ezzel szemben a női elkövetők aránya (5%) szinte elenyészőnek tekinthető a vizsgált mintában. Ez az arány sem azt jelenti, hogy a női elkövetés kizárt (sőt), hanem csupán annyit mutat, hogy annak alacsony előfordulása a jelen empirikus kutatással érintett ügyek körében bír értékelési relevanciával. Az esetek fennmaradó 5%-ában (3 ügyben) az elkövetők neme nem volt meghatározható, de ez nem olyan mértékű, hogy a fő tendenciát torzítná.

5.2. A sértettekre vonatkozó megállapítások

Az 58 vizsgált ügyben 59 elkövető szerepelt, akik mindösszesen 92 sértett sérelmére valószínűsítették meg a kapcsolati erőszak bűncselekményét. Ezen tényadatokból azonnal felfigyelhetünk arra, hogy több terhelt nemcsak egyetlen, hanem esetenként több sértett sérelmére is elkövette a bűncselekményt, ami álláspontom szerint nyomatékos súllyal esik latba a jelenség értékelésével kapcsolatban. A sértettek közül (N=92) 2 férfi, 54 nő, 18 kiskorú fiúgyermek, 7 kiskorú leánygyermek; 11 esetben pedig az ügyiratokból a sértett nemére vonatkozóan semmilyen utalás nem található, de az megállapítható volt, hogy ebből 9 sértett kiskorú gyermek.

6. ábra: A vizsgált ügyek sértettjeinek nemi megoszlása

Az ábra egyértelműen a női sértettek túlsúlyát mutatja, hiszen eléri a közel 60%-ot, amely – az elkövetőknél kifejtettekhez hasonlóan, azzal egyezően - összhangban áll a kapcsolati erőszak

hazai statisztikai adataival. A mintában a férfi felnőtt korú sértettek száma 2,2%, amely az elkövetői oldalon taglalt véleményem fenntartása mellett bír relevanciával. Mindazonáltal kriminológia oldalról vizsgálva utalhat a kapcsolati erőszakos esetek többségében előforduló nemi alapú hatalmi és függőségi viszonyokra.

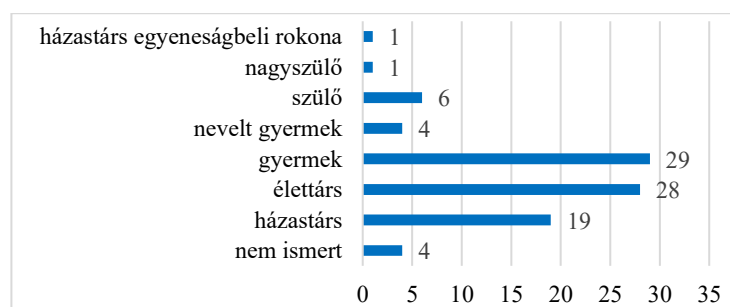
Hangsúlyozandó az aggodalomra okot adó kiskorú sértettek jelentős száma (25), amelyek együttes aránya eléri a 28%-ot. Megfigyelhető, hogy a kiskorú sértettek között a fiúk száma több mint kétszerese a lányokénak (18 vs. 7). Ezt a jelenséget többféleképpen is értelmezhetjük. Álláspontom szerint a fiúgyermekkel szemben az elkövető(k) bátrabb(ak) a fizikai bántalmazás tekintetében, de úgy is, hogy ők természetüknél fogva kevésbé túrik el az agressziót, és egyes esetekben a „gyengébbik” nem segítségére sietve lesznek ők maguk is sértettek, végül pedig az arányokra a mintavételezés sajátosságai is befolyással lehetnek.

A „nem ismert” kategória jelentősége megegyezik az elkövetőknél megállapítottakkal, a 12%-os (11) arány itt sem olyan mértékű, ami a fő tendenciát befolyásolná.

6. Az elkövető és a sértett családi viszonya

Jelen vizsgálati pontban az elkövető és a sértett közötti kapcsolatot a Btk. 212/A. § (1) bekezdésében³⁸⁰ szabályozott, valamint a Btk. 459. § 14. pontjában³⁸¹ taxatívén rögzített hozzátartozói státusz alapján elemeztem.

7. ábra: Az elkövető és a sértett közötti kapcsolat megoszlása

³⁸⁰ „Btk. 212/A. § (1) bekezdés: Aki gyermekének szülője, továbbá az elkövetéskor vagy korábban vele közös háztartásban vagy egy lakásban élő hozzátartozója, volt házas társa, volt élettársa, gondnoka, gondnokoltja, gyámja vagy gyámoltja sérelmére rendszeresen..”

³⁸¹ Btk. 459. § 14. pont

„hozzátartozó:

a) az egyeneságbeli rokon és ennek házas társa vagy élettársa,

b) az örökbefogadó és a nevelőszülő (ideértve az együtt élő mostohaszülőt is), az örökbe fogadott és a nevelt gyermek (ideértve az együtt élő mostohagyermeket is),

c) a testvér és a testvér házas társa vagy élettársa,

d) a házas társ, az élettárs,

e) a házas társ vagy az élettárs egyeneságbeli rokona és testvére;”

A vizsgált iratok alapján megállapítást nyert, hogy a sértett (N=92) az elkövető házastársa (21%), élettársa (30%), egyeneságbeli rokona (szülő/nagyszülő) (7% / 1%), gyermeke (32%), házastársa egyeneságbeli rokona (házastársa édesanyja) (1%), nevelt gyermeke (4%). 4% (4) tekintetében az ügyiratokban az elkövető és a sértett közötti rokoni kapcsolatára vonatkozóan semmilyen utalás nem található. Az eredményeknél hangsúlyozni szükséges azt a tényt, hogy a legnagyobb arányt a gyermek sérelmére elkövetett esetek képezik, amelyet szorosán követnek az élettársi kapcsolatok (28 ügy), majd a házastársak közötti esetek (19 ügy).

Ezzel szemben az egyéb kapcsolattípusok – így például a szülő (6 ügy), nevelt gyermek (1 ügyben 4 sértett kiskorú gyermek), illetve a nagyszülő vagy a házastárs egyeneságbeli rokona (1–1 ügy) – jóval alacsonyabb esetszámban fordulnak elő. Az adatokból az is látható, hogy az esetek kisebb részében a kapcsolat jellege az ügyiratok alapján nem volt egyértelműen azonosítható (4 ügy).

Az ábra alapján jól látszik, hogy ezek az esetek leginkább a legközelebbi, mindennapi kapcsolatokban fordulnak elő és a legkiszolgáltatabb helyzetben élőket érinti.

7. Jogerős távoltartási végzés hatálya alatti elkövetések vizsgálata

A távoltartás egy preventív kényszerintézkedés, melynek célja az áldozat azonnali védelme és az erőszak tovább gyűrűzésének megakadályozása. Ha a végzés hatálya alatt újabb elkövetés történik, az nem csupán egy újabb bűncselekményként detektálható, hanem a sértett olvasatában a jogállami védelem kudarcaként is megjelenhet. A nemzetközi és hazai szakirodalom gyakran hivatkozik arra, hogy a távoltartó határozat önmagában csak egy „papír”, ami korántsem jelent tényleges fizikai gátat.

7.1. A vizsgálati szempont indokoltsága

A vizsgálat során azt is elemeztem, hogy az ideiglenes megelőző és a megelőző távoltartás milyen mértékben bizonyult eredményesnek, illetve mennyire gátolta, mennyiben riasztotta el vagy tartotta vissza az elkövetőt a sértett ismételt bántalmazásától.

7.2. A távoltartás elrendelésének és megszegésének statisztikai áttekintése

A vizsgálat tárgyát képező 58 ügyből mindössze 10 esetben került sor valamelyik távoltartástípus elrendelésére, amelyek közül 5 esetben az elkövető megszegte annak

szabályait, míg a másik 5 esetben maradéktalanul betartotta azokat (pontosan fele-fele arány). Azon esetekben, amelyekben a távoltartás hatálya alatt az elkövető ismételten bántalmazta a sértettet, a bíróság mindössze két esetben értékelt e körülményt a büntetés kiszabása során súlyosító tényezőként, ami véleményem szerint a joggyakorlat tekintetében aggályosnak, erőteljesen elgondolkodtatónak és nem egységesnek mondható. A jelen pontban bemutatott ügyek történeti tényállásában – melyre az összefüggések láncolatának rekonstruálása miatt is szükség van – kifejezetten a távoltartás szabályainak betartására vagy be nem tartására összpontosító és azokhoz szorosan kapcsolódó részek kerülnek kifejtésre, valamint az egyes bírósági szintek között tapasztalható különbségek kerülnek felszínre.

7.3. Távoltartás hatálya alatti ismételt elkövetés

A jelenség vizsgálata a kockázatértékelés, a jogalkalmazási rések, valamint az áldozati biztonság miatt is feltétlenül szükséges: segít azonosítani azokat az eseteket, ahol a távoltartás önmagában kevés, és súlyosabb kényszerintézkedés lenne indokolt; feltárja, hogy a hatóságok mennyire veszik komolyan a távoltartás megszegését (ami önmagában is szabálysértés vagy bűncselekmény lehet); továbbá rávilágít arra, hogy a sértett végzés általi hamis biztonságérzetbe ringatása akár növelheti is a veszélyeztetettségét, ha az elkövetőt a tiltás nem tartja vissza, vagy inkább csak provokálja.

7.3.1. A távoltartás megszegése, majd későbbi jogkövető magatartás

A Szegedi Járásbíróság (6. ügy) bűnösnek mondta ki a vádlottat a 3 rb. kiskorú veszélyeztetése, 2 rb. testi sértés, 1 rb. kapcsolati erőszak, valamint személyi szabadság megsértésének büntetésében, amiért halmazati büntetésül 2 év 2 hónap szabadságvesztésre és 3 év közügyektől eltiltásra ítélte. A vádlott szülői felügyeleti jogát egy egyik kiskorú sértett tekintetében megszüntette.³⁸²

A vádlott feleségével, és az elkövetés idején még három kiskorú gyermekével élt. Már 2005. évtől kezdődően (tehát a kapcsolati erőszak önálló tényállásba emelése előtti időben is) heti rendszerességgel bántalmazta feleségét, ami miatt a sértett őt fel is jelentette.

Egy napon az otthonukban számon kérte a feleségét és szóváltás alakult ki közöttük, melynek során a vádlott a sértettet lökdösni, rugdosni kezdte. Egy másik alkalommal a lakásukban többször tenyérrel megpofozta, ám a sértettnek sikerült elmenekülnie. Másnap a sértett

³⁸² Szegedi Járásbíróság 5.B.3278/2015/59.

visszatért az ingatlanba, mire a vádlott a derekát és a gerincét ököllel ütötte, közben a haját tépte és pofozta, valamint azzal fenyegette, hogy patkányméreggel meg fogja ölni. A vádlott ezután is több alkalommal tettelegesen bántalmazta, fojtogatta a sértettet, bakancssal fenékbe rúgta, lökdöste, megemelte és a nadrágjába belerázta, végül földhöz vágta.

A Szegedi Járásbíróság a sértett indítványára 60 nap távoltartást rendelt el, azonban a vádlott nem költözött el az ingatlanból, és továbbra is megalázó és erőszakos magatartását tanúsított sértettel szemben.

Az ügy ítéletére tekintettel is meg kell jegyezni, hogy a kiskorú gyermekek születésüktől fogva látták és tapasztalták az édesanyjuk bántalmazását, emellett a vádlott őrizetbe vételéig ők is ki voltak téve ezen magatartások veszélyének.

Vádlott az előzetes letartóztatásának megszüntetése után elrendelt távoltartást már betartotta, így újabb konfliktus a vádlott és a sértettek között nem alakult ki. A bíróság azon kérdésére, hogy miért nem tartotta be a távoltartás szabályait azt nyilatkozta: *A bíró nem mondta meg neki, hogy hova menjen aludni, nem oldotta meg a problémáját, ezért nem ment el otthonról, otthon tartózkodott, nem tudott hova menni.* A vádlott tehát a saját nyilatkozata alapján is elismerte a szabályok megszegését, ám a bíróság nem értékelte súlyosító körülményként a távoltartás hatálya alatti elkövetést.

A Szegedi Törvényszék megváltoztatta az elsőfokú döntést, és a vádlott terhére megállapított 2 rb. testi sértést a Btk. 164. § (1) bekezdés és (3) bekezdés szerint, a kapcsolati erőszak büntetettét a Btk. 212/A. § (1) bekezdés, (2) bekezdés a) pont szerint minősítette, valamint a vádlottal szemben kiszabott büntetést 4 év szabadságvesztésre és 4 év közügyektől eltiltásra súlyosította.³⁸³ Indokolásában kifejtette, hogy az elsőfokú bíróság által kiszabott büntetés az elkövetett bűncselekményekre és azok megvalósítására tekintettel aránytalanul enyhe, továbbá kiegészítette a súlyosító körülmények körét a vádlott büntetett előéletével, a felfüggesztett szabadságvesztés próbaideje alatti elkövetéssel, és hogy a bűncselekményeket a legkiszolgáltatottabb közeli hozzátartozói sérelmére követte el.³⁸⁴ A másodfokú bíróság ítélete tehát kiegészítette az elsőfokon elmaradt súlyosító körülmények felsorolását, amelyek nyilvánvalóságuk ellenére az elsőfokú bíróság büntetés kiszabásakor értékelendő körülményeiből kimaradtak.

³⁸³ Szegedi Törvényszék 1.Bf.994/2017/6.

³⁸⁴ Szegedi Járásbíróság 5.B.3278/2015/59., Szegedi Törvényszék 1.Bf.994/2017/6., Kúria a Bfv.I.878/2019/9.

A Kúria hatályában fenntartotta a Szegedi Járásbíróság és a Szegedi Törvényszék ítéletét.³⁸⁵

7.3.2. Távoltartás ellenére megvalósuló ismételt és fokozódó erőszak az élettárs és annak édesanyja sérelmére

A Szegedi Törvényszék (13. ügy) bűnösnek mondta ki a vádlottat kapcsolati erőszak büntetében, a bűncselekmény elhárítására idős koránál fogva korlátozottan képes személy sérelmére elkövetett súlyos testi sértés, életveszélyt okozó testi sértés, valamint emberölés büntetének kísérletében, amiért őt halmazati büntetésül 9 év szabadságvesztésre és 9 év közügyektől eltiltásra ítélte.³⁸⁶

A vádlott együtt élt élettársával és annak 66 éves édesanyjával, valamint az élettársával közös két kiskorú gyermekével. A vádlott heti rendszerességgel fogyasztott alkoholt, amitől ingerültebbé, agresszívebbé vált, ezért gyakran vitába keveredett élettársával és anyósával. Leggyakrabban anyósát illetve trágár, becsmérő és szidalmazó kifejezésekkel: *"dögölj meg te rákos beteg kurva, a kurva anyádat", "máskor a torkodra fogok taposni"*. A viták rövid idő alatt tettelegesséig fajultak, olyankor az elkövető a sértettet több alkalommal a bal arcfelén, illetve bal fülén tenyérrel megütötte, ököllel a gerinctájjon is megütötte őt, földre rántotta, megtaposta. Erősen ittas állapotban vitába keveredett élettársával, amely során őt a *„hajánál megfogva a földre rántotta és egy kést tett a nyakához, miközben azt mondta neki, hogy megöllek!"*. A vádlott részbeni beismerő vallomásában maga is előadta, hogy ezt követően további késeket vett magához és azokkal fenyegetőzött.

A bántalmazások miatt büntetőeljárás indult, melynek keretében távoltartás elrendelésére is sor került, ám ez nem tartotta vissza az elkövetőt, ugyanis annak hatálya alatt visszament a lakásba, ahol újra konfliktusba került az anyósával, kölcsönösen szidalmazták egymást addig, míg a vádlott a szobában lévő fából készült dohányzóasztal fedlapjával két-három alkalommal a fejtetőjén megütötte a sértettet, aki ennek következtében a földre zuhant. A bántalmazás következtében sértett több 8 napon belüli, és egy 8 napon túli sérülést szenvedett (*„a koponyaűri sérülések közvetett életveszélyes állapotot eredményeztek"*).

³⁸⁵ Kúria Bfv.I.878/2019/9.

³⁸⁶ Szegedi Törvényszék 9.B.1635/2019., Szegedi Ítélet tábla Bf.III.383/2020/10.

A bíróság súlyosító körülményként értékelte, hogy a vádlott egyes cselekményeit a korábbi, felfüggesztett szabadságvesztés próbaideje alatt, utóbbi cselekményét pedig jogerős távoltartás hatálya alatt, annak szabályait megszegve követte el.³⁸⁷

A Szegedi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta azzal, hogy a testi sértések vonatkozásában pontosította a bűncselekmény megnevezését és jogszabályhelyét.³⁸⁸

7.3.3. Többszöri távoltartás alatti folyamatos zaklatás és többszöri erőszak

A Fővárosi Törvényszék (32. ügy) bűnösnek mondta ki a vádlottat a emberölés kísérletében, folytatólagosan elkövetett zaklatás, kapcsolati erőszak és halált okozó közúti veszélyeztetés büntetében, valamint bódult állapotban elkövetett járművezetés vétségében; a kiskorú veszélyeztetése miatt indult eljárást viszont megszüntette. A bíróság a vádlottat halmazati büntetésül 9 év szabadságvesztésre, 7 év közügyektől eltiltásra és 7 év közúti járművezetéstől eltiltásra ítélte.³⁸⁹

A vádlott feleségével és közös gyermekükkel élt egy háztartásban. Rossz lelkiállapotának kiindulópontja, hogy a felesége külföldön szeretett volna munkát vállalni, amit ő a féltékenysége miatt nagyon rosszul viselt, ezért annak érdekében, hogy az asszony ne tudjon külföldre menni, fékolajat ivott, ami miatt kórházba került. A vádlottnál ismétlődő affektív hangulatzavart és szorongásos zavart diagnosztizáltak, melyekre gyógyszereket írtak fel neki, továbbá javasolták pszichiátriai gondozásba vételét. A vádlott szedte a felírt gyógyszereket, azonban továbbra is *„lehangolt volt, szorongott és féltékenykedett a feleségére, akit rendszeresen ellenőrzött a munkahelyén, a közösségi portálokon, és megnézte a mobiltelefonját.”*³⁹⁰

Az ügy egyik kulcseleme, hogy a vádlott ráült a mellette alvó feleségére és két kézzel fojtogatni kezdte. A sértett segélykiáltásait meghallotta kiskorú gyermekük és az édesanyja segítségére sietett, így hármójuk között dulakodás alakult ki, amely során mind a felesége, mint a gyermekük felé ütött, rúgott. Ezt követően a vádlott ismételten fojtogatni kezdte a feleségét. Miután az anyának és a gyermeknek sikerült zárt helyre menekülniük segítséget hívtak, viszont a vádlott továbbra is indulatos és agresszív maradt, amely abban is nyilvánult, hogy a konyhából magához vett késsel járkált fel-alá, ezzel is erősítve a sértettek félelmét. A kikerülő

³⁸⁷ Szegedi Törvényszék 9.B.1635/2019., Szegedi Ítéltábla Bf.III.383/2020/10.

³⁸⁸ Szegedi Ítéltábla a Bf.III.383/2020/10.

³⁸⁹ Fővárosi Törvényszék 7.B.480/2019/58., Fővárosi Ítéltábla 6.Bf.138/2021/24., Kúria Bhar.III.1.080/2021/13.

³⁹⁰ Fővárosi Törvényszék 7.B.480/2019/58.

rendőrök felszólították, hogy tegye le a kést, aminek a vádlott nem tett eleget és megsebesítette saját magát a nyakán és a mellkasán, majd megadta magát a rendőröknek.

Ezt követően a férfi elköltözött, a sértett pedig válókeresetet nyújtott be, amibe a vádlott nem tudott és nem akart belenyugodni, ezért napi rendszerességgel hívta, üzenetekkel zaklatta és személyesen is felkereste a sértettet. Az édesanya több alkalommal kezdeményezte a távoltartás elrendelését, amelyre sor is került. A vádlott a távoltartás ideje alatt sem hagyott fel zaklató magatartásával: 84 alkalommal hívta fel telefonon és 39 szöveges üzenetet küldött, illetve több alkalommal is személyesen felkereste a sértettet, akinek azt kiabálta, hogy *„hülye ribanc engedj be, mert szétütlek, megöllek!, emellett több alkalommal telefonon is megfenyegette: szét foglak verni, össze foglak törni titeket is, a lakást is, meg a kocsidat is.”*

A bíróság 30 napra megelőző távoltartást rendelt el, de miután ennek ideje letelt, a vádlott újból hívogatni kezdte a sértettet, illetve megjelent a lakásánál. A következő távoltartás letelte utáni napon ismét megjelent a sértett lakásán, és miután leköpte és ököllel arcul ütötte távozott a helyszínről. Emiatt 60 napra ismételt távoltartást rendeltek el. Mindezek után újfent a távoltartás letelte után felkereste a sértettet és ismételt megfenyegette: *„ha lesz bárki is, azt el fogom intézni, neked eltöröm a kezedet és lábadat; mivel elvetted az életemet, én is el fogom venni a tiédet”*, majd nyitott tenyérrel arcon ütötte, lökdöste és megpróbálta őt a karjánál fogva visszarángatni a lakásba, végül a szomszédok siettek a sértett segítségére. Ezt követően újabb (immáron sokadik) távoltartás elrendelésére került sor, a zaklatás és a bántalmazás miatt a sértett magánindítványt is nyújtott be.

Jelen ügy azt is szemlélteti, hogy a távoltartási intézkedések ismételt elrendelése sem feltétlenül képes visszatartani az elkövetőket az újbóli bántalmazásoktól, ha a háttérben tartósan fennálló megszállott kontrolligény és erőszakos motiváció áll.

Az ügy tárgyi súlyát mutatja a Fővárosi Ítéltábla ítélete, amely megváltoztatta az elsőfokú bíróság döntését. A vádlottat bűnösnek nyilvánította kiskorú veszélyeztetésének büntetében is, valamint az emberölés büntetének kísérletét védekezésre képtelen személy sérelmére elkövetett emberölés kísérletének minősítette, amellyel egyidejűleg a kiszabott büntetést 10 év szabadságvesztésre és 10 év közügyektől eltiltásra súlyosította.³⁹¹

³⁹¹ Fővárosi Ítéltábla 6.Bf.138/2021/24. A fellebbviteli főügyészség álláspontja szerint a fojtogatás megkezdésekor alvó sértett védekezésre képtelen állapotban volt, tehát a helyes jogi minősítés Btk.160. § (1)

A Kúria tovább súlyosított, és a vádlottal szemben 15 év fegyházbüntetést szabott ki. Indokolása szerint „a bíróság által kiszabott joghátrány nem tükrözi megfelelően a vádlott terhére rótt bűncselekmények tárgyi súlyát, az elkövető társadalomra veszélyességét és bűnösségének fokát, továbbá nincs arányban a súlyosító körülmények túlsúlyával sem, így nem feleltethető meg a Btk. 80. § (1) bekezdésében írt büntetékiszabási elveknek.”³⁹²

7.3.4. A távoltartás ismételt megszegése, fenyegetőzés, majd súlyos bántalmazás

A Fővárosi Törvényszék (18. ügy) bűnösnek mondta ki a vádlottat kapcsolati erőszak és zaklatás büntetében, valamint a Btk. 164. § (8) bekezdés I. fordulatába ütköző testi sértés büntetének kísérletében, amiért halmazati büntetésül 3 év szabadságvesztésre és 4 év közügyektől eltiltásra ítélte.³⁹³

A vádlott korábban feleségével és közös kiskorú gyermekükkel élt együtt. A bántalmazások során több alkalommal megütötte, megrúgta, a nyakánál pusztá kézzel szorítva fojtogatta a feleségét, miközben azt kiabálta neki, hogy „Megöllek te bűdös ribanc! Legközelebb beléd vágom a kést!” A rendőrség azonnali hatállyal elrendelte az ideiglenes megelőző távoltartást, amit az elkövetőnek már a helyszínen a kezébe adtak. A vádlott még aznap a távoltartást megszegve ismét megjelent a közös lakhelyükön, ahol a sértett az unokáival bezárkózott. A vádlottat a kitérő rendőrök távolították el (előállították), majd szabadon engedték, de már nem tért vissza a lakásába. Ezt követően a felek már külön éltek, azonban a vádlott a távoltartás szabályait ismételten megszegte. A sértettet személyesen és kaputelefonon keresztül rendszeresen zaklatta, több alkalommal megöléssel, bántalmazással fenyegette. Erre tekintettel 60 napra ismét megelőző távoltartást rendeltek el. A vádlott ismét a távoltartás hatálya alatt megjelent a sértett házában és ismételten megfenyegette: „Meg fogsz halni, hagyd el a házamat!”. A vádlott néhány nappal később a távoltartást megszegve jelent meg sértett házában és újfent megfenyegette: „Meg foglak ölni, takarodj a lakásból, ne gyere le mert megöllek!”. A helyszínre kitérő rendőrök előállították és őrizetbe vették.

bekezdésbe ütköző és a (2) bekezdés j) pontja szerint minősülő védekezésre képtelen személy sérelmére elkövetett emberölés büntetének kísérlete, amellyel a másodfokú bíróság is egyetértett.

³⁹² Kúria Bhar.III.1.080/2021/13.

³⁹³ Fővárosi Törvényszék a 19.B.1565/2019/48.

A legsúlyosabb cselekményére a távoltartás lejártát követően került sor. A vádlott a liftajtónál várta a sértettet „*tudva, hogy felesége ebben az időszakban viszi a gyámsága alatt álló unokáit a bölcsődébe, óvodába.*” A vádlott a liftből kiszálló sértett nyakát hátulról elkapta, majd a nála lévő zsebkést felesége arca és nyaka előtt húzgáló mozdulatokat tett, amivel a sértett nyakán és arcán felületi vágásokat ejtett. Ezt követően a vádlott megragadta sértett kabátját, majd a lépcsőhöz vágta őt, amely miatt a nő a lépcsőre hanyatt esett, a vádlott pedig a már földön fekvő sértett mellé térdelve ismét szúró mozdulatokat tett. A vádlott ezen cselekményének a házban élők helyszínre érkezése vetett véget.³⁹⁴

A vádlott a távoltartás szabályait többször, tudatosan és közvetlenül megszegte, mégis megállapítható, hogy az elsőfokú bíróság a büntetés kiszabásakor ezt nem értékelte súlyosító körülményként. A Fővárosi Ítéltábla a szabadságvesztést 4 évre súlyosította, ugyanakkor a távoltartás hatálya alatti elkövetés a másodfokú büntetéskiszabási indokolásban sem kapott helyet.³⁹⁵

7.3.5. Távoltartás ellenére fennmaradó veszélyhelyzet, majd a sértett megölése

A Debreceni Törvényszék (16. ügy) bűnösnek mondta ki a vádlottat a bűncselekmény elhárítására idős koránál vagy fogyatékoságánál fogva korlátozottan képes személy sérelmére elkövetett emberölés büntetében, személyi szabadság megsértése és könnyű testi sértéssel elkövetett kapcsolati erőszak büntetében, amiért halmazati büntetésül életfogytig tartó fegyházban végrehajtandó szabadságvesztésre, mellékbüntetésül 10 év közügyektől eltiltásra ítélte. A bíróság a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját 25 évben állapította meg.³⁹⁶

A vádlott feleségével és két közös gyermekükkel élt egy háztartásban. Mondvacsinált indokokkal bántalmazta feleségét oly módon, hogy a fejét és felsőtestét ütlegelte pusztá kézzel; ilyenkor az akkor kiskorú gyermekeik is szemtanúk voltak. A sértett visszahúzódó jelleme és passzív viselkedése miatt egyetlen alkalommal sem indult büntetőeljárás a vádlottal szemben. Idővel a vádlott agresszív viselkedése gyermekei irányába is megnyilvánult. Az akkor még óvodás gyermekét „nevelő szándékkal” megégette, amiért ellene - az óvoda jelzése alapján - büntetőeljárás indult és súlyos testi sértés kísérlete miatt 10 hónap börtönbüntetésre ítélték,

³⁹⁴ Fővárosi Törvényszék a 19.B.1565/2019/48.

³⁹⁵ Fővárosi Ítéltábla az 5.Bf.213/2021/7.

³⁹⁶ Debreceni Törvényszék B.552/2016/35.

melynek végrehajtását 2 év próbaidőre felfüggesztették. Később ismét eljárás indult ellene kiskorú veszélyeztetése és garázdaság miatt, ekkor halmazati büntetésül 1 év börtönbüntetésre ítélték, melynek végrehajtását 3 év próbaidőre felfüggesztették. Ezt követően a gyermekeket először állami gondozásba vették, később pedig a nagyszülőnél kerültek elhelyezésre.

Az ügy szempontjából jelentős, hogy a vádlott és felesége otthon tartózkodtak, amikor a vádlott bántalmazni kezdte a sértettet, őt ököllel több alkalommal a mellkasán és a hasán megütötte, ami miatt orvosi ellátást is kapott. Következő alkalommal szintén a lakásukban megint bántalmazta feleségét egy 14 cm pengé hosszúságú konyhakéssel, melynek során a sértett hasán szűrési sérülés keletkezett és ismételten ellátták a kórházban. Ezt követően a sértett kezdeményezte a házasság felbontását és 30 napra elrendelték a megelőző távollatást. Vádlott a távollatás ideje alatt etört a lakásba, ahol sértett egyedül tartózkodott és őt erőszak alkalmazásának kilátásba helyezésével megfenyegette (ezután újabb 30 napra elrendelték a távollatást).

A későbbi, halálos eredménnyel járó cselekményre 2016 januárjában került sor, amikor a sértett és a vádlott a volt közös lakásukban tartózkodtak azzal a céllal, hogy vádlott a személyes tárgyait elvigye. Egyes dolgainak eltűnése ürügyével kérdőre vonta a sértettet, és őt ismét bántalmazni kezdte, többször tenyérrel és ököllel arcul ütötte, aztán a kazánházból magához vett egy fejszét és a nőt annak fokával két alkalommal fejbe ütötte. Ennek eredményeként a sértett koponyája olyan sérüléseket szenvedett, hogy a helyszínen meghalt. Ezután a vádlott a fejszét a sértett teste mellé dobta és a szobában lévő tárgyakat, papírokat, ruhákat összegyűjtve meggyújtotta. A tűzben az áldozat is és az elkövetési tárgyként használt fejsze is megégett.³⁹⁷ Lényeges megállapítás, hogy a bíróság a büntetés kiszabásakor ezen ügyben sem értékelte külön súlyosító körülményként a távollatás hatálya alatti elkövetést.

A Debreceni Ítéltábla megváltoztatta az elsőfokú bíróság döntését, és vádlott terhére megállapított, a Btk. 212/A. § (2) bekezdés b) pont szerint minősülő kapcsolati erőszakot és a Btk. 194. § (1) bekezdésébe ütköző személyi szabadság megsértésének büntetettét egységesen a Btk. 212. § (2) bekezdés b) pont szerint minősülő kapcsolati erőszak büntetéként minősítette, egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. A távollatás megszegése a büntetés kiszabási körülmények között továbbra sem jelent meg.³⁹⁸

³⁹⁷ Debreceni Törvényszék B.552/2016/35., Debreceni Ítéltábla Bf.705/2017/8

³⁹⁸ Debreceni Ítéltábla Bf.705/2017/8

7.4. Vizsgálati pont rövid összefoglalása

A bemutatott esetek alapján látható, hogy az ügyek egy részében a távoltartás egy vagy akár többszöri elrendelése sem bizonyult elegendőnek az ismételt bántalmazás megelőzésére. Az is kitűnik ugyanakkor, hogy a távoltartás megszegésének a büntetéskiszabás körében történő értékelése a bírói gyakorlatban nem tekinthető egységesnek: egyes ügyekben a bíróság kifejezetten súlyosító körülményként vette figyelembe, más esetekben azonban e körülmény az ítéleti indokolásban nem jelent meg.

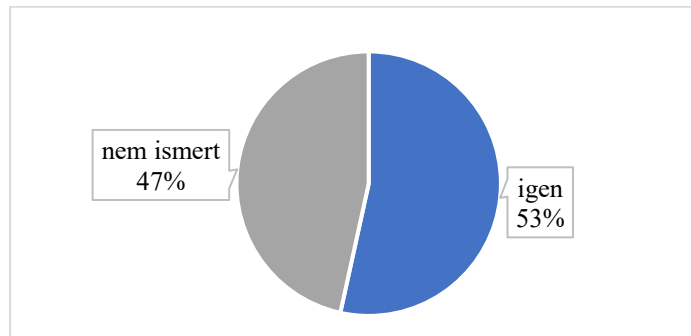
8. Az elkövetők és a sértettek személyiségjegyei (ittasság, bódult állapot), mint kockázati indikátorok

A kapcsolati erőszak dinamikájában az elkövető és a sértett aktuális pszichés állapota meghatározó jelentőséggel bír a bántalmazás súlyossága és gyakorisága szempontjából. Az ittasság vagy a bódult állapot nem csupán súlyosító körülményként, hanem katalizátorként is megjelenik, ráadásul jelentősen csökkenti az önkontrollt és torzítja a helyzetértékelést. Jelen pontban azt vizsgálom, hogy a kémiai szerek hatása alatt álló személyek interakciói miként válnak fokozódó kockázati tényezővé, és ez a módosult tudatállapot mennyiben nehezíti meg a hatósági intézkedések, köztük a távoltartás hatékonyságát. Tudvalevő, hogy az alkohol gyakran felszínre hozza a lappangó agressziót, viktimológiai szempontból pedig kiemelendő, hogy ha a sértett (is) valamiféle szer okozta bódult állapotban van, védekezési képessége és veszélyérzete is csökkenhet.

8.1. A vizsgálati szempont indokoltsága és statisztikai adatok

Az 58 bírósági ítélet közül 31 ügyben (53%) jelent meg az alkoholfogyasztás valamilyen formában, ami arra enged következtetni, hogy az alkohol jelenléte a kapcsolati erőszakos cselekmények jelentős részében releváns háttértényezőként azonosítható. A fennmaradó 27 ügy (47%) esetében az ítéletek nem tartalmaztak utalást az elkövető(k) vagy a sértett(ek) alkoholfogyasztási szokási(k)ra vonatkozóan.

8. ábra: Az alkoholfogyasztás előfordulási aránya a vizsgált kapcsolati erőszakos ügyekben (N=58)

Az esetek többségében az alkoholfogyasztás nem csupán alkalomszerű, hanem rendszeres vagy tartós jellegű, amely több ügyben alkoholizmus vagy alkoholfüggőség formájában is megjelent. Számos esetben a bántalmazó rendszeres alkoholfogyasztása volt megállapítható, ugyanakkor több ügyben mindkét fél alkoholhasználata is kimutatható volt, ami a konfliktusok kölcsönös kialakulását generáló tényezőként értelmezhető.

E megállapítás a büntetés kiszabása során is megjelenik. Az elemzett 58 ügyből 13 esetben már az elsőfokú bíróság súlyosító körülményként értékelte az ittas állapotban történő elkövetést, az alkohol által motivált elkövetési módot, az alkoholista életmódot, valamint az önhibából eredő ittas állapotban történő elkövetést. Azokban az ügyekben, amelyekben másod- vagy harmadfokú eljárásra is sor került, e körülmények értékelését a magasabb fokú bíróságok változatlanul helybenhagyták.

A vizsgált ügyek közül csak egy esetben rögzítette a bíróság, hogy az elkövető fogyasztott alkoholt, és ezután került sor a bántalmazásra. Ez arra enged következtetni, hogy az erőszakos cselekmények nem elsősorban az egyszeri, hanem inkább a tartós alkoholfogyasztási mintázathoz kapcsolódnak.

Az alkohollal érintett ügyek (31) közül 10 esetben rögzítette a bírósági ítélet, illetve az eljárás során beszerzett szakértői vélemény az elkövetők szokványos mértékű, illetve rendszeres jellegű alkoholfogyasztását. Az indokolások több esetben arra utalnak, hogy az ittas állapot a konfliktusok kialakulásának vagy eszkalációjának közvetlen körülményeként jelent meg. Az iratok tanúsága szerint az ittas állapot gyakran együtt járt a sértettel szembeni agresszív, illetve lealacsonyító kommunikációval.

8.2. A szokványos mértékű és a rendszeres alkoholfogyasztással összefüggő kapcsolati erőszakos esetek

A kapcsolati erőszak és az alkoholfogyasztás összefüggéseinek elemzésekor alapvető különbséget kell tennünk a szituatív (alkalomszerű) ittasság és a rendszeres (addiktív jellegű) szerhasználat között. Míg az eseti alkoholfogyasztás gyakran a gátlások oldása révén válik a konfliktusok egyre mélyülő katalizátorává, addig a rendszeres használat a személyiség tartós torzulásához, a kontrollfunkciók leépüléséhez és egy állandósult erőszakspirál kialakulásához vezet. Ebből adódóan azt is vizsgáltam, hogy miként válik az alkoholizmus egyfajta „életformává” a bántalmazó kapcsolatokban, és hogyan nehezíti meg a rendszerszintű függőség a jogi kényszerintézkedések, így például a távoltartás érvényesülését. A megkülönböztetés a prevenció szempontjából is lényeges, hiszen az alkalmi elkövetőnél egy távoltartás vagy egy rendőri intézkedés még „kijózanító” erővel bírhat, míg egy krónikus alkoholbetegnél a jogi tiltás gyakran hatástalan marad a kényszeres szerhasználat miatt. Sértetti oldalról elmondható, hogy a rendszeres alkoholfogyasztás a bántalmazottat is „hozzászoktatja” a veszélyhelyzethez (tanult tehetetlenség), ami torzítja a kockázatérzékelését, végül büntetéskiszabási szempontból érdekes lehet, hogy a bírói gyakorlat miként mérlegeli az alkoholfüggőséget, mint állapotot a bűnisméltési kockázat körében.

8.2.1. Az ittas állapothoz kapcsolódó féltékenység és azonnali tettlegesség

A vádlott *„ittas állapotban ismét féltékenységének adott hangot, öreggel, fiatallal, mindenkivel összeboronálta (...) sértettet és mindenféle kurvának lehordta..”*. Ugyanebben az ügyben a sértett egy bevásárlóközpont előtt találkozott az ittas állapotban lévő vádlottal, aki azonnal szidalmazni kezdte, majd az épületbe belépve meglökte, aki ennek következtében elvesztette egyensúlyát, végül pedig a vádlott ököllel arcon ütötte, amitől a sértett orra vérezni kezdett.³⁹⁹ Az ügy azt szemlélteti, hogy az ittas állapothoz kapcsolódó féltékenységből fakadó indulat alkalmas arra, hogy a verbális megalázás rövid időn belül fizikai bántalmazásba forduljon át.

8.2.2. Szokványos részegség és annak konfliktuseszkaláló hatása

Az igazságügyi elmeorvos szakértő megállapította, hogy a vádlott cselekményeit *„a szokványos részegség állapotában követte el, patológiás, abortív patológiás ittasság nem állt fenn nála.”* Másik alkalommal a vádlott *„lakásukon nagyobb mennyiségű - megközelítőleg 3-4 liter – bort*

³⁹⁹ Miskolci Törvényszék 4.B.62/2016/28.

fogyasztott el, amelytől erősen ittas állapotba került.”, majd a kialakult konfliktus dulakodásba torkollott, melynek következtében a sértett 8 napon belül gyógyuló sérüléseket szenvedett.⁴⁰⁰ A szakértői vélemény egyértelművé tette, hogy a vádlott cselekményeit a hétköznapi értelemben vett ittasság következtében fellazult kontroll mellett valósította meg.

8.2.3. Hosszabb időn át fennálló, kifejezetten az alkoholhoz köthető agresszió

A vádlott ittas állapotban rendszeresen, heti gyakorisággal tanúsított agresszív magatartást élettársával és annak édesanyjával szemben.

A vádlott ittas állapotban a lakásban tartózkodó 66 éves, megromlott egészségi állapotú, járását két bottal segítő sértettet az ágyról lerántotta, jobb oldalát megtaposta, majd legalább kis erővel többször ököllel fejen ütötte, miközben szidalmazta. A bíróság azt is rögzítette, hogy a vádlott a sértettet több alkalommal a bal arcfelén és bal fülén tenyérrel megütötte, valamint egy későbbi, utóbb szintén pontosan meg nem határozható időpontban ököllel gerinctáján is bántalmazta. Az erőszakos cselekmények sorozata később újabb súlyos incidensben csúcsonodott ki, amikor a vádlott ismét ittas állapotban a lakásban tartózkodó sértetthez lépett, annak haját megragadta, a földre rántotta, majd egy 12,2 cm pengehosszúságú késsel a nyakának elülső részéhez, a torkához szorítva megöléssel fenyegette.⁴⁰¹ Látható, hogy a rendszeres alkoholfogyasztás nemcsak párkapcsolati, hanem a közös háztartásban élő más, így különösen kiszolgáltatott hozzátartozók sérelmére is tartós és fokozódó erőszakot eredményezhet.

8.2.4. Alkohol-, kábítószer- és gyógyszerfogyasztás melletti szülőbántalmazás

A vádlott mértéktelen alkoholfogyasztásából adódóan agresszíven lépett fel édesapjával szemben: őt rendszeresen üvöltve szidalmazta, „*rohadt gecinek, stricinek, gazembernek, tökfilkónak*” nevezte, továbbá bántalmazással és megöléssel fenyegette. A verbális erőszak mellett a vádlott több alkalommal fizikai bántalmazást is alkalmazott: a sértettet lökdöste, falhoz szorította, testszerte kézzel többször megütötte, a lábait rugdosta. A fenyegetések és a bántalmazások miatt a sértett két alkalommal rendőri intézkedést kért, akik a vádlottat az erősen ittas, agresszív állapota miatt mindkét esetben pszichiátriai osztályára szállították. Az eljárás

⁴⁰⁰ Kaposvári Törvényszék 15.B.102/2018/17/III.

⁴⁰¹ Szegedi Törvényszék 9.B.1635/2019/38.

során beszerzett szakértői vélemény szerint a vádlottnál alkohol, kábítószeres és nyugtatók káros használata, továbbá antiszociális személyiségzavar állapítható meg.⁴⁰²

8.2.5. Állandó ittasság és az indulati kontroll fellazulása

A vádlott és a sértett között a vádlott állandó ittassága folytán vitáik nem egyszer vezettek tettlegességig. A vádlott a sértettet eleinte akarata ellenére folyamatosan felkereste, fenyegette („*Meg foglak ölni, takarodj a lakásból, ne gyere le mert megöllek!*”, „*Meg fogsz halni, hagyd el a házamat!*”), a távortartás elrendelését megelőzően többször tettlegesen is bántalmazta (ütés tenyérrrel, rúgás, fojtogatás, lökdösés), majd ezt követően került sor a kés használatára. A szakértői vélemény szerint a vádlott cselekményei „*az alkoholfogyasztás következtében fellazult mentális kontrollnak, az elemi dühreakciónak, a vádlott személyiségében meglévő agresszív vonások következtében, egyszerű indulati cselekményként volt véleményezhető.*”⁴⁰³ Mindez megerősíti a 8.2.2. pontban megállapítottakat, miszerint a szakértői álláspont kifejezetten összekapcsolta az alkoholfogyasztást, a kontrollvesztést és az agresszív cselekmények megvalósulását.

8.2.6. Éveken át tartó, ismétlődő, ittas állapotban elkövetett bántalmazás

A vádlott és felesége (sértett), valamint a társaságukban lévő két tanú együtt italoztak, amikor a már ittas állapotban lévő vádlott szóváltásba keveredett a feleségével, majd őt ököllel közepes erővel négy-öt alkalommal az arcán és a felkarján megütötte. A sértett által kihívott mentő őt kórházba szállította, a bántalmazás következtében nyolc napon belüli sérüléseket szenvedett. Az erőszak később tovább fokozódott, az ittas állapotban lévő vádlott ököllel két alkalommal nagy erővel megütötte a mellkasán úgy, hogy a földre esett és az eszméletét is elveszítette. Ez esetben a sértettet a vádlott által kihívott mentők szállították kórházba. Az orvosi dokumentáció szerint a sértett a bántalmazás következtében a „*bal oldali II-es borda törését és a bal oldalon teljes mellüri léggyülemet szenvedett.*” Megint máskor a lakóhelyükön egy ismerősük születésnapját ünnepelték többedmagukkal. A vádlott ekkor is ittas állapotba került és féltékenysége miatt veszekedni kezdett a sértettel, majd őt ököllel a szájánál megütötte.⁴⁰⁴

⁴⁰² Kiskunhalasi Járásbíróság 9.B.65/2020/32.

⁴⁰³ Fővárosi Törvényszék 19.B.1.565/2019/48.

⁴⁰⁴ Kaposvári Törvényszék 28.B.27/2022/9.

8.2.7. Rendszeres hétfégi alkoholfogyasztás és kiszolgáltatott sértett sérelmére elkövetett erőszak

A vádlott és a sértett élettársak voltak. A vádlott hétfégenként szinte mindig fogyasztott alkoholt, amitől veszekedőssé, agresszívvá vált, és ilyenkor rendszeresen, legalább kéthetente tetteleg bántalmazta az egyébként bal oldalára stroke következtében lebénult sértettet.

A vádlott megcsavarta a sértett bal vállát és fejét egy szekrénynek ütötte, az arcát és a fejét ököllel ütötte, a nyakánál fogva ráncigálta, ököllel és tenyérrel testszerte folyamatosan ütlegelte, fojtogatta. A bíróság különösen az orvosi iratok és a tanúvallomások alapján megállapította, hogy a vádlott cselekményeit „*a bűncselekmény elhárítására idős koránál vagy fogyatékoságánál fogva korlátozottan képest személy sérelmére követte el és így okozott könnyű testi sértést.*”⁴⁰⁵ Az ügy kiemelten demonstrálja, hogy a rendszeres alkoholfogyasztás a sértett fokozott kiszolgáltatottságával együtt különösen súlyos kockázatot jelenthet.

8.2.8. Havi rendszerességgel bántalmazás és az ittas állapot büntetékiszabási értékelése

A vádlott és a sértett 2018-ban kötöttek házasságot. A problémák 2021-től kezdődtek, amikor a vádlott általában a közös otthonukban, rendszeresen nagy mennyiségű alkoholt fogyasztott. Ittas állapotban viselkedése agresszívvá és durvává vált, és havi rendszerességgel bántalmazta feleségét, amelyek során – akár nyilvános helyen vagy családi rendezvényeken is – a sértettet a fülén, tarkóján vagy az arcán tenyérrel megütötte, haját meghúzta, illetve több alkalommal leköpte. A konfliktusok az évek során tovább erősödtek. A vádlott belépett a felesége őrizetlenül hagyott mobiltelefonjába, az ott talált üzenetek és fényképek hatására dühös lett, szidalmazni kezdte a sértettet, többek között „*mocsoknak, szajhának, kurvának és reteknek*” nevezve, majd egy alkalommal nyitott tenyérrel nagy erővel arcon ütötte. Az ütés következtében a sértett hátraesett, majd felállva megkísérelte visszaszerezni a férjétől a telefonját, amire a vádlott meglökte és a combján nagy erővel megrúgta feleségét, aki ennek következtében a lépcsőre esett.

A tárgyaláson a szakaszvezető vádlott tagadta a bűnösségét, ugyanakkor ténybelileg elismerte a történeteket, kijelentve, hogy „*az igazság az, amit a volt feleségem mond*”. A Debreceni Törvényszék Katonai Tanácsa a vádlott vallomása, a tanúk vallomásai, valamint az okirati bizonyítékok alapján megállapította, hogy a vádlott rendszeresen bántalmazta házastársát,

⁴⁰⁵ Tatabányai Törvényszék 17.B.146/2022/18.

cselekményét pedig kapcsolati erőszak bűntetteként értékelte.⁴⁰⁶ A másodfokú bíróság ítéletében külön kiemelte, hogy súlyosító körülményként indokolt és szükséges figyelembe venni az alkalmankénti ittas állapotot, amely a cselekmények elkövetésének visszatérő körülményeként jelent meg. A Fővárosi Fellebbviteli Főügyészség véleménye szerint a vádlottnak kiszabott mindösszesen 300.000 Ft összegű pénzbüntetés a visszatérően durva viselkedést tanúsító vádlott társadalomra veszélyessége fokához képest enyhe büntetés, mert alkalmatlan a Btk. 79. §-ában⁴⁰⁷ meghatározott büntetési célok, különösen az egyéni visszatartás maradéktalan elérésére. A másodfokú katonai tanács is úgy ítélte meg, hogy „*ez a büntetés mind a speciális, mind pedig a generális prevenciók érvényesülését kellőképpen szolgálja, figyelemmel arra is, hogy a vádbeli cselekmény óta eltelt időben a vádlott és a sértett közötti házasság felbomlott, elváltak egymástól, mindketten új életet kezdtek.*”⁴⁰⁸

8.2.9. Visszatérő ittas állapot, szélsőségesen megalázó bántalmazás

A vádlott körülbelül egy-két hetente, rendszerint ittas állapotban bántalmazta feleségét: gyakran ellökte, testszerte ököllel vagy tenyérrel ütötte, valamint a földre kerülve megtaposta. Egy konkrét esetben a vádlott ittas állapotban érkezett haza, majd kötekedni kezdett a lakásban tartózkodó személyekkel, köztük a feleségével is, akit a vita során először pofon ütött, majd „lecibálta” róla a ruháit, és meztelenül, a hajánál fogva kiráncigálta a lépcsőházon keresztül a ház elé, ahol több alkalommal belerúgott, illetve ököllel testszerte többször megütötte. A bíróság súlyosító körülményként értékelte a vádlott önhibából eredő, cselekményeinek elkövetését motiváló ittas állapotát. Szükségesnek tartom megjegyezni, hogy a vádlott alkoholfogyasztási problémái a korábbi években is megmutakoztak, mivel a tárgyi ügyet megelőzően 4 rb. ittas járművezetés vétsége miatt már büntetve volt.⁴⁰⁹

8.2.10. A rendszeres ittasság, a kapcsolati erőszak és a perújításban feltárt életveszélyt okozó testi sértés összefüggései

A következő ügy lényege akkor válik áttekinthetővé, ha eljárási sorrendben, bíróságokként elkülönítve mutatom be, hogy mikor, melyik bíróság mit bírált el, mi maradt ki, és miért került

⁴⁰⁶ Debreceni Törvényszék Katonai Tanács I.Kb.25/2023/22

⁴⁰⁷ Btk. 79. § „*A büntetés célja a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más bűncselekményt kövessen el.*”

⁴⁰⁸ Fővárosi Ítéletábla Katonai Tanácsa 6K.Kbf.27/2024/9

⁴⁰⁹ Budai Központi Kerületi Bíróság 7.B.1.348/2021/41, Fővárosi Törvényszék 24.Bf.7.445/2022/12., Fővárosi Ítéletábla 1.Bhar.373/2022/5

sor perújításra. Ennek megfelelően az ügy eljárási menete és a vádlott magatartásai, illetve azok minősítése az alábbiak szerint alakult:

1. Az alapügy:

A Dabasi Járásbíróság az 1.Bpk.51/2022/5. számú végzésével a vádlottat az élettársa sérelmére testi sértéssel elkövetett kapcsolati erőszak büntette miatt ítélte el, amiért őt 2 év börtön fokozatú szabadságvesztést szabott ki, melynek végrehajtását 3 év próbaidőre felfüggesztette.

A vádlott élettársi kapcsolatban élt a sértettel, akit heti rendszerességgel, hetente akár több alkalommal, ittas állapotban bántalmazott oly módon, hogy lefejelte, fejét többször megütötte, hasát megrúgta, illetve a menekülni próbáló élettársát a nyakánál fogva a kerítéshez nyomta. A vádlott a bántalmazások során rendszeresen azzal fenyegette a sértettet, hogy „*meg fogja ölni*”.

Az alapügyben a járásbíróság az alábbi bántalmazásokat nevesítette:

- 2020. december 23: a vádlott ököllel többször megütötte élettársa arcát és tarkóját;
- 2021. augusztus 23-i hét: a vádlott ittas állapotban öt alkalommal bántalmazta a sértettet, lefejelte, a fejét többször megütötte;
- 2021. augusztus 29-i: a vádlott ittas állapotban az élettársával közös otthonuk teraszán először szidalmazni kezdte, és azzal fenyegette, hogy „*addig megy, amíg meg fogja ölni*”. A sértett megpróbált elmenekülni, de a vádlott utolérte a kerítésnél majd ismét lefejelte, valamint tenyérrel és ököllel is megütötte a sértett arcát.

A vádlott fentiekben ismertetett cselekményei a sértettnak minden alkalommal 8 napon belül gyógyuló sérüléseket okoztak, így a bíróság ezeket a cselekményeket egységesen a Btk. 212/A. § (2) bekezdés b) pontjának I. fordulata szerinti testi sértéssel elkövetett kapcsolati erőszak büntetteként minősítette.

2. A párhuzamos nyomozás:

Ezzel párhuzamosan a Pest Vármegyei Rendőr-főkapitányság a 167/2021. bü. számon nyomozást folytatott a vádlott élettársa sérelmére elkövetett, életveszélyt okozó testi sértés büntette és más bűncselekmények miatt. A nyomozás során két kiemelt, az alapügyben külön nem értékelt esemény került előtérbe:

- a) 2021. február 10.: a vádlott kétszer megrúgta a sértett mellkasát és hasát. A sértettnél nagy mennyiségű mellúri vérgyülem és hasúri vérzés alakult ki, amely közvetlen életveszélyes állapotot eredményezett;

b) 2021. február 13.: A vádlott és élettársa között szóváltás alakult ki, mire a vádlott egy 14 cm pengehosszúságú konyhakéssel mellkason szúrta a sértettet. Ugyan a szúrás 8 napon belül gyógyuló sérülést okozott a sértettnek, de az életfontosságú szervek elhelyezkedésére tekintettel a cselekmény súlyos testi sértés büntette kísérletének megállapítására volt alkalmas.

A nyomozás eredménye alapján tehát a 2021. február 10-i cselekmény Btk. 164. § (3) bekezdésébe ütköző és a (8) bekezdés I. fordulata szerint minősülő életveszélyt okozó testi sértés büntettének, a 2021. február 13-i cselekmény pedig a Btk. 164. § (1) bekezdésébe ütköző és a (3) bekezdés szerint minősülő súlyos testi sértés büntette kísérletének megállapítására alkalmas.

3. A Pest Vármegyei Rendőr-főkapitányság 167/2021. bü. számú eljárásának megszüntetése

A Pest Vármegyei Főügyészség a büntetőeljárást megszüntette, mégpedig arra hivatkozással, hogy a cselekményt már jogerősen elbírálták.⁴¹⁰ Ennek oka az volt, hogy a nyomozás során vizsgált események azonos elkövetési időbe estek a Dabasi Járásbíróság által már jogerősen elbírált 2020. szeptember – 2021. augusztus 29. közötti időszakokkal. Az igazságügyi orvosszakértői vélemény szerint a sértett mell- és hasüregi vérzése nem a február 13-i késszúrásból, hanem nagy valószínűséggel a 2021. február 10-i rúgásokból származott. Ebből az ügyészség arra következtetett, hogy a február 10-i cselekményt a Dabasi Járásbíróság – bár tévesen minősítve – de a kapcsolati erőszak részcselekményeként elbírált.

4. A perújítási indítvány: Pest Vármegyei Főügyészség

Az ügyészség ugyanakkor nem fogadta el, hogy a 2021. február 10-i, ténylegesen életveszélyt okozó bántalmazás a kapcsolati erőszak törvényi egységében „elvessen”, ezért perújítási indítványt terjesztett elő.⁴¹¹ Az ügyészség álláspontja szerint a vádlott 2021. február 10-i cselekménye ugyan az alapügyben elbírált időszakba esik, de anyagi jogi szempontból nem a kapcsolati erőszak részcselekményeként, hanem azzal halmazatban álló önálló bűncselekményként, mégpedig életveszélyt okozó testi sértés büntetteként értékelendő; a 2021. február 13-i késszúrás viszont – tekintettel az azonos sértett sérelmére és azonos elkövetési időszakban elkövetésre – a kapcsolati erőszak törvényi egységébe vonható részcselekmény.

⁴¹⁰ Be. 398.§ (1) bekezdés f) pont

⁴¹¹ Pest Vármegyei Főügyészség a Bf.858/2023/2-I.

A nyomozás során beszerzett bizonyítékok – különösen az orvosi dokumentációk, az igazságügyi orvosszakértői vélemények és a tanúvallomások – az alapügyben nem kerültek értékelésre, így új bizonyítékoknak minősülnek; ami alapján a vádlott bűnösségi köre bővül, és az alapügyhöz képest lényegesen súlyosabb, végrehajtandó szabadságvesztést kellene kiszabni. Az ügyészség hangsúlyozta, hogy míg az alapügyben irányadó büntetési tétel egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés volt, addig a kapcsolati erőszak és az életveszélyt okozó testi sértés halmazata esetén az alkalmazandó tétel két évtől tizenkét évig terjedő szabadságvesztés, az irányadó középérték pedig 7 év.

5. A perújítás elrendelése: Budapest Környéki Törvényszék

A Budapest Környéki Törvényszék a 3.Bpi.649/2023/5. számú határozatával elrendelte a perújítást, és az ügyet saját hatáskörébe utalta.⁴¹²

6. A perújítási eljárás: Budapest Környéki Törvényszék

A perújítás során a törvényszék újraértékelte az ügyet, és lényegében megerősítette az alapügyben már részletezett elkövetési magatartásokat, ugyanakkor azt kiegészítette a 2021. február 10-én és 13-án történt bántalmazásokkal, amelyek hatására a sértett közvetlen életveszélyes állapotba került. A perújítás során beszerzett szakértői bizonyítás alapján a törvényszék rögzítette többek között, hogy a vádlott alkohol hatására agresszívebbé válik, és esetében a bűnisméltés veszélye sem zárható ki.

A törvényszék végső következtetése szerint a terhelt magatartása nem merül ki kapcsolati erőszakban, hanem azzal halmazatban megvalósította a Btk. 164. § (1) bekezdésébe ütköző és a (8) bekezdés I. fordulata szerint minősülő testi sértés büntettét, továbbá a Btk. 212/A. § (2) bekezdés b) pontja szerinti kapcsolati erőszak büntettét, amiért öt halmazati büntetésül 3 év 6 hónap szabadságvesztés és 3 évi közügyektől eltiltásra ítélte a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége nélkül.

7. Összegző tanulság

Az ügyben a Dabasi Járásbíróság eredetileg csak a kapcsolati erőszak tényállása alapján bírálta el a vádlott élettársa sérelmére megvalósított 2020–2021 közötti rendszeres bántalmazásokat, azonban később egy másik nyomozás során olyan új bizonyítékok kerültek elő, amelyekből

⁴¹² Be. 20. § (1) bekezdése 4. pont.

kiderült, hogy a 2021. február 10-i hasba és mellkasba rúgás valójában életveszélyes sérülést okozott. Emiatt az ügyészség perújítást kezdeményezett, melynek elrendelését követően lefolytatott új eljárásban a bíróság végül arra a következtetésre jutott, hogy a vádlott cselekményei összességében a kapcsolati erőszakkal halmazatban a Btk. 164. § (1) bekezdésébe ütköző és a (8) bekezdés I. fordulója szerint minősülő testi sértés büntetést is megvalósította. A Fővárosi Ítéltábla a bűnösségi körülmények felülvizsgálatakor a súlyosító körülmények közé sorolta az önhibából eredő ittas állapotban történt elkövetést is.⁴¹³ Az ügy jellegének feltétlen tanulsága, hogy a kapcsolati erőszak spiráljában megjelenő, olykor számtalan bántalmazásnak egyenként és összességében is jelentősége van, és a bántalmazóknak valamennyi cselekményükért vállalniuk kell a következményeket.

8.3. Az alkoholfogyasztás vizsgálatának összefoglalója

Az iratok alapján tisztán kirajzolódik, hogy az ittas állapot gyakran együtt jár a verbális agresszió fokozódásával, a sértett megalázásával és a fizikai bántalmazásba torkolló konfliktusokkal (1., 4., 8., 9. ügy). Több esetben az erőszak rendszeresen ismétlődő mintázatot mutatott: az alkoholfogyasztás után visszatérően alakult ki veszekedés, amely fizikai bántalmazásba torkollott (3., 6., 7., 8., 9. ügy).

Az ügyek egy része arra is rávilágít, hogy az alkoholfogyasztás nem kizárólag párkapcsolati konfliktusokban jelent meg, hanem a családi viszonyok szélesebb körét is érintette, például idős vagy kiszolgáltatott hozzátartozók sérelmére elkövetett erőszak formájában (3., 4., 7. ügy). A szakértői vélemények több esetben hangsúlyozták, hogy a vádlott a cselekményeket szokványos részegség állapotában követte el, amely az indulatkontroll gyengülésével és az agresszív reakciók erősödésével járt (2., 5. ügy).

A bíróságok egyes ügyekben az önhibából eredő ittas állapotot súlyosító körülményként is értékelték, különösen akkor, ha az a bántalmazások visszatérő körülményeként jelent meg (8., 9., 10. ügy). Összességében az állapítható meg, hogy a rendszeres alkoholfogyasztás a kapcsolati erőszak egyik jelentős kockázati tényezőjeként detektálható, ami hozzájárul a konfliktusok kiéleződéséhez és az erőszakos cselekmények ismétlődéséhez (1–10. ügy).

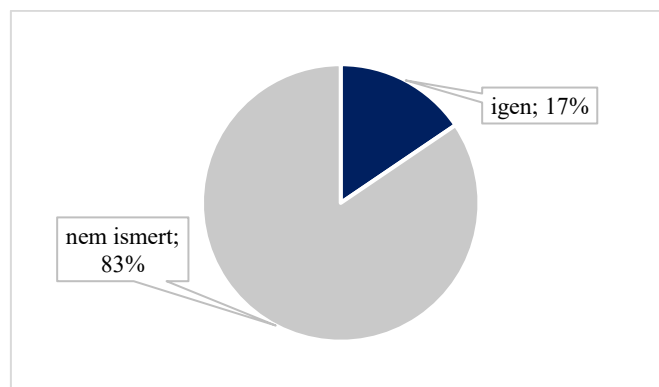
⁴¹³ Budapest Környéki Törvényszék 10.B.59/2023/18, Fővárosi Ítéltábla 1.Bf.60/2024/10.

8.4. Tudatmódosító szerek jelenléte, a bódult állapot jelentősége

A kapcsolati erőszak kontextusában a kábítószeres és egyéb pszichoaktív szerek hatása alatt elkövetett bűncselekmények sajátos kriminológiai kategóriát képeznek. Míg az alkoholfogyasztás gyakran kulturálisan beágyazott és „előrejelezhető” agressziót szül, a bódult állapotban lévő elkövető magatartása szélsőségesen kiszámíthatatlanná, a külvilág ingereire adott reakciói pedig torzulttá válnak. Ebben az állapotban a jogi tilalmak – így például a távoltartási – visszatartó ereje szinte teljesen megszűnik, mivel a szerhasználat felülírja a racionális döntéshozatalt és a következményektől való félelmet. Munkám folyamatában azt is elemeztem, hogy a modern szintetikus szerek (ún. dizájner drogok) megjelenése miként írta felül a korábbi kockázati modelleket a családon belüli erőszakos esetekben.

A vizsgált 58 ügy közül mindössze 9 esetben volt kimutatható valamilyen bódult állapot, ami kábítószer, új pszichoaktív anyag vagy gyógyszerhasználathoz kapcsolódott (4., 14., 20., 21., 32., 38., 44., 52., 54. számú ügyek).

9. ábra: A bódult állapot (kábítószer és egyéb pszichoaktív szerek) szerepe a vizsgált ügyekben

A bódult állapotot érintő ügyek nem egységes képet mutatnak: egyes esetekben csak általános jellegű utalás történt valamilyen szerhasználatra (pl. 21., 52., 54. ügy), míg más ügyekben konkrét szerek is azonosíthatók voltak, így például amfetamin, kannabinoidok és fentanil (32. ügy), illetve kábítószer és nyugtatók együttes használata (14. ügy). Két esetben gyógyszer- vagy nyugtatószer-használat merült fel (4., 44. ügy), illetve előfordult alkalmoszerű kábítószer-fogyasztás is (20. ügy).

A bódult állapot a vizsgált iratokban kizárólag elkövetői oldalon jelenik meg, azonban az esetek többségében a tényállások alapján nem állapítható meg egyértelmű, közvetlen kapcsolat a szerhasználat és az erőszakos cselekmény között.

Összességében elmondható, hogy a kábítószer- és egyéb pszichoaktív szerhasználat ugyan jelen van, de nem feltétlenül vagy nem kizárólagosan meghatározó tényező. A szerhasználat mintában betöltött szerepe jóval kisebb, mint például az alkoholfogyasztásé.

9. A büntetéskiszabási körülmények során értékelt enyhítő és súlyosító körülmények

A büntetés kiszabása során a bíróságnak nem csupán az elkövetett cselekmény tárgyi súlyát, hanem az elkövető és a sértett közötti sajátos, bizalmi és függőségi viszonyrendszert is értékelnie kell. A kapcsolati erőszak esetkörében a büntetéskiszabási elvek alkalmazása különös körülményt igényel, hiszen a hagyományos enyhítő és súlyosító körülmények itt gyakran sajátos tartalommal telítődnek. Kifejezetten lényeges, hogy a joggyakorlat miként egyensúlyoz a büntetés egyéniesítése és a társadalom – ezen belül elsősorban az áldozat – védelmének követelménye között, különös tekintettel a korábban tárgyalt kockázati indikátorok (pl. szerhasználat, távoltartás megszegése) büntetőjogi súlyára. A kapcsolati erőszak lényege pontosan a bizalommal való visszaélés, így első körben bizonyára azt gondoljuk, hogy ez minden esetben súlyosító körülmény kellene, hogy legyen. A szubjektív és objektív oldal tekintetében előljáróban megjegyzendő, hogy az enyhítő körülmények (pl. büntetlen előélet, kiskorú gyermek tartása) sokszor ellentmondásba kerülnek a sértett védelmével, ha az elkövető visszatér a közös otthonba, míg gyakorlati relevanciája abban mutatkozik meg, hogy a bírói gyakorlat mennyire tekinti „enyhítőnek” például a sértetti megbocsátást, ami a családon belüli erőszak ciklikus jellege miatt sokszor csak kényszerű megadás.

9.1. Az enyhítő körülmények általános és statisztikai értékelése

Fontosnak tartom tisztázni, hogy az enyhítő, illetve a súlyosító körülmények általam történő kategorizálását az egyes megfogalmazások tartalmi összevonásának és egységesítésének elvégzésével kezdtem, mert a bírósági gyakorlat nem alkalmaz teljesen egységes terminológiát. Ennek megfelelően az egyes kategóriákhoz tartozó darabszámok megközelítő jellegűek, azonban a főbb tendenciák és arányok megbízhatóan kirajzolódnak.

A büntetéskiszabás során legnagyobb gyakorisággal a teljes vagy a részbeni beismerő vallomás (24 ügy), a megbánás vagy megbánó jellegű magatartás (17 ügy), valamint az időmúlás (31 ügy) jelent meg, ami arra enged következtetni, hogy a bírói mérlegelés súlypontja, hogy a

bíróságok kiemelt jelentőséget tulajdonítanak az elkövető eljárás alatti magatartásának és az időbeli tényezőknek.

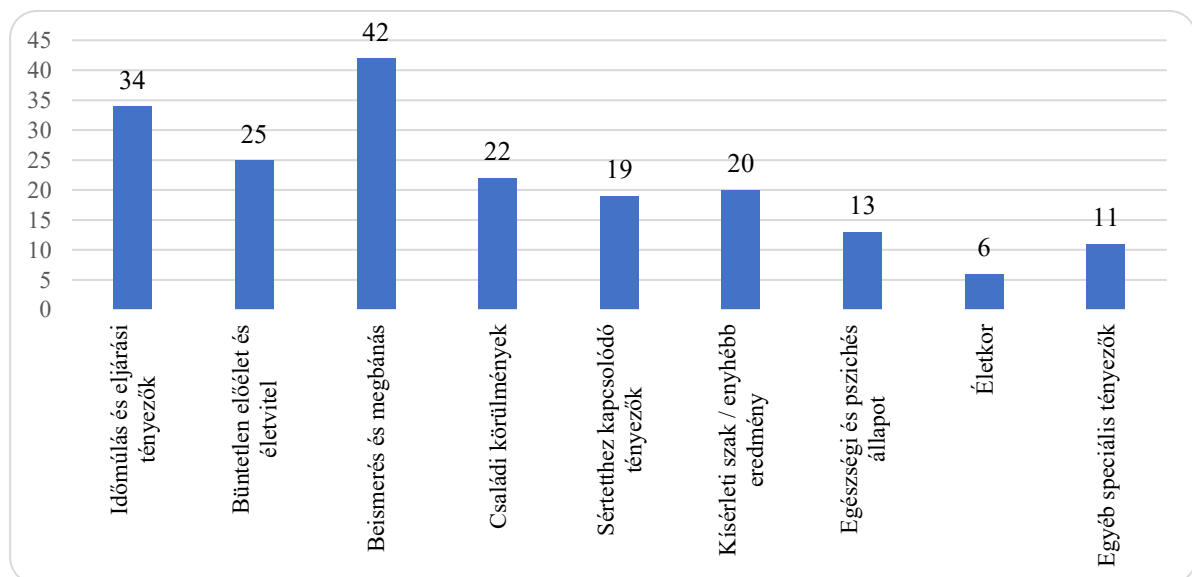
Szintén jelentős szerepet kapnak a terhelt családi körülményei, így különösen a kiskorú gyermekek eltartásának, gondozásának kötelezettsége (19 ügy), amely a büntetés enyhítésének visszatérő indokaként jelenik meg. Emellett a büntetlen előélet (22 ügy) és a korábbi életvezetés értékelése is gyakorta előforduló eleme a bírói mérlegelésnek.

A vizsgált esetekben gyakran előfordult, hogy a bíróság enyhítő körülményként értékelte a cselekmény - különösen a testi sértéssel megvalósuló esetekben - kísérleti szakban maradását (16 ügy), illetve azt, ha a sértett megbocsátott (9 ügy), vagy a konfliktus kialakulásában valamilyen módon szerepe volt (sértetti közrehatás: 8 ügy).

A bíróságok az elkövető egészségi és pszichés, mentális állapotát – például személyiségzavar (7 ügy) vagy egyéb betegségek (5 ügy) – kisebb arányban, de szintén az enyhítő körülmények között értékelték.

Összességében már első ránézésre is az látszik, hogy az enyhítő körülmények nagyon sokfélék lehetnek, mégis van egy jól felismerhető közös pont: a bíróságok leginkább az elkövető személyére, viselkedésére és élethelyzetére helyezik a hangsúlyt.

10. ábra: Az enyhítő körülmények előfordulása a vizsgált ügyekben (N=58)

9.2. Az enyhítő körülmények típusainak értékelése

A vizsgált ügyekben azonosított összesen 211 enyhítő körülményt jellegük szerint kategorizáltam, amelynek bemutatását az alábbi táblázat szemlélteti.

3. táblázat: Enyhítő körülmények kategóriák szerinti megoszlása és gyakorisága

Enyhítő körülmény megnevezése	Előfordulás (db)	Kategória	Kategória szerinti darabszám
Beismerő vallomás (összesen)	24	Beismerés	24
- részbeni / ténybeli	14		
- teljes	10		
Megbánás / megbánó magatartás	17	Megbánás	17
- tevékeny megbánás	1		
- bocsánatkéréssel párosuló	1		
Időmúlás	32	Időtényezők	35
Eljárás elhúzódsága	3		
Büntetlen előélet	23	Előélet	26
Kifogástalan életvitel	3		
Kiskorú gyermek eltartása	19	Családi körülmények	33
- több gyermek eltartása	10		
Egyéb eltartási kötelezettség	2		
Gyermektartásdíj fizetés	1		
Eltartás korlátozott hozzájárulással	1		
Sértetti megbocsátás	9	Sértetthez kapcsolódó jellemzők	20
Sértetti közrehatás	8		
Kapcsolat helyreállítása	1		
Sértett gondozása	1		
Érzelmi kötődés (ragaszkodás)	1		
Kísérleti szak	16	Cselekmény jellege	22
A cselekmény csekély tárgyi súlya	1		
Az életveszély közvetettsége	2		
Enyhébb eredmény	2		
Részcselekmény kísérleti szakban maradt	1		
Személyiségzavar	7	Egészségi állapot	13
Testi betegségek	4		
Fogyatékoság	1		
Romlott egészségi állapot	1		
Idős kor	4	Életkor	6
Életkor (külön nevesítve)	2		
Eshetőleges szándék	5	Egyéb	14
Vádlott saját sérülése	2		
Szolgálati múlt / elismerések/ példás katonai szolgálati viszony	3		
Kár megtérülése	1		
Önfeljelentés	1		

Alkoholfogyasztás	1		
Több vádpont beismerése	1		
Jó szolgálatteljesítés	1		
Összesen:			211

A kategorizálás alapján megállapítható, hogy az enyhítő körülmények rendszere strukturált és jól elkülöníthető kategóriákba rendezhető. A vizsgált ügyekben legnagyobb arányban az elkövető eljárás alatti magatartásához – különösen a beismeréshez és a megbánáshoz – kapcsolódó enyhítő körülmények jelentek meg, ezzel szemben a cselekmény tárgyi súlyához, illetve annak következményeihez kapcsolódó szempontok kisebb súllyal kerültek értékelésre.

Kiemelendő ugyanakkor az időmúlás jelentős súlya, amely a vizsgált ügyek több mint 50%-ban enyhítő körülményként került megállapításra. Álláspontom szerint e körülmény ilyen mértékű figyelembevételre kritikai megközelítést igényel, ugyanis az időmúlás önmagában nem változtat a már elkövetett cselekmény társadalomra veszélyességén, és nem áll közvetlen összefüggésben az elkövető személyével vagy bűnösségével sem. Ebből következően az időmúlás enyhítő körülményként történő értékelése – különösen ilyen gyakoriság mellett – kérdéseket vet fel a bírósági gyakorlat szempontjából, mivel az kizárólag a hatóságokhoz kötődik, tehát az elkövetőtől teljes mértékben független tényező. Attól, hogy sok idő telik el, a cselekmény nem lesz kevésbé súlyos, a sértett nem élt át kisebb vagy enyhébb traumát és az elkövető magatartása sem változik visszamenőleg.

9.3. A súlyosító körülmények általános és statisztikai értékelése

A súlyosító körülmények rendszere - az enyhítőkhöz hasonlóan - jól strukturálható, azonban ezek elsősorban nem a cselekmény jellegéhez, hanem az elkövetés körülményeihez és a sértett helyzetéhez kapcsolódnak.

A legnagyobb gyakorisággal a hozzátartozó sérelmére történő elkövetés (34 eset) jelent meg, amely a kapcsolati erőszak sajátosságaira tekintettel központi súlyosító tényezőnek tekinthető. Ezzel szoros összefüggésben jelent meg a sértett kiszolgáltatott helyzete (14 eset), különösen gyermekek, idős vagy beteg személyek esetében.

Szintén kimagasló gyakoriságot mutatott az ittas vagy bódult állapotban történő elkövetés (összesen 40 eset), amelyet a bíróságok következetesen súlyosító körülményként értékeltek, különösen akkor, ha az önhibából eredt.

Jelentős szerepet kapott továbbá a kettőnél több/ többszörös halmozat (38 eset), valamint az időben elhúzódó, tartós vagy rendszeres elkövetés és a gátlástalan elkövetési mód (34 eset), amelyek a cselekmény fokozott társadalomra veszélyességét támasztják alá.

Az elkövető előéletéhez kapcsolódó jellemzők, úgymint a büntetett előélet, visszaesői minőség, korábbi hasonló bűncselekmény elkövetése, illetve próbaidő alatti elkövetés (összesen kb. 59 eset) szintén gyakran szerepelnek, ami arra utal, hogy a bíróságok kiemelt jelentőséget tulajdonítanak a bűnismétlés veszélyének és az ahhoz kapcsolódó irányadó büntetőjogi szabályok érvényesítésének.

Végül hangsúlyos a bírói gyakorlatban a bűncselekmények elszaporodottságára való hivatkozás (22 eset), amely a generálprevenációs szempontok érvényesülését mutatja. A kapcsolati erőszakkal összefüggésben e körülmény megfogalmazása az ítéletek alapján: „*napjainkban az erőszakos, illetve a családon belüli erőszakos cselekmények érezhetően elszaporodottak*”,⁴¹⁴ „*országosan megfigyelhető elszaporodottságát, amely (hétköznapi megnevezésével élve) „családon belüli erőszak”-ként párkapcsolatban élő asszonyok tíz- és százazreinek napjait keseríti meg*”⁴¹⁵

4. táblázat: Súlyosító körülmények kategóriák szerint

Súlyosító körülmény megnevezése	Előfordulás (db)	Kategória	Kategória szerinti darabszám
Hozzá tartozó sérelmére elkövetés	34	Sértetthez kapcsolódó	60
Kiszolgáltatott sértett sérelmére elkövetés	14		
Több sértett	6		
Sértett egészségi állapota	4		
Sértett személyiségének károsodása	2		
Ittas állapot	24	Tudatállapot	40
Önhibából eredő ittaság	10		
Bódult állapot	4		
Alkoholista életmód	2		
Büntetett előélet	20	Előélet	59
Többszörösen büntetett előélet	6		
Visszaeső	7		
Próbaidő alatt	14		

⁴¹⁴ Bf.II.405/2017/7.

⁴¹⁵ 4.B.62/2016/28.

Büntetőeljárás alatt	8		
Korábbi hasonló bűncselekmény elkövetése	4		
Többszörös halmazat	26	Halmazat	38
Kettőnél több halmazat	6		
Többszörös minősítés	6		
Hosszú ideig tartó elkövetés	18	Elkövetés jellege	34
Kitartó szándék	10		
Gátlástalan elkövetési mód	6		
Elszaporodottság	22	Társadalmi tényezők	25
Közfelháborodás	2		
Látencia	1		
Súlyos következmények	5	Következmények	10
Maradandó sérülés	2		
Gyermekek fejlődésének károsodása	2		
Anyagi kár	1		
Fegyver/eszközhasználat	3	Egyéb	6
Erőfölény	1		
Szabályszegés	1		
Nyilvános elkövetés	1		
Összesen			272

9.4. Főbb megállapítások

Az enyhítő körülményeknél egyértelműen az elkövető áll a középpontban. A bíróságok ilyenkor elsősorban azt értékelik, hogy az elkövető beismerte-e a cselekményt, tanúsított-e megbánást, milyen az előélete, illetve milyen családi és élethelyzeti körülményei vannak. Ezzel szemben a súlyosító körülményeknél a hangsúly a cselekményen, illetve annak megvalósításán van. A bíróságok ilyenkor a cselekmény tárgyi súlyát, ismétlődését és különösen annak társadalomra veszélyességét emelik ki.

10. A gyermekbántalmazás büntetőjogi minősítésének empirikus vizsgálata

A gyermekbántalmazás büntetőjogi megítélése a jogalkalmazás egyik legösszetettebb területe, ahol a dogmatikai kategóriák és a tényvalóság közvetlenül találkoznak. Az empirikus kutatás célja annak feltárása, hogy a bíróságok miként minősítik a gyermekek sérelmére elkövetett bántalmazási formákat, hiszen pontosan tudott, hogy hol húzódik a határ a kiskorú

veszélyeztetése (testi, érzelmi, erkölcsi, értelmi fejlődés veszélyeztetése), a „nevelési célzatú” fegyelmezés és a büntetőjogilag releváns testi sértés (egyszeri elkövetés) vagy kapcsolati erőszak (többszöri elkövetés) között.

10.1. A vizsgálati szempont indokoltsága, módszertana és statisztikai adatai

A kapcsolati erőszak büntetőjogi értékelése során különös jelentőséggel bír annak vizsgálata, hogy a családban élő gyermekek milyen módon jelennek meg a bírósági tényállásokban, illetve az általuk elszenvedett vagy általuk közvetlenül érzékelt családon belüli erőszak miként tükröződik a jogi minősítésben. Az aktavizsgálat egyik legfontosabb szempontja a gyermekek érintettsége és a büntetőjogi minősítés közötti kapcsolat feltárása volt. Az 5. számú keresztábra azt mutatja meg, hogy az gyermekbántalmazásos ügyekben milyen arányban került sor a cselekmény helyes (törvényes) vagy téves (törvénysértő) büntetőjogi minősítésére. Az adatok elemzése során az alábbiakra fókuszáltam:

- 1) történt-e gyermekbántalmazás
- 2) ha igen, helyesen került-e minősítésre
- 3) tévesen a kiskorú veszélyeztetése körében értékelték-e
- 4) egyáltalán minősítetlenül maradt-e
- 5) hány gyermek volt érintett az ügyben.

Az elemzett ügyek közül (N=58) 5 esetben került megállapításra a gyermekbántalmazás, azaz az ügyek mintegy 9%-ában. Az „ítéletek nem tartalmazzak erre utaló adatot” kategória önmagában 12 ügyet tesz ki. Ez módszertani szempontból arra enged következtetni, hogy a gyermekek érintettsége a jogerős ítéletek alapján nem minden esetben rekonstruálható. Kiemelendő továbbá, hogy több bejegyzésben a gyermek nem pusztán sértettként, hanem „tanúként”, vagy ehhez hasonló minőségben szerepel. Ez arra figyelmeztet, hogy a táblázat a gyermekérintettség tágabb spektrumát rögzíti: a közvetlen bántalmazás mellett a gyermekek az erőszakos családi közeg közvetlen érzékelőiként és elszenvedőiként is megjelennek.

Megállapítást nyert, hogy a gyermekbántalmazást, ha nem is megfelelő minősítéssel, de minden esetben szankcionálta a bíróság:

- 2 ügyben a gyermek sérelmére megvalósuló kapcsolati erőszak helyesen került büntetőjogi minősítésre,
- 1 ügyben a rendszeres gyermekbántalmazást tévesen a kiskorú veszélyeztetése tényállása szerint értékelték,

- 1 ügyben első fokon nem történt helyes minősítés (tévesen a kiskorú veszélyeztetés irányába mozdult), de a másodfokú bíróság korrigálta,
- 1 ügyben elsőfokon felmentették kiskorú veszélyeztetése és kapcsolati erőszak vádja alól, másodfokon került sor a minősítésre és elítélésre.

A táblázat szerkezetét és módszertanát tekintve a kapcsolati erőszakon belül a gyermek, mint potenciális önálló sértett vagy legalábbis a családban zajló erőszak által közvetlenül érintett személy megjelenését teszi vizsgálhatóvá. A táblázat központi kérdése valójában nem az, hogy „volt-e gyermek a családban”, hanem az, hogy a gyermek érintettsége büntetőjogilag láthatóvá vált-e, és ha igen, milyen dogmatikai keretben. A gyermek jelenléte önmagában még nem azonos a gyermek sérelmére megvalósított kapcsolati erőszakkal; a kérdés inkább az, hogy a tényállási elemek alapján a gyermek passzív alanyként, tanúként, vagy csupán a családi közeg szereplőjeként jelent meg az ítéleti tényállásban. A táblázat ennek a különbségnek az gyakorlati leképezésére is szolgál.

A táblázat utolsó oszlopa az ügyben érintett gyermekek számát jelöli, több esetben kiegészítő megjegyzésekkel, így különösen a „tanúként” szereplő gyermekek feltüntetésével. A rendelkezésre álló adatok alapján az azonosítható gyermekszám mediánja körülbelül 2 fő, a megfigyelt maximum 4 fő, ami arra mutat rá, hogy a vizsgált ügyek jelentős része nem két szereplős konfliktus, hanem többszereplős, gyermekeket is magában foglaló családi erőszakdinamika.

A minősítési gyakorlat szerint a gyermekbántalmazással ténylegesen érintett ügyek körében a helyes büntetőjogi minősítés inkább kivétel, míg a téves, vagyis a kiskorú veszélyeztetése irányába eltolódó értékelés tipikusabb mintázatnak tűnik, ami arra enged következtetni, hogy a gyermek sérelmére elkövetett kapcsolati erőszak megjelenése a jogalkalmazásban alulminősítési kockázatnak van kitéve.

A táblázatban szereplő „szankcionálás nélkül maradt” kategória azt mutatja meg, hogy a gyermekbántalmazást egyáltalán nem minősítették a bíróságok. fogalmazva: a gyermek sérelmére megvalósuló magatartás rendszerint nem marad teljesen büntetőjogi minősítés nélkül, ám nem feltétlenül a dogmatikailag megfelelő tényállási keretben jelenik meg. Ez a megállapítás különösen fontos a kapcsolati erőszak és a kiskorú veszélyeztetése közötti elhatárolás szempontjából.

5. táblázat: Gyermekbántalmazás és büntetőjogi minősítés a vizsgált ügyekben

Ügy	Gyermekbántalmazás (is) történt?	Gyermekbántalmazás helyesen került minősítésre?	Rendszeres gyermekbántalmazást (tévesen) kiskorú veszélyeztetésének minősítették	Gyermekbántalmazás szankcionálás nélkül maradt	Az ügyben érintett gyermekek száma
2.	igen	igen	nem	nem	1
6.	igen	nem	igen	nem	3
12.	igen	I. fokon nem	I. fokon igen	nem	3
17.	igen	igen	igen	nem	3
31.	igen	felmentette	nem, helyesen beminősítette	nem	4
32.	igen	I. fokon nem	-	nem, II. fok minősítette	1, tanúként
35.	igen	nem	igen	nem	3
40.	igen	nem	igen	nem	3
50.	igen	nem	igen	nem	3 (tanúként is)

10.2. A gyermek sérelmére megvalósuló kapcsolati erőszaknak minősített ügyek vizsgálata

A gyermek sérelmére elkövetett kapcsolati erőszak vizsgálata a kriminológia és a büntetőjog egyik legsúlyosabb kérdésköre, amely messze túlmutat a fizikai bántalmazás keretein. Ebben a fejezetben azt a sajátos áldozati pozíciót elemzem, amelyben a gyermek a családi közösségen belüli erőszak közvetlen elszenvetőjeként jelenik meg. Kiskorúak esetében a bántalmazás nem csupán egyedi bűncselekmény, hanem a többirányú fejlődésüket alapjaiban veszélyeztető, rendszerszintű trauma, amelynek büntetőjogi megítélése különleges jogalkalmazói érzékenységet és tudatosságot igényel. Értekezésem készítésének folyamatában kiemelt figyelmet fordítottam a látencia okaira, valamint a büntetőeljárás azon mechanizmusaira, amelyek a gyermek legfőbb érdekének védelmét hivatottak szolgálni az elkövetővel szemben.

10.2.1. A gyermek sérelmére megvalósuló kapcsolati erőszak helyesen került büntetőjogi minősítésre

A Debreceni Törvényszék (2. ügy) bűnösnek mondta ki vádlottat életveszélyt okozó testi sértés büntetvényében (élettárs sérelmére), kiskorú veszélyeztetésének büntetvényében és 2

rendbeli a Btk. 212/A. § (2) bekezdés b) pontja szerint minősülő kapcsolati erőszak bűntettében.⁴¹⁶ A bíróság egyidejűleg a vádlott szülői felügyeleti jogát is megszüntette.⁴¹⁷

A vádlott és a sértett egy szoba-konyhás komfort nélküli lakásban éltek, kapcsolatukból egy fiúgyermekük született. Kapcsolatuk a vádlott féltékenysége miatt megromlott, amikor a sértett kapcsolata egy másik férfival komolyabbra fordult és hosszabb-rövidebb időkre elhagyta a vádlottat. Ezen időszak alatt a vádlott a vele egy háztartásban élő, gondozásában álló fiával szemben agresszív magatartást tanúsított, a gyermeket rendszeresen szidalmazta, valamint több alkalommal kis-közepes erővel megpofozta.

- a. Egyik alkalommal a kisfiú kerékpárjának gumija kilyukadt és emiatt többször leeresztett. A vádlott ezért a gumi nélküli keréka broncsot a vádlott kis-közepes erővel fiához dobta, amit ő a kezével próbált kivédeni, a gyermek 8 napon belül gyógyuló sérülést szenvedett.
- b. A vádlott máskor összetalálkozott fiával az utcán, aki éppen hazafelé tartott, ekkor őt közepes erővel ököllel hasba ütötte, melytől a gyermek fájdalmában összegörnyedt, majd megpofozta és a combján több alkalommal megrúgta azért, mert az iskolából nem azonnal haza, hanem „wifizni” ment. A gyermek ezen alkalommal is 8 napon belül gyógyuló sérüléseket szenvedett. A bántalmazásnak egy kívülálló vetett véget, aki felszólította a vádlottat a cselekmény abbahagyására.
- c. A gyermek tanúja volt annak, amikor a vádlott édesanyját bántalmazta oly módon, hogy több alkalommal kis-közepes erővel ököllel megütötte, vállán, illetve a combjába és az oldalába rúgott.
- d. A vádlott és a sértett közötti konfliktusok ismét felerősödtek, amelyek során a vádlott ismételten ütésekkel és rúgásokkal bántalmazta a sértettet, és ezeknek az eseményeknek a gyermek szemtanúja volt.

A gyermek veszélyeztetett helyzetére tekintettel az illetékes gyámhivatal a gyermek védelembe vételét rendelte el, majd a gyermeket kiemelték a családból, és ideiglenes hatállyal nevelőszülőnél helyezték el.

Az igazságügyi pszichológus szakértő szakértői véleményében megállapította, hogy *„gyk. vádlott fia a vádlott által élettársa sérelmére elkövetett bűncselekmény, valamint a család*

⁴¹⁶ Debreceni Törvényszék 19.B.55/2016/37.

⁴¹⁷ A vádlottat gyermekének sérelmére elkövetett szándékos bűncselekményben bűnösnek mondta ki és a Ptk. IV. Könyv 191.§ (1) bekezdésének a) pontjában meghatározott feltétel is megvalósult, hiszen a vádlott felróható magatartásával a gyermeke javát, különösen testi jólétét, értelmi, erkölcsi fejlődését súlyosan sértette illetőleg veszélyeztette.

általános életvitele miatt értelmi-erkölcsi, illetőleg érzelmi fejlődése közvetlen veszélyeztetve lehetett, a gyk. vádlott fia édesapja agresszív, édesanyját és őt ért fizikailag és testileg bántalmazó cselekedeteinek lehetett tanúja, amely elfogadhatatlan, azonosulásra alkalmatlan mintát nyújtottak a gyermekkorú számára és érzelmileg súlyos mértékben traumatizálták. Az édesapja agresszív, édesanyját és őt ért fizikailag és lelkiileg bántalmazó cselekményei megélése során a gyermek veszélyeztetve volt, melynek megítélése során jelen állapotát is tekintve maradandó károsodást, érzelmi zavart és súlyos mértékű traumát szenvedett el.”

A vádlott a nyomozás során tett vallomásában részben beismerte a cselekményeket. Elmondta, hogy fiát a kerékpár fémfelnijével megdobta, továbbá két alkalommal tenyérrel megütötte a nyakán.

A Debreceni Ítéltábla az elsőfokú bíróság által kiszabott büntetést súlyosította. Az elsőfokú bíróság a vádlottal szemben 2 év szabadságvesztést szabott ki, amelynek végrehajtását 5 év próbaidőre felfüggesztette. A másodfokú bíróság ezzel szemben a büntetést 3 év börtön fokozatban letöltendő szabadságvesztésre változtatta, különös tekintettel arra, hogy a bűncselekményeket a vádlott hosszabb időn keresztül, hozzátartozó sérelmére követte el.⁴¹⁸

Az ügy különös jelentősége abban ragadható meg, hogy a bántalmazó magatartás nem csupán az élettársat érintette, hanem annak a gyermekükre gyakorolt hatása is bizonyítottá vált. A gyermek jelen esetben (is) nemcsak a saját sérelmére elkövetett fizikai bántalmazás elszenvedője volt, hanem tanúja is az édesanyja elleni erőszakos cselekményeknek. A bizonyítási eljárás során beszerzett igazságügyi pszichológus szakértői vélemény egyértelműen rámutatott arra, hogy az ilyen jellegű családi konfliktusok a gyermek érzelmi, erkölcsi és értelmi fejlődését közvetlenül veszélyeztetik, és súlyos pszichés következményekkel járhatnak. A másodfokú bíróság által alkalmazott súlyosítás egyúttal arra is reflektál, hogy a hozzátartozó sérelmére tartós időn keresztül megvalósuló erőszakos magatartás a büntetés kiszabás körében kiemelt súlyú értékelési szempont. A büntetés súlyosítását indokolta az is, hogy a vádlott magatartása nem egyszeri, elszigetelt cselekményként jelent meg, hanem egy hosszabb időn át fennálló, agresszív családi konfliktus részeként.

⁴¹⁸ Debreceni Ítéltábla a Bf.II.405/2017/7.

10.2.2. Kapcsolati erőszak és kiskorú veszélyeztetése halmazatban

Gödöllői Járásbíróság (17. ügy) bűnösnek mondta ki a vádlottat hozzátartozó sérelmére elkövetett szexuális kényszerítés, 2 rb. kapcsolati erőszak és 3 rb. kiskorú veszélyeztetésének büntetésében, amiért őt halmazati büntetésül 7 év szabadságvesztésre és 7 év közügyektől eltiltásra ítélte. A bíróság ítéletével a vádlott szülői felügyeleti jogát két gyermeke vonatkozásában megszüntette.⁴¹⁹

A vádlott nő családi állapotú, kapcsolatukból két gyermekük született, ezen túlmenően közösen nevelték a vádlott korábbi kapcsolatából született gyermekét is. A bírósági eljárás idején házasság felbontása iránt peres eljárásban álltak egymással. Végzettsége szerint rendőrtisztai főiskolát végzett, korábban hivatásos katonaként szolgált – külföldi missziókban is –, ezt követően rendőrként dolgozott. Legutóbb kutatás-fejlesztési területen végzett munkát, azonban az elfogását megelőző hónapokban ebből már nem származott jövedelme, valamint előző házastársával szemben vagyonmegosztás jogcímén milliós nagyságrendű tartozás terhelt.

A vádlott több mint tíz éven keresztül gyermekeit rendszeresen bántalmazta verbálisan és tettelesen is. Nevelési felfogásának része volt a testi fenyegetés; saját vallomása szerint „szavakkal nem lehet gyereket nevelni”, a tiszteletet a félelemre alapozta, és kifejezett célja volt, hogy gyermekei féljenek tőle. A bántalmazások folyamatosak voltak, idővel egyre súlyosabbá váltak, a gyermekeket tartós félelemben tartotta. A vádlott sok esetben apró, jelentéktelen okból vagy akár anélkül alkalmazott erőszakot. Több alkalommal kijelentette, hogy „*velük csak így lehet bánni, ütni kell őket, mint a kutyát!*”

A vádlott egyik gyermekét először komolyabban körülbelül 7-8 éves korában bántalmazta, ekkor hangosan kiabált vele, karjánál fogva rángatta, alpári hangnemben trágár szavakkal, kifejezésekkel illette, mint hogy „*hugyozzak a szádba*”. Szidalmazta, „*életképtelennek*”, „*bamba bornyúnak*”, „*bénának*”, „*lassúnak*” nevezte, majd a földön ülő sértett hátára ütött; a sértett a történet hatására félelmében bevizelt. Emellett rendszeresen adott neki kokit – vagyis ökölbe szorított kéz ujjbütykével fejre mért ütést –, továbbá erősen tenyérrel hátba ütötte, haját tépte és lökdöste. Egy alkalommal, amikor a vádlott kiskorú gyermekét megrúgta, a fiú sípcsontján véraláfutás keletkezett. Egy családi kiránduláson vádlott minden előzmény nélkül belerúgott egyik kiskorú sértettbe.

⁴¹⁹ Gödöllői Járásbíróság 4.B.571/2018/153.

A vádlott szabályozta azt is, hogy kiskorúak mennyit ehetnek, így előfordult, hogy éhesen kellett lefeküdniük. Több esetben azt is megtiltotta, hogy esti lefekvés után a gyermekek kimenjenek a WC-re, aminek következtében előfordult, hogy bevizeltek.

A vádlott megtiltotta azt is, hogy az előző kapcsolatából született lánya kettesben legyen és beszéljen a feleségével. A vádlott ezt azzal indokolta, hogy felesége „*telebeszéli a fejét mindenfélével*” és attól tartott, hogy ő is olyan „*hisztis kurva*” lesz, mint a neje. A vádlott kitiltotta őt a konyhából; a sértett oda még ivóvízért sem mehetett. A vádlott nem engedte el a lányát sem házibuliba, sem iskolai programokra, de esetenként még a családi programokon való részvételét is megtiltotta arra hivatkozva, hogy azt „*nem érdemli meg*”, jóllehet konkrét oka ennek rendszerint nem volt. A mobiltelefonját kizárólag akkor tarthatta magánál, ha iskolában tartózkodott; otthon azt le kellett adnia, így barátaival sem tarthatott kapcsolatot.

A vádlott a három, ekkor még kiskorú gyermekét rendszeresen arra kötelezte, hogy naponta több deciliter mustot igyanak, akkor is, ha ezt ők nem akarták, illetve, ha az számukra kifejezetten kellemetlen volt. Ha tiltakozni mertek a „fröccs” megivása ellen, a vádlott őket veréssel fenyegette vagy meg is pofozta.

Amikor a vádlott lánya már betöltötte a 18. életévét, továbbra is folyamatosan és rendszeresen bántalmazta őt. Miután megtudta, hogy a lánya más életpályát szeretne választani, dührohamot kapott és közölte, hogy ezt nem engedi meg, „*addig üti, amíg meg nem változtatja a véleményét*”. Ezzel egyidejűleg üvöltött vele, trágár módon szidalmazta, majd szobájába küldte, aki nem ment be azonnal, emiatt a vádlottal vitázni kezdett vele, hajánál fogva rángatni kezdte, belökte a szobába, majd ott olyan pofont adott neki, hogy a sértett a földre esett, és ezt követően egy hétig nem hallott rendesen a fülére.

A bíróság szerint több esetben – még akkor is, mind a három gyermek kiskorú volt fül- és szemtanúi voltak annak, hogy a vádlott fizikailag bántalmazza édesanyjukat, továbbá tanúi voltak annak is, hogy a vádlott trágár módon szidalmazza őt, megalázóan beszél vele, valamint dühében tárgyakat tör össze. A kiskorúak annak is többször tanúi voltak, amikor a vádlott testvérüket bántalmazta.

A bíróság a tárgyalás közvetlensége folytán saját észlelésekre is támaszkodott a vádlott személyiségének és viselkedésének értékelésekor. Rögzítette, hogy a vádlott a tárgyalás során fegyelmezett volt, ugyanakkor sem nyilatkozataiban, sem viselkedésében nem mutatkozott meg együttérzés, önkritika, sajnálat vagy megbánás. A bíróság külön értékelte azt is, hogy a vádlott

a hangfelvételekkel kapcsolatban tett korábbi gyanúsítottai vallomását a bíróság előtt maradéktalanul fenntartotta, később azonban az inkriminált hangfelvételek meghallgatását követően már úgy nyilatkozott, hogy azokon a saját hangját nem ismeri fel. Hasonlóképpen a vád tárgyát képező fenyegetések kapcsán arra hivatkozott, hogy ilyenekre nem emlékszik. A bíróság ebből arra a következtetésre jutott, hogy a vádlott védekezése több ponton következetlen.

Az elsőfokú bíróság a tárgyalás anyagává tette a két kiskorú nyomozási bíró előtt tett vallomását a róluk készült kép- és hangfelvételek lejátszásával, és a Budakörnyéki Járásbíróság jegyzőkönyvével. A bíróság megállapította, hogy a hangfelvételek tartalma teljes mértékben alátámasztja a vallomásokat, és megerősítette a tanúvallomások lényegét.

A bíróság a több kameraállásból készült felvételek alapján úgy ítélte meg, hogy a kiskorú tanúk megilletődöttek, a helyzet súlyát átérezve vettek részt a kihallgatáson. Kezdetben szűkszavúan, inkább igen/nem válaszokkal reagáltak, és mindkettőjüket kérdezővel, olykor faggatással kellett rávezetni a részletesebb előadásra. A bíróság észlelte azt is, hogy a kérdező technikája nem minden tekintetben volt optimális, hiszen több esetben a kérdések maguk is tartalmaztak megerősítendő vagy cáfolandó információt, illetve a kérdező a válaszokat olykor bólogatással kísérte. E körülményt azonban a bíróság nem ítélte aggályosnak, mivel a tanúk minden esetben többletinformációt is szolgáltatottak vagy tagadólag feleltek, a bólogatást pedig a bíróság a megértés és bátorítás gesztusaként értelmezte, nem pedig befolyásolásként.

Megállapítást nyert továbbá, hogy a kiskorúak vallomásai összhangban álltak a róluk készült igazságügyi pszichológus szakértői véleményekkel is. A szakértő mindkét kiskorú esetében érzelmi traumatizáltságot, az apával szembeni szorongást és félelmet tárt fel. A szakértő kóros meseszöveget, más személy ráhatását vagy az elmondottak valóságtartamát befolyásoló kóros eltérést egyik gyermeknél sem észlelt. Írásbeli szakvéleményét a nyomozási bíró előtti kihallgatásokról készült felvételek megtekintését követően is teljes egészében fenntartotta, hangsúlyozva, hogy a nyomozási bírói kihallgatás és a szakértői vizsgálat érzelmileg eltérő helyzetet jelentett a gyermekek számára. Mindezekre figyelemmel a bíróság a kiskorúak tanúvallomását törvényesen beszerzett, formailag aggálytalan bizonyítékként fogadta el.

A bíróság álláspontja szerint sem a kiskorú sértettek ételérzékenysége, sem a gyermekek iránti puszta szülői aggodás nem indokolhatta a folyamatos ellenőrzést, az étkezés megvonását vagy a sértettek által leírt szélsőséges vádlotti magatartásokat.

A bíróság végső értékelése szerint a vádlott, mint apa által a gyermekek nevelése körében éveken át, rendszeresen és gátlástalanul alkalmazott ösztönzési és fenytési módszerek kegyetlenek, önkényesek és a gyermekek emberi méltóságát sértők voltak. A bíróság hangsúlyozta, hogy nem önmagukban a vádlott által hangoztatott nevelési elvek, hanem azok érvényesítési módja, valamint a családon belül tanúsított, személyek és tárgyak elleni erőszakos magatartása volt az, ami büntetőjogilag is súlyosan kifogásolható.

A bíróság szerint a vádlott verbális és fizikai bántalmazása valamennyi sértett önértékelését aláásta. A pszichológus szakértő rámutatott arra is, hogy aki akár verbálisan, akár fizikailag bántalmazza az anyát, az ezzel egyben a gyermeket is bántja, hiszen a gyermek számára meghatározó személy személyiségét rombolja. A vádlott tehát mindhárom gyermekében szorongást és félelmet keltett, ami a bíróság értékelése szerint összeegyeztethetetlen a gyermekek legfőbb érdekével és érzelmi szükségleteivel.

Mindezek alapján a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a vádlott súlyosan megszegte szülői feladatából eredő kötelezettségeit, és ezzel veszélynek tette ki a kiskorú sértettek erkölcsi és érzelmi fejlődését, amellyel kimerítette a kiskorú veszélyeztetése büntetének törvényi tényállását.

A bíróság egyúttal azt is megállapította, hogy a vádlott azon magatartásával, hogy a házastársát és gyermekét rendszeresen a megalázás és becsületsértés céljával bántalmazta, továbbá obszcén és degradáló megszólításokkal („*büdös, mocskos kurva, pisca, hülye, béna*”) illetve, valamint azzal, hogy a már felnőttkorú lányát is folyamatosan lökdöste, haját tépte, arcon ütötte, kokit adott neki, és rendszeresen olyan kifejezésekkel illette, mint „*életképtelen, bamba bornyú, hugyozzak a szádba*” – mindkét sértett sérelmére rendszeresen követte el a tetteges becsületsértést.

A Budapest Környéki Törvényszék az elsőfokú bíróság ítéletét részében megváltoztatta és a 2 rb. kapcsolati erőszak büntetéből 1 rb. -t a Btk. 212/A.§ (2) bekezdés b) pontja szerint minősített, ezzel egyidejűleg a kiszabott büntetést 3 év 5 hónap szabadságvesztésre és 4 év közügyektől eltiltásra enyhítette.⁴²⁰

Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást a másodfokú bíróság kiegészítette, illetve helyesbítette. Tekintettel arra, hogy az értekezés ezen pontja a kiskorúakra vonatkozó bírósági döntésekre fókuszál, csak azon módosítások kerülnek ismertetésre, melyek e tárgykört érintik.

⁴²⁰ Budapest Környéki Törvényszék az 1.Bf.179/2021.

A másodfokú bíróság álláspontja szerint a 3 rb. kiskorú veszélyeztetése büntetnének elkövetési idejét az elsőfokú bíróság indokolatlanul tágan határozta meg, ugyanis a három kiskorú gyermek között volt korkülönbség, ami azért jelentős, mivel a vádlott terhén megállapított cselekmények jellegükben iskolás korú gyermekekhez köthetőek, így a másodfokú bíróság az elkövetési idő kezdetét a két fiatalabb gyermek tekintetében az iskolakezdés dátumához kötve állapította meg (2011, 2014). A másodfokú bíróság a tanúvallomások alapján pontosítja a gyermekekkel itatott italt bio szőlőlére.

A vádlott házastársa feljelentést tett a vádlott ellen kapcsolati erőszak és kiskorú veszélyeztetése miatt, azonban ezután sem szakította meg a házassági életközösséget a vádlottal, és a feljelentés tényét sem közölte vele. A bíróság rögzíti, hogy az elsőfokú bíróság a kapcsolati erőszak és a kiskorú veszélyeztetése kapcsán a bizonyítékokat iratszerűen és a logika szabályaival összhangban értékelte. A súlyosító körülmények közül a másodfokú bíróság mellőzte a családtagjai, gyermekei sérelmére elkövetést, mert a kapcsolati erőszak és a kiskorú veszélyeztetése egyaránt hozzátartozók sérelmére követhető el. Ugyanakkor további súlyosító körülményként értékelte, hogy a vádlott felesége sérelmére a Btk. 212/A.§ (2) a) pontjában meghatározott tetteges becsületsértést is megvalósította, és azt, hogy a kiskorú sértettek érzelmileg traumatizálódtak. A másodfokú bíróság hangsúlyozza, hogy *„a büntetés célja a családon belüli erőszakot megvalósító bűncselekmények nagyobb tárgyi súlya miatt kizárólag szabadságvesztéssel érhető el. Enyhébb büntetés ugyanis sem a speciális, sem a generális prevenciót nem biztosítaná”*.

A Fővárosi Ítéletábra a Budapest Környéki Törvényszék ítéletét helybenhagyta.⁴²¹

A bemutatott ügy példázza, hogy a családon belüli erőszak büntetőjogi értékelése során a bíróságok a vádlotti magatartást összetett, hosszabb időn át megvalósuló bántalmazási rendszerként vizsgálják. A rendszeres fizikai és verbális agresszió, a megalázó kommunikáció, valamint a félelemre épülő nevelési gyakorlat együttesen alkalmas a kiskorúak erkölcsi és érzelmi fejlődésének veszélyeztetésére. Az ügyben hozott döntés újfent megerősíti azt a jogalkalmazói szemléletet, amely szerint a gyermekekkel szembeni tartósan megalázó, félelemre épülő bánásmód nem tekinthető kizárólag nevelési módszernek, hanem büntetőjogilag igenis relevánsak, és a gyermekek fejlődését veszélyeztető magatartásnak minősülnek. A bizonyítási szempontokat vizsgálva megállapítható, hogy a bíróság a kiskorú

⁴²¹ Fővárosi Ítéletábra a 1.Bhar.55/2022/11.

sértettek vallomásait, a hangfelvételeket, az igazságügyi pszichológus szakvéleményeket egymással összehangban vizsgálta és értékelte. Mindez arra enged következtetni, hogy a családon belüli erőszakos ügyekben a sértetti vallomások és a pszichológiai szakértői bizonyítás kiemelt jelentőséggel bírnak.

10.3. A másodfokú bíróságok felmentést követő helyesbítései

A kapcsolati erőszak és a kiskorú veszélyeztetése miatt indult büntetőeljárásokban az elsőfokú felmentő rendelkezések felülbírálata a jogalkalmazás kritikus metszéspontja. Ebben a fejezetben azon ügyekből mutatok be néhányat, amelyekben a törvényszék korrigálta az elsőfokú bíróság bizonyítékértékelését vagy jogi minősítését. A vizsgálat rávilágít arra, hogy a másodfokú fórumok miként kezelik a „bizonyíthatatlan elszigetelt cselekmény” és a „rendszerszintű bántalmazás” közötti vékony határvonalat, és a felmentést követően milyen érvek mentén jutnak el a bűnösség megállapításáig. Az elemzés célja feltárni a jogegységi törekvéseket egy olyan szenzitív területen, ahol a másodfokú bíróság iránymutató szerepe az áldozatvédelem utolsó bástyáját jelentheti.

10.3.1. Elsőfokú felmentés után másodfokon megállapított kiskorú veszélyeztetése és kapcsolati erőszak nevelőszülői környezetben

A Tapolcai Járásbíróság (31. ügy) az I. rendű vádlottat a 4 rb. kiskorú veszélyeztetése, valamint 4 rb. kapcsolati erőszak büntette miatt emelt vád alól felmentette; ugyanezen bíróság a II. rendű vádlottat is felmentette a 4 rb. kiskorú veszélyeztetésének büntette miatt emelt vád alól.⁴²²

I. rendű vádlott (hivatásos nevelőszülő) és a II. rendű vádlott (I. rendű vádlott édesanyja) közös háztartásban éltek. I. r. vádlottnak saját gyermek nincsen, büntetve volt többek között lopás, információs rendszer felhasználásával elkövetett – nagyobb kárt okozó, bűnszövetségben megvalósított – csalás, sikkasztás, valamint ittas állapotban elkövetett járművezetés miatt.

Az I. rendű vádlott eredményesen elvégezte a hivatásos nevelőszülők számára kötelezően előírt felkészítő tanfolyamot, majd az Megyei Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat nyilvántartásba vette, mint hivatásos nevelőszülő. Négy, gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló – egymással testvéri kapcsolatban álló – kiskorú gyermek nevelését vállalta hagyományos nevelőszülői jogviszony keretében, akik aztán nála kerültek elhelyezésre. Tekintettel arra, hogy

⁴²² Tapolcai Járásbíróság 3.B.139/2020/83/II.

I. rendű vádlott hivatásos nevelőszülőként látta el feladatait és a gyermekek elhelyezésének időszakában a II. rendű vádlottal közös háztartásban élt, a gyermekekkel kapcsolatos ellátási és gondozási kötelezettségek a II. rendű vádlottat is terhelték.

Az I. rendű vádlott és a Gyermekvédelmi Központ között létrejött megállapodás kifejezetten rögzítette, hogy *„a nevelőszülő a gyermek nevelése, ellátása során testi fenyegetést, bántalmazást, élelmezés megvonást, valamint a gyermek testi, lelki, egészségére ártalmas egyéb módszert nem alkalmazhat.”*

A II. rendű vádlott személyi körülményeiről az ítéletek alapján mindössze annyi információ áll rendelkezésre, hogy özvegy családi állapotú, az I. r. vádlott édesanyja, és büntetlen előéletű.

Az I. és II. r. vádlottak egészen kezdetben eleget tettek a gyermekek ellátásából fakadó kötelezettségeiknek, de később megállapíthatóvá vált az I. r. vádlott alkalmatlansága, így a gyerekek gondozási helyét a gyámhivatal azonnali hatállyal megváltoztatta, és őket új nevelőszülő(k)nél helyezték el. A testvérek így 2010-től 2016. szeptember 15-ig éltek a vádlottak háztartásában, és ezen időszakban történt eseményekkel kapcsolatban a bizonyítási eljárás során több, feltételes jelleggel rekonstruálható körülmény merült fel:

- előfordulhatott, hogy a vádlottak testi fenyegetést alkalmaztak a gyermekekkel szemben, elsősorban iskolai teljesítmény, vagy otthoni viselkedésük miatt
- felmerült, hogy a gyermekeket szidalmazták, kiabáltak velük, illetve megalázó kifejezéseket tettek
- a nevelési gyakorlat részeként olyan módszerek alkalmazása is felmerült, amelyek során a gyermekeket választás elé állították a nevelőszülői ház elhagyása és a nevelőszülő által előírt szabályok betartása között
- előfordulhatott, hogy a gyermekek 8 napon belül gyógyuló sérüléseket szenvedtek (az egyik gyermek esetében a kórházi ambuláns lap egy 3 centiméteres repesztett sebet rögzített a fejtetőn; a másik gyermek éves rendszerességgel fogászati kezelés alatt állt)
- felmerült, hogy fegyelmezési célból a gyermekeket rövid időre sötét helyiségbe zárhatták.

Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint ugyanakkor nem volt bizonyítható, hogy a vádlottak a gyermekek nevelésével, gondozásával vagy felügyeletével kapcsolatban olyan súlyos kötelességszegést követtek volna el, amely a büntetőjogi szankció alkalmazását indokolná. A bíróság megállapította, hogy a vádlottak által alkalmazott nevelési módszerek reális veszélyt

jelentettek a gyermekek testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődésére, ugyanakkor nem bizonyítható, hogy e magatartás elérte volna a kiskorú veszélyeztetésének törvényi tényállásában megkívánt súlyos kötelességszegés szintjét.

Az elsőfokú bíróság aggályosnak vélte a gyermekekről készült igazságügyi pszichológiai szakértői szakvéleményeket, mivel a vizsgálatokra akkor került sor, amikor a gyermekek már egy másik, szintén bántalmazó családból (!!) kerültek új nevelőszülőhöz, ami pszichés állapotukat jelentősen befolyásolhatta. A szakértők ugyanakkor egybehangzóan megállapították, hogy a gyermekek beszámolóiban *„élményszerűek, konfabuláció nem volt megállapítható és amennyiben a sértettek által elmondott események megtörténtek, azok valóban veszélyeztették a gyermekek fejlődését.”*

A bíróság figyelembe vette azt is, hogy a gyermekek korábbi életük során a vér szerinti családban is traumatikus élményeket éltek át, ami a későbbi események értelmezését és felidézését befolyásolhatta (vérszerinti szülőnél padlásra zárás, I. r. vádlottnál pincébe zárás, vérszerinti szülőnél és I. r. vádlott nevelőszülőnél is szexuális abúzus).

A gyermekek tanúvallomásaiban több ponton ellentmondások voltak tapasztalhatók, különösen a bántalmazás gyakoriságával és körülményeivel kapcsolatban: *„heti háromszor biztos kiabált velem a Bea és megpofozott”, „hetente nem biztos, de havonta biztos, hogy megpofozott”; „volt olyan is, hogy sértett³ beverte a fejét, össze kellett varrni... sértett³ mesélte nekem, hogy ...bepisilt, ő még ovis volt ekkor és Bea ezért megharagudott rá, megütötte sértett³, aki elesett, megcsúszott, beverte a fejét” – szemben sértett³ „ebédeltem, ki akartam borítani a maradékot, elcsúsztam, elestem, bevertem a fejem... összevarrták a fejem”.*

A legidősebb gyermek (17) vallomásában rendkívül súlyos, rendszeres fizikai bántalmazásról számolt be, azonban az elsőfokú bíróság álláspontja szerint ilyen mértékű brutalitás esetén elvárható lett volna olyan orvosi dokumentáció vagy tanúvallomás, amely ezt alátámasztja. Ilyen bizonyíték hiányában a bíróság az adott nyilatkozatot nem tekintette kétséget kizáró bizonyítéknak.

A bíróság álláspontja szerint *„kétségtelen tény, hogy a vérszerinti családból, az ott elszenvedett veszélyeztető körülmények miatt kiszakított, majd többszörösen traumatizált gyermekkori sértettek felnőttkorúakhoz való hozzáállása, bizalma, kommunikációja tekintetében nem lehet az átlagos normák szerint mérlegelni azok valóságtartalmát. A büntetőeljárás és a vádlott bűnösnek történő kimondása valamelyik bűncselekményben azonban kétséget kizáró és egzakt*

bizonyítékot kíván meg.” A bíróság az indokolás során kiemeli továbbá, hogy „nem tekinthető súlyos kötelességszegésnek az elfogadható fenytést indokolatlanul meghaladó, néhány esetre korlátozódó bántalmazás, testi fenytés”. Mindazonáltal „a bíróságnak nincs aggálya, hogy a nevelőszülő vádlott bármilyen csekély testi fenytéssel már megszegte a rá vonatkozó megállapodásban írt szabályokat, ezáltal megállapítható nevelőszülői alkalmatlansága.”

A rendelkezésre álló bizonyítékok alapján a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy nem zárható ki ugyan, hogy a gyermekek több negatív élményt is elszenvedtek vádlottak háztartásában, azonban ezek büntetőjogi relevanciája nem volt kétséget kizáró módon bizonyítható, ezért a vádlottakat a bizonyítottság hiányára tekintettel felmentette az ellenük emelt vád alól.

A Veszprémi Törvényszék megváltoztatta az elsőfokú döntést:⁴²³ I. rendű vádlottat 4 rb. kiskorú veszélyeztetése, valamint 4 rb. kapcsolati erőszak büntetében mondta ki bűnösnek, ezért őt halmazati büntetésül 2 év szabadságvesztésre ítélte, amelynek végrehajtását 5 év próbaidőre felfüggesztette. II. rendű vádlottat 4 rb. kiskorú veszélyeztetésének büntetében mondta ki bűnösnek, és vele szemben 1 év szabadságvesztést szabott ki, amelynek végrehajtását 2 év próbaidőre felfüggesztette.

A másodfokú bíróság álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a bizonyítékokat részben törvénysértően, részben okszerűtlenül értékelte, különösen az igazságügyi pszichológiai szakértői vélemények tekintetében. A törvényszék hangsúlyozta, hogy amennyiben a szakértői vélemény kapcsán aggály merül fel, a Be. szabályai szerint a bíróságnak a szakértő meghallgatásával kell tisztáznia a kérdést, nem pedig önállóan kell szakmai állásfoglalást kialakítania. A másodfokú eljárásban meghallgatott igazságügyi pszichológus szakértők fenntartották korábbi szakvéleményüket, amely szerint a gyermekek beszámolóí élményszerűek voltak, és nem merült fel annak gyanúja, hogy a gyermekek összebeszéltek volna vagy bosszúból tettek volna valótlan állításokat.

A Győri Ítéltábla, mint harmadfokú bíróság a másodfokú bíróság döntését teljes egészében helybenhagyta. Megállapította, hogy a másodfokú bíróság törvényes eljárást követett és helytállóan korrigálta az elsőfokú bíróság részben megalapozatlan tényállását. A másodfokon

⁴²³ Veszprémi Törvényszék a 3.Bf.222/2021/16/2.

kiszabott büntetéseket a harmadfokú bíróság rendkívül méltányosnak értékelte, és a súlyosítás tilalma miatt azok módosítására sem került sor.⁴²⁴

Az eset egyik jelentőségét az adja, hogy a vádlottak magatartása nem a klasszikus értelemben vett vér szerinti családi közegben, hanem nevelőszülői jogviszony keretében valósult meg, amelyben a gyermekekkel szembeni gondozási, nevelési és védelmi kötelezettségek nem csupán általános társadalmi elvárásként, hanem intézményesített, normatíván rögzített kötelezettségként is megjelennek. A kérdés ezért nem pusztán az volt, hogy a vádlottak alkalmaztak-e helytelen nevelési módszereket, hanem hogy ezek a magatartások mikor lépték át a büntetőjogi relevancia küszöbét, és mely tényállási keretben értékelhetők megfelelően.

Az ügy másik tanulsága a gyermektanúk vallomásainak megítélésével kapcsolatos. Az elsőfokú bíróság a vallomások közötti eltérésekre és a gyermekek többszörös traumatizáltságára helyezte a hangsúlyt, és ezt a bizonyító erő csökkenéseként értékelte. A másodfokú bíróság viszont - a szakértői véleményekre támaszkodva - éppen azt emelte ki, hogy a vallomások élményszerűek, konfabulációtól mentesek, és a gyermekek nem bosszúból, nem egymással egyeztetett történeteket adtak elő. Tanulságos az is, hogy a nevelőszülői környezetben megvalósuló, hosszabb időn át fennálló, a gyermekekkel szembeni fizikai és pszichés bántalmazás büntetőjogi értékelése nem szorítható kizárólag a „helytelen nevelési módszer” kategóriájába. A másodfokú és harmadfokú döntés azt az álláspontot erősíti meg, hogy a tartós, ismétlődő, a gyermekek fejlődésére ténylegesen káros magatartás adott esetben a Btk. 208. § és a Btk. 212/A. § szerinti büntetőjogi felelősséget is megalapozhatja.

10.4. A kiskorú veszélyeztetésének irányába tévesen mozdult elsőfokú minősítés másodfokú bíróság általi korrigálása

A kiskorú veszélyeztetése tárgyában felmerülő dogmatikai elhatárolási kérdések sokszor próbára teszik a jogalkalmazói következetességet. Ebben a pontban olyan konkrét esetet mutatok be, ahol az elsőfokú bíróság – vélhetően a cselekménysorozat súlypontját tévesen megítélve – kizárólag a kiskorú veszélyeztetésének irányába mozdult el a minősítés során, figyelmen kívül hagyva a kapcsolati erőszak speciális tartalmát. A másodfokú bíróság korrigáló döntésén keresztül bemutatható, hogy miként válik el a családi környezetben tanúsított, a kiskorú fejlődését veszélyeztető mulasztás a célzott, rendszerszintű bántalmazó magatartástól.

⁴²⁴ Győri Ítéletábrla, mint harmadfokú bíróság a Bhar.II.106/2021/5.

A példa illusztrálja azokat a tipikus jogértelmezési tévedéseket, amelyek az elsőfokú eljárásokban a kapcsolati erőszak tényállásának „ elvesztéséhez”, vagy „láthatatlanságához” vezetnek.

10.4.1. Kiskorú veszélyeztetése mellett másodfokon kapcsolati erőszakkal kiegészített minősítés

A Dunaújvárosi Járásbíróság (12. ügy) bűnösnek mondta ki a vádlottat 3 rb. kiskorú veszélyeztetésének büntetében, amiért őt halmazati büntetésül 7 év szabadságvesztésre és 5 év közügyektől eltiltásra ítélte, egyúttal a vádlott szülői felügyeleti jogát a három kiskorú gyermeke vonatkozásában megszüntette.⁴²⁵

A vádlott házas családi állapotú, három kiskorú és egy nagykorú, még eltartásra szoruló gyermeke van, akik korábbi élettársa háztartásában nevelkednek. Vádlott büntetve volt ittas járművezetés miatt, amiért őt pénzbüntetésre és 1 év 4 hónap járművezetéstől eltiltásra ítélték. A vádlott biztonsági őrként dolgozott, otthon pedig állattenyésztéssel foglalkozott. Állatállományuk mennyisége általában 20 kutya, 5-10 db disznó, valamint kb. 500 baromfi és legalább 2 ló, melyek teljeskörű ellátása (etetése-itatása, óljuk, kenneljük takarítása, a tojások összeszedése és néha lemosása a két idősebb lánygyermek állandó feladata volt, amiket rendszerint a hajnali órákban iskola előtt, illetve délután és este pihenőidejük rovására kellett végezniük, és csak azután kaphattak enivalót, ha e feladataikat teljesítették.

A vádlott és élettársa kapcsolata kezdett megromlani, több alkalommal a gyermekek előtt veszekedtek hangosan, illetve szemtanúik voltak az élettárs bántalmazásának. A vádlott az akkor 11 és a 9 éves gyermekeivel is durván bánt oly módon, hogy őket rendkívül megalázó és gúnyos szavakkal illette: „*patkányoknak, semmirekellőnek, útszéli kurvának, ribancnak, ostobának*” titulálva a gyermekeket. Több alkalommal megöléssel is fenyegette őket: „*elvágom a torkodat és bedoblak a disznókhoz*”, de rendszeresen bántalmazta is őket.

A legfiatalabb gyermek (akkor 4 éves) ugyan tetteleges bántalmazás elszenvedője nem volt, de a családon belüli tettegességet látta, az ordítózást és a bántalmazottak kiáltásait hallotta, továbbá a történetekről később értesült is.

⁴²⁵ Dunaújvárosi Járásbíróság 12.B.74/2017/31.

Konfliktushelyzet esetén a vádlott rendszerint azzal, hogy „*beszéljük meg*”, a gyermekeket és/vagy élettársát a felső emeleti szobába rendelte. Ott becsukta az ajtót és az ablakot, felhangosította a zenét, majd akár órákon, az éjszakába nyúlóan keresztül ordította velük és bántalmazta őket. A vádlott legszigorúbb és legdurvább bánásmódja az egyik lánya tekintetében volt feltárható. A vádlott heti rendszerességgel verte, tenyérrel és ököllel ütötte, a földre lökte, megrugdosta, hosszú hajánál fogva ráncigálta. Az ilyen eseteknek testvérei vagy közvetlen tanúi voltak, vagy hallották az eseményeket, illetve utóbb látták rajta a sérülések nyomait.

Egyik napon az esti órákban a családi ház emeleti szobájában heves veszekedés robbant ki a vádlott és élettársa között, egymás kölcsönös hűtlenségét hányva a másik szemére. A vádlott azt kiabálta élettársának, hogy „*meg fogsz halni, meg foglak ölni*”. A vádlott odarendelte az egyik lányt is, hogy nézze végig mit tesz az anyjával, mert rá is ez a sors vár. Ezt követően a vádlott a földre lökte a nőt és rátérdelt, majd több órán keresztül ütötte és rugdosta, minek következtében borda- és arccsonttörést szenvedett, végül eszméletét veszítette. A lány anyja elé állva próbálta védeni őt, kérve, hogy inkább őt üsse. Az eszméletlen sértettet a vádlott a fürdőszobába vitte, ahol az erősen vérző sebeket a gyermeke mosta le. E cselekmények alatt a másik két gyermek a földszinten hallgatta végig az eseményeket, majd később látták is édesanyjuk sérüléseit. A vádlott ezután felhívta élettársa édesanyját, hogy jöjjön a lányáért, mert „*szétverte*”. Az anya családtagjai még azon az éjszakán a helyszínre érkeztek, és az anyát a három gyermekkel együtt magukkal vitték.

Egy másik alkalommal a vádlott és élettársa között vita alakult ki, ami a nap folyamán tovább eszkalálódott, majd a vádlott este megverte élettársát, kést dobott felé. Ezeket a három gyermek hallotta, és végül az egyik lány megkérte a húgát, hogy telefonon hívja ki a rendőrséget. A kiérkező rendőrök a szabadon lévő veszélyes kutyák miatt nem mentek be az udvarra, ezért a vádlott élettársával közösen kiment hozzájuk. A rendőrök közölték, hogy a bejelentést egy gyermek tette, mire a vádlott a házba visszatérve számon kérte a gyermekeket, mire egyikük elismerte. A vádlott elkezdte a két nagyobbik lányt bántalmazni, a fejüket ütötte, egyiküket a hajánál fogva húzta a földön, a másik haját tépte, rugdosta, és a fejét csőbe verve azt kiabálta: „*megöllek*”. Az egyik gyermek ijedtében bevizelt. A bántalmazás után a vádlott magához parancsolta a gyerekeket, és hajukat nullás géppel kopaszra nyírta, mondván: „*nesze nektek fodrász*”, majd a lányokat többször „*kopasz patkányoknak*” nevezte.

A bíróság további bántalmazási cselekményeket is megállapított. Az egyik lány - szülei engedélye nélkül - tetoválást készíttetett a derekára, mire a vádlott őt ököllel többször megütötte az arcán úgy, hogy eleredt az orra vére és feldagadt a szája. Meghagyta neki, hogy maradjon otthon, mert később „*folytatni fogják*”. A gyermek félelmében elszökött a szomszédba, majd ismerősökhöz menekült.

A vádlott azt sem nézte jó szemmel, hogy lánya a fiúk tetszését elnyeri, ezért ő maga válogatta ki ruházatát, amelyet viselnie kellett, így a gyermek hosszú ideig nem öltözhett saját ízlése és döntése szerint. Egy alkalommal az osztályfőnök otthonában olyan erővel ütötte arcon, hogy a kislány az egyensúlyát elveszítve letántorodott a lépcsőről.

Egy másik esetben, amikor a gyermek beteg volt, a vádlott eltiltotta tőle testvéreit; amikor azonban az egyikük mégis felment hozzá, a vádlott megpofozta a kislányt. Előfordult olyan időszak is, amikor büntetésből az anyjától is eltiltotta, és bár egy házban éltek, nem mehetek át egymáshoz. A vádlott mindegyik gyermeket eltiltotta az anyai nagyszülőktől és azok látogatásától is.

A bíróság azt is rögzítette, hogy egy alkalommal a vádlott saját születésnapján cigarettával és alkohollal kínálta egyik lányát, mondván nyugodtan kérhet tőle, csak ne lopjon; később azonban, ha cigarettázáson kapta, megverte őt.

A téli időszakban az egyik gyermek feladata az volt, hogy a kutyákat egyenként kiengedje a kennelből. Egy alkalommal figyelmetlen volt és emiatt két kutya összeverekedett. Bár a kislány szétválasztotta őket, nem vette észre, hogy egyikük súlyosan megsérült. Amikor ez kiderült, a vádlott megütötte, megrugdosta a falhoz szorított, onnan lecsúszva összegömbölyödő gyermeket, aki félelmében bevizelt. A lány édesanyja megpróbálta őt úgy megvédeni, hogy a vádlott és a lány közé állt.

A vádlott által alkalmazott bánásmód és erőszak következtében az egyik sértett (Dóra) négy alkalommal gyógyszerelte be magát, gyakran több napra is megszökött otthonról, szomszédoknál, ismerősöknél, barátoknál vagy nagymamájánál keresve menedéket, de volt olyan is, hogy több napon át étlen-szomjan, céltalanul kóborolt, és a szabad ég alatt töltötte az éjszakát. A bíróság konkrétan rögzítette a több napig tartó szökéseket is. E szökéseket követően a vádlott lányát a testvérei előtt „*drogos kurvának, ribancnak*” nevezte, azzal fenyegette, hogy „*elvinné az erdőbe, megásatná vele a sírját és élve eltemetné*”, illetve „*vonóhorogra kötné és úgy húzná, miközben sikítana.*”

A kislányt nagyszülei kórházba vitték a leromlott pszichés és testi állapota miatt. Ekkor beszélt először a kezelőorvosoknak az apjától elszenvedett testi és szexuális bántalmazásokról. Az egészségügyi intézményből a kislányt nagyszülei az otthonukba fogadták. A vádlott tudomást szerzett a lány vádjairól, ezért megjelent a nagyszülők házában, és ordítva, fenyegetőzve követelte, hogy adják ki neki a lányát. Dóra annyira megijedt, hogy a pincébe menekült, magára zárta az ajtót, és rendőrt hívott, de félelmében még a kiérkező rendőröknek is csak hosszas rábeszélés után nyitott ajtót. Dóra még aznap feljelentést tett a vádlott ellen a vele szemben elkövetett bántalmazások és szexuális visszaélés miatt, amit másnap szülői nyomásra és testvéreit féltve, visszavont, de a házba többé nem költözött vissza. A vádlott felesége végül elköltözött gyermekeivel a nagyszülők házába.

A bíróság külön rögzítette, hogy bár a vádlott a legfiatalabb gyermeket nem bántalmazta közvetlenül, a gyermek szem-és fültanúja volt a családtagokat érő erőszakos cselekményeknek.

A vádlott éveken át tanúsított magatartása következtében az egyik kiskorú sértettnél súlyos pszichés frusztráltság, hipermotilitás, fóbiás szintű félelmek, autoagresszív késztetések (falcolás, dermatillómánia), különféle szomatikus panaszok (hányás, hasfájás) alakultak ki. Iskolai teljesítménye értelmi képességeihez képest jelentősen romlott. A bíróság szerint ezen testi és pszichés tünetek, lehangoltsága, érzelmi labilitása, csökkent örömkészsége és öngyilkossági veszélyeztetettsége ok-okozati összefüggésben álltak a vádlott magatartásával. A vádlott cselekményei mindhárom gyermekének egészséges személyiségfejlődését, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését, továbbá a két idősebb testvér testi fejlődését is súlyosan veszélyeztették.

A vádlott a terhére rótt cselekmények elkövetését tagadta; elismerése szerint csupán néhány alkalommal ütötte meg az idősebb lányokat, amikor magatartásuk miatt felelősségre vonta őket, azonban állítása szerint ez „egyszerű pofonokban” merült ki, sérülést nem okozott. Hangsúlyozta, hogy az egyik lány szófogadatlan és kezelhetetlen gyermek volt, akinek drogozása, dohányzása, iskolakerülése, otthonról való szökései és pénzkezelése miatt alakultak ki konfliktusaik. Véleménye szerint a gyerekek nemcsak örömmel segítettek az állatok gondozásában, hanem ezért pénzt is kaptak. Elismerte ugyanakkor, hogy pofon ütötte egyik lányát amikor az ő gondatlansága miatt sérült meg az egyik kutya, valamint, hogy elment a volt anyósa házához, hogy a lánnyal beszéljen, de nem bántott senkit.

A bíróság a vádlott védekezését nem fogadta el. A tényállást elsősorban a sértettek részletgazdag, egymással összhangban álló vallomásaira - melyek a bíróság számára mélyen átéltnak és őszintének hatottak -, valamint az azokat alátámasztó okirati bizonyítékokra és szakértői véleményekre alapította. A sértettek vallomásait a bíróság szerint okirati bizonyítékok (bántalmazásokról készült fényképfelvételek, családsegítő szolgálat megkeresése nyomán született osztályfőnöki jellemzés, orvosi dokumentáció, ambuláns lap, több kórházi zárójelentés stb.) és szakértői vélemények is alátámasztották.

Az igazságügyi pszichológus szakértő szerint a kiskorú az ügyben szereplő eseményekről élet- és élményszerű módon, megfelelő érzelmi kísérettel számolt be. Álláspontja szerint a vádlott huzamosabb ideig fizikailag és érzelmileg súlyosan bántalmazta gyermekét, amellyel annak egészséges személyiségfejlődését, testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését veszélyeztette. A klinikai szakpszichológus a másik két gyermek vizsgálata alapján hasonló megállapításokra jutott. A gyermeknél feszültséget, szorongásra való hajlamot, a vádlott részéről elszenvedett fizikai bántalmazás, különösen a haj lenyírása, a fizikai bántalmazás és a fegyverrel való fenyegetés nyomán kialakult intenzív érzelmi megterhelést írt le.

Az elsőfokú bíróság bűnösnek mondta ki vádlottat 3 rb. kiskorú veszélyeztetésének büntetében. Indokolásában rögzítette: *„A vádlott a több éven át tartó erőszakos, durva, megalázó viselkedésével, a családtagokat ért rendszeres bántalmazásaival állandó lelki gyötrelmet és testi szenvedést okozott Sértett1, Sértett2 gyermekeinek és lelki gyötrelmet az ezt a magatartást szemtanúként átélő utónevű gyermekének. A vádlott szülői feladatából eredő kötelezettségét rendszeresen és súlyosan megszegte és ezzel a három kiskorú sértett értelmi, erkölcsi, érzelmi fejlődését, továbbá Sértett1 és Sértett2 testi fejlődését súlyosan veszélyeztette.”*

A Székesfehérvári Törvényszék a Dunaújvárosi Járásbíróság ítéletét megváltoztatta, és a vádlott cselekményét 3 rb. kapcsolati erőszak büntetének is minősítette, azonban szabadságvesztés tartamát 4 év 6 hónapra mérsékelte. Megjegyzendő, hogy az elsőfokú bíróság döntése ellen csak a vádlott és védője jelentett be fellebbezést, míg az ügyészség a döntést tudomásul vette.⁴²⁶

A másodfokú bíróság azt a körülményt, hogy a vádlott és gyermekei édesanyjának együttélése a feljelentést követően még egy ideig fennmaradt, sőt az asszony ezt követően újabb gyermeket is fogant, az akkori időszakban fennálló megbocsátási szándék jeleként értékelte. Ugyanakkor

⁴²⁶ Székesfehérvári Törvényszék a 2.Bf.18/2019/11.

abból, hogy az elköltözést követően a gyermekek a nagyszülőknél éltek, miközben édesanyjuk továbbra is a vádlottal közös háztartásban maradt, a másodfokú bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a gyermekek betanítására nem volt reális lehetőség. Ezt az értelmezést a gyermekekről készült pszichiáter szakértői vélemény is alátámasztotta.

A kiegészített tényállás alapján a másodfokú bíróság számára sem volt kétséges, hogy a vádlott a sorozatos bántalmazásokkal saját dominanciáját kívánta hangsúlyozni, és célja a fizikai bántalmazáson túl a sértettek megalázása, becsületük csorbítása is volt. E szándék a bíróság szerint különösen élesen mutatkozott meg a hajlevágás esetében. Ebből következően azok a cselekmények, amelyek tényleges testi sérülést nem eredményeztek, a Btk. 227. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdés szerint minősülő tetteles becsületsértésnek minősülnek.

A másodfokú bíróság azt is megállapította, hogy Nikolett lánya sérelmére, amikor az ő figyelmetlensége miatt a kutyák összeverekedtek, a vádlott bántalmazása – mivel a gyermeket nem csupán megütötte, hanem rúgta és falhoz szorította oly mértékben, hogy a gyermek félelmében bevizelt – 8 napon túl gyógyuló sérülések okozására irányult. E körben azonban sem a nyomozó hatóság, sem az elsőfokú bíróság nem folytatott le szakértői bizonyítást, és a másodfokú bíróság a Be. 85. § (1) bekezdés c), f) és g) pontjai alapján, a sértett kímélete érdekében, ezt már a másodfokú eljárásban sem tartotta lefolytathatónak.

A törvényszék szerint vitathatatlan, hogy a vádlott erőszakos, részben testi sértést, részben becsületsértést megvalósító bántalmazó magatartása (kapcsolati erőszak bűntette) az elsőfokú eljárásban anyagi jogi értékelés nélkül maradt.

Tekintettel arra, hogy az erre vonatkozó, részletesebb bizonyítás elmaradt, és a súlyos testi sértést a vádlott a vádirati tényállás, illetve a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján sem házastársa, sem gyermekei sérelmére nem követte el többször, a rendszeresség nem volt megállapítható, ezért a kapcsolati erőszak bűntette nem minősülhetett a Btk. 212/A. § (2) bekezdés b) pontja szerint. Mindezzel együtt a másodfokú bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a vádlott rendszeres erőszakos magatartása, amit élettársa és gyermekei sérelmére elkövetett tetteles becsületsértésekben is tetet öltött, ezért terhére a 3 rb. kiskorú veszélyeztetése bűntette mellett további 3 rb. kapcsolati erőszak bűntette is megállapítható. A bíróság kiemelte, hogy e bűncselekmények halmazata a kiskorú veszélyeztetésének bűntettével valóságos, mivel utóbbi tényállásnak nem eleme sem a sérülésokozás, sem a becsület csorbítása. A törvényszék azt is rögzítette, hogy a vádlott emberi méltóságot sértő

bűncselekményei nagy nyilvánosság előtt elkövetettnek minősülnek, tehát a Btk. 227. § (1) bekezdés b) pontja szerint értékelendők, tekintettel arra, hogy a gyermekek tarra nyírt fejét, valamint a gyermekek és a volt házastárs sérüléseit számos kívülálló észlelhette az iskolában, illetve a fentiekben már kifejtett tágabb környezetükben.

Mindezek alapján a másodfokú bíróság megállapította, hogy a vádlott bűnösségére levont elsőfokú következtetés okszerű volt, azzal a kiegészítéssel, hogy a vádlott azzal a magatartásával, hogy a gyermekek erkölcsi és pszichikai fejlődését veszélyeztette, továbbá velük szemben folyamatos bántalmazó magatartást tanúsított, az érintett sértettek sérelmére a Btk. 212/A. § (2) bekezdés a) pontjába ütköző és aszerint minősülő kapcsolati erőszak büntetett is megvalósította.

A büntetés mértékének enyhítésére vonatkozóan a másodfokú bíróság álláspontja az, hogy a *„jelentős időmúlás folytán és a mindössze korábban egyetlen egyszer, más jellegű bűncselekmény miatt büntetett vádlott esetében az első fokon kiszabott szabadságvesztés eltúlzottan súlyos. Annak tartamát a törvényszék az enyhítő és súlyosító körülményekhez igazodva mérsékelte, így juttatva érvényre az Alkotmánybíróság 2/2017. (II.10.) számú határozatában foglaltakat, megfelelően értékelve az eljárás elhúzódását is.”*

A Kúria a Dunaújvárosi Járásbíróság ítéletét és a Székesfehérvári Törvényszék ítéletét hatályában fenntartotta.⁴²⁷ A Kúria rögzítette, hogy a kapcsolati erőszak büntetének megállapítása az ügyben több, egymással összefüggő dogmatikai és minősítési kérdést vetett fel. A másodfokú és a felülvizsgálati eljárásban vizsgálni kellett egyrészt, hogy a terhelt magatartásában kimutatható-e a rendszeresség, másrészt ennek megállapíthatósága esetén a Btk. 212/A. § (2) bekezdés a) vagy b) pontja szerinti minősítés alkalmazható-e.

További kérdésként merült fel a kettős értékelés tilalma a kapcsolati erőszak és a testi sértés, illetve a tetteges becsületsértés viszonyában, valamint annak eldöntése is, hogy a Btk. 212/A. § a) és b) pont szerinti magatartások egymással halmazatban állhatnak-e.

A bíróságnak azt is értékelnie kellett, hogy mindhárom kiskorú sértett esetében megállapítható-e a kapcsolati erőszak (2) bekezdés b) pontja szerinti minősített alakzat, ez kiterjedhet-e az anyára is, valamint, hogy helytálló-e a másodfokú bíróság azon jogi érvelése, amely a tetteges becsületsértést nagy nyilvánosság előtt elkövetettnek tekintette.

⁴²⁷ Kúria Bfv.I.737/2020/7.

A Kúria utalt arra, hogy az egyes büntető tárgyú törvények módosításáról szóló 2013. évi LXXVIII. törvény 19. § (5) bekezdése 2013. június 30-i hatállyal iktatta be a kapcsolati erőszak tényállását, mint a „családon belüli erőszak” elleni hatékonyabb fellépés egyik eszközét. A Kúria részletesen taglalta a törvény miniszteri indokolását is, amelyből kiemelte, hogy az „*emberi méltóságot súlyosan sértő, megalázó és erőszakos magatartás*” fordulat alkalmazása könnyebben bizonyíthatóvá teszi a tényállást, mintha a lelki sérelem vagy lelki bántalmazás nehezebben objektíválható kategóriájára épülne a szabályozás.

A Kúria hangsúlyozta, hogy a hatályos törvény az elkövetési magatartásokat nagyrészt már korábban is létező büntetőjogi tényállásokra való visszautalással határozza meg. A jogalkotói cél éppen az volt, hogy a családon belüli erőszak körébe tartozó, egyébként enyhébb büntetéssel fenyegetett cselekményeket – így különösen a testi sértés bizonyos alakzatait, a becsületsértést, a személyi szabadság megsértését és a kényszerítést – a hozzátartozói viszony, az együttélés és a rendszeresség folytán szigorúbban rendelje büntetni.

A halmazati kérdések körében a miniszteri indoklás kiemeli, hogy a kiskorú veszélyeztetése és a testi sértés a gyakorlat szerint is halmazatban állhat, ezért a tényállás a védett személyek köréből nem hagyja el a kiskorúakat, azaz, ha a kiskorú veszélyeztetése úgy valósul meg, hogy egyben e tényállás szerint minősülő testi sértést is elkövetnek a sértett sérelmére, akkor a kapcsolati erőszak áll halmazatban a kiskorú veszélyeztetésével, a külön testi sértés megállapítására pedig nincs mód.

Ebből a Kúria álláspontja szerint az következik, hogy a kiskorú veszélyeztetése és a kapcsolati erőszak valóságos halmazatban állhat, ugyanakkor a testi sértés és a becsületsértés a kapcsolati erőszakba beleolvad. A Kúria ugyanakkor rámutatott arra, hogy a másodfokú ítélet tényállása és jogi indokolása között ellentmondás van a rendszeresség kérdésében. Míg a másodfokú tényállás rögzíti, hogy a vádlott „*a gyermekek és szülőjük sérelmére a bántalmazást rendszeresen követte el*”, addig a jogi indokolásban a törvényszék azt fejtette ki, hogy a kapcsolati erőszak (2) bekezdés a) és b) pontjai ugyanazon magatartás esetén nem állhatnak valóságos halmazatban, és mivel a súlyos testi sértés tekintetében a rendszerességre vonatkozó részletesebb bizonyítás hiányzik, a (2) bekezdés b) pontja szerinti minősítéshez szükséges rendszeresség sem állapítható meg.

A Kúria e körben egyetértett a védő álláspontjával és kimondta, hogy a másodfokú bíróság indokolása téves, mert a rendszeresség a Btk. 212/A. § (2) bekezdés a) és b) pontja szerinti

minősített esetekhez egyaránt szükséges. A rendszeres elkövetés a kapcsolati erőszak tényállásának része, és hogy a „rendszeresen” törvényi feltétel nem feltétlenül sokszámú és hosszú időn át húzódó cselekményeket jelent; az eset körülményeitől függően akár két alkalom is elegendő lehet a rendszeresség megállapításához (BH 2020.195.⁴²⁸).

A Kúria hangsúlyozta, hogy az ugyanazon sértett sérelmére ismétlődően elkövetett testi sértés és tetteles becsületsértés együttesen is megalapozhatja a rendszerességet, mivel a Btk. 227. § (2) bekezdése szerinti becsületsértés beleolvad a Btk. 164. § (2) bekezdése szerinti testi sértésbe.

10.5. A rendszeres gyermekbántalmazás törvényes minősítésének problematikája

A kapcsolati erőszak tényállásának bevezetése óta a jogalkalmazás egyik visszatérő dilemmája, hogy a gyermek sérelmére elkövetett bántalmazássorozat miként határozható el a régi gyakorlatban sajnálatos módon meghonosodott kiskorú veszélyeztetésétől. A másodfokú bíróságok iránymutató döntéseivel összhangban magam is csak azzal érvelhetek, hogy a tartósan fennálló fizikai vagy pszichikai erőszakkal járó elkövetési magatartás nem csupán a gyermek nevelését vagy fejlődését veszélyezteti, hanem kimeríti a kapcsolati erőszak speciális törvényi tényállását. A két bűncselekmény közötti választás nem csupán elméleti kérdés, hanem alapvető áldozatvédelmi érdek: a kapcsolati erőszakként való minősítés pontosabban tükrözi a bántalmazás dinamikáját, a sértett kiszolgáltatottságát és az elkövető tényleges szándékát a családi hierarchián belüli dominancia fenntartására. Nem feledhető, hogy a kapcsolati erőszak ebben a kontextusban a *lex specialis* (különös szabály), ami megelőzi az általános veszélyeztetést (ahol a sérelem bekövetkezésének közvetlen / reális lehetősége befejezettséget eredményez). A helyes minősítés ehelyütt nemcsak „jogászkodás”, hanem a magasabb büntetési tételekkel fenyegetett bántalmazás-spirál valódi súlyának elismerése (Garai Renáta kutatásaiban is központi gondolatként jelenik meg).⁴²⁹

⁴²⁸ BH2020. 195.: „A kapcsolati erőszak bűncselekménye tényállásában szereplő „rendszeresen” törvényi feltétel nemcsak sokszámú és időben elhúzódó magatartásokat jelent, az eset körülményeitől függően akár két alkalommal történő elkövetés esetén is megállapítható [2012. évi C. tv. 212/A. § (1) bek. b) pont].”

⁴²⁹ Ld. bővebben Garai Renáta: A kapcsolati erőszak „szövődményei” - egy novum hatása és joggyakorlata -. Doktori (PhD) értekezés. Budapest, 2021. 184-188. o.
https://ajk.kre.hu/images/doc2021/doktori/Garai_Renata_PhD_disszertacio.pdf

10.5.1. A rendszeres gyermekbántalmazás értékelésének elmaradása

A Pápai Járásbíróság (40. ügy) bűnösnek mondta ki a vádlottat a kapcsolati erőszak, zaklatás és 3 rb. kiskorú veszélyeztetésének büntetében, amiért őt halmazati büntetésül 5 év 4 hónap szabadságvesztésre, 4 év foglalkozástól eltiltásra és 6 év közügyektől eltiltásra ítélte.⁴³⁰

A vádlott feleségével és három gyermekével (2004, 2006, 2008) élt. A családban szigorú, tekintélyelvű rend uralkodott: a döntéseket kizárólag a vádlott hozta meg, az általa meghatározott szabályokat minden családtagnak be kellett tartania, ellentmondást nem tűrt, és a feleségét, valamint gyermekeit eltiltotta a nagyszülőktől.

A vádlott feleségét rendszeresen bántalmazta, jellemzően őt tenyérrel arcon, ököllel pedig fejen, mellkason, gyomron ütötte, illetve megrúgta. Később a feleségnél rosszindulatú daganatos megbetegedést állapítottak meg, ami miatt először műtéten, majd kemoterápiás kezeléseken esett át. E körülmény miatt fizikailag nagyon legyengült, aminek következtében a bántalmazó magatartással szemben sem szóval, sem fizikailag nem tudott védekezni. A gyermekek rendszeresen szem- és fültanúi voltak az édesanyjuk elleni erőszaknak, amely az évek során egyre gyakoribbá és súlyosabbá vált. A vádlott feleségét rendszeresen szidalmazta („kurva anyádat”, „baszd meg”, „kis, geci rákos”, „pondró”), fenyegette („dupla adagot kapsz, vagy triplát”, „addig ütlek... amíg... nem fogsz velem kommunikálni”), és több alkalommal fizikailag is bántalmazta.

Az egyik alkalommal vádlott a feleségét mintegy 15 alkalommal ütötte meg a gyermek jelenlétében, de a ház adottságaiból fakadóan a kiskorúak szinte minden esetben érzékelték a bántalmazást: hallották az ordítást, látták az édesanyjuk sérüléseit, és a vádlott maga is gyakran beszámolt nekik a történekről („anyátok megint hülye, fel kellett pofozzam”). Ezzel a gyermekeket közvetlenül bevonta a konfliktusokba, érzelmi nyomás alá helyezte őket, és lojalitási konfliktust idézett elő. A kiskorúak ennek hatására gyakran az édesanyjukat próbálták inkább rávenni arra, hogy teljesítse apjuk elvárásait, elkerülve ezzel az újabb bántalmazást.

A gyermekek vallomásai szerint a családban a konfliktusok rendszeresen, akár kétheti gyakorisággal ismétlődtek, sokszor több napon át tartottak, és a vádlott viselkedése „tortúraszerű” volt, amely során „órákig tombolt”, szidalmazta a családtagokat és erőszakot

⁴³⁰ Pápai Járásbíróság a 11.B.137/2022/58.

alkalmazott. Több gyermek úgy nyilatkozott, hogy hosszú ideig elfogadta az apai narratívát, és „*azt hittem, apának van igaza*”, illetve „*elhittem, amit az apa mondott*”.

A vádlott a gyermekekkel szemben is alkalmazott testi és verbális fenyegetést. Bár a fizikai bántalmazás ritkább volt, egyes esetek súlyosabb jellegűek voltak:

- a középső gyermeket ököllel mellkason ütötte, mert nem tette el a hegesztőt;
- ugyanőt „*köcsög faszszopónak*” nevezte, arcon ütötte, leköpte, nyakát megszorította és rángatta.
- más esetben a gyermeket a torkánál fogva bántalmazta, miközben becsmérő kifejezésekkel illette.

Az egyik tanú vallomásaiban előadta, hogy hallotta, amikor a vádlott gyermekét „*köcsög faszszopónak*” nevezte és kiabált vele.

A pszichológiai következmények közül kiemelendő, hogy a középső gyermeknél szorongásos tünetek és a férfiszerephez kapcsolódó bizonytalanság alakult ki, amely „*valószínűleg az apai minta hatására*” vezethető vissza, és pszichoterápiás kezelést indokol. Egy másik gyermeknél a bántalmazások hatására testi tünetek (pl. remegés) jelentkeztek. A szakértői vélemény szerint a gyermekek beszámolóí élményszerűek voltak, betanítás vagy konfabuláció nem volt kimutatható, ugyanakkor a verbális és érzelmi bántalmazás egyértelműen negatívan hatott személyiségfejlődésükre.

A vádlott magatartása abban nyilvánult meg, hogy a kiskorú sértettek előtt rendszeresen veszekedett és bántalmazta az édesanyjukat, amelyet a gyermekek közvetlenül érzektek, illetve annak következményeit is megtapasztalták. A vádlott a gyermekekkel szemben is alkalmazott testi fenyegetést, valamint őket érzelmileg is bevonta a konfliktusokba azáltal, hogy az anyjukat velük minősítette („*anyátok megint hülye...*”), illetve intim jellegű, számukra nem adekvát tartalmú kijelentéseket tett. A bíróság külön értékelte, hogy a vádlott több alkalommal a gyermekek jelenlétében azt kívánta az anyjuknak, hogy „*haljon meg*”.

Mindezek alapján a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a vádlott magatartása – a rendszeres verbális és fizikai bántalmazás, a gyermekek előtt tanúsított agresszív viselkedés, valamint a gyermekekkel szembeni félelemkeltő és megalázó bánásmód – alkalmas volt a kiskorúak érzelmi, erkölcsi és pszichés fejlődésének súlyos veszélyeztetésére, és ezzel megvalósította a kiskorú veszélyeztetésének büntetettét.

A fentiekben foglaltak alapján megállapítható, hogy legalább egy gyermek esetében a rendszeres gyermekbántalmazás valósult meg, ellenben a bíróság ezen elkövetői magatartásokat csak a súlyosító körülmények között értékelte: „a kiskorú veszélyeztetése bűncselekmények időbeli elhúzódását, a vádlottnak a 10 éves fiával szemben két alkalommal tanúsított brutális viselkedését”.⁴³¹

Kritikaként fogalmazható meg, hogy a kiskorú sértett vonatkozásában is megállapítható lett volna a Btk. 212/A. § (2) a) pontjába ütköző kapcsolati erőszak, tekintettel arra, hogy a vádlott a gyermek sérelmére rendszeresen tanúsított olyan megalázó és erőszakos magatartást – ideértve a fizikai bántalmazást, a súlyosan becsmérítő kifejezések használatát és a félelemkeltést –, amely túlmutat a kiskorú veszélyeztetésének tipikus esetein. Ezzel szemben a bíróság e magatartásokat kizárólag a kiskorú veszélyeztetése körében, illetve súlyosító körülményként értékelte.

A Veszprémi Törvényszék bűnösnek mondta ki vádlottat további, a Btk. 196. § (1) bekezdés, (2) bekezdés b) pont) szerinti folytatólagosan elkövetett szexuális kényszerítés büntetében, amiért vádlottal szemben kiszabott szabadságvesztés büntetés mértékét 8 évre, a foglalkozástól eltiltás mértékét 8 évre, valamint a közügyektől eltiltás mértékét 8 évre súlyosította. Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. A kiskorú sértett tekintetében kiegészítő megállapításokat nem tett.⁴³²

A Győri Ítéltábla enyhítette a vádlottal szemben kiszabott szabadságvesztés büntetés mértékét 6 évre és a közügyektől eltiltás szintén 6 évre. Az enyhítést a bíróság a szexuális bűncselekmény körülményeire tekintettel tette.⁴³³

10.6. Vizsgálati rész összegzése

A vizsgálati pont egyik legfontosabb tanulsága, hogy a kapcsolati erőszakos ügyek kiskorú érintettjei nem kizárólag „járulékos szereplők”, hanem sok esetben önálló sértettek is lehetnek, tehát a gyermek(ek) „szerepe” a családon belüli erőszakos helyzetekben ennél jóval összetettebb (nem csupán a család tagjai) és a büntetőjogi minősítésnek is ezt kellene tükröznie. Több ügyben tényszerű volt a gyermek(ek) rendszeres testi fenyegetése, a velük szemben

⁴³¹ Pápai Járásbíróság 11.B.137/2022/58.

⁴³² Veszprémi Törvényszék 3.Bf.82/2024/16/I.

⁴³³ Győri Ítéltábla Bhar.I.75/2024/15.

tanúsított megalázó bánásmód, a félelemben tartás, illetve az is, hogy a gyermekek folyamatosan szem-és fültanúi voltak az egyik szülőjük vagy más hozzátartozójuk (pl. nagyszülő) elleni erőszaknak.

A vizsgálat szempontjából legtanulságosabb ügy kétségtelenül a 10.5.1. pontban ismertetett eset, ahol a gyermek sérelmére elkövetett rendszeres megalázó, becsületsértő magatartáson túlmenően a fizikai bántalmazás is több alkalommal bizonyított volt, azonban a bíróság a rendszeres gyermekbántalmazást kizárólag a kiskorú veszélyeztetése körében értelmezte.

A vizsgálat során azok az ügyek is kiemelt jelentőséggel bírnak, amelyekben a helyes minősítés a másodfokú vagy harmadfokú bíróság által kerültek korrigálásra.

Az a tény, hogy a gyermekek rendszeresen végig nézték, végig hallgatták a másik szülő bántalmazását, belesodródtek a konfliktusokba és érzelmileg is a bántalmazó családi dinamika részeivé váltak. A szakértői vélemények is következetesen azt támasztották alá, hogy ezek a helyzetek súlyos szorongást, félelmet, traumatizáltságot és fejlődési zavart idézhetnek elő akkor is, ha a gyermek nem minden esetben közvetlen testi sértett (kiskorú veszélyeztetése), de ezzel halmazatban a sérelmükre elkövetett kapcsolati erőszak (be)minősítése sem maradhatna el (ld. halmazati büntetés jelentősége).

10.7. Konklúzió

A gyermekbántalmazás empirikus vizsgálata alapján megállapítható, hogy a kapcsolati erőszak és a kiskorú veszélyeztetése közötti elhatárolás a bírói gyakorlat számára is egy érzékeny és nem minden esetben következetesen kezelt terület.

A fejezet legfontosabb tanulsága, hogy a gyermekbántalmazás büntetőjogi megítélésében nem az jelenti a legnagyobb problémát, hogy a bíróságok teljesen figyelmen kívül hagynák a gyermek(ek) helyzetét, hanem inkább az, hogy ezt sokszor más tényállási keretben értékelik. A jogalkalmazás gyakran a kiskorú veszélyeztetése felé mozdul el még olyan esetekben is, amikor a gyermek sérelmére rendszeres, megalázó és erőszakos magatartás valósul meg, holott a törvényes minősítés a kapcsolati erőszak megállapítását is indokoltá teszi.

A vizsgálat egy további fontos összefüggésre is rámutat: a gyermekek veszélyeztetettsége nem kizárólag a vérszerinti családban élő és ott nevelkedők esetében jelenik meg, hiszen a 10.3.1. pontban feltárt eset is jól tükrözi, hogy a gondozásba vett, nevelőszülői környezetben élő

gyermekek kiszolgáltatottsága és sérülékenysége ugyanolyan mértékű, mint a vér szerinti családban élőké.

Összességében kimutatható, hogy a gyermekbántalmazás és a kapcsolati erőszak találkozási pontjai a bírói gyakorlatban visszatérő minősítési kérdéseket nehézségeket vetnek fel, ez pedig indokoltá teszi, hogy a jogalkalmazás a jövőben következetesebben vizsgálja, hogy a gyermek az adott ügyben valóban „csak” veszélyeztetett személy-e, vagy már a kapcsolati erőszak önálló passzív alanyaként is meg kell jelennie.

11. A kapcsolati erőszakkal halmazatban elkövetett bűncselekmények vizsgálata

A kapcsolati erőszak ritkán jár „egyedül”, a bántalmazó dinamika gyakran más bűncselekmények elkövetésével párosul, ami a halmazati szabályok alkalmazásakor komoly kihívás elé állítja a nyomozó hatóságot, a vádhatóságot és a bíróságot. A kapcsolati erőszak kriminológiai sajátossága, hogy az elkövetési magatartás ritkán merül ki csupán ezen törvényi tényállás keretei között, mert az erőszak gyakran más, önállóan is büntetendő cselekményekkel fonódik össze. Az elemzés célja volt feltárni azt is, hogy a jogalkalmazás miként kezeli a „beolvadás” és a „valódi halmazat” közötti kényes határvonalat, és miként tükrözi a halmazati büntetés kiszabása a bántalmazás komplex, az áldozat életének minden területére kiterjedő romboló hatását. Több bűncselekmény egymás mellett állása tükrözi azt is, hogy a halmazati minősítés nem csupán statisztikai kérdés, hanem az elkövetői szándék és a bűnösség fokának egy pontosabb jogi leképezése.

11.1. A vizsgálati szempont indokoltsága és statisztikai adatok

Ebben a vizsgálati ciklusban azt néztem, hogy a kapcsolati erőszak egyes minősítési alakzatai milyen gyakorisággal jelennek meg más bűncselekményekkel halmazatban, és e halmazatok jellegüket tekintve milyenek. Ennek megfelelően elkülönítettem a Btk. 212/A. § (1) bekezdés a) pontja szerinti alapeset, a (2) bekezdés a) pont szerinti minősített eset, annak I. fordulata, továbbá a (2) bekezdés b) pont különböző fordulatait, valamint az ezek kombinációjaként megjelenő minősítéseket. Látni fogjuk, hogy a halmazatban megjelenő cselekmények között megtalálhatók vagyon elleni, az élet és testi épség elleni, valamint a személyi szabadságot, illetve a szexuális bűncselekmények is. A táblázat emellett áttekinthető módon mutatja, hogy az egyes minősítési kategóriákhoz milyen típusú és számú további bűncselekmény társul.

A vizsgált ügyek közül (N=58) 7 esetben a kapcsolati erőszak nem állt halmazatban más bűncselekménnyel, illetve több olyan ügyet is találtam, amelyben az első- és másodfokú döntések között a minősítés érdemben módosult.

Egy ügyben (3. ügy) az elsőfokú bíróság a vádlottat a Btk. 212/A. § (2) bekezdés a) pont I. fordulata szerinti kapcsolati erőszak, halmazatban a Btk. 221. § (1) és (3) bekezdés a) pontja szerinti magánlaksértés vádja alól felmentette, a másodfokú bíróság azonban végül a Btk. 164. § (1) – (2) bekezdése szerinti testi sértés vétségében mondta ki bűnösnek.

Egy másik ügyben (4. ügy) a vádlott a Btk. 212/A. § (2) bekezdés a) pontja alól bizonyítottság hiányában felmentésre került, ugyanakkor 2 rendbeli, a Btk. 164. § (1) és (8) bekezdés I. fordulata szerint minősülő, folytatólagosan elkövetett testi sértés büntettének kísérlete miatt marasztalták el; a másodfokú bíróság e döntést helybenhagyta.

További egy ügyben (12. ügy) az elsőfokú bíróság a vádlott bűnösségét 3 rb., a Btk. 208. § (1) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetésében állapította meg, amelyet a másodfokú bíróság 3 rb., a Btk. 212/A. § (2) bekezdés a) pontja szerinti kapcsolati erőszakként minősített.

Egy másik ügyben (31. ügy) a II. rendű vádlottat az elsőfok a Btk. 208. § (1) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetése alól felmentette, míg a másodfokú bíróság 4 rendbeli, a Btk. 208. § (1) bekezdése szerinti bűncselekményben mondta ki bűnösnek.

Egy további ügyben (43. ügy) az elsőfokú bíróság a vádlott bűnösségét a Btk. 160. § (1) bekezdése szerinti emberölés kísérlete, a Btk. 164. § (1) és (3) bekezdése szerinti testi sértés kísérlete, valamint a Btk. 222. § (2) bekezdés a) pontja és (3) bekezdés a) pont II. fordulata szerinti zaklatás miatt állapította meg, amelyet a másodfokú bíróság részben módosított oly módon, hogy a testi sértésként értékelt cselekményt a Btk. 212/A. § (2) bekezdés a) pontja szerinti kapcsolati erőszak (1. és 2. fordulat) szerint minősítette.

6. táblázat: A kapcsolati erőszak minősítési alakzatainak halmazati összefüggései (N=58)

Kapcsolati erőszak minősítése	Leggyakoribb halmazati bűncselekmények	Kapcsolódó tényállások száma (db)
Btk. 212/A. § (1) a) pont	Btk. 370. § folytatólagosan elkövetett lopás; Btk. 322. § közveszélyokozás	2
Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 370. § lopás; Btk. 322. § közveszélyokozás; Btk. 164. § testi sértés különböző alakzatai; Btk. 208. § kiskorú veszélyeztetése; Btk. 160. § emberölés / emberölés kísérlete; Btk. 192. § emberkereskedelem és kényszermunka; Btk. 194. § személyi	23

	szabadság megsértése; Btk. 196. § szexuális kényszerítés; Btk. 197. § szexuális erőszak; Btk. 222. § zaklatás	
Btk. 212/A. § (2) a) pont I. fordulat	Btk. 164. § súlyos testi sértés; Btk. 160. § emberölés kísérlete; Btk. 208. § kiskorú veszélyeztetése	1
Btk. 212/A. § (2) b) pont	Btk. 160. § (1), (2) k) pont emberölés büntette	7
Btk. 212/A. § (2) b) pont I. fordulat	Btk. 160. § (1) emberölés	1
Btk. 212/A. § (1) a) és (2) b)	Btk. 164. § testi sértés kísérlete; Btk. 164. § súlyos testi sértés	2
Btk. 212/A. § (2) b) pont III. fordulat	Btk. 197. § (1) a) és (3) b) pont szexuális erőszak	1

A táblázat alapján látható, hogy a kapcsolati erőszak leggyakrabban testi sértéshez, emberöléshez és kiskorú veszélyeztetéséhez kapcsolódik, míg a vagyon elleni és közveszélyes cselekmények csak ritkán jelennek meg. A vizsgált adatok alapján ismét bizonyosságot nyert, hogy a kapcsolati erőszakos cselekményeket elkövetők rendszerint más, sokszor súlyosabb bűncselekményekkel – így különösen testi sértéssel, emberöléssel vagy annak kísérletével, kiskorú veszélyeztetésével, szexuális bűncselekményekkel, valamint személyi szabadság elleni cselekményekkel – szoros egységben valósítják meg. Figyelemre méltó, hogy a legsúlyosabb eredmény-bűncselekményekhez, így az emberöléshez vagy a szexuális erőszakhoz kapcsolódó esetek többnyire „egyszeri” előfordulásként jelennek meg, ami arra utal, hogy ezekben az ügyekben a büntetőjogi értékelés súlypontja maga a kiemelkedően súlyos cselekmény.

Összességében a táblázat adatai arra világítanak rá, hogy a kapcsolati erőszak büntetőjogi jelentősége elsősorban a tartósan fennálló, ismétlődő és többféle erőszakos magatartást egyesítő helyzetekben ragadható meg.

VII. RÉSZ: A kapcsolati erőszak látenciájának empirikus vizsgálata

A kapcsolati erőszak a kriminológia és a büntetőjog egyik legösszetettebb kutatási területe, mivel a bűncselekmények jelentős része a magánszféra zártságában, a hatóságok számára láthatatlanul marad. A hivatalos bűnügyi statisztikák csupán a „jéghegy csúcsát” mutatják, így a regisztrált esetszámok és a tényleges elkövetések közötti különbség, az úgynevezett sötét számok aránya ebben a deliktumcsoportban a legmagasabb.⁴³⁴ A látencia pontos mértékének meghatározását nehezítik a különböző adatgyűjtési módszerek is, továbbá hazai kutatások is feltárták, hogy a felszínre kerülés kapcsán a rendőrség szerepe meghatározó. Héra és társai utalnak arra, hogy a feljelentések elmaradásának egyik fő oka a bántalmazás miatt kialakult érzelmi állapot (ideértve a zavartságot és a szégyen érzetét), illetve az, hogy az áldozatok mások előtt titokban akarják tartani a bántalmazást.⁴³⁵ Vári kiemeli, hogy ezért is döntő az első szűrő (a hatóság tudomására hozás), hiszen csak sejtések és becslések vannak, márpedig, ha valami nem válik bűnüggyé, nem lesz belőle statisztikai adat sem. A következő szűrő már a rendőrség, aki ebben a tevékenységében passzív és aktív is egyben, de ha eredményorientált és statisztika-központú, úgy a bemenetkor várható kimenet függvényében determinálja önmagát a nyomozás megkezdésre, vagyis az aktivitásra való hajlandóságot bármiféle kontroll hiányában teheti meg.⁴³⁶ Növelheti a látenciát, ha a sértett félelemből vagy hasonló kényszerítő okból akasztja meg a hatósági eljárást, vagyis ha bármely okból kifolyólag nem együttműködő. Súlyos probléma, ha a hatóságok és/vagy az egyéb bűnüldözéssel-bűnmegelőzéssel (is) foglalkozó szervezetek tevékenysége, működési feltételei (jogi háttér, létszám, anyagtechnikai ellátottság, képzettség, együttműködési lehetőségek, társadalmi bázis, stb.) nem felelnek meg a követelményeknek. Nem meglepő, hogy az ilyen helyzetben megugrik a látencia mértéke, általában véve is romlik a felderítési mutató, kisebb az esély a megindított eljárások sikeres befejezésére, és kedvezőtlenül alakul a hatóságok és a lakosság viszonya is,⁴³⁷ vagyis csorbul a bántalmazottak igazságszolgáltatásba vetett hite és bizalma.

⁴³⁴ Borbíró Andrea – Gönczöl Katalin – Kerecsi Klára – Korinek László (szerk.): Kriminológia. Wolters Kluwer Budapest, 2010.

⁴³⁵ Héra Gábor – Füstös Mónika – Mészáros Zoltán: Látencia és felszínre kerülés kapcsolati erőszak esetén. *Belügyi Szemle* 2024/11. <https://belugyiszemlejournal.org/index.php/belugyiszemle/article/view/1788>

⁴³⁶ Vári Vince: Rejtett bűnözés, rendőrségi statisztika — objektív és szubjektív biztonság. *Magyar Rendészet* 2016/1. 162. o.

⁴³⁷ Rendőrtisztai Főiskola Kriminálisztika Tanszék: Kriminálisztikai alapismeretek. Jegyzet. 8. o. https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nke-hu/Kriminálisztikai_alapismeretek.pdf

A látencia empirikus vizsgálata nem csupán statisztikai korrekció, hanem a jogállami büntetőigény érvényesítésének alapfeltétele is lehet. A rejtve maradás okainak – mint az áldozati kiszolgáltatottság, a szekunder viktimizációtól való félelem vagy a jelzőrendszeri mulasztások – feltárása nélkülözhetetlen a hatékony prevenciós stratégiák és az áldozatvédelmi intézményrendszer fejlesztéséhez.⁴³⁸

1. A látenciavizsgálatának indokoltsága

A kapcsolati erőszak megfékezésének és kezelésének egyik legnagyobb nehézsége, hogy a rendkívül magas látencia jellemzi, az ismertté vált esetek száma ezért szükségszerűen csak egy töredékét tükrözi a ténylegesen megvalósult cselekményeknek. A látencia jelenségének feltárása a kriminológiai kutatások immanens része, hiszen a regisztrált bűnözés adatai önmagukban nem nyújtanak reprezentatív képet a társadalom tényleges viktimizációs folyamatairól.⁴³⁹ Lényeges elemként iktatódik be a jogfosztottság, hiszen, ha az erőszak rejtve marad, az áldozatok alapvető emberi jogai (élethez, testi épséghez való jog) sérülnek anélkül, hogy az állam védelmi funkciója működésbe lépne. Említeni szükséges e körben az impunitást (büntetlenség, felelősségre vonás elmaradása) is, mert a magas látencia erősíti az elkövetőkben a sérthetlenség érzését, ami a bűnisméltés (rendszeres elkövetés) melegágyaként funkcionálhat. Ne feledjük, hogy az otthon falai között is bűncselekmények történnek, és a hivatalos adatok között (pl. ENyÜBS) megjelenő regisztrált esetszámok alkalmatlanok a jelenség valós társadalmi súlyának mérésére. Megfelelő látenciavizsgálat nélkül a jogalkotó „sötétben tapogatózik”, így az erőforrások (pl. rendőrségi kapacitás, szakfelelősök kijelölése, krízisközpontok stb.) elosztása sem lehet hatékony. Az intézményi bizalmatlanság (miért nem fordul a hatósághoz, miért nem kér segítséget) úgyszintén a szekunder viktimizációt gerjeszti és az eljárás elhúzódásához vezethet, ám a problémát tovább árnyalja a társadalmi elfogadottság is, amivel a családon belüli erőszak keretében megvalósuló bántalmazásokat a magánszférába utalják (privatizálják). Az intervenciók pontos azonosításával a látenciavizsgálat rámutathat arra, hogy hol bukik el a segítségkérés, így tudományosan megalapozott javaslatok tehetőek a beavatkozási pontokra vagy éppen a jelzőrendszer reformjára.

⁴³⁸ Virág György (szerk.): Családi iszonyok. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2005.

⁴³⁹ Borbíró Andrea – Gönczöl Katalin – Kerecsi Klára – Korinek László (szerk.): Kriminológia. Budapest, Wolters Kluwer, 2010.; Korinek László: Rejtett bűnözés. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1988.

Mindezekre tekintettel indokoltnak tartottam egy országos lefedettségű empirikus kutatás lefolytatását annak érdekében, hogy valamennyire feltárhatóvá váljanak azok az esetek is, amelyek sem a büntető igazságszolgáltatás, sem a hivatalos statisztikai adatgyűjtés szintjén nem jelennek meg. E célból állítottam össze a „*Családon belüli erőszak – látenciavizsgálati kérdőív*” című, mindösszesen 20 kérdésből állt anonim kérdőívet. Az elkészítés során több szempont figyelembe vételére törekedtem, így különösen arra, hogy rövid idő alatt, hozzávetőleg 5–8 perc alatt kitölthető legyen, és a jogi szaknyelvtől eltérően közérthető megfogalmazásban szólítsa meg a válaszadókat.

Az adatfelvétel 2025. december 2. és 2026. március 22. között zajlott. Ezen időszak alatt mindösszesen **414** értékelhető, teljes mértékben kitöltött, minden kérdést megválaszoló személy eredményei érkeztek vissza. Az adatgyűjtés a névtelenség biztosítása mellett online kérdőíves formában valósult meg, tehát a hivatkozás birtokában bárki számára elérhető és kitölthető volt. A kitöltésszám növelése érdekében a felhívás megjelent a Facebook közösségi platformon, továbbá eljuttattam a témával foglalkozó szervezetekhez és több egyetemhez is azzal a kéréssel, hogy mérlegeljék a kérdőív tartalmát és belátásuk, valamint az önkéntesség mindenkori szem előtt tartásával támogassák a kutatásomat. A terjesztés során fontosnak tartottam, hogy a kérdőív a lehető legszélesebb körhöz eljusson, beleértve a kisebb településeken és falvakban élőket is, hiszen a látenciavizsgálat egyik tényezője a minél nagyobb számú merítés. A kérdések összeállításakor az első és legfontosabb szempont volt, hogy azok tartalmuknál és megfogalmazásuknál fogva semmi esetre se idézzenek elő lelki sérülést, traumát vagy más pszichés megterhelést a kitöltők számára. A kérdőív véglegesítését megelőzően több, különleges szakértelemmel és gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező klinikai szakpszichológussal is személyesen konzultáltam. A szakmai kontroll célja az volt, hogy a kérdések alkalmasak legyenek az érzékeny témájú tapasztalatok feltárására, ugyanakkor a lehető legkisebb pszichés kockázattal járjanak.

A látencia vizsgálatának szükségességét a hazai szakirodalom is régóta hangsúlyozza. Váradi Erika 2002-ben rámutatott arra, hogy a hivatalos statisztikák értelemszerűen kizárólag az ismertté vált bűncselekményekről nyújtanak információt, a rejtve maradó cselekmények feltárásához pedig más típusú módszerekre, így különösen látenciavizsgálatokra van

szükség.⁴⁴⁰ Barabás Tünde 2004-ben megjelent tanulmányában szintén hangsúlyozta, hogy a rendőrséggel, illetve annak működésével kapcsolatos elégedetlenség és bizalmatlanság jelentős szerepet játszik abban, hogy a sértettek a sérelmükre elkövetett cselekményeket nem jelentik be.⁴⁴¹

E megállapításokat erősíti Garai Renáta is, aki a 2021-ben megvédett doktori értekezésében – az aktavizsgálatok eredményei alapján – arra hívta fel a figyelmet, hogy a kapcsolati erőszak alacsony regisztrált bűncselekményszáma a magas látencia mellett nem azt mutatja, hogy az ilyen cselekmények csekély számban fordulnának elő, hanem sokkal inkább azt, hogy azok egy része hibás minősítés folytán más bűncselekmények (tipikusan zaklatás, testi sértés) körében jelenik meg. Utalt arra is, hogy Magyarországon 2014 és 2019 között mindössze 2.000 kapcsolati erőszak bűncselekményt regisztráltak, és éves bontásban egyik évben sem érte el a 400-at. Garai arra is rámutat, hogy bár a magyar büntetőjogi szabályozás elvileg biztosítja a szükséges jogi kereteket a sértettek védelméhez, a látencia csökkentése, vagyis a feljelentési hajlandóság növelése továbbra is olyan feladat, amely valamennyi érintett hatóság részéről fokozott erőfeszítést igényel.⁴⁴²

Jelen kutatás tehát abból az alapfeltevésből indult ki, hogy a kapcsolati erőszak valós társadalmi jelenléte a hivatalos bűnügyi adatokból kellő pontossággal nem ismerhető meg.

A kérdőíves felmérés célja ezért nem csupán a rejtve maradó esetek érzékelhetőbbé tétele volt, hanem annak feltárása is, hogy a látencia mögött milyen tapasztalati, intézményi és bizalmi tényezők húzódnak meg. A kérdőív eredményeinek értékelése ennek megfelelően a kapcsolati erőszak társadalmi valóságának árnyaltabb megértéséhez kíván hozzájárulni.

⁴⁴⁰ Váradi Erika: A gyermek- és fiatalkori bűnözés – tendenciák, elméletek, okok. Kriminológiai Közlemények 59. 56. o. idézi: Garai Renáta: A kapcsolati erőszak „szövédményei” - egy nóvum hatása és joggyakorlata -. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, PhD értekezés, 2021.

⁴⁴¹ Barabás Tünde: Általános viktimológia, latencia. In: Irk Ferenc: Áldozatok és vélemények I. Budapest, 2004. 181. o. https://www.okri.hu/images/stories/joomla/Aldozatok%20es%20velemenyek_vol.%20I.pdf

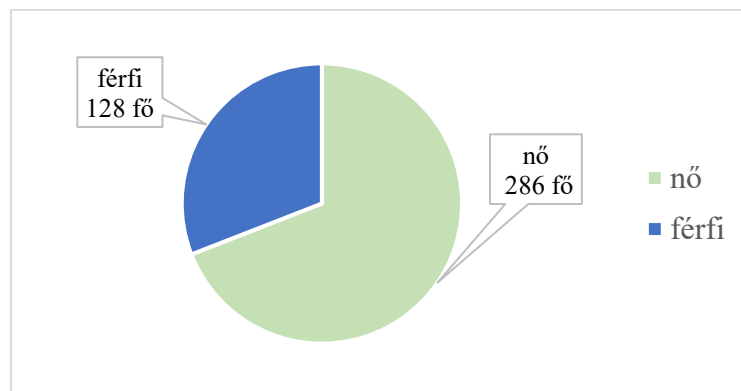
⁴⁴² Garai Renáta: A kapcsolati erőszak „szövédményei” - egy nóvum hatása és joggyakorlata -. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, PhD értekezés, Budapest, 2021. 310-319. o. https://ajk.kre.hu/images/doc2021/doktori/Garai_Renata_PhD_disszertacio.pdf

2. A látenciavizsgálati kérdőív eredményei

2.1. A válaszadók nemi megoszlása

Az anonim kérdőíves felmérés válaszadóinak többsége nő volt (286), ami a minta közel 70%-át jelenti, míg a férfi válaszadók száma 128 fő volt, ami mintegy 31%-os aránynak felel meg.

11. ábra: A válaszadók nem szerinti megoszlása (N=414)

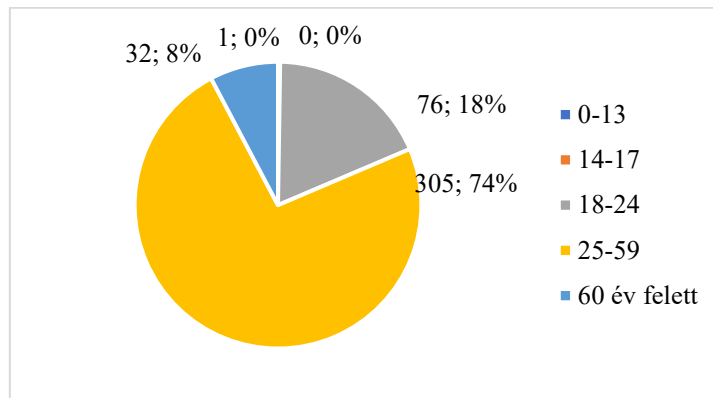

Ez az eloszlás álláspontom szerint csupán azt mutatja meg, hogy a kérdőív elsősorban a női válaszadók körében talált nagyobb visszhangra, de az aránytalanság befolyással lehet az eredmények értelmezésére. A válaszok nagyobb arányban tükrözik a női tapasztalatokat, míg a férfiak nézőpontja – akár áldozati, akár elkövetői oldalon – kisebb mértékben jelenik meg. Ez nem feltétlenül torzítja az eredményeket, de indokolttá teszi, hogy a vizsgálat eredményeinek értékelésekor figyelembe vegyük, hogy azok egy női dominanciájú mintán alapulnak.

2.2. A válaszadók életkori megoszlása

Az életkorra vonatkozó adatok tekintetében a Bűnügyi Statisztikai Rendszer által alkalmazott korosztályokat használtam annak érdekében, hogy valamilyen mértékben összehasonlíthatóak legyenek a hivatalos statisztikai adatok a látenciavizsgálati eredményekkel. A kérdőíves felmérés válaszadóinak életkori megoszlása azt mutatja, hogy a 414 kitöltő döntő többsége középkorú, vagyis 74%-uk (305) a 25–59 év közötti kategóriába sorolható, amely domináns jelenlét a teljes mintán belül.

12. ábra: A kitöltők életkor szerinti megoszlása (N=414)

A fiatal felnőttek (18–24 év közöttiek) aránya 18% (76), míg a 60 év feletti válaszadók aránya már jóval alacsonyabb, mindösszesen 8% (32). A 14–17 éves korosztály gyakorlatilag nem jelenik meg a mintában, és a 0–13 éves korosztályból is csupán egyetlen válasz érkezett. Az adatok leginkább azt mutatják meg, hogy a kérdőív elsősorban a felnőtt, aktív életkorú lakossághoz jutott el, de vélelmezhető az is, hogy a kapcsolati erőszak tekintetében releváns tapasztalatok legnagyobb valószínűséggel ebben a korcsoportban jelennek meg. A fiatalabb (13 éves korig) és idősebb (60 év felett) korosztályok kisebb arányban jelentek meg a mintában, így az eredmények értékelése során figyelembe kell venni, hogy a következtetések elsősorban a 25-59 év közötti korcsoportra vonatkozóan lehetnek irányadóak.

2.3. A válaszadók lakóhely szerinti megoszlása

A válaszadók területi megoszlását illetően az egyes vármegyék között jelentős különbségek mutatkoznak.

7. táblázat: A kérdőív válaszadóinak területi megoszlása vármegyénként (N=414)

Vármegye	Válaszadók száma (fő)
Budapest (főváros) / Pest	91
Baranya	179
Bács-Kiskun	13
Békés	3
Borsod-Abaúj-Zemplén	6
Csongrád-Csanád	2
Fejér	13
Győr-Moson-Sopron	16
Hajdú-Bihar	3

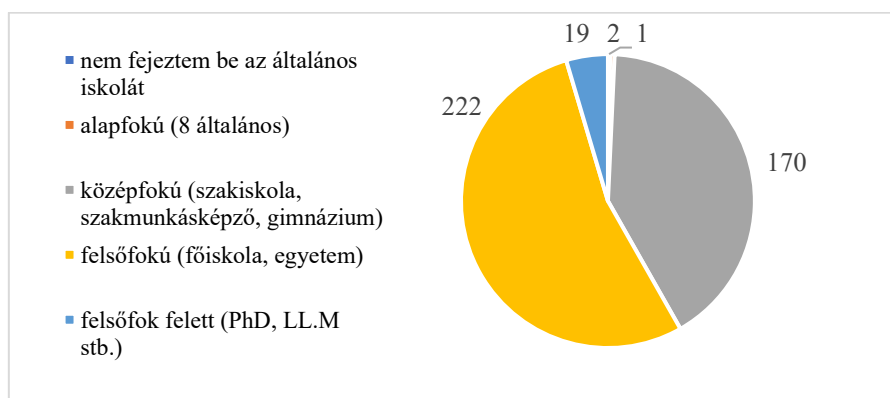
Heves	6
Komárom-Esztergom	26
Nógrád	1
Somogy	14
Szabolcs-Szatmár-Bereg	8
Jász-Nagykun-Szolnok	8
Tolna	12
Vas	8
Veszprém	2
Zala	3

A kitöltések legnagyobb része Baranya vármegyéből származik (179), ami kiemelkedően magas arányt képvisel a teljes mintán belül (43%). Ezen adat álláspontom szerint összefüggésben áll azzal, hogy szervezeti, intézményi, egyetemi vagy személyes kapcsolódási pontjaim ehhez a térséghez köthetők. A második legnagyobb csoport Budapest / Pest vármegyéből került ki (91), ami szintén várható volt, figyelemmel a főváros lakosság számára, valamint, hogy az online kérdőívek a városias környezetben jellemzően gyorsabban és szélesebb körben terjednek. Közepes aktivitást tapasztaltam Komárom-Esztergom (26), Győr-Moson-Sopron (16), Somogy (14), Bács-Kiskun és Fejér vármegyék (13–13) esetében. Ezzel szemben több vármegyéből kifejezetten alacsony válaszadó jelent meg (például Nógrád: 1 fő, Csongrád-Csanád és Veszprém: 2-2 fő, Békés, Hajdú-Bihar és Zala: 3-3-3 fő).

2.4. A válaszadók iskolai végzettsége

Fontosnak tartottam a válaszadók iskolai végzettségének vizsgálatát is, aminek az volt a célja, hogy feltárjam, milyen társadalmi rétegeket sikerült elérnem a kutatás során, valamint az iskolázottság milyen mértékben befolyásolhatja a kapcsolati erőszakkal kapcsolatos tapasztalatok felismerését és megosztását.

13. ábra: A kérdőív válaszadóinak iskolai végzettség szerinti megoszlása (N=414)

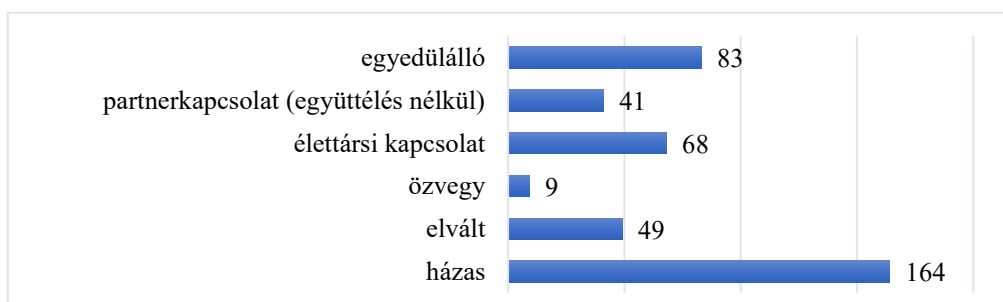

A kitöltők túlnyomó többsége magasabb iskolai végzettséggel rendelkezik, tehát a válaszadók közül 222 fő felsőfokú végzettségű (főiskola, egyetem), ami a teljes minta több mint felét képezi (54%), további 19 fő pedig a felsőfok feletti kategóriába (pl. PhD, LL.M.) tartozik. A középfokú végzettséggel rendelkezők száma szintén jelentős (170), míg az alacsonyabb iskolai végzettségű csoportok gyakorlatilag alig jelennek meg a mintában: mindössze 2 fő rendelkezik alacsonyabb végzettséggel, és elenyésző azok aránya, akik az általános iskolát sem fejezték be. A vizsgálat eredményeinek értékelése során úgyszintén figyelembe kell venni, hogy a következtetések elsősorban magasabb iskolázottságú válaszadók tapasztalataira épülnek.

2.5. A válaszadók családi állapota

Különös relevanciával bír a válaszadók családi állapota, mivel ez a tényező szoros összefüggésben állhat a jelenség megjelenési formáival, illetve a tapasztalatok jellegével.

14. ábra: A kérdőív válaszadóinak családi állapota szerinti megoszlása

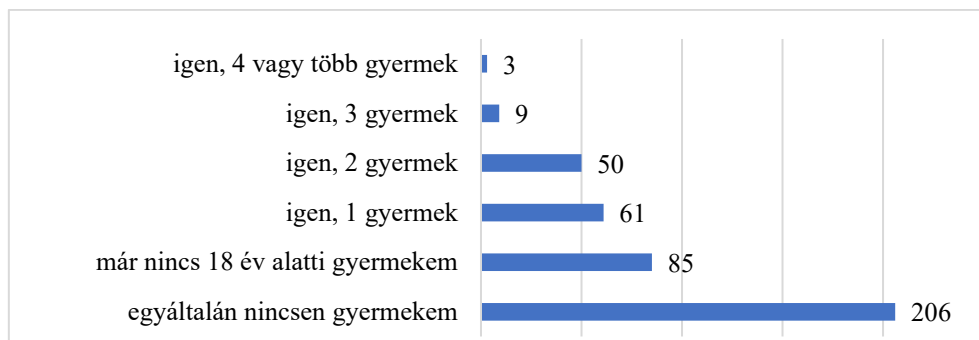

A válaszadók legnagyobb csoportját a házasok alkotják (164), ők a teljes mintán belül 40%-os arányt képviselnek. Jelentős továbbá az egyedülállók száma (83), valamint az élettársi kapcsolatban élők csoportja (68). Az elvált válaszadók száma szintén számottevőek (49), az együttélés nélkül partnerkapcsolatban élők ennél kisebb arányban jelennek meg (41), az özvegy kitöltők száma pedig a legalacsonyabb (9). Úgy vélem ez az eloszlás jól tükrözi, hogy a kérdőívet elsősorban olyan személyek töltötték ki, akik jelenleg is párkapcsolatban élnek, vagy korábban már éltek tartós kapcsolatban. Fontosnak kiemelni, hogy a különböző családi állapotú csoportokba tartozó személyek eltérő tapasztalatokkal és kockázati tényezőkkel rendelkezhetnek, ezáltal az eredmények értékelése során figyelembe veendő, hogy a válaszok elsősorban a házas és párkapcsolati tapasztalattal rendelkező kitöltőktől származnak.

2.6. A válaszadók gyermekeinek száma

Az esetleges kiskorú érintettekre is figyelemmel lényeges, hogy a kitöltőknek van-e 18 év alatti gyermeke; és ha igen, milyen számban.

15. ábra: A kérdőív válaszadóinak családi állapota szerinti megoszlása (N=414)

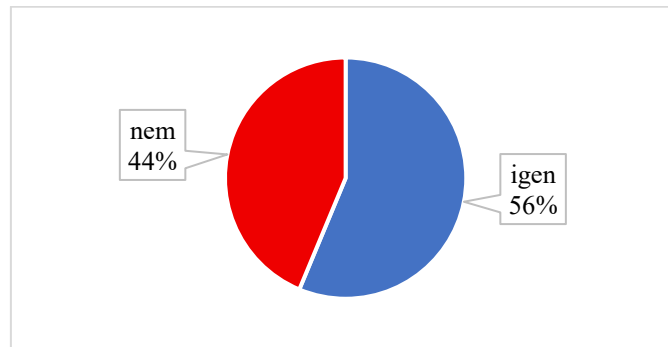

Ezzel azt kívántam feltárni, hogy a gyermekek milyen mértékben jelennek meg a válaszadók élethelyzetében, és ez milyen összefüggésben állhat a kapcsolati erőszak jelenségével, hiszen a tapasztalatok azt mutatják, hogy a kiskorúak gyakran szem- és fültanúi a családi bántalmazásoknak. A gyermekes családok esetében a kapcsolati erőszak nem kizárólag a felek közötti viszonyt érintheti, hanem közvetett vagy közvetlen módon a gyermek(ek)et is, akik akár tanúként, akár passzív alanyként válnak a bántalmazási folyamat részévé. Ahogyan az ábra is mutatja, a válaszadók legnagyobb csoportja nem rendelkezik egyetlen gyermekkel sem (206), ami a teljes mintának közel a felét (49,7%) jelenti. Figyelemre méltó azok aránya is, akiknek volt egy vagy több gyermekük, de már nincsen köztük 18 év alatti (85). A gyermekes válaszadók körében az egygyermekesek (61) és a kétgyermekesek (50) alkotják a legnagyobb csoportot, míg a három (9), illetve négy vagy több gyermekkel rendelkező (3) válaszadók csak kis számban jelennek meg.

2.7. Erőszakos cselekmények előfordulása

A kérdőív következő kérdése annak felmérésére irányult, hogy a válaszadók családi környezetében előfordult-e már bármilyen erőszakos cselekmény, beleértve a lelki és fizikai bántalmazás különböző megvalósulási formáit.

16. ábra: Erőszakos cselekmények előfordulása a válaszadók családjában (N=414)

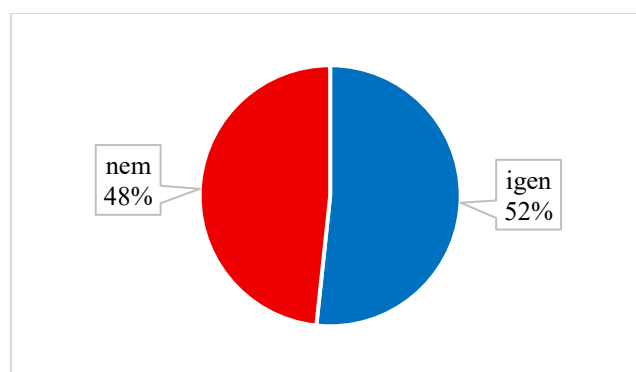

A válaszadók egy része közvetlen tapasztalattal rendelkezik a családon belüli erőszakról, de ez nem kizárólag közvetlen áldozati tapasztalat formájában jelenik meg, hanem igen gyakran közvetett módon is (pl. tanúként vagy közeli hozzátartozóként). Ez a tény is hozzájárulhat ahhoz, hogy a válaszadók érzékenyebben viszonyulnak a kapcsolati erőszak kérdéséhez, illetve könnyebben felismerik annak különböző megnyilvánulási formáit.

2.8. Gyermekkorban átélt lelki vagy testi erőszak

A vizsgálat szempontjából is kardinális kérdés, hogy a kitöltők gyermekkorukban átéltek-e vagy tapasztaltak-e a családjukban lelki vagy fizikai erőszakot.

17. ábra: Erőszakos cselekmények előfordulása a válaszadók gyerekkorában (N=414)

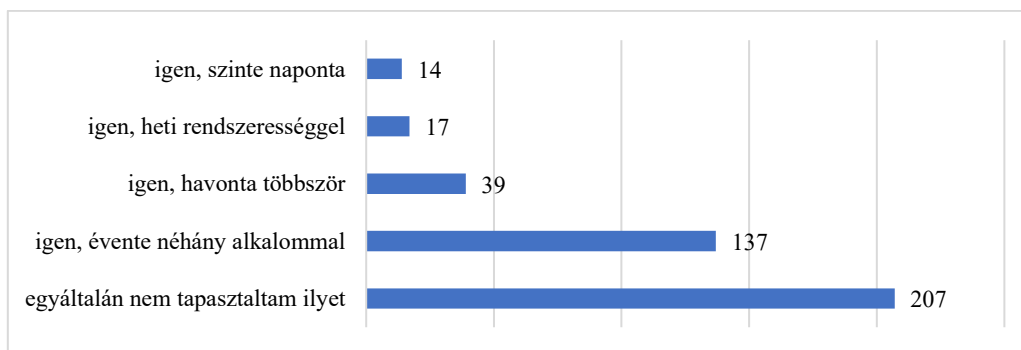
A kérdés célja annak feltárása volt, hogy a kapcsolati erőszak már a korai életszakaszokban milyen mértékben volt jelen, és milyen korán jelennek meg az erre utaló tapasztalatok. Az előző kérdéshez képest ez egy tudatosan szűkebb, célzottabb vizsgálati fókuszot jelentett. Az adatok alapján megállapítottam, hogy a válaszadók több mint fele (214; 51,7%) számolt be arról, hogy gyermekkorában tapasztalt valamilyen jellegű erőszakot a családjában, míg 200 fő (48,3%) nem

számolt be ilyen jellegű eseményekről. Ebből az a következtetés vonható le, hogy a kapcsolati erőszak megelőzése nem kizárólag az aktuális konfliktushelyzetek kezelésén múlik, hanem jelentősége van a gyermekkorban átélt tapasztalatok feldolgozásának, valamint a korai prevenció beavatkozásainak is, hiszen a gyermekkorban átélt egy vagy akár több trauma örök életre szóló bélyegként maradhat meg az érintettben.

2.9. Félelmet keltő családi veszekedések

A kérdéseken előre haladva szűkítettem a tapasztalatra vonatkozó időintervallumokat, így e pontban már arra kerestem a választ, hogy a válaszadók (a kapcsolati erőszak Btk.-ban történő deklarációjának időpontjához igazodva) az elmúlt 12 évben tapasztalták-e, hogy a családi veszekedések vagy a hangos szóváltások félelmet váltanak ki belőlük; és ha igen, az hozzávetőleg milyen gyakorisággal fordult elő.

18. ábra: Félelmet keltő veszekedések és szóváltások gyakoriságának vizsgálata (N=414)

A korábbi kérdésekkel megegyezően itt is megállapítható, hogy a válaszadók fele (207) egyáltalán nem tapasztalt családjában félelmet kiváltó konfliktushelyzetet az elmúlt 12 évben. Figyelemre méltó viszont, hogy van egy számottevő létszámú csoport (137), akik arról számoltak be, hogy évente néhány alkalommal előfordultak olyan családi konfliktusok, amelyek félelmet váltanak ki belőlük. Véleményem szerint egyáltalán nem elfogadható az olyan mértékű konfliktus, ami alkalmas arra, hogy a család bármely tagjában félelmet keltsen.

A magasabb gyakoriságú esetek – bár kisebb számban jelennek meg – különösen nagy jelentőséggel bírnak. A havi több alkalommal előforduló esetek (39), valamint a heti rendszerességű (17), illetve szinte napi szintű (14) tapasztalatok már olyan konfliktusdinamikára utalnak, amely tartósan fennálló, súlyosabb pszichés terhelést

jelenthetnek az érintettek és családjuk többi tagjai számára. A félelemérzet megjelenése önmagában is olyan indikátor, amely kétségtelenül túlmutat a hétköznapi konfliktusokon. Azok a családi veszekedések, amelyeket félelmet váltanak ki, meglátásom szerint akár a kapcsolati erőszak korai szakaszának is tekinthetők, ahogyan azt láttuk az értekezés konfliktusok eszkalációjának bemutatása során kifejtetteknél. Ez az eredmény különösen a látencia szempontjából releváns, mivel ezek az esetek nagy valószínűséggel nem jelennek meg a hivatalos statisztikákban, mégis potenciális veszélyforrások lehetnek a jövőben.

2.10. Családon belüli érzelmi (lelki) bántalmazás

A kérdőív ezen pontjában arra kerestem a választ, hogy a válaszadók az elmúlt 12 évben tapasztaltak-e érzelmi vagy lelki bántalmazást a családjukban; és amennyiben igen, azt mely hozzátartozói viszonyban élték meg. A kérdésre több válaszlehetőség is volt, így az alábbi táblázat adatai azt mutatják meg, hogy hány alkalommal jelentek meg a válaszokban az egyes hozzátartozói státuszok.

8. táblázat: Az érzelmi (lelki) bántalmazással érintett hozzátartozók megoszlása (N=414)

Kategória	Említések száma
egyáltalán nem tapasztaltam érzelmi vagy lelki bántást / bántalmazást / erőszakot	176
szülő	113
egyéb hozzátartozó	48
házastárs	41
volt partner	38
volt házastárs	34
volt élettárs	26
élettárs	19
gyermek	15
partner	10

A válaszadók 43%-a (176) egyáltalán nem tapasztalt érzelmi vagy lelki bántalmazást családjában a vizsgált időszakban. A fennmaradó válaszok ugyanakkor egy komplex és sokszereplős mintázatot mutatnak, amelyben a bántalmazás különböző családi relációkban jelent meg. A különböző kombinációk közül ki kell emelni, hogy a leggyakrabban megjelölt kategória a szülő volt, amely 113 említéssel kiemelkedik a többi hozzátartozói viszony közül. Álláspontom szerint a vizsgálatomnak ez egy különösen fontos eredménye, és – összhangban az anonim bírósági ítéletek vizsgálata során kifejtettekkel – felhívja a figyelmet arra, hogy a

gyermek védelmére vonatkozó prevenciós intézkedések megalkotása, illetve továbbfejlesztése során erre a korosztályra nagyobb hangsúlyt kell fektetni.

A párkapcsolati viszonyokat vizsgálva szintén magas értékeket tapasztaltam a házastárs (41), a volt partner (38), valamint a volt házastárs (34) kategóriáknál, ami arra enged következtetni, hogy az érzelmi bántalmazás nemcsak a jelenlegi, hanem a korábbi párkapcsolatokban is jelentős mértékben jelen volt. Ez a tendencia összhangban áll azzal a kriminológiai és pszichológiai megközelítéssel, amely szerint a bántalmazó mintázatok gyakran ismétlődnek egy adott személy élete során.

Az egyéb hozzátartozó (48) kategória szintén figyelemre méltó, mivel arra utal, hogy a bántalmazás nem kizárólag a közvetlen, szoros családi viszonyokra korlátozódik, hanem tágabb rokoni körben is jelen lehet. Emellett az élettársi és volt élettársi kapcsolatok (19, illetve 26), valamint a gyermek (15) és partner (10) kategóriák tovább erősítik azt a képet, hogy az érzelmi bántalmazás a családi kapcsolatrendszer közel minden szintjén megjelenhet.

A szülői és párkapcsolati viszonyok kiemelkedő szerepe arra utal, hogy a bántalmazás mintázatai gyakran a legközelebbi, legintenzívebb érzelmi kapcsolatokban nyilvánulnak meg. Mindez különösen fontos a prevenció szempontjából, hiszen rávilágít arra, hogy akár a jogalkotói, akár a jogalkalmazói beavatkozásoknak nemcsak az aktuális erőszakos helyzetekre, hanem a családi működés mélyebb problémáira is ki kell terjednie.

A válaszok kombinációs elemzése során arra törekedtem, hogy feltárjam milyen kapcsolati struktúrákban jelenik meg az érzelmi és lelki bántalmazás, és hogy az egyes hozzátartozói viszonyok milyen gyakran fordulnak elő önállóan, illetve egymással kombinációban.

Az eredmények alapján a „szülő” számos kombinációban is szerepel, úgymint „szülő + egyéb hozzátartozó”, „szülő + partner”, „szülő + volt partner” stb.).

A párkapcsolati viszonyok szintén hangsúlyosak. A „házastárs” (24), a „volt házastárs” (21), valamint a „volt partner” (12) és a „volt élettárs” (13) kategóriák pedig azt mutatják, hogy a bántalmazás nemcsak az aktuális, hanem a lezárt kapcsolatokban is jelentős szerepet játszik. Ez a tendencia arra enged következtetni, hogy az erőszakos vagy bántalmazó mintázatok gyakran ismétlődnek, és több kapcsolatban is újra megjelennek.

Az „egyéb hozzátartozó” kategória (21) a tágabb családi kör szerepére hívja fel ismét a figyelmet, azaz, hogy a bántalmazás nem korlátozódik kizárólag a szűk családi vagy párkapcsolati viszonyokra, hanem szélesebb rokoni hálóban is megjelenik. A relációk

vizsgálata során egyértelmű mintázat rajzolódik ki: a bántalmazás sok esetben nem egyetlen személyhez köthető, hanem több hozzátartozó együttes jelenlétében, egymással összefüggő kapcsolati dinamikák részeként jelenik meg. A leggyakoribb kombinációk közé tartozik például a „szülő + egyéb hozzátartozó” (10), a „volt partner + szülő” (9), valamint a „volt partner + szülő + egyéb hozzátartozó” (5).

2.11. Családon belüli érzelmi (lelki) bántalmazás megnyilvánulási formái

A következő kérdéssel azt vizsgáltam, hogy a válaszadó által átélt vagy tapasztalt bántalmazás konkrétan milyen formában jelent(ek) meg. E kérdésnél is lehetőség volt (sőt) több válasz megadására, illetve a felsorolt magatartásokon kívül egyéni megfogalmazást is használhattak a kitöltők. Alapvetően válaszlehetőség voltak: nevetségessé tettek mások előtt, sértegetés, számonkérés, kritizálás, lekicsinylés, önbizalom, önbecsülés lerombolása, ellenőrzés / kontroll, hibáztatás, annak éreztetése, hogy nélküle nem lennék képesek semmire / önálló életre; pénzelvétel, anyagi függőségben tartás; munkavállalás megtiltása; baráti, családi kapcsolatok megtiltása vagy korlátozása (együttesen a továbbiakban: alap kategóriák). Rendkívül fontos megállapítás, hogy az alapkategóriák önmagukban elenyésző számban vannak jelen, tehát egyértelmű, hogy a bántalmazás ezen formája a vizsgált minta alapján szinte minden esetben más magatartással párosulva valósul meg.

9. táblázat: Az alap kategóriák előfordulása önállóan a vizsgált mintában (N=414)

Kategória	Említések száma
nem tapasztaltam érzelmi vagy lelki bántást / bántalmazást / erőszakot	172
fenyegetés	1
kigúnyolás	0
nevetségessé tettek mások előtt	0
sértegetés	1
számonkérés	1
kritizálás	4
lekicsinylés	1
önbizalom, önbecsülés lerombolása	3
ellenőrzés / kontroll	1
hibáztatás	1
annak éreztetése, hogy nélküle nem lennék képesek semmire / önálló életre	1
pénzelvétel, anyagi függőségben tartás	0
munkavállalás megtiltása	0
baráti, családi kapcsolatok megtiltása vagy korlátozása	0

A fenyegetés leggyakrabban kigúnyolással, mások előtti nevetségessé tétellel, sértegetéssel, számonkéréssel, kritizálással, lekicsinyléssel, önbizalom, önbecsülés lerombolásával, ellenőrzéssel / kontrollal, hibáztatással, annak éreztetésével, hogy nélküle nem lenne képes semmire / önálló életre, pénzelvétellel, anyagi függőségben tartással együttesen jelenik meg (96). A kritizálás a lekicsinyléssel, hibáztatással, önbizalom, önbecsülés lerombolásával, baráti, családi kapcsolatok megtiltása vagy korlátozásával valósul meg a legtöbb esetben együttesen (17). A sértegetés tipikus kísérő cselekményei: kritizálás, lekicsinylés, önbizalom és önbecsülés lerombolása, hibáztatás, annak éreztetése, hogy nélküle nem lenne képes semmire (főleg önálló életre), a baráti, családi kapcsolatok korlátozása vagy megtiltása, gazdasági függőségben tartás stb. (37). A kigúnyolás tekintetében a legtöbben ezen társuló magatartásokat jelölték meg: sértegetés, kritizálás, lekicsinylés, önbizalom, önbecsülés lerombolása, hibáztatás, annak éreztetése, hogy nélküle nem lennék képes semmire / önálló életre (45). A többi, fenti táblázatban szereplő cselekmények tekintetében az adatok hasonló összetételű adatokat mutatnak.

2.12. Családon belüli tetteges (fizikai) bántalmazás

E kérdés már a fizikai bántalmazások vizsgálatára irányult, pontosabban, hogy a válaszadók az elmúlt 12 évben tapasztaltak-e fizikai (tetteges)bántalmazást vagy erőszakot a családjukban; és amennyiben igen, azt melyik hozzátartozó(k) követték el. A kérdésre itt is lehetőség volt több válasz megjelölésére, amelynek összefoglalóját az alábbi táblázat szemlélteti.

10. táblázat: A fizikai, tetteges bántalmazással érintettek hozzátartozói kategóriák szerinti megoszlása (N=414)

Kategória	Említések száma
egyáltalán nem tapasztaltam fizikai bántást / bántalmazást / erőszakot	309
egyéb hozzátartozó	7
élettárs	4
élettárs, egyéb hozzátartozó	1
gyermek	2
házastárs	13
házastárs, élettárs	1
házastárs, gyermek	1
házastárs, volt házastárs	1
partner	1
szülő	22
szülő, egyéb hozzátartozó	2

volt élettárs	9
volt élettárs, szülő	4
volt házastárs	17
volt házastárs, élettárs, volt partner, gyermek	1
volt házastárs, szülő	1
volt partner	10
volt partner, egyéb hozzátartozó	2
volt partner, szülő	4
volt partner, szülő, egyéb hozzátartozó	1
volt partner, szülő, gyermek, egyéb hozzátartozó	1

A kitöltők túlnyomó többsége (309) nem tapasztalt fizikai bántalmazást a vizsgált időszakban, ugyanakkor a válaszok azt is mutatják, hogy a fizikai erőszak jelenléte így sem tekinthető elhanyagolhatónak. A leggyakrabban megjelölt hozzátartozói kategória ebben az esetben is a szülő (22) volt, amelyet a volt házastárs (17), a házastárs (13), valamint a volt partner (10) követ. Emellett a volt élettárs is több alkalommal megjelent (9). Fentiek alapján tehát a fizikai bántalmazás egyrészt a szülői relációban, másrészt a jelenlegi vagy korábbi párkapcsolatokban jelenik meg legmarkánsabban.

Az eredmények megerősítik azon álláspontomat, hogy a fizikai erőszak a családi kapcsolatok több szintjén, több kapcsolati relációban is megjelenhet, és a megelőzés, valamint a korai felismerés szempontjából továbbra is kiemelt figyelmet érdemelnek.

2.13. Családon belüli tetteges (fizikai) bántalmazás megnyilvánulási formái

Ezen kérdés arra irányult, hogy a fizikai bántalmazást elszenvedők milyen konkrét erőszakos cselekmények formájában tapasztalták meg a bántalmazást. A kérdésnél több válasz megjelölésére is lehetőség volt, így az összefoglaló táblázat az egyes cselekmények előfordulási gyakoriságát szemlélteti.

11. táblázat: Fizikai bántalmazások megjelenési formái (N=414)

Kategória	Említések száma
nem tapasztaltam fizikai bántást / bántalmazást / erőszakot	295
bútorzatoknak, falnak stb. nekilökés	53
fojtogatás	14
megütés tenyérrrel	62
megütés ököllel	34
megütés valamilyen tárggyal	19
szorongatás	45

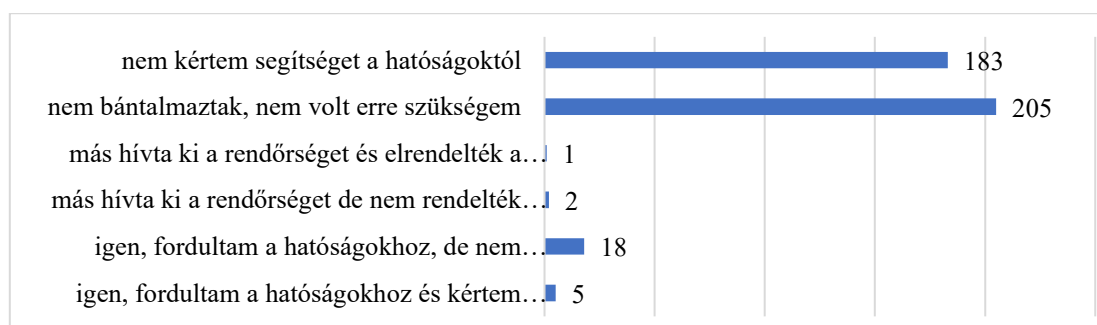
megrúgás	14
földre, ágyra stb. leteperés	16
lökdösés	48
hajhúzás	29
megégetés	1
megharapás	2
éheztetés, szomjaztatás	5
megkötözés	1
intim testrészek megsebesítése	1
szexuális tevékenységre kényszerítés a bántalmazóval	16
mással való szexuális tevékenységre kényszerítés	1

A válaszadók többsége (295) nem tapasztalt fizikai bántalmazást, ugyanakkor az érintettek válaszaiból kiderül a fizikai erőszak különböző megjelenési formáinak széles spektruma, ami a kapcsolati erőszak egyik meghatározó jellemzője. A leggyakoribb formák közé tartozik a tenyérrel történő megütés (62), a bútoroknak vagy falnak lökés (53), valamint a lökdösés (48) és a szorongatás (45). Ezek a fizikai bántalmazás enyhébbnek tűnő, ugyanakkor rendszerint ismétlődő formái, amelyek kiemelt jelentőséggel bírnak az eskalációs folyamat során, valamint a jelenség komplexitását és társadalmi jelentőségét egyaránt alátámasztják. Emellett jelentős számban jelentek meg súlyosabban minősülő fizikai bántalmazási formák is, mint az ököllel történő megütés (34), a hajhúzás (29), illetve a tárgyjal történő megütés (19). Külön figyelmet érdemelnek az olyan kifejezetten súlyos cselekmények, mint a fojtogatás (14), a leteperés (16), valamint a szexuális kényszerítés különböző formái (17), amelyek már alkalmasak a testi integritás súlyos megsértésére.

2.14. Segítségkérés, távoltartás

A kérdés fókuszában a segítségkérés felmérése állt, vagyis, hogy a bántalmazottak fordultak-e valaha a hatósághoz segítségért a lelki vagy fizikai bántalmazások miatt; és ha igen, kérték-e a távoltartás elrendelését.

19. ábra: Hatósági segítség igénybevételének megoszlása (N=414)

A bántalmazottak rendkívül csekély számban fordulnak a hatósághoz segítségkéréssel. A válaszadók jelentős része (205) nem tapasztalt bántalmazást, ugyanakkor a másik részük (183) annak ellenére sem fordult hatósághoz, hogy erre potenciálisan szüksége lett volna. Ezzel szemben mindössze 23 fő jelezte, hogy kapcsolatba lépett a hatóságokkal, közülük pedig csak 5 fő élt a törvény adta távoltartás lehetőségével. Ezek az adatok arra engednek következtetni, hogy a bántalmazás elszennvedői sokszor nem élnek a rendelkezésre álló jogi eszközökkel, aminek hátterében feltételezhetően a rendvédelmi szervekbe vetett bizalom hiánya, az elkövetőtől vagy a kiszolgáltatottságtól való félelem, illetve a jogi lehetőségek ismeretének hiánya is állhat, így itt is bizonyossá vált számomra, hogy igencsak indokolt a rendszeres tájékoztatások tartása különböző fórumokon. Kétségtelen, hogy állnak rendelkezésre a jog által biztosított védelemi eszközök, azok igénybevétele a vizsgált adatok alapján mégis csekély mértékű, ami a prevenció és az áldozatsegítés területén további beavatkozások szükségességét indukálja.

2.15. A bántalmazottak másokba vetett bizalma

Ebben a kérdésben arra kerestem a válaszokat, hogy a bántalmazást elszennvedő megosztják-e a velük történeteket másokkal; és ha igen, kihez fordulnak leginkább bizalommal.

12. táblázat: A bántalmazás megosztásának címzettjei (N=414)

Megnevezés	Előfordulás
igen, családtagomnak	32
igen, családtagomnak, ismerősömnek	1
igen, családtagomnak, munkatársamnak	2
igen, családtagomnak, munkatársamnak, szomszédomnak	2
igen, családtagomnak, pszichológusnak	5
igen, családtagomnak, szomszédomnak	4
igen, ismerősömnek	5
igen, közeli barátomnak / barátnőmnek	61
igen, közeli barátomnak / barátnőmnek, családtagomnak	33
igen, közeli barátomnak / barátnőmnek, családtagomnak, ismerősömnek	3
igen, közeli barátomnak / barátnőmnek, családtagomnak, ismerősömnek, szomszédomnak, ügyvédnek	1
igen, közeli barátomnak / barátnőmnek, családtagomnak, munkatársamnak	7
igen, közeli barátomnak / barátnőmnek, családtagomnak, munkatársamnak, ismerősömnek, szomszédomnak	1
igen, közeli barátomnak / barátnőmnek, családtagomnak, szomszédomnak	1
igen, közeli barátomnak / barátnőmnek, gyermekjóléti szolgálatnak	1
igen, közeli barátomnak / barátnőmnek, igen, családtagomnak, pszichológusnak, páromnak	1
igen, közeli barátomnak / barátnőmnek, ismerősömnek	2
igen, közeli barátomnak / barátnőmnek, munkatársamnak	4
igen, közeli barátomnak / barátnőmnek, munkatársamnak, ismerősömnek	2

igen, közeli barátomnak / barátnőmnek, munkatársamnak, ismerősömnek, szomszédomnak, tanárimnak	1
igen, közeli barátomnak / barátnőmnek, orvos	1
igen, közeli barátomnak / barátnőmnek, pszichológusnak	4
igen, munkatársamnak, igen, ismerősömnek	1
igen, pszichológusnak	9
nem bántalmaztak, nem volt erre szükségem	179
nem mondtam el senkinek	49

A válaszadók jelentős része (179) nem volt érintett a családjában bántalmazással, ugyanakkor figyelemre méltó, hogy 49 fő egyáltalán nem mondta el senkinek az őt ért erőszakot, amely arra enged következtetni, hogy a hallgatás továbbra is jelentős tényező a bántalmazási helyzetekben. Azok körében, akik megosztották tapasztalataikat, leggyakrabban a közeli barátok/barátnők (61), valamint a családtagok (32, illetve kombinációkban még gyakrabban) jelentek meg, mint elsődleges bizalmi személyek. Gyakorik voltak a többcsatornás megosztások is, különösen a barátok és családtagok együttes említése (33). Ezzel szemben a válaszadók a formális segítségnyújtókat – például pszichológus (9 említés önállóan, illetve további kombinációkban), valamint egyéb intézményi szereplők – jóval kevesebben jelölték be. Meggyőződésem szerint a hallgatás, a bezárkózás - ami egy bántalmazói körülmények között élő számára nyilvánvalóan teljesen érthető reakció - magas aránya (49) arra utal, hogy a bántalmazás(ok) sok esetben rejtve marad(nak), így fontosnak tartom, hogy a formális segítségnyújtás igénybevételének ösztönzése és a hatóságokba vetett bizalom erősítése továbbra is kiemelt szempont legyen.

2.16. A bántalmazóval való együtt maradás okai

Nagyon lényeges kérdés a kapcsolati erőszak elleni küzdelem kutatása során, hogy a bántalmazó kapcsolatban élt vagy élő személyek milyen okok miatt maradtak együtt a bántalmazóval. Ezen kérdés során is több válasz megjelölésére volt lehetőség, illetve egyedi válaszokat is lehetett adni, így az alábbi táblázatban látható eredmények az egyes tényezők együttes jelenlétét is tükrözik.

13. táblázat: A bántalmazóval való együtt maradás okai (N=414)

Kategória	Említések száma
nem éltem / nem élek bántalmazó környezetben	201
szeretet, ragaszkodás	48
nem tudtam volna / nem tudnám magam eltartani egyedül	53
nem tudtam volna / nem tudnám nélküle felnevelni a gyermek(ek)et	7
bíztam / bízom abban, hogy idővel megváltozik a helyzet	56
mindig bocsánatot kér(t) és hittem / hiszek neki	20
félelem	24

fenyegetés vagy zsarolás, ha el akartam / el akarok menni	28
nekem kell(ett) gondoskodni a család egységéről	18
úgysem tudott volna / tud segíteni senki	20

Az adatok alapján – az előzőekhez hasonlóan – elsősorban az állapítható meg, hogy a válaszadók jelentős része (201) szerencsére nem élt bántalmazó környezetben. Ezzel szemben a bántalmazással érintettek válaszaiból jól látható, hogy az együtt maradás hátterében jellemzően nem egy, hanem több, egymással összefonódó tényező áll. A leggyakrabban megjelölt ok a helyzet javulásába vetett bizalom (56), második leggyakoribb okként pedig a gazdasági kiszolgáltatottság, gazdasági függőségben tartás (53), valamint az érzelmi kötődés (48) jelent meg. Emellett szerepet játszottak a kényszerítő tényezők is, úgymint a fenyegetés vagy zsarolás (28) és a félelem (24). A válaszok között megjelent továbbá a családi szerepfelfogásból fakadó felelősségérzet (18), valamint a segítség hiányának vagy elérhetetlenségének érzése (20). Megállapítható az is, hogy a bántalmazó bocsánatkérésébe vetett bizalom (20) szintén hozzájárulhatott a kapcsolat fenntartásához, ám véleményem szerint a bántalmazói megbánásnak továbbra sem jelent semmilyen garanciát az erőszak megszűnésére. Az eredmények egyértelműen mutatják, hogy a bántalmazó kapcsolatban maradás érzelmi, gazdasági és pszichológiai tényezők komplex együtt állásának következménye. Különösen fontos kiemelni, hogy a remény és a kötődés gyakran együtt jelenik meg a félelemmel és a kiszolgáltatottsággal. Összefoglalva megállapítható, hogy a bántalmazó kapcsolat fenntartása mögött többdimenziós okrendszer áll, amelynek megértése elengedhetetlen a hatékony beavatkozási és támogatási formák kialakításához.

2.17. A családon belüli bántalmazás pszichés hatásainak megoszlása

A bántalmazással érintett válaszadók érzelmi és pszichés állapotának vizsgálata a bántalmazás következtében kialakult lelki hatások megértéséhez járul hozzá. A több válaszlehetőség miatt az eredmények az egyes érzések együttes jelenlétét is mutatják, így komplex képet kapunk a bántalmazás pszichés hatásairól.

14. táblázat: A családon belüli bántalmazás pszichés és érzelmi hatásainak megoszlása (N=414)

Kategória	Említések száma
nem élek / nem éltem bántalmazó környezetben	185
félelem	75
düh	112
szorongás	126
depresszió	60
pánikroham / pánikbetegség	32
tehetetlenség	75
megalázottság	94
kétségbeesés	46
szomorúság	107
kilátástalanság	61
félte(tte)m a gyermeke(ke)t / a velem együtt élőket	29

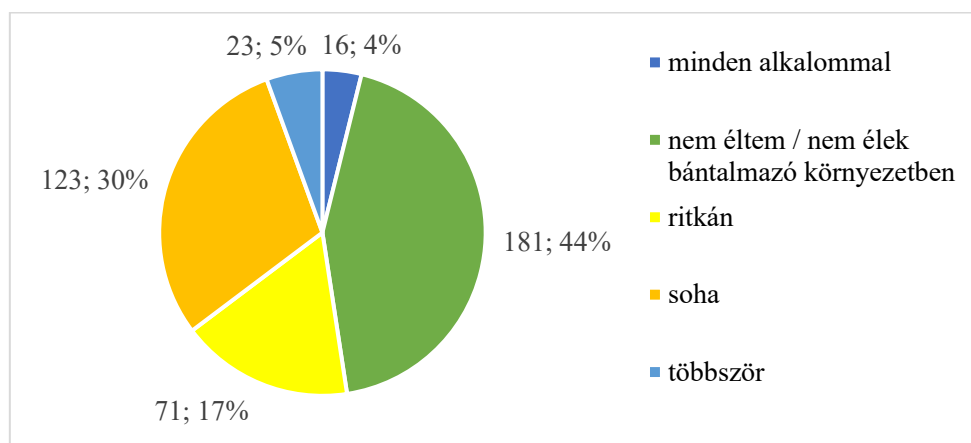
A válaszadók közül 185 fő jelölte be, hogy nem élt bántalmazó környezetben, ugyanakkor az érintettek körében erőteljes negatív érzelmi állapotok jelennek meg. A leggyakrabban megjelölt érzés a szorongás (126), amelyet a düh (112) és a szomorúság (107) követ. Jelentős arányban jelenik meg a megalázottság (94) is, valamint a félelem és a tehetetlenség (egyaránt 75-75 említés). Emellett vagy éppen ezek hatására súlyosabb pszichés következmények is kifejlődtek, úgymint a depresszió (60), a kilátástalanság érzése (61), illetve a pánikroham vagy pánikbetegség (32). A válaszok között megjelent a másokért érzett fokozott aggodalom is, különösen a gyermekek vagy együtt élő hozzátartozók irányában (29).

Úgy vélem, hogy az eredmények azt bizonyítják, hogy a bántalmazás nem csupán egy-egy elkülönült érzelmi reakciót vált ki a bántalmazottból, hanem összetett, egymást erősítő pszichés állapotok kialakulásához vezet. A szorongás, a tehetetlenség és a kilátástalanság együttes jelenléte különösen súlyos érzelmi terhelésre utal, ami hosszú távon is befolyásoltathatja az érintettek mentális állapotát és életminőségét, ezáltal rendkívül nagy szükség van arra, hogy az állam az egészségügyi rendszer által biztosítsa a megfelelő létszámú szakembereket.

2.18. Bántalmazások utáni bocsánatkérés

Feltettem azt a kérdést is, hogy a bántalmazó kért-e bocsánatot a bántalmazások után; és amennyiben igen, azt milyen gyakorisággal tette.

20. ábra: A bántalmazások és a bocsánatkérések gyakoriságának megoszlása (N=414)

A válaszadók legnagyobb része (181) nem élt bántalmazó környezetben, így esetükben a kérdés nyilván nem releváns. Az érintettek körében ugyanakkor megfigyelhető, hogy a bocsánatkérés nem tekinthető általánosnak: 123 fő jelezte, hogy a bántalmazó soha nem kért bocsánatot, míg 71 fő szerint ez csak ritkán történt meg. Ezzel szemben a rendszeresebb bocsánatkérés jóval kisebb arányban jelent meg: 23 fő esetében többször, míg mindössze 16 főnél minden alkalommal előfordult. Álláspontom szerint ezek az adatok arra utalnak, hogy a bántalmazó magatartást követő bocsánatkérés inkább kivételnek tekinthető, és még ha meg is jelenik, gyakran nem következetes magatartásként. Fentiekén kívül véleményem változatlan a tekintetben, hogy a bocsánatkérés önmagában egyáltalán nem nyújt biztosítékot az áldozatnak arra vonatkozóan, hogy a bántalmazó viselkedése meg fog szünni és jellemzően a bántalmazott megnyugtatóására sem alkalmas.

2.19. Gyermekvédelmi jelzőrendszer intézkedései

A soron következő kérdés a jelzőrendszer működésének vizsgálatára irányult, különösen, hogy a gyermekkorban elszenvedett bántalmazás esetén a környezet – főként a családon kívüli személyek és intézmények – észlelték-e a problémát, illetve történt-e bármilyen jelzés vagy segítségnyújtás az észlelő személy részéről. A több válaszlehetőség miatt az adatok a különböző észlelési és reakciós mintázatok együttes jelenlétét tükrözik.

15. táblázat: A környezet szerepe a gyermekkorban elszenvedett bántalmazás felismerésében és kezelésében (N=414)

Kategória	Említések száma
észrevették (vagy pontosan tudták) a bántalmazást, de senki nem ajánlotta fel a segítségét és intézkedés (jelzés) sem történt	50
észrevették (vagy pontosan tudták) a bántalmazást, és segítséget is kaptam	9
igen, a védőnő	1
igen, az iskolai szociális munkás	1
igen, az iskolapszichológus	3
igen, háziorvos/gyermekorvos	1
igen, iskolaorvos	1
igen, valamelyik pedagógus (pl. osztályfőnök, testnevelőtanár)	6
nagyszülő	1
nem élünk / nem élünk bántalmazó környezetben	205
nem észlelték (nem vették észre) és nem is jelezték a gyermeke(i)m bántalmazását	12
nem észlelték (nem vették észre) és nem is jelezték a gyermeke(i)m bántalmazását, észrevették (vagy pontosan tudták) a bántalmazást, de senki nem ajánlotta fel a segítségét és intézkedés (jelzés) sem történt	1
nem észlelték (nem vették észre) és nem is jelezték a bántalmazásomat gyermekkoromban	109
nem észlelték (nem vették észre) és nem is jelezték a bántalmazásomat gyermekkoromban, észrevették (vagy pontosan tudták) a bántalmazást, de senki nem ajánlotta fel a segítségét és intézkedés (jelzés) sem történt	4
nem észlelték (nem vették észre) és nem is jelezték a bántalmazásomat gyermekkoromban, nem észlelték (nem vették észre) és nem is jelezték a gyermeke(i)m bántalmazását	5
egyedi válasz	5

Az eredmények alapján a válaszadók jelentős része (205) nem élt bántalmazó környezetben. Az érintettek körében azonban erőteljesen kirajzolódik a környezet alacsony észlelési és beavatkozási aránya, ami a kérdőív célját tekintve kiemelt jelentőséggel bír. Látható, hogy a kitöltők között 109 fő esetében egyáltalán nem észlelték és nem is jelezték a bántalmazást, míg további válaszok is megerősítik ezt a mintázatot a gyermekekkel (12) kapcsolatos esetekben. A kitöltők közül 50 fő jelezte, hogy ugyan a környezete észlelte vagy tudta a bántalmazást, azonban nem történt sem segítségnyújtás, sem jelzés, ami jelentős aggodalomra ad okot: „*Apám bántalmazta anyámat, gyerekként kértem segítséget, semmi nem történt, "majd kibékülnek",;* „*A fiam esetében egyszerűen nem hitték el, elutasítóak voltak. Anyámtól 17 évesen rendőrség segítségével sikerült kimenekülni, ezt követően kaptam hatósági védelmet.*” Ezzel szemben mindössze 9 esetben történt tényleges segítségnyújtás, továbbá az olyan intézményekben

dolgozók, akik közvetlenül és gyakran találkoznak a bántalmazottal (pl. pedagógus, iskolapszichológus, védőnő, orvos) csak elenyésző számban jelentek meg.

Az egyéni válaszok tekintetében volt, aki azt osztotta meg velem, hogy: „*Apa tudta, hogy anya bánt, valamennyire próbált segíteni, de ő is félt anyától, fél a mai napig...*”, míg egy másik esetben „*Nem éltem együtt a bántalmazó apámmal, a kapcsolattartások alkalmával bántalmazott.*” Az eredmények arra utalnak, hogy a gyermekvédelmi jelzőrendszer és a tágabb társadalmi környezet sok esetben nem tölti be kellőképpen észlelő és védelmi funkcióját, ami egyben azt jelenti, hogy ezen a területen is van még hova fejlődni.

2.20. A válaszadók saját (szabadszavas) gondolatai

A kérdőív végén lehetőséget biztosítottam, hogy a kitöltők saját gondolataikat, tapasztalataikat és észrevételeiket is megosszák a témával kapcsolatban. Megítélésem szerint ezek a válaszok a kutatás egyik legértékesebb részét képezik, mivel a kvantitatív eredmények mellett személyes nézőpontból is árnyalják a vizsgált jelenséget, és hozzájárulnak annak mélyebb megértéséhez. Annak ellenére, hogy a kérdés megválaszolása opcionális volt, **87** fő élt ezzel a lehetőséggel, ami a téma iránti érintettséget és a vélemények megosztásának igényét is jól tükrözi. Az alábbiakban ezek közül mutatok be néhányat, az eredeti megfogalmazás változtatása nélkül.

„Sajnos a feleségem már meghalt, egyedül maradtam. A fiam állapota azóta sokat romlott, alkoholistá, drogozik, gyógyszerezik. Először csak szavakkal kínozta, de évek óta tetteg, már kézzel, szorításokkal, ordibálással és mindennel. Beteg ember, de ő nekem az egyetlen gyermekem, végtelenül el vagyok keseredve.”

„Ajánlanám a lehetőséget, ha valaki maga is gyermekkorában a családja által élt át bántalmazást, majd később férje által lelki, gyermeke fizikai bántalmazást él át valahogy ne keveredjen. Nincs lehetőség külön kezelni az eseteket. Sajnos pld. én gyermekkoromban brutális fizikai és lelki bántalmazáson estem át. Majd második férjem által lelki terror alatt éltem, sajnos a kisleányt (aki egyébként is mentális beteg) iszonyatosan bántalmazta. Számtalanszor bujtattam, és titokban etettem. Igyekeztem menteni a gyerekeket a közeléből.”

„A gyerekkori bántásokat nem lehet elfelejteni. Ha napi szinten nem is gondolunk rá, de ha depressziósok, pánik betegek leszünk egy életen át szenvedünk tőle. Fizikailag és érzelmileg is. Ami a legfájdalmasabb dolog, hogy kihat a felnőttkori párkapcsolatainkra is. Nehéz vele együtt élni.”

„Az is nagyon kiábrándító, hogy a bírósági ügyek mennyire borzasztóan lassan haladnak. Hogy nem látszik előrelépés, nincs döntés, és már több mint egy éve nem hozta meg a bírónő

a válásról a határozatot. Ráadásul valószínűleg folytatni fogják a pereskedést a vagyoneosztás miatt is, pedig semmi joguk nem lenne hozzá.”

„Egy narcisztikus férjjel éltem együtt. Jelenleg külön élünk 10 hónapja, folyamatosan vissza akar szerezni és nem tartja be a hataramat hiába kérem. Nem tartja tiszteletben amit kérek tőle, és a gyerek után egyáltalán nem érdeklődik. Már alig várom, hogy sikerüljön elválnom tőle. Fizikailag sose nyúlt hozzám bántalmazta, de volt rá példa hogy szexuálisan kierőszakolta az együttléte, annak ellenére, hogy kértem, hogy ne csináljuk. Olyankor kiakadt ütötte a falat, eltörte a távirányítót. Így töltötte ki a dühét. Így biztonságosabbnak láttam ha eljövünk.”

„A legnagyobb probléma, hogy a hatóság nincs kellő képpen felkészülve a családon belüli erőszak kezelésére, valamint egyáltalán nem veszik komolyan. Súlyosabb bűncselekmények esetén is az elkövető szabadlábon marad a nyomozás ideje alatt, ami egyértelmű esetek esetén is elhúzódik évekre.”

„A társadalomnak folyamatos üzenetek kellene, edukáció, hol van a határ, mi az ami már nem fér bele, az iskolákban 18 év alatt is téma kell legyen (pl. Osztályfónoki óra) ne legyen utánpótlása a jelenlegi szemléletnek, ami nem ismeri fel az erőszakot, elfogadja”

*„Fél éve járok terápiába az elnyomó apám miatt. Minden alkalommal feljön valami trauma vele kapcsolatban. Mindig értéktelen, semmi, k****a voltam a szemében. A nevelése az ordítás és a verés volt. 12 éves koromban a szemem láttára fojtotta meg a macskám.”*

„A bántalmazást a jelzőrendszereknek is fel kéne ismerni. Pl: védőnő, óvónő, pedagógusok, munkahely. De senki nem tesz semmit.”

„Szerintem az is egy hatalmas probléma hogy sokan nem ismerik fel, nem mernek lépni ebben a helyzetben és hogy sokan csak a fizikai bántalmazást nézik, nem tudják hogy van egyébként lelki bántalmazás is.”

„Fontosnak és hiánypótlónak tartom a családon belüli erőszak látenciájának vizsgálatát, mivel ez egy rendkívül érzékeny, gyakran rejtve maradó probléma. A jelenség nehezen kerül felszínre, az érintettek sokszor félelemből, szégyenből vagy kiszolgáltatottságból nem kérnek segítséget. Úgy gondolom, hogy a bántalmazott emberek lelki újbóli megerősítése rendkívül nehéz és hosszadalmas folyamat, hiszen a sérelmek mély nyomot hagynak az önértékelésben és az érzelmi biztonságban. A lelki bántalmazás különösen veszélyes, mert sokszor nehezebben felismerhető, mint a fizikai erőszak, mégis súlyos és tartós károkat okozhat. Szerencsére személyes tapasztalatom ilyen jellegű esettel nincs, ugyanakkor hallottam már elkeserítő történetekről, amelyek jól mutatják, hogy sokan élnek hosszú ideig bántalmazó kapcsolatban, gyakran segítség nélkül.”

„Nagyon nagy szükség van jó szakemberekre, a környezet érzékelési sok esetben semleges. Ha észre is veszik a problémát, nem akarnak bele avatkozni, az edukáció és a folyamatos figyelem felkeltés a témára egy jó alap lehet.”

„21 éve váltam el, hogy megszűnjön a gyermekeim lelki bántalmazása, nevelő apjuktól. Az már csak ráadás volt, hogy kést szorított a torkomhoz, szekrényt ököllel betörte az arcom mellett. Rendőrség kivezette a lakásból, ahova többet nem engedtem be.”

2.21. Az anonim online kérdőív eredményeinek összefoglalása

Az látenciavizsgálati kérdőíves kutatás összesen 414 fő válaszára alapult, és a kiértékelés eredményei több fontos összefüggésre hívták fel a figyelmet a kapcsolati erőszak látens megjelenési formáival kapcsolatban. A minta összetételét tekintve elmondható, hogy abban felülreprezentáltak a nők, a középkorúak (25-59 év közöttiek) és a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők. Mindez arra utal, hogy a kérdőív elsősorban a digitálisan aktívabb, reflektívabb társadalmi rétegekhez jutott el, amely az eredmények értelmezése során módszertani szempontból figyelembe veendő. A területi megoszlás azt is megmutatta, hogy a kutatás országos elérést biztosított, még ha a minta regionálisan nem is tekinthető egyenletesnek. A válaszok legnagyobb része Baranya vármegyéből, Budapest fővárosból és Pest térségéből érkezett. A családi állapotra és a gyermekek számára vonatkozó adatok alapján a minta jelentős része jelenleg is vagy korábban tartós párkapcsolatban élt, és számottevő hányaduk gyermekes családi környezetben él vagy élt. Ez különösen fontos a kapcsolati erőszak vizsgálata szempontjából, hiszen a válaszok nem elszigetelt egyéni élethelyzetekből, hanem jellemzően családi és párkapcsolati kontextusból származnak. A gyermekek jelenléte tovább növeli a kapcsolati erőszak társadalomra veszélyességének szintjét, mivel a bántalmazás nemcsak a bűncselekményt elszenvedő családtagokat, hanem a velük együtt élő kiskorúakat is érintheti.

A kérdőív érdemi kérdéseire adott válaszok alátámasztották, hogy a családon belüli erőszak nem elhanyagolható jelenség. A kitöltők jelentős része számolt be arról, hogy családi környezetében előfordult már erőszakos cselekmény, és a válaszadók több mint fele gyermekkorában maga is tapasztalt valamilyen lelki vagy fizikai erőszakot a családjában. Ez az eredmény arra utal, hogy a bántalmazás sok esetben már a korai életszakaszokban jelen van, és a generációkon átívelő mintázatok lehetőségét sem lehet figyelmen kívül hagyni. A gyermekkorban megélt erőszakos tapasztalatok a későbbi kapcsolatokra, konfliktuskezelési mintákra és pszichés működésre is jelentős kihatással lehetnek.

A vizsgált 12 éves időintervallumra vonatkozó kérdések tovább árnyalták a képet. A válaszok alapján jól látszik, hogy sok esetben már a családi konfliktusok, hangos szóváltások is félelmet váltanak ki a családtagokból, és ezek nem egyszeri alkalmak, hanem gyakran visszatérő események. Különösen fontos eredmény, hogy az évente néhány alkalommal jelentkező félelmet keltő konfliktusok mellett havi, heti, sőt majdnem napi gyakoriságú esetek is

megjelentek. Ez azt támasztja alá, hogy a kapcsolati erőszak látens formái gyakran már jóval a hivatalos eljárások megindulása előtt jelen vannak, és a félelem, mint szubjektív élmény a bántalmazó dinamika korai indikátorának tekinthető.

Az érzelmi és lelki bántalmazás vizsgálata különösen összetett mintázatokat tárt fel. A leggyakrabban érintett hozzátartozói kategória a szülő volt, de nagy számban jelentek meg a házastársak, volt partnerek, volt házastársak, volt élettársak, valamint az egyéb hozzátartozók is. Ez azt mutatja, hogy az érzelmi bántalmazás nem kizárólag egyetlen kapcsolattípushoz kötődik, hanem a családi kapcsolatrendszer szinte valamennyi spektrumán megjelenhet. A kombinációs elemzés tovább erősítette ezt a megállapítást, hiszen számos olyan eset volt, ahol több hozzátartozói viszony együttesen jelent meg, ami arra utal, hogy a bántalmazás sok esetben nem egyetlen személlyel összefüggő cselekmény, hanem inkább család rendszerszintű működési zavarára utal.

Az érzelmi és lelki bántalmazás formáinak részletesebb vizsgálata azt mutatta meg, hogy az egyes magatartások túlnyomórészt nem önmagukban, hanem egymással összekapcsolódva jelennek meg. A fenyegetés, sértegetés, számonkérés, kritizálás, lekicsinylés, hibáztatás, önbizalomrombolás, kontroll, gazdasági függőségben tartás, valamint a társas kapcsolatok korlátozása tipikusan egymást kísérő magatartásformák, tehát komplex, egymást erősítő viselkedésmintázatok formájában jelennek meg.

A fizikai bántalmazás előfordulása a mintában kisebb arányú volt, mint az érzelmi vagy lelki bántalmazásé, de társadalmi jelentősége így is kiemelkedő. A leggyakrabban érintett hozzátartozói relációk itt is a szülői és a jelenlegi vagy korábbi párkapcsolati viszonyok voltak. A konkrét fizikai bántalmazási formák vizsgálata alapján a tenyérrrel vagy ököllel történő megütés, a lökdösés, a szorongatás, a falnak vagy bútorzatnak lökés, a hajhúzás és a tárgyjal történő bántalmazás mellett olyan súlyosabb formák is megjelentek, mint a fojtogatás, a leteperés, illetve a szexuális kényszerítés. Ez arra utal, hogy a fizikai erőszak a „kevésbé súlyosnak tűnő” magatartásoktól a testi integritást súlyosan sértő cselekményekig terjedő széles skálán mozog.

A hatósági segítség igénybevételére vonatkozó eredmények a látencia kérdését különösen erőteljesen alátámasztják. A válaszadók jelentős része a bántalmazás ellenére sem fordult a hatóságokhoz, és a távoltartás iránti kérelem előterjesztése rendkívül alacsony számban jelent meg. Ez arra utal, hogy a rendelkezésre álló jogi eszközök ellenére a segítségkérésnek továbbra

is akadályai vannak, amelyek mögött félelem, kiszolgáltatottság, bizalomhiány, illetve a lehetőségek ismeretének hiánya húzódhat meg.

Hasonlóan fontos megállapítás, hogy a bántalmazott személyek jelentős része nem osztja meg tapasztalatait senkivel. Akik mégis beszélnek róla, azok elsősorban közeli barátokhoz, barátnőkhöz és családtagokhoz fordulnak, míg a formális segítségnyújtók – például pszichológusok, jogi vagy gyermekvédelmi szereplők – jóval ritkábban jelennek meg. Ez ismét a látencia fennmaradását erősíti, és rámutat arra, hogy a bántalmazás sok esetben az informális kapcsolati hálóban marad, anélkül, hogy intézményi szintű beavatkozáshoz vezetne.

A bántalmazóval való együtt maradás okainak vizsgálata alapján egyértelművé vált, hogy a kapcsolat fenntartása mögött nem egyetlen ok, hanem több, egymással összefonódó tényező húzódik meg. A helyzet javulásába vetett hit, a gazdasági függőség, az érzelmi kötődés, a félelem, a fenyegetés, a családi szerepfelfogásból eredő kötelezettségérzet, valamint a segítség elérhetetlenségének érzése egyaránt jelentős szerepet játszott. Ezek az eredmények megerősítik, hogy a bántalmazó kapcsolatból való kilépés nem pusztán akarati kérdés, hanem komplex pszichológiai, gazdasági és társadalmi meghatározottságú helyzet.

A bántalmazás pszichés és érzelmi következményeit vizsgáló kérdés szintén súlyos képet rajzolt ki. A leggyakrabban megjelenő érzelmek a szorongás, a düh, a szomorúság, a megalázottság, a félelem és a tehetetlenség voltak, de jelentős számban jelent meg a depresszió, a kilátástalanság, a pánikroham vagy pánikbetegség is. Ezek az adatok arra utalnak, hogy a családon belüli bántalmazás mély és sokrétű pszichés következményekkel jár, amelyek tartósan befolyásolhatják az érintettek mentális egészségét és életminőségét.

A bántalmazó utólagos bocsánatkérésének vizsgálata azt mutatta, hogy a bocsánatkérés nem tekinthető általános jelenségnek, és ha meg is jelenik, gyakran rendszertelen. A bántalmazók jelentős része soha nem kért bocsánatot, vagy csak ritkán teszi ezt meg. Mindez arra utal, hogy a bocsánatkérés önmagában nem értelmezhető valódi korrekciós mechanizmusként, és semmiképpen sem jelent garanciát a bántalmazó magatartás megszűnésére.

Végül a gyermekkorban elszenvedett bántalmazások külső észlelésére és jelzésére vonatkozó eredmények különösen súlyos rendszerszintű problémára mutattak rá. Az esetek jelentős részében a bántalmazást sem a közvetlen környezet, sem az intézményi szereplők nem észlelték vagy nem jelezték, és még azokban az esetekben is gyakori volt a be nem avatkozás, amikor a környezet pontosan tudott a történetekről. Az intézményi segítségnyújtás rendkívül alacsony

aránya arra utal, hogy a gyermekvédelmi jelzőrendszer és a tágabb társadalmi környezet még mindig nem működik megfelelő hatékonysággal.

A kérdőív eredményei ezért nemcsak a látencia magas arányát igazolják, hanem arra is rámutatnak, hogy a prevenció, a korai felismerés, a társadalmi érzékenyítés, az intézményi jelzőrendszer megerősítése és a segítséghez való hozzáférés javítása továbbra is sürgető feladat.

Összefoglaló

Az értekezésben arra vállalkoztam, hogy a kapcsolati erőszak kriminológiai, büntetőjogi, és büntetőeljárásjogi szabályozásának gyakorlati érvényesülését komplex módon vizsgáljam, egyaránt támaszkodva a dogmatikai elemzésekre és a dolgozat „gerincét” adó két empirikus kutatási eredményekre. A vizsgálat kiindulópontja az a felismerés volt, hogy a családon belüli erőszak nem elszigetelt cselekményként jelenik meg, hanem egy fokozatosan eszkalálódó konfliktusfolyamat részeként, amelyben a különböző jogellenes magatartások egymást követve, egymásra épülve valósulnak meg.

Ezen gondolatmenet mentén haladva a dolgozat első részében bemutattam a konfliktusok elméleti alapjait, figyelemmel arra is, hogy álláspontom szerint a kapcsolati erőszak vizsgálata nem érhető meg teljes mélységében a konfliktus fogalmának, típusainak és dinamikájának áttekintése nélkül. Az eredmények azt igazolták, hogy az erőszakos magatartások kialakulása jellemzően több lépcsőben történik, és a korai szakaszokban (jelzés fázisában) még reális lehetőség mutatkozik a békés rendezésre. Ezzel összefüggésben a büntetőjogi beavatkozás szükségszerűen már a konfliktusfolyamat előrehaladott állapotában történik.

A büntetőjogi tényállások elemzése során arra a következtetésre jutottam, hogy a kapcsolati erőszak jelensége a Büntető Törvénykönyv rendszerében nem egyetlen tényállásban ragadható meg, hanem több, egymással összefüggő bűncselekmény együttes vizsgálatát igényli. Ennek megfelelően a dolgozat a különböző tényállások egymásra épülését hangsúlyozva mutatja be, hogy a családon belüli erőszak miként jelenik meg több, egymással összefüggő büntetőjogi minősítés keretében.

Megállapítható, hogy a jogalkotó helyesen ismerte fel a jelenség sajátosságait, amikor a kapcsolati erőszak önálló tényállását megalkotta. E szabályozás egyik legfontosabb érdeme, hogy nem pusztán egy-egy részcselekményre reagál, hanem a tartósan fennálló bántalmazási viszonyt, mint önálló társadalmi veszélyességgel bíró jelenséget emeli büntetőjogi védelem alá. Álláspontom szerint a törvényhozás azon törekvése, hogy lépésről lépésre kövesse a kriminogén folyamatot, és annak különböző stációiban megvalósuló magatartásokat szankcionálja, helyes irányt képvisel a hazai jogalkotás folyamatában.

A vizsgálat első szakaszában arra is vállalkoztam, hogy a jelenség kriminológiai és társadalmi hátterének feltárására és bemutatására is vállalkoztam. Ennek során láthatóvá vált, hogy nem új keletű problémával állunk szemben, hanem a történelemünkben folyamatosan jelen lévő

jelenséggel, amelynek megítélése az idő előrehaladtával kétségtelenül jelentős fejlődésen ment keresztül. A nemzetközi dokumentumok áttekintése alapján látható, hogy a 20. század második felétől kezdett fokozott figyelem irányulni a családon belüli erőszak problémájára, amely a későbbi egyezményekben és ajánlásokban tovább erősödött, és az Európa Tanács Isztambuli Egyezményében teljessé vált, aminek hazai ratifikációja még várat magára.

A nemzetközi és európai kitekintés alapján megállapítható, hogy a kapcsolati erőszak elleni fellépés egyre inkább komplex, több szinten megvalósuló szabályozást igényel. A bemutatott külföldi modellek vizsgálata alapján több olyan megoldás is található, amelyek – megfelelő adaptáció mellett – a hazai jogrendszer számára is hasznosak lehetnek. Ilyenek lehetnek különösen az integrált intézményi modellek, valamint az elektronikus ellenőrzési rendszerek alkalmazása, amelyek a sértettek védelmét és a preventív eszközök hatékonyságát erősíthetik. Éppen ezen okokból is különösen fontosnak tartom az európai megoldások folyamatos nyomon követését és azok beépítési lehetőségeinek vizsgálatát.

Az értekezés első empirikus kutatási részében az Országos Bírósági Hivatal által 2013. július 1. - 2026. február 20. közötti időszak vonatkozásában (12 teljes év) közzétett anonim bírósági ítéleteket vizsgáltam a kapcsolati erőszak tárgykörében. A bírósági iratvizsgálat eredményei alapján megállapítható, hogy a bántalmazás jellemzően ismétlődő jelleggel, gyakran más bűncselekményekkel halmazatban valósul meg, és azt is, hogy a cselekmények súlyossága idővel fokozódik. Kiemelendő továbbá, hogy az alkoholfogyasztás és a tudatmódosító szerek jelenléte jelentős kockázati tényezőként jelenik meg az ügyek egy részében. Ez felveti annak kérdését, hogy a törvényi szabályozás további pontosítása indokolt lehet-e.

A büntetés-kiszabási gyakorlat vizsgálata során megállapítható volt, hogy a bíróságok következetesen értékelik az egyes enyhítő és súlyosító körülményeket. Az enyhítő körülmények közül kiemelendő az „időmúlás” értékelése. Álláspontom szerint e körülmény ilyen mértékű figyelembevételre kritikai megközelítést igényel, ugyanis az időmúlás önmagában nem változtat a már elkövetett cselekmény társadalomra veszélyességén, és nem áll közvetlen összefüggésben az elkövető személyével vagy bűnösségével sem. Ebből következően az időmúlás enyhítő körülményként történő értékelése – különösen ilyen gyakoriság mellett – kérdéseket vet fel a bírósági gyakorlat szempontjából, mivel az kizárólag a hatóságokhoz kötődik, tehát az elkövetőtől teljes mértékben független tényező.

A távoltartási intézkedések vizsgálata rámutatott arra, hogy e preventív eszköz szerepe kiemelkedő, ugyanakkor hatékonysága nem minden esetben biztosított. A vizsgált ügyek között több olyan eset is előfordult, amelyben a távoltartás ellenére ismételt, sőt súlyosabb erőszakos

cselekmény valósult meg. Ez arra utal, hogy a jogintézmény tényleges preventív funkciójának érvényesülése további vizsgálatot és esetleges jogalkotói, illetve jogalkalmazási beavatkozást igényel.

A gyermekbántalmazás empirikus vizsgálata alapján megállapítható, hogy a kapcsolati erőszak és a kiskorú veszélyeztetése közötti elhatárolás a bírói gyakorlat számára is egy érzékeny és nem minden esetben következetesen kezelt terület. A vizsgálati pont legfontosabb tanulsága, hogy a gyermekbántalmazás büntetőjogi megítélésében nem az jelenti a legnagyobb problémát, hogy a bíróságok teljesen figyelmen kívül hagynák a gyermek(ek) helyzetét, hanem inkább az, hogy ezt sokszor más tényállás keretében értékelik. A jogalkalmazás gyakran a kiskorú veszélyeztetése felé mozdul el még olyan esetekben is, amikor a gyermek sérelmére rendszeres, megalázó és erőszakos magatartás valósul meg, holott a törvényes minősítés a kapcsolati erőszak megállapítását is indokoltá teszi.

A második empirikus vizsgálat a hazai szakirodalom által is régóta hangsúlyozott látencia vizsgálata volt, annak érdekében, hogy valamennyire feltárhatóvá váljanak azok az esetek is, amelyek sem a büntető igazságszolgáltatás, sem a hivatalos statisztikai adatgyűjtés szintjén nem jelennek meg. Az adatgyűjtés 2025. december 2. és 2026. március 22. között zajlott és célja nem csupán a rejtve maradó esetek érzékelhetőbbé tétele volt, hanem annak feltárása is, hogy a látencia mögött milyen tapasztalati, intézményi és bizalmi tényezők húzódnak meg.

A eredmények egyértelműen alátámasztották, hogy a kapcsolati erőszak jelentős része rejtve marad a hatóságok előtt. A válaszadók körében kimutatható volt a lelki és fizikai bántalmazás széles körű előfordulása, valamint az a tendencia, hogy a sértettek gyakran nem fordulnak hatósághoz. Ennek hátterében a félelem, a szégyenérzet, valamint a bántalmazóval fennálló érzelmi vagy gazdasági függőség állhat.

Megállapítottam, hogy a gyermekek jelenléte tovább növeli a kapcsolati erőszak társadalomra veszélyességének szintjét, mivel a bántalmazás nemcsak a bűncselekményt elszenvedő családtagokat, hanem a velük együtt élő kiskorúakat is érintheti. A hatósági segítség igénybevételére vonatkozó eredmények a látencia kérdését különösen erőteljesen alátámasztják. A válaszadók jelentős része a bántalmazás ellenére sem fordult a hatóságokhoz, és a távoltartás iránti kérelem előterjesztése rendkívül alacsony számban jelent meg. Ez arra utal, hogy a rendelkezésre álló jogi eszközök ellenére a segítségkérésnek továbbra is akadályai vannak, amelyek mögött félelem, kiszolgáltatottság, bizalomhiány, illetve a lehetőségek ismeretének hiánya húzódhat meg. Hasonlóan fontos megállapítás, hogy a bántalmazott személyek jelentős része nem osztja meg tapasztalatait senkivel, ami ismét a látencia

fennmaradását erősíti, és rámutat arra, hogy a bántalmazás sok esetben az informális kapcsolati hálóban marad, anélkül, hogy intézményi szintű beavatkozáshoz vezetne. A kérdőív eredményei ezért nemcsak a látencia magas arányát igazolják, hanem arra is rámutatnak, hogy a prevenció, a korai felismerés, a társadalmi érzékenyítés, az intézményi jelzőrendszer megerősítése és a segítséghez való hozzáférés javítása továbbra is sürgető feladat.

Összességében megállapítható, hogy a kapcsolati erőszak elleni büntetőjogi fellépés szükséges és indokolt, ugyanakkor önmagában nem tekinthető elégségesnek. A hatékonyság nem kizárólag a jogszabályi kereteken múlik, hanem jelentős mértékben függ a jogalkalmazás következetességétől, a preventív eszközök tényleges működésétől, valamint attól is, hogy a társadalom mennyiben képes felismerni és kezelni a jelenséget.

Meggyőződésem, hogy a kapcsolati erőszak olyan jelenség, amely megfelelő jogi és társadalmi eszközökkel csökkenthető, és bizonyos mértékig megelőzhető. Ennek érdekében azonban elengedhetetlen a jogalkotás, a jogalkalmazás és a társadalmi szemlélet együttes fejlődése.

A dolgozat reményeim szerint hozzájárul a kapcsolati erőszak büntetőjogi kezelésének mélyebb megértéséhez, és alapot teremt a jogalkalmazás és a jogalkotás további fejlesztésére irányuló szakmai diskurzus számára.

Summary

In this dissertation, I undertook to examine, in a comprehensive manner, the practical implementation of the criminological, substantive criminal law, and criminal procedural regulation of intimate partner violence. My analysis was based both on doctrinal considerations and on the findings of two empirical studies that form the backbone of the thesis. The starting point of the research was the recognition that domestic violence does not manifest as an isolated act, but rather as part of a gradually escalating conflict process in which various unlawful behaviours occur sequentially and build upon one another.

Following this line of reasoning, the first part of the dissertation presents the theoretical foundations of conflict, taking into account my position that intimate partner violence cannot be fully understood without examining the concept, types, and dynamics of conflict. The findings confirm that violent behaviour typically develops in stages, and that in the early phases (the so-called signalling phase), there is still a realistic possibility for peaceful resolution. In this context, criminal law intervention necessarily occurs at a more advanced stage of the conflict process.

Through the analysis of criminal law provisions, I concluded that the phenomenon of intimate partner violence cannot be captured within a single statutory offence in the Hungarian Criminal Code, but rather requires the joint examination of several interrelated criminal offences. Accordingly, the dissertation emphasises the cumulative and interconnected nature of these legal provisions, demonstrating how domestic violence appears through multiple, interrelated criminal law classifications.

It can be established that the legislator correctly identified the specific characteristics of the phenomenon when introducing a separate statutory offence for intimate partner violence. One of the key merits of this regulation is that it does not merely respond to individual acts, but elevates the enduring abusive relationship itself—characterised by continuous victimisation—to the level of a phenomenon requiring criminal law protection due to its independent social harmfulness. In my view, the legislative intention to follow the criminogenic process step by step and to sanction behaviours occurring at its different stages represents a sound direction in the development of Hungarian criminal law.

In the initial phase of the research, I also aimed to explore the criminological and social background of the phenomenon. This revealed that we are not dealing with a newly emerging

issue, but rather with a phenomenon that has been present throughout history, although its perception has undergone significant development over time. A review of international documents shows that increased attention began to be paid to domestic violence from the second half of the 20th century onwards, a trend that continued in later conventions and recommendations, culminating in the Council of Europe's Istanbul Convention, the domestic ratification of which is still pending.

From the international and European perspective, it can be concluded that addressing intimate partner violence increasingly requires a complex, multi-level regulatory approach. The analysis of foreign models reveals several solutions that—subject to appropriate adaptation—could be beneficial for the Hungarian legal system. These include, in particular, integrated institutional models and the use of electronic monitoring systems, both of which may enhance victim protection and improve the effectiveness of preventive measures. For these reasons, I consider it especially important to continuously monitor European developments and to examine the possibilities for their incorporation into domestic law.

The first empirical part of the dissertation involved the analysis of anonymised court decisions published by the National Office for the Judiciary, covering the period between 1 July 2013 and 20 February 2026 (a total of twelve full years). Based on this analysis, it can be concluded that abusive behaviour typically occurs repeatedly, often in conjunction with other criminal offences, and that the severity of such acts tends to escalate over time. It is also noteworthy that alcohol consumption and the use of psychoactive substances appear as significant risk factors in a number of cases. This raises the question of whether further refinement of the legal framework may be justified.

An examination of sentencing practices revealed that courts generally assess mitigating and aggravating factors consistently. Among mitigating factors, particular attention is given to the passage of time. In my view, however, the extent to which this factor is considered calls for critical reflection, as the mere passage of time does not alter the social harmfulness of the offence already committed, nor is it directly related to the offender's personality or culpability. Consequently, the frequent use of this factor as a mitigating circumstance raises concerns from the perspective of judicial practice, as it is a circumstance attributable solely to institutional delay and entirely independent of the offender.

The analysis of restraining measures demonstrated that, although they represent an important preventive tool, their effectiveness is not always ensured. In several cases examined, repeated or even more serious acts of violence occurred despite the existence of restraining orders. This

suggests that the actual preventive function of this legal instrument requires further examination and possibly legislative or judicial refinement.

The empirical analysis of child abuse revealed that the distinction between intimate partner violence and the endangerment of minors remains a sensitive and not always consistently addressed issue in judicial practice. The most important conclusion is not that courts completely disregard the situation of children, but rather that they often assess it within the framework of a different statutory offence. In many cases, judicial practice tends to shift towards the offence of child endangerment even where systematic, degrading, and violent conduct against the child is present, although the legal classification of intimate partner violence would also be justified.

The second empirical study focused on examining latency, a phenomenon long emphasised in Hungarian scholarship, in order to gain insight into cases that do not appear in the criminal justice system or in official statistics. Data collection took place between 2 December 2025 and 22 March 2026, with the aim not only of making hidden cases more visible, but also of identifying the experiential, institutional, and trust-related factors underlying latency.

The results clearly confirm that a significant proportion of intimate partner violence remains hidden from authorities. Among respondents, both psychological and physical abuse were found to be widespread, and there was a clear tendency for victims not to seek help from authorities. This can be explained by fear, feelings of shame, and emotional or economic dependence on the abuser.

I found that the presence of children further increases the social harmfulness of intimate partner violence, as abuse affects not only the direct victims but also the minors living in the same household. The findings regarding the use of official support services strongly reinforce the issue of latency: a significant proportion of respondents did not turn to authorities despite experiencing abuse, and applications for restraining orders were extremely rare. This indicates that, despite the availability of legal instruments, barriers to seeking help persist, rooted in fear, vulnerability, lack of trust, and insufficient awareness of available options. It is also significant that many victims do not share their experiences with anyone, further reinforcing the persistence of latency and highlighting that abuse often remains within informal relational networks without leading to institutional intervention. The results of the survey therefore not only confirm the high level of latency but also underline the urgent need for prevention, early detection, social awareness-raising, strengthening of institutional reporting systems, and improved access to support services.

Overall, it can be concluded that criminal law intervention against intimate partner violence is necessary and justified, but not sufficient in itself. Effectiveness depends not only on the legal framework, but also on the consistency of its application, the actual functioning of preventive measures, and the extent to which society is able to recognise and address the phenomenon.

I am convinced that intimate partner violence is a phenomenon that can be reduced—and to some extent prevented—through appropriate legal and social measures. However, this requires the coordinated development of legislation, law enforcement, and societal attitudes.

It is my hope that this dissertation contributes to a deeper understanding of the criminal law treatment of intimate partner violence and provides a basis for further professional discourse aimed at improving both legal practice and legislation.

Irodalomjegyzék

1. A férfiak és nők közötti esélyegyenlőség és egyenlő bánásmód elvének a foglalkoztatás és munkavégzés területén történő megvalósításáról szóló 2006/54/EK irányelv <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2006/54/oj/hun>
2. Alföldi Ágnes Dóra: A családon belüli erőszak megítélése és megelőzésének eszközei a magyar és az európai uniós jogban. <http://jesz.ajk.elte.hu/alfoldi47.html>
3. Allgemeines Gesetz zum Schutz der öffentlichen Sicherheit und Ordnung in Berlin <https://gesetze.berlin.de/bsbe/document/jlr-ASOGBE2006V108P29a>
4. Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve. Budapest, Athenaeum Irodalmi és Nyomdai R.-T. 1929.
5. Az Európai Unió Alapjogi Chartája (2016/C 202/02) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT>
6. Bakacsi Gyula - Bokor Attila: Szervezeti magatartás és vezetés. Budapest, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., 1996.
7. Balogh Ágnes – Tóth Mihály (szerk.), 2010: Magyar büntetőjog. Általános rész. Osiris Kiadó, Budapest 155. o.
8. Balogh Ágnes: Az egészség védelme a büntetőjogban. PhD-értekezés. Pécs, PTE-ÁJK, 2006. 37-49. o.
9. Balogh Anna: Kiskorú veszélyeztetésének büntette bírósági határozatok kritikai tükrében – különös tekintettel a fizikailag bántalmazott gyermekekre II. rész. Budapest, Ügyészek Lapja, 2018/6.
10. Barabás A. Tünde: A büntetésekről. In: Czenczer Orsolya (szerk.) „Mindennek a lélek a rendje...” Tanulmányok a 65. éve született Ruzsonyi Péter emlékére. Budapest, Ludovika Kiadó, 2024.
11. Barabás Tünde: Általános viktimológia, latencia. In: Irk Ferenc: Áldozatok és vélemények I. Budapest, 2004. https://www.okri.hu/images/stories/joomla/Aldozatok%20es%20velemenyek_vol.%20I.pdf
12. Békés Ádám: A tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülése a strasbourgi bíróság esetjoga alapján. Állam- és Jogtudomány 2017/4. <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/2503347>
13. Békés Ádám: Az európai büntetőjog – luxemburgi és strasbourgi büntető ítélezés. Doktori értekezés. Budapest, 2010. 83., 114. o. https://jak.ppk.e.hu/storage/tiny_mce/uploads/Bekes-Adam-Phd.pdf?u=1bMnxs
14. Békés Ádám: Az Európai Ügyészség alapításának problémái és lehetőségei. Európai Jog 2003/6. <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/9126098>

15. Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog II. Különös Rész, HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2012.
16. Belügyminisztérium Koordinációs és Statisztikai Osztály: Bűnügyi Statisztikai Rendszer. <https://bsr.bm.hu/Document>
17. Bencze Lászlóné: A Hágai Gyermekelviteli Egyezmény hazai gyakorlata. Családi Jog, 2003/3-4. 32-40. o.
18. Blaskó Béla – Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter – Schubauer László: Büntetőjog – Különös rész I., Rejtjel Kiadó, Budapest-Debrecen, 2018. 261. o.
19. Blaskó Béla: Magyar büntetőjog Általános rész. Debrecen – Budapest, 2025. 74-75. o.
20. Bolyky Orsolya: A kiterjesztett öngyilkosságok kriminológiai háttere. Kriminológiai Tanulmányok 2015/52.
21. Bolyky Orsolya: Az emberölések jogi és kriminológiai jellemzői, különös tekintettel a mentális tényezők büntetőjogi értékelésére. PPKE JÁK, Budapest, 2018.;
22. Borbíró Andrea – Gönczöl Katalin – Kerecsi Klára – Korinek László (szerk.): Kriminológia. Wolters Kluwer Budapest, 2010.
23. Borbíró Andrea – Gönczöl Katalin – Kerecsi Klára – Korinek László (szerk.): Kriminológia. Budapest, Wolters Kluwer, 2010.; Korinek László: Rejtett bűnözés. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1988.
24. Ceren Kasim: Advancing Gender Equality: The EU's Landmark Directive 2024/1385 on Violence Against Women; Stiftung Universitaet Hildesheim; Georg-August-University of Goettingen, 2024.
25. Council of Europe: Baseline Evaluation Reports – Spain, France, Sweden, Italy. GREVIO (2020)
26. Council of Europe: Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence CETS No. 210, 2011. <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=210>
27. Council Of Europe: Recommendation Rec (2002)5 of the Committee of Ministers to member states on the protection of women against violence, 2002. <https://search.coe.int/cm?i=09000016805e2612>
28. Council of Europe: The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, 1950. https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Archives_1950_Convention_ENG
29. Council of Europe: Protocol No. 12 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, ETS No. 177., 2000. <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=177>

30. Csapucha Bernadett: Büntetőjogi beavatkozás a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása esetén. Iustum Aequum Salutare, 2020/2. <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/8276673>
31. Csemáné Dr. Váradi Erika, dr. Gilányi Eszter: Alternatív vitarendezés. Miskolc, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2011.
32. Deák Zoltán: A kényszer, az erőszak és a fenyegetés fogalma és jelentősége a magyar büntetőjogban. Doktori (PhD) értekezés. Szeged, 2017. https://doktori.bibl.u-szeged.hu/id/eprint/4066/1/Deak_Zoltan_ertekezes.pdf
33. Domokos Andrea (szerk.): A családon belüli erőszak büntetőjogi és társadalmi megítélése. In: Acta Caroliensia Conventorum Scientiarum Iuridico-Politicarum XVI., Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2017. 44. o.
34. Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály: Magyar büntetőjog. Különös rész. Budapest, Osiris tankönyvek, 2007. 104. o.
35. European Commission: 2022 report on gender equality in the EU https://commission.europa.eu/system/files/2023-03/annual_report_GE_2022_printable_EN.pdf
36. European Commission: Study on the implementation of measures to combat violence against women and domestic violence across EU Member States. Publications Office of the European Union, 2022.
37. European Commission: Study to support the Impact Assessment on Preventing and Combatting Violence Against Women and Domestic Violence. A report submitted by ICF S.A., 2022. https://commission.europa.eu/document/download/13adc468-7765-42a7-8135-5fccff4b4a71_en?filename=Study%20to%20support%20the%20impact%20assessment%20on%20preventing%20and%20combatting%20violence%20against%20women%20and%20domestic%20violence.pdf
38. Fiches d'orientation Garde à vue (Conditions) - Octobre 2024 <https://www.dalloz.fr/documentation/Document?id=DZ%2FOASIS%2F000504>
39. Gál István László (szerk.): Magyar büntetőjog különös rész, Osiris Kiadó, Budapest, 2023. 29. o.
40. Garai Renáta – Csapucha Bernadett: A tartási kötelezettség elmulasztásának komplexitása, különös tekintettel az önhiba megítélésére és a gyermekek érdekeire. Jog-Állam-Politika 2020/3. <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/5247712>
41. Garai Renáta: A kapcsolati erőszak „szövődményei” - egy nóvum hatása és joggyakorlata -. Doktori (PhD) értekezés. Budapest, 2021. 184-188. o. https://ajk.kre.hu/images/doc2021/doktori/Garai_Renata_PhD_disszertacio.pdf
42. Garai Renáta: A kapcsolati erőszak bűncselekményének jogalkalmazási gyakorlata – a jogerős ítéletek tanulságai. Országos Kriminológiai Intézet, Kriminológiai tanulmányok

56. Budapest, 2019. 32. o.
https://www.okri.hu/images/stories/KT/KT56_2019/kt56_sec.pdf
43. Garai Renáta: Mi történik az igazságszolgáltatásban? Hatóságok és bántalmazottak a kapcsolati erőszak színterén. *Belügyi Szemle*, 2024/10.
44. Görgényi Ilona – Gula József – Horváth Tibor – Jacsó Judit – Lévay Miklós – Sántha Ferenc – Váradi Erika: Kényszerítés. https://mersz.hu/dokumentum/wk79mbkr__58/
45. Halmai Gábor - Tóth Gábor Attila (szerk.): *Emberi jogok*. Osiris Kiadó, Budapest 2003.
46. Héra Gábor – Füstös Mónika – Mészáros Zoltán: Látencia és felszínre kerülés kapcsolati erőszak esetén. *Belügyi Szemle* 2024/11.
<https://belugyiszemlejournal.org/index.php/belugyiszemle/article/view/1788>
47. Hertelendi Lajos: Családon belüli erőszak – amikor a férfi az áldozat Hisz tudjuk, nincs két egyforma ember, de...!? *Belügyi Szemle*, 2022/8.
48. Idzig Izabella: A foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés hatályos szabályozása az ítélkezési gyakorlat tükrében. *Ügyészségi Szemle* 2022/01. VII. évfolyam 1. szám. 49-51. o. <https://ugyeszsegiszemle.hu/pdf/2022-01.pdf>
49. Info document from the european union eu laws and initiatives to combat violence against women and international child abduction <https://assets.hcch.net/docs/ade6fa5c-fdc2-4337-ab1a-43c76d089de1.pdf>
50. Jancsó György (szerk.): *A magyar kereskedelmi törvény (1875. évi XXXVII. t. cz.)*. Franklin-Társulat Magyar Irod. Intézet És Könyvnyomda, Budapest 1885. 6. o.
51. John Burton, 1993: *Conflict: Resolution and Prevention*. New York, St. Martin's Press, 1993/2. In. Kertész Tibor, 2010: *Mediáció a gyakorlatban*. Miskolc, Bíbor Kiadó, 24. o.
52. Karsai Krisztina (szerk.): *Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvhöz*, Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest, 2022. 541.o.
53. Karsai Krisztina (szerk.): *Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez* (online változat) <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/A1200100.TV/ts/20260102/lr/164>
54. Karvasy Ágost: *A közrendészeti tudomány*. Pest, Emich Gusztáv 1862. <https://real-eod.mtak.hu/5452/1/000906185.pdf>
55. Kerezsi Klára: *A védtelen gyermek. Erőszak és elhanyagolás a családban*. Budapest, Országos Kriminológiai és Kriminalisztikai Intézet Tudományos Kiadványai, 1995.
56. Kertész Tibor: *Mediáció a gyakorlatban*. Miskolc Bíbor Kiadó, 2010.
57. Komlósiné Sógor Ildikó: A kiskorú veszélyeztetése büntett bizonyíthatóságának problémái. *Eljárásjogi Szemle* 2017/3. <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/7201909>
58. Koncz Ibolya Katalin: *Az ipari forradalmak társadalomra gyakorolt hatása Magyarországon*. Miskolci Jogi Szemle 2020, 15. évfolyam 3. különszám. 87-96. o.

59. Kóhalmi László: Egy problémás szabályozási örökség az új anyagi büntetőkódexben: az életveszélyt okozó testi sértés Debreceni Jogi Műhely, 2013. évi (X. évfolyam) 3. szám (2013. július) 47-78. o. https://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/3_2013/egy_problemas_szabalyozasi_orokseg_az_uj_anyagi_buntetokodexben_az_életveszelyt_okoza_testi_sertes/
60. Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.): Új Btk. kommentár. Budapest, Nemzeti Közszerológati és Tankönyvkiadó, 2013. 80. o.
61. Landesportal Sachsen-Anhalt: Interventionsstellen häusliche Gewalt und Stalking <https://leitstelle-frauen-geschlechtergleichstellung.sachsen-anhalt.de/frauen-und-gleichstellung/bekaempfung-von-gewalt-gegen-frauen/interventionsstellen>
62. Landesweite Koordinierungsstelle gegen häusliche und sexualisierte Gewalt: Proaktive Beratung / Interventionsstellen <https://www.ks-husgewalt-bayern.de/einrichtungen/proaktive-beratung/-/interventionsstellen>
63. Marcus Tullius Cicero: De domo sua <https://www.thelatinlibrary.com/cicero/domo.shtml#109>
64. Mészáros Ádám: A jogos védelem általános szabályai – különös tekintettel a szükségességre és az arányosságra, In: Mészáros Ádám: A jogos védelem általános szabályai, ELTE ÁJK jegyzet https://jog.tk.elte.hu/uploads/files/04_MeszarosA.pdf
65. Nagy Gábor Bálint: Az állam büntetőigényének érvényesítése és az alapvető jogok. In: Barabás A. Tünde – Pallagi Anikó (szerk.) Tudomány és praxis. Ünnepi tanulmányok a 70 éves Polt Péter tiszteletére. Budapest, Ludovika Kiadó, 2025.
66. Országos Bírósági Hivatal: Anonimizált határozatok. <https://eakta.birosag.hu/anonimizalt-hatarozatok>
67. Országos Igazságügyi Orvostani Intézet 16. számú módszertani levele a testi sérülések és egészségkárosodások igazságügyi orvosszakértői véleményezéséről https://semmelweis.hu/igazsagugy/files/2012/06/16_mszlev.pdf
68. Osztrovszki Lilla: Az ENSZ nők helyzetével foglalkozó bizottságának története és szerepének változása, Iustum Aequum Salutare, 2014/4.
69. Petneházi Réka: A házastárs vagy élettárs mint közeli hozzátartozó sérelmére elkövetett emberölések ítélezési gyakorlata. 2026.01.13. https://ujbtk.hu/petnehazi-reka-a-hazastars-vagy-elettars-mint-kozeli-hozzatartozo-serelmere-elkovetett-emberolesek-itelezesi-gyakorlata/#_ftn2;
70. Ranschburg Jenő: A meghitt erőszak. Budapest, Saturn Kiadó Kft. 2006.
71. Rendőrtiszti Főiskola Kriminálisztika Tanszék: Kriminálisztikai alapismeretek. Jegyzet. https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nke-hu/Kriminálisztikai_alapismeretek.pdf
72. Rosa Logar: Partnerships with Victims' Services in Work with Perpetrators. 2015. https://www.work-with-perpetrators.eu/fileadmin/wwp/Learn/Expert_papers/Victim_Services_Logar.pdf

73. Sallai János: A magyar rendőrség feladatai a modern rendészet hajnalán. In: Az állam büntetőigényének érvényesítése és az alapvető jogok. In: Barabás A. Tünde – Pallagi Anikó (szerk.) Tudomány és praxis. Ünnepi tanulmányok a 70 éves Polt Péter tiszteletére. Ludovika Kiadó, Budapest, 2025. 553. o.
74. Sasfy György Zoltán: Konfliktuskezelés, stresszkezelés. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2018. 38-41. o.
75. Schutz von Frauen vor Gewalt: Empfehlung Rec (2002)5 des MinisterInnenkomitees an die Mitgliedstaaten über den Schutz von Frauen vor Gewalt, verabschiedet am 30. April 2002, und Erläuterndes Memorandum, 2008. https://www.bmfwf.gv.at/dam/jcr:455d6dcf-fca8-40cc-99c8-9b59a5903a7e/frauenschutz_fin_26191.pdf
76. Solt Ágnes: A szülő sérelmére elkövetett emberölés szociológiai háttere. Kriminológiai Tanulmányok. OKRI 2022/59. https://okri.hu/images/stories/KT/KT59_2022/010_Solt_164-180.pdf
77. Solt Ágnes: Otthoni erőszakosságok. Belügyi Szemle, 2022/8. https://real.mtak.hu/146424/1/6_SoltAgnesSzemle2022.evi8.szam1671-1686.pdf;
78. Spillman, Kurt R. and Kati Spillman, 1991: On Enemy Images and Conflict Escalation. International Social Science Journal 43.
79. Thomas, K.W. – Kilmann, R.H: The Thomas-Kilmann Conflict Mode Instrument. Tuxedo, NY: XICOM, 1974.
80. Tomasovszki László: A szülői elidegenedés/elidegenítés szindróma. Családi Jog 2014/1., 25-33. o. <https://szakikkadatbazis.hu/doc/8117035>
81. Tóth Béla: Szájrul szájra. A magyarság szálló igéi. Budapest, Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-t., 1901. 282. o.
82. Tóth Mihály – Nagy Zoltán (szerk.): Magyar Büntetőjog. Különös rész. Osiris Kiadó, Budapest, 2014.
83. Tóth-Zsámboki Judit: Az életveszélyt okozó testi sértéssel kapcsolatos problémákról. Iustum Aequum Salutare, 2009/4.
84. United Nations: The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women and its Optional Protocol, Handbook for Parliamentarians, Inter-Parliamentary Union 2003. <https://digitallibrary.un.org/record/509806?v=pdf>
85. United Nations Blue Book Series on The United Nations and the Advancement of Women, 1945-1996 and the UNCD-Room Women Go Global. Department of Public Information United Nations, New York 2000. <https://digitallibrary.un.org/record/214867?v=pdf>
86. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: Convention against Discrimination in Education, 1960. <https://adsdatabase.ohchr.org/IssueLibrary/UNESCO%20Convention%20against%20Discrimination%20in%20Education.pdf>

87. United Nations: Beijing Declaration and Platform for Action, 1995.
<https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/BDPfA%20E.pdf>
88. United Nations: Commission on the Status of Women Res. 1987/24.
<https://www.un.org/womenwatch/daw/csw/pdf/E-1987-24.pdf>
89. United Nations: Convention against Discrimination in Education, 1960.
90. United Nations: Convention on Consent to Marriage, Minimum Age for Marriage and Registration of Marriages <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-consent-marriage-minimum-age-marriage-and>
91. United Nations: Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women <https://www.ohchr.org/sites/default/files/cedaw.pdf>
92. United Nations: Convention on the Political Rights of Women A/RES/640 (VII), 1953.
https://treaties.un.org/doc/source/docs/A_RES_640_VII-E.pdf
93. United Nations: Convention on the Rights of the Child
<https://www.coe.int/en/web/compass/convention-on-the-rights-of-the-child>
94. United Nations: Convention on the Rights of the Child, General Assembly resolution 44/25, 1989. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>
95. United Nations: Declaration on the Elimination of Discrimination against Women, A/RES/22/2263.
https://www.eods.eu/library/UNGA_Declaration%20Women_1967_en.pdf
96. United Nations: Declaration on the Elimination of Violence against Women A/RES/48/104. <https://www.refworld.org/legal/resolution/unga/1993/en/10685>
97. United Nations: International Bill of Human Rights: Universal Declaration of Human Rights A/RES/217(III) <https://digitallibrary.un.org/record/666853?ln=en&v=pdf>
98. United Nations: International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, International Covenant on Civil and Political Rights and Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights A/RES/2200A(XXI), [https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_2200A\(XXI\)_civil.pdf](https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_2200A(XXI)_civil.pdf)
99. United Nations: Report of the World Conference of the International Woman's Year, 1976. <https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/mexico.html>
100. United Nations: Universal Declaration of Human Rights
<https://www.ohchr.org/en/universal-declaration-of-human-rights>
101. Ügyészség / Spirit FM: Podcast a szülőgyilkosságok szociológiai háttéréről – interjú Solt Ágnessel. „Megölte az édesanyját.” – Mi áll a szülőgyilkosságok háttérében? <https://ugyeszseg.hu/podcast-a-szulogyilkosságok-szociologiai-hattererol-az-elkovetok-haromnegyede-ferfi/>;

102. Valerie Fictorie – Carlo Schuengel – Marleen H.M. de Moor – Yllza Xerxa – Bas Tierolf – Caroline S. Jonkman – Margreet Visser – Majone Steketee: Recovery of children's posttraumatic stress after family violence: The role of parental stress, parents' posttraumatic stress, and emotional security. *Development and Psychopathology*. Published online 2025. DOI:10.1017/S0954579425100722 <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/41047908/>
103. Váradi Erika: A gyermek- és fiatalkori bűnözés – tendenciák, elméletek, okok. *Kriminológiai Közlemények* 59.
104. Varga Zoltán (szerk.): A büntetőjog nagy kézikönyve, Budapest, Complex kiadó jogi és üzleti tartalomszolgáltató Kft., 2007.
105. Vári Vince: Rejtett bűnözés, rendőrségi statisztika — objektív és szubjektív biztonság. *Magyar Rendészet* 2016/1.
106. Virág György (szerk.): Családi iszonyok. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2005.
107. Virág György: Családon belüli erőszak. *Belügyi Szemle* 2005/9.
108. Visontai-Szabó Katalin: A családon belüli erőszak pszichológiai és jogi kérdései. *Családi Jog*, 11. évf. 1. sz. 2013.
109. Windt Szandra: A családon belüli erőszak statisztikai jellemzői - az 1997 és 2002 között ismertté vált bűncselekmények kriminálstatisztikai elemzése. https://www.okri.hu/images/stories/pdf_files/csbe_stat_wsz.pdf
110. Yardley. E. - Wilson. D. - Lynes. A.: A brit férfi családmegsemmisítők taxonómiája, 1980-2013. *The Howard Journal of Criminal Justice*, 2013 DOI: 10.1111/hojo.12033;

Belföldi jogszabályok

1. 1978. évi IV. törvény indokolása - a Büntető Törvénykönyvről. <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/4/id/97800004.TVI/lr/chain1076>
2. 2012. évi C. törvény indokolása - a Büntető Törvénykönyvről <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/4/id/A1200100.TVI/>
3. A bejegyzett élettársi kapcsolatról szóló 2007. évi CLXXXIV. törvény.
4. A bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi XXIX. törvény
5. A bírósági határozatok anonimizálásával és közzétételével kapcsolatban a bíróságokra háruló feladatok végrehajtásáról szóló 4/2021. (III. 12.) OBH utasítás

6. A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (rBtk.)
<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/97800004.TV/ts/19790701/lr/chain2898>
7. A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.)
8. A Büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (Be.) 277. § (1) bekezdés
9. A büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2008. évi XCII. törvény.
10. A büntetőtörvénykönyv általános részéről szóló 1950. évi II. törvény (Btá.)
11. A büntetőtörvénykönyv általános részéről szóló 1950. évi II. törvény indokolása.
<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/4/id/95000002.TVI/>
12. A büntettekről és vétségekről szóló 1878. évi V. törvénycikk (Csemegi-kódex)
13. A Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99100064.tv> (Hozzáférés: 2025.02.09.)
14. A Gyermekek Jogellenes Külföldre Vitelének Polgári Jogi Vonatkozásairól szóló, Hágában az 1980. évi október 25. napján kelt szerződés kihirdetéséről szóló 1986. évi 14. törvényerejű rendelet
15. A házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény
<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/95200004.TV/ts/19530101/lr/62>
16. A hozzátartozók közötti erőszak kezelésével összefüggő rendőrségi feladatok végrehajtásáról szóló 2/2018. (I. 25.) ORFK utasítás.
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A18U0002.ORF&txreferer=00000001.TXT>
17. A hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló 2009. évi LXXII. törvény <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0900072.tv>
18. A kereskedelmi törvényről szóló 1875. évi XXXVII. törvénycikk
<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=87500037.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D29>
19. A kijárási korlátozásról szóló 71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet
<https://njt.hu/jogszabaly/2020-71-20-22>
20. A Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény 114. § <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/96100005.TV/ts/ffffff4/lr/chain130>
21. A nők politikai jogaira vonatkozóan New Yorkban, 1953. évi március hó 31. napján kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1955. évi 15. törvényerejű rendelet
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=95500015.tvr>
22. A nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról 1979. december 18-án New Yorkban elfogadott egyezmény kihirdetéséről szóló 1982. évi 10. törvényerejű rendelet
<https://uj.jogtar.hu/#lby0id1739619700721c7c4>

23. A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény
24. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény
25. A veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedések második üteméről szóló 484/2020. (XI. 10.) Korm. rendelet rendelkezéseit <https://njt.hu/jogszabaly/2020-484-20-22.23>
26. Az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről szóló 1976. évi 9. törvényerejű rendelet <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=97600009.tvr>
27. Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99300031.tv>
28. Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelve (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról. <https://jogkodex.hu/doc/4093155>
29. Az iparban alkalmazott nők éjjeli munkájának tilalma iránt Bernben 1906. évi szeptember hó 26-án kötött nemzetközi egyezmény becikkelyezéséről szóló 1908. évi LIII. törvénycikk <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=90800053.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D36>
30. Az ipartörvényről szóló 1872. évi VIII. törvénycikk indokolása <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=87200008.TVI&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D43>
31. Az ipartörvényről szóló 1884. évi XVII. törvénycikk <https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=88400017.TV&targetdate=&printTitle=1884.+%C3%A9vi+XVII.+t%C3%B6rv%C3%A9nycikk&referer=1000ev>
32. Az iparüzemekben alkalmazott nők éjjeli munkájának eltiltásáról szóló 1911. évi XIX. törvénycikk indokolása <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=91100019.TVI&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D46>
33. Az oktatásban alkalmazott megkülönböztetés elleni küzdelemről szóló egyezmény kihirdetéséről szóló 1964. évi 11. törvényerejű rendelet <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=96400011.tvr>
34. 3/2013. BJE számú jogegységi határozat <https://kuria-birosag.hu/hu/joghat/32013-szamu-bje-hatarozat>
35. A családon belüli erőszak kezelésével és a kiskorúak védelmével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtására 32/2007. (OT 26.) számú ORFK utasítás https://www.police.hu/sites/default/files/32_2007.pdf
36. Az Alkotmánybíróság 154/2008. (XII. 17.) számú határozata

Külföldi jogszabályok

1. Code Civil, https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000049715065
2. Code de Procédure Pénale https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006071154/LEGISCTA000006182889/?anchor=LEGIARTI000049571599#LEGIARTI000049571599
3. Folkbokföringslagen (1991:481) https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/folkbokforingslag-1991481_sfs-1991-481/
4. Gesetz über die Aufgaben und Befugnisse der Bayerischen Polizei (Polizeiaufgabengesetz – PAG) § 16. <https://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/BayPAG-16>
5. Gesetz zum zivilrechtlichen Schutz vor Gewalttaten und Nachstellungen (Gewaltschutzgesetz - GewSchG) <https://www.gesetze-im-internet.de/gewschg/BJNR351310001.html>
6. Lag (1988:688) om kontaktförbud
7. Ley de Enjuiciamiento Criminal, Real Decreto de 14 de septiembre de 1882, (Spanyol Büntetőeljárás Törvény) <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1882-6036>
8. Ley Orgánica 1/2004, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género (A nemi erőszak elleni átfogó védelmi intézkedésekről szóló 1/2004. törvény) <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2004-21760>
9. Modifiche al codice penale, al codice di procedura penale e altre disposizioni in materia di tutela delle vittime di violenza domestica e di genere. LEGGE 19 luglio 2019, n. 69 <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:2019-07-19;69>
10. Polizeigesetz des Landes Nordrhein-Westfalen § 34a <https://recht.nrw.de/lrgv/gesetz/13122025-polizeigesetz-des-landes-nordrhein-westfalen-bekanntmachung-der-neufassung/#ss-34a-wohnungsverweisung-und-ruckkehrverbotzum-schutz-vor-hauslicher-gewalt>
11. Rättegångsbalk (1942:740) https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/rattengangsbalk-1942740_sfs-1942-740/
12. Strafprozeßordnung <https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/>
13. Zákon o Policii České republiky 273/2008 Sb. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273>
14. Zákon o sociálních službách 108/2006 Sb. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

Bírósági Határozatok, Büntető Kollégiumi vélemények, ajánlások

1. 10. BK vélemény
2. 22/2007 BK vélemény
3. 34/2007. BK vélemény
4. BH 1974/302.

5. BH 1978.11.461.
6. BH 1978/237.
7. BH 1994.470.
8. BH 1998. 258
9. BH 1999. 34.
10. BH 2005. 91.,
11. BH 2009.9.263.
12. BH 2011.302.
13. BH 2019.4.96
14. BH 2020. 319.
15. BH 2020.195.
16. BH 2020.3.63
17. BH 2022.197.
18. BH.2021.64.
19. BH2020. 195.
20. BJD 5153.
21. BK 57. számú állásfoglalás
22. EBD 2019.B.14.

Egyéb internetes források

1. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=B59D3B1F876A6DC3B390088D993A1C88?text=&docid=238745&pageIndex=0&doclang=hu&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=5249286>
2. <https://european-court.org/hu/dokumentumok/eur%03%b3pa-tan%03%a1cs/>
3. <https://malmo.se/Sa-arbetar-vi-med.../Trygghet-och-sakerhet/Trygghetsskapande-arbete/Projekt-Trygg-relation---fri-fran-vald.html>
4. <https://nnscommunities.org/strategies/intimate-partner-violence-intervention/>
5. <https://rm.coe.int/grevio-report-france/16808c6f34>
6. <https://rm.coe.int/grevio-report-italy/168099724d>
7. <https://rm.coe.int/grevio-report-spain/16808c9c84>
8. <https://rm.coe.int/grevio-report-sweden/16808c9b20>
9. https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=treaty&mtdsg_no=xvi-1&chapter=16&clang=_en
10. <https://www.ajbh.hu/-/az-alapveto-jogok-biztosanak-uzenete-az-emberi-jogok-vilagnapjan>
11. <https://www.aniscg.org/>
12. <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/eu-measures-end-violence-against-women/#facts>
13. <https://www.gazette-du-palais.fr/actualites-professionnelles/ordonnances-de-protection-publier-dabord-concerter-ensuite/>
14. <https://www.groupe-sos.org/structure/intervenants-sociaux-en-commissariat-et-gendarmerie-iscg/>
15. https://www.noierdek.hu/wp-content/uploads/2024/11/ewl_hungarian.pdf
16. <https://www.parlament.hu/kepviselo/elet/k338.htm>
17. <https://www.poliziadistato.it/articolo/lammonimento-del-questore>
18. <https://www.un.org/esa/gopher-data/conf/fwcw/conf/gov/950907143450.txt>
19. <https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/govstatements.html>
20. <https://www.unwomen.org/en/how-we-work/commission-on-the-status-of-women>

1. számú melléklet: Hozzá tartozói relációk

Kategória	Esetszám
egyáltalán nem tapasztaltam érzelmi vagy lelki bántást / bántalmazást / erőszakot	176
egyéb hozzátartozó	21
élettárs	9
élettárs, partner	1
élettárs, szülő	1
élettárs, szülő, egyéb hozzátartozó	1
élettárs, volt élettárs, szülő	1
élettárs, volt partner, szülő	1
élettárs, volt partner, szülő, egyéb hozzátartozó	1
gyermek	4
házastárs	24
házastárs, egyéb hozzátartozó	2
házastárs, élettárs	1
házastárs, élettárs, szülő	1
házastárs, gyermek	3
házastárs, partner, szülő	1
házastárs, szülő	4
házastárs, szülő, gyermek	2
házastárs, volt házastárs	1
házastárs, volt házastárs, élettárs, volt élettárs, partner, volt partner, szülő, gyermek, egyéb hozzátartozó	1
házastárs, volt partner	1
partner	1
partner, gyermek, egyéb hozzátartozó	1
partner, szülő	4
partner, volt partner	1
szülő	58
szülő, egyéb hozzátartozó	10
volt élettárs	13
volt élettárs, egyéb hozzátartozó	2
volt élettárs, szülő	5
volt élettárs, volt partner, szülő	1
volt élettárs, volt partner	2
volt házastárs	21
volt házastárs, egyéb hozzátartozó	1
volt házastárs, élettárs, szülő	1
volt házastárs, gyermek	1
volt házastárs, szülő	2
volt házastárs, szülő, egyéb hozzátartozó	1
volt házastárs, szülő, gyermek, egyéb hozzátartozó	1
volt házastárs, volt élettárs	1
volt házastárs, volt partner	2
volt házastárs, volt partner, szülő, gyermek	1
volt partner	12
volt partner, szülő	9
volt partner, szülő, egyéb hozzátartozó	5
volt partner, szülő, gyermek, egyéb hozzátartozó	1
Összesen:	414

2. számú melléklet: Részletes lista a kapcsolati erőszakkal halmazatban elkövetett bűncselekményekről

Kapcsolati erőszak minősítése	Kapcsolódó Btk. tényállás
Btk. 212/A. § (1) a) pont	Btk. 370. § (1) (2) a) folytatólagosan elkövetett lopás
Btk. 212/A. § (1) a) pont	Btk. 322. § (1) közveszélyokozás
Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 370. § (1) (2) a) folytatólagosan elkövetett lopás
Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 322. § (1) közveszélyokozás
Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 164. § (1) (3) (6) c) pont súlyos testi sértés
Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 164. § (1) (8) I. fordulat életveszélyt okozó testi sértés
Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 164. § (3) (8) I. fordulat testi sértés büntetének kísérlete
Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 208. § (1) kiskorú veszélyeztetése
Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 160. § (1) (2) d) és f) emberölés kísérlete
Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 160. § (1) emberölés kísérlete
Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 160. § (2) d) emberölés
Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 160. § (2) i) pont emberölés kísérlete
Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 160. § (2) j) pont emberölés
Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 164. § (8) I. fordulat testi sértés büntetének kísérlete
Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 164. § (1) (3) testi sértés kísérlete
Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 192. § (1) (2) b) pont emberkereskedelem és kényszermunka
Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 192. § (2) (3) b) c) pont emberkereskedelem
Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 194. § (1) személyi szabadság megsértésének büntette
Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 196. § (1), (2) b) pont szexuális kényszerítés
Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 197. § (1) a) pont és (3) b) pont szexuális erőszak
Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 222. § (2) a) zaklatás
Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 222. § (1), (3) a) zaklatás
Btk. 212/A. § (2) a) pont I. fordulat	Btk. 164. § (1), (3) (6) c) súlyos testi sértés
Btk. 212/A. § (2) a) pont I. fordulat	Btk. 160. § (1) emberölés kísérlete
Btk. 212/A. § (2) a) pont I. fordulat	Btk. 164. § (1) (8) I. fordulat testi sértés
Btk. 212/A. § (2) a) pont I. fordulat	Btk. 208. § (1) kiskorú veszélyeztetése
Btk. 212/A. § (2) b) pont	Btk. 160. § (1), (2) k) pont emberölés büntette
Btk. 212/A. § (2) b) pont I. fordulat	Btk. 160. § (1) emberölés
Btk. 212/A. § (1) a) és (2) b)	Btk. 164. § (1) (8) I. fordulat testi sértés kísérlete
Btk. 212/A. § (1) a) és (2) b)	Btk. 164. § (1), (3), (6) c) testi sértés
Btk. 212/A. § (2) b) pont III. fordulat	Btk. 197. § (1) a) és (3) b) pont szexuális erőszak

3. számú melléklet: Bíróági ítéletek ügyszámai

Ügy száma	Bíróági döntés I. fok ügyszáma	Bíróági döntés II. fok ügyszáma	Bíróági döntés III. fok ügyszáma	Kúriai döntés (ügy)száma
1	7.B.XVII.22.274/2014/17.	24.Bf.XVII.10.127/2015/9.	-	Bfv.III.1.644/2016/10.
2	19.B.55/2016/37.	Bf.II.405/2017/7.	-	-
3	B.476/2016/12/1.	14.Bf.584/2017/4.	Bhar.III.138/2018/3.	-
4	5.B.881/2016/35.	5.Bf.222/2017/7.	-	-
5	4.B.62/2016/28.	Bf.I.352/2017/6.		Bfv.III.321/2018/5.
6	5.B.3278/2015/59.	1.Bf.994/2017/6.		Bfv.I.878/2019/9.
7	16.B.5/2017/34.	Bf.I.132/2017/9.	-	-
8	15.B.102/2018/17/III.	Bf.I.36/2018/4.	-	-
9	B.993/2017/20.	4.Bf.295/2018/14.		Bfv.II.1182/2019/6.
10	11.B.235/2018/39/III.	Bf.I.26/2019/11.		Bfv.III.I.363/2020/5.
11	25.B.456/2018/52.	Bf.I.721/2019/6.		-
12	12.B.74/2017/31.	2.Bf.18/2019/11.	-	Bfv.I.737/2020/7.
13	9.B.1635/2019/38.	Bf.III.383/2020/10.	-	-
14	9.B.65/2020/32.	3.Bf.258/2020/25.		Bfv.I.1114/2021/8.
15	6.B.6/2019/81.	Bf.I.461/2020/13.	-	-
16	9.B.552/2016/35.	Bf. II.705/2017/8.	-	-
17	4.B.571/2018/224.	1.Bf.171/2021.	1.Bhar.55/2022/11.	-
18	19.B.1565/2019/48.	5.Bf.213/2021/7.	-	-
19	15.B.324/2019/51/IV.	Bf.III.44/2020/48.		
20	10.B.63/2022.	6.Bf.52/2023/10	-	-
21	24.B.125/2022/7.	6.Bf.22/2023/10.	-	-
22	28.B.27/2022/9.	Bf.II.64/2022/12.	-	-
23	KB.II.12/2021/33.	6.Kbf.9/2022/27.		Bhar.I.946/2022/10.
24	31.B.408/2021/57.	1.Bf.87/2022/19.	-	-
25	29.B.110/2021/10.	3.Bf.212/2021/22.	-	-
26	8.B.60/2021/10.	5.Bf.39/2022.	-	-
27	15.Bpk.167/2021/2	-	-	-
28	13.B.25/2020/70.	4.Bf.50/2022/8.	-	-
29	6.B.39/2021/38.	Bf.I.618/2021/15.	-	-
30	17.B.168/2020/35/V.	Bf.I.66/2022/5.	-	-
31	3.B.139/2020/83/II	3.Bf.222/2021/16/2.	Bhar.II.106/2021/5.	-
32	7.B.480/2019/58.	6.Bf.138/2021/24.	-	Bhar.III.1.080/2021/13.

33	II.Kb.2/2022/14.	6.Kbf.21/2022/16.		-
34	17.B.146/2022/18.	Bf.II.33/2023/5.	-	-
35	24.B.295/2022/52-IV	Bf.I.456/2023/13.	-	Bfv.II.1.409/2023/9.
36	2.B.76/2023/28.	5.Bf.314/2023/20.	-	-
37	15.B.17/2022/22-I.	1.Bf.53/2023/9.	-	-
38	21.B.283/2022/90.	1.Bf.69/2024/17.	-	-
39	17.B.177/2022/7/3	2.Bf.115/2023/8.	-	-
40	11.B.137/2022/58.	3.Bf.82/2024/16/I.	Bhar.I.75/2024/15.	-
41	I.Kb.25/2023/22-II	6.Kbf.27/2024/9.	-	-
42	6.B.272/2020/15.	Bf.IV.142/2021/16.	-	-
43	5.B.276/2022/89/5	Bf.II.35/2025/9.	-	-
44	41.B.199/2024/32.	6.Bf.87/2025/17.	-	-
45	20.B.336/2023/25.	Bf.II.239/2024.		
46	7.B.1.348/2021/41	24.Bf.7.445/2022/12.	1.Bhar.373/2022/5.	-
47	5.B.51/2021/28.	9.Bf.95/2022/7.	-	Bfv.II.1.092/2024/9.
48	24.B.194/2022/44.	1.Bf.42/2023/9.	-	-
49	4.Fk.80/2022.	1.Fkf.29/2023/10	-	-
50	15.B.67/2022/55	4.Bf.54/2024/12.	-	-
51	20.B.96/2023/16.	4.Bf.37/2025/12.	-	-
52	9.B.84/2023/122.	1.Bf.77/2025/24.	-	-
53	10.B.59/2023/18	1.Bf.60/2024/10.	-	-
54	13.B.1/2024/53/1.	Bf.II.473/2025/8.	-	-
55	19.B.85/2023/66.	Bf.I.421/2024/20.	-	-
56	17.B.25/2020/38.	Bf.IV.32/2021/16.	-	-
57	17.B.708/2019/23.	Bf.I.27/2020/18.	-	-
58	KB.II.14/2022/69.	6.Kbf.45/2023/13.	-	-

4. számú melléklet: A kapcsolati erőszak minősítése, a halmazati bűncselekmények és a bírósági döntések alakulása a vizsgált ügyekben

Ügy sorszáma	Btk. minősítés I. fok	Halmazatban elkövetett bűncselekmények	Bírósági döntés I. fok	Bírósági döntés II. fok	Bírósági döntés III. fok
1. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) pont	-	6 hónap szabadságvesztés, 1 év 6 hónapra felfüggesztve	Enyhít, 450 ezer Ft pénzbüntetés	-
2. ügy	2 rb. Btk. 212/A. § (1) a) és (2) b) pont	Btk. 164. § (1) (8) I. fordulat testi sértés kísérlete Btk. 208. § (1) kiskorú veszélyeztetése	2 év szabadságvesztés, 5 év próbaidőre felfüggesztve 5 év pártfogó felügyelet	Súlyosít, 3 év szabadságvesztés 3 év közügyektől eltiltás	-
3. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) I. fordulat felmentve	Btk. 221. § (1) (3) a) magánlaksértés felmentve	FELMENTVE	Súlyosít bűnös Btk. 164. § (1), (2) testi sértés vétsége 1 év próbára bocsátás	Enyhít megrovás
4. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) pont felmentve bizonyítottság hiányában	2. rb. 164. § (1), (8) I. fordulat folytatólagosan elkövetett testi sértés büntetnének kísérlete	3 év szabadságvesztés, 3 év közügyektől eltiltás	helybenhagyja	-
5. ügy	Btk. 212/A. § (2) b) pont	164. § (1) (8) I. fordulat testi sértés büntette	8 év szabadságvesztés, 8 év közügyektől eltiltás	helybenhagyja	-
6. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) pont	3 rb. 208. § (1) kiskorú veszélyeztetése 2 rb. 164. § (1) testi sértés büntette 194. § (1) személyi szabadság megsértésének büntette	2 év 2 hónap szabadságvesztés, 3 év közügyektől eltiltás	súlyosít 4 év szabadságvesztés 4 év közügyektől eltiltás	-
7. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) pont Btk. 212/A. § (2) b) pont	164. § (3), (8) I. fordulat testi sértés büntetnének kísérlete 164. § (1), (3), (6) c) testi sértés kísérlete 164. § (1), (6) b), (9) b) gondatlanságból elkövetett testi sértés vétsége	5 év 6 hónap szabadságvesztés (különös visszaeső) 7 év közügyektől eltiltás	súlyosít 160. § (1) emberölés kísérlet	-

8. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 160. § (1), (2) d) emberölés 164. § (1), (8) I. fordulat testi sértés	17 év szabadságvesztés 10 év közügyektől eltiltás	helybenhagyja	-
9. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk.222. § (1), (3) a) zaklatás vétsége	2 év próbára bocsátás	helybenhagyja	-
10. ügy	Btk. 212/A. § (2) b) pont I. fordulat	160. § (1) emberölés	15 év szabadságvesztés 10 év közügyektől eltiltás	helybenhagyja	-
11. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) pont	164. § (1), (8) I. fordulat életveszélyt okozó testi sértés	8 év szabadságvesztés (erőszakos, többször visszaeső) 8 év közügyektől eltiltás	helybenhagyja	-
12. ügy	3 rb. Btk. 208. § (1) kiskorú veszélyeztetése	-	7 év szabadságvesztés 5 év közügyektől eltiltás	Bűnös 3 rb. 212/A. § (2) a) pont 4 év 6 hónap szabadságvesztés	-
13. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) pont I. fordulat	Btk. 164. § (1), (3) (6) c) súlyos testi sértés Btk. 164. § (1), (3), (8) I. fordulat életveszélyt okozó testi sértés Btk. 160. § (1) emberölés kísérlete	9 év szabadságvesztés 9 év közügyektől eltiltás	helybenhagyja	-
14. ügy	Btk. 212/A. § (2) b) pont	-	2 év 6 hónap szabadságvesztés 3 év közügyektől eltiltás	helybenhagyja	-
15. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 192. § (2) (3) b) c) pont emberkereskedelem Btk. 202. § kitartottság Btk. 222. § (1) (3) a) zaklatás vétsége	5 év 4 hónap szabadságvesztés 5 év közügyektől eltiltás	helybenhagyja	-
16. ügy	Btk. 212/A. § (2) b) pont	Btk. 160. § (1), (2) k) pont emberölés büntette	életfogytig tartó szabadságvesztés 10 év közügyektől eltiltás		-
17. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 196. § (1), (2) b) pont szexuális kényszerítés 3 rb. Btk. 208. § (1) kiskorú veszélyeztetése	7 év szabadságvesztés 7 év közügyektől eltiltás	3 év 5 hónap szabadságvesztés, 4 év közügyektől eltiltásra enyhít 196. § (1), (2) b) szexuális kényszerítés alól FELMENTI	helybenhagyja

18. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 164. § (8) I. fordulat testi sértés büntetének kísérlete Btk. 222. § (2) a), (3) a) zaklatás büntette	3 év szabadságvesztés 4 év közügyektől eltiltás	4 év szabadságvesztésre súlyosítja	-
19. ügy	3 rb. Btk. 212/A. § (2) a)	Btk. 339. § (1) garázdaság 2 rb. Btk. 208. § (1) kiskorú veszélyeztetése Btk. 194. § (1) (2) a) és d) személyi szabadság megsértése	7 év szabadságvesztés (többszörös visszaeső) 6 év közügyektől eltiltás	enyít, mellőzi Btk. 194. § (1) (2) a) és d) személyi szabadság megsértése	-
20. ügy	Btk. 212/A. § (2) b) pont	160. § (1) emberölés kísérlete 3 rb. 208. § (1) kiskorú veszélyeztetése	10 év szabadságvesztés 10 év közügyektől eltiltás	Enyhít 8 év szabadságvesztés 8 év közügyektől eltiltás	-
21. ügy	Btk. 212/A. § (2) b) pont	Btk. 164. § (1) bekezdés (8) bekezdés I. fordulat testi sértés Btk. 194. § (1) bekezdés (2) bekezdés c) személyi szabadság megsértése	6 év 4 hónap szabadságvesztés 6 év közügyektől eltiltás	helybenhagyja	-
22. ügy	Btk. 212/A. § (2) b) pont	Btk. 164. § (1) (8) 1. fordulat testi sértés	5 év szabadságvesztés 5 év közügyektől eltiltás	megváltoztatja, egységesen a Btk. 212/A. § (2) bekezdés a) pontnak minősíti 2 év szabadságvesztésre enyhít és mellőzi a közügyektől eltiltást	-
23. ügy	Btk. 212/A. § (1) a) és (2) a) pont	Btk. 208. § (1) kiskorú veszélyeztetése Btk. 222. § (2) bekezdés a) zaklatás	2 év 6 hónap szabadságvesztés 3 év közügyektől eltiltás	1 év 6 hónap szabadságvesztésre enyhít, 3 év próbára bocsátásra felfüggesztve FELMENTI Btk. 208. § (1) és Btk. 222. § (2) a) pont alól	-
24. ügy	Btk. 212/A § (2) b) pont III. fordulat	Btk. 197. § (1) a) és a (3) b) pont szexuális erőszak Btk. 160. § (1) (2) d) pont emberölés	életfogytig tartó szabadságvesztés 10 év közügyektől eltiltás	helybenhagyja	-

25. ügy	Btk. 212/A. § (2) b) pont	Btk. 164.§ (1) (8) I. fordulat testi sértés	8 év szabadságvesztés (többször visszaeső) 8 év közügyektől eltiltás	Enyhít, 212/A.§ (2) b) pont II. fordulatnak minősíti 4 év szabadságvesztés 4 év közügyektől eltiltás	-
26. ügy	Btk. 212/A.§ (2) a) pont	Btk. 222.§ (1) (3) a) zaklatás vétsége	1 év 6 hónap szabadságvesztés 3 évre felfüggesztve	felfüggesztés próbaidejét 2 évre enyhíti	-
27. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) pont	-	252 óra fizikai munkakörben teljesítendő közérdekű munka	-	-
28. ügy	Btk. 212/A. § (1) a) és (2) b) pont	164. § (1) , (3) , (6) c) testi sértés Btk. 164. § (1) , (3) , (6) c) testi sértés kísérlet	1 év 4 hónap 2 év 4 hónapra felfüggesztve	súlyosít, 2 év szabadságvesztés 4 évre felfüggesztve	-
29. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 164.§ (1) , (8) I. fordulat testi sértés	7 év szabadságvesztés 7 év közügyektől eltiltás	helybenhagyja	-
30. ügy	Btk 212/A. § (2) b) pont	Btk. 164. § (1) (8) I. fordulata testi sértés	2 év szabadságvesztés 2 év közügyektől eltiltás	helybenhagyja	-
31. ügy	Terhelt 1 : Btk. 212/A § (2) a) pont Terhelt 2: Btk. 208. § (1) kiskorú veszélyeztetése FELMENTI	4 rb. Btk. 208. § (1) kiskorú veszélyeztetése	Felmentve Felmentve	Terhelt 1: Bűnös Btk. 212/A § (2) a) pont, 4 rb. Btk. 208. § (1), 2 év szabadságvesztés, 5 évre felfüggesztve Terhelt 2: bűnös 4. rb. Btk. 208. § (1) kiskorú veszélyeztetése, 1 év szabadságvesztés, 2 évre felfüggesztve	helybenhagyja
32. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 160. § (1) emberölés kísérlet Btk. 222. § (2) a) (3) a) folytatólagosan elkövetett zaklatás Btk. 234. § (1) és (2) c) halált okozó közúti veszélyeztetés Btk. 237. § (1) bódult állapotban elkövetett járművezetés vétsége	9 év szabadságvesztés 7 év közügyektől eltiltás 7 év járművezetéstől eltiltás	súlyosít, 12 év szabadságvesztés súlyosít, 10 év közügyektől eltiltás bűnös, Btk. 208. § (1) kiskorú veszélyeztetése	-

33. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 194. § (1) személyi szabadság megsértésének büntette	2 év szabadságvesztés 2 év közügyektől eltiltás	megváltoztatja, cselekmények egységesen Btk. 212/A. § (2) b) pont 2 év közügyektől eltiltás mellékbüntetést mellőzi	-
34. ügy	Btk. 212/A. § (2) b) pont	Btk. 164. § (1) (6) c) testi sértés	2 év 6 hónap szabadságvesztés 3 év közügyektől eltiltás	megváltoztatja, Btk. 164. § (1) (6) c) pont szerinti testi sértést Btk. 164. § (1), (8) I.fordulat szerint minősíti	-
35. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) II. fordulat	Btk. 160. § (1), (2) bekezdés a.), b.), d.), f.), k.) pontok emberölés büntett kísérletében 3 rb. Btk. 208. § (1) kiskorú veszélyeztetése	életfogytig tartó szabadságvesztés 10 év közügyektől eltiltás	megváltoztatja, Btk. 160. § (1) bekezdés, (2) bekezdés a), b), d) és k) pont szerint minősíti bűnös Btk. 164. § (1) (3) testi sértés súlyosít, végleges hatályú foglalkozástól eltiltás	-
36. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 197. § (1) a) pont és (3) b) pont szexuális erőszak Btk. 194. § (1) bekezdés és (2) bekezdés b) és c) személyi szabadság megsértése Btk. 164. § (1) (8) I. fordulat testi sértés	14 év szabadságvesztés (többszörös visszaeső) 10 év közügyektől eltiltás	megváltoztatja, Btk. 194. § (1) (2) c) pont	-
37. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 160. § (1) emberölés kísérlete Btk. 208. § (1) kiskorú veszélyeztetése	11 év szabadságvesztés 10 év közügyektől eltiltás végleges hatályú foglalkozástól eltiltás	helybenhagyja	-
38. ügy	Btk. 212/A. § (1) a) pont	Btk. 370. § (1) (2) a) folytatólagosan elkövetett lopás Btk. 164. § (1) (3) testi sértés Btk. 380. § (1) jármű önkényes elvétele Btk. 160. § (1) bekezdés, (2) bekezdés j) emberölés kísérlete	életfogytig tartó szabadságvesztés (erőszakos többször visszaeső) 10 év közügyektől eltiltás	megváltoztatja, Btk. 160. § (1) emberölés kísérletének minősíti (25 év után lehet feltételesen szabadságra bocsátani)	-

39. ügy	Btk. 212/A.§ (2) a) pont I. fordulata	4 rb. Btk. 208. § (1) kiskorú veszélyeztetésének büntette Btk. 194.§ (1) (2) c) pont személyi szabadság megsértése Btk. 311.§, Btk. 310.§ (1) a) pont közfeladatot ellátó személy elleni erőszak (tanár sérelmére) 2 rb. Btk. 339.§ (1) garázdaság Btk. 222.§ (2) a) (3) a) pont zaklatás büntette Btk. 222.§ (1) (3) a) pont zaklatás vétsége	3 év szabadságvesztés 4 év közügyektől eltiltás 4 év foglalkozástól eltiltás	helybenhagyja	-
40. ügy	Btk. 212/A. § (2) b) pont	3 rb. Btk. 208. § (1) kiskorú veszélyeztetése Btk. 222. § (2) a) és (3) a) pont folytatólagosan elkövetett zaklatás	5 év 4 hónap szabadságvesztés 6 év közügyektől eltiltás 4 év foglalkozástól eltiltás	bűnös folytatólagosan elkövetett szexuális kényszerítés büntetében (Btk. 196. § (1) és (2) bekezdés b) pont 8 év szabadságvesztés 8 év foglalkozástól eltiltás 8 év közügyektől eltiltás feltételes szabadságra nem bocsátható	enyhít 6 év szabadságvesztés 6 év közügyektől eltiltás
41. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) pont	-	300 000 Ft pénzbüntetés lefokozás	helybenhagyja	-
42. ügy	Btk 212/A. § (2) b) pont	164 § (1) bekezdés, (8) bekezdés I. fordulat	5 év 6 hónap szabadságvesztés 5 év közügyektől eltiltás	helybenhagyja	-
43. ügy	Btk. 160. § (1) emberölés kísérlete Btk. 164. § (1), (3) testi sértés kísérlete Btk. 222. § (2) a) (3) a) II. fordulat zaklatás		5 év szabadságvesztés 5 év közügyektől eltiltás 3 év járművezetéstől eltiltás	bűnös Btk. 212/A.§ (2) a) pont 1. és 2. fordulat enyhít, mellőzi a 3 év járművezetéstől eltiltást	-

44. ügy	Btk. 212/A. § (1) a) pont	Btk. 322. § (1) közveszélyokozás Btk. 160. § (1) (2) bekezdés d) pont emberölés kísérlete	14 év szabadságvesztés 10 év közügyektől eltiltás feltételes szabadságra nem bocsátható	megváltoztatja, Btk. 160. § (1) (2) d) és g) pontok emberölés kísérlete bűnös, Btk. 371. § (1) bekezdésébe ütköző és a (4) bekezdés a) pont rongálás bűnös, Btk. 212/A. § (1) a) pontj és (2) a) pont 10 év szabadságvesztésre enyhít	-
45. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) I. fordulat	Btk. 164. § (1) (3) (8) 1. fordulat testi sértés	3 év 6 hónap szabadságvesztés 4 év közügyektől eltiltás	helybenhagyja	-
46. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 222. § (2) a) zaklatás Btk. 371. § (1) (2) a) pont folytatólagosan elkövetett rongálás	2 év 6 hónap szabadságvesztés 3 év közügyektől eltiltás	2 év szabadságvesztésre enyhít felmenti, Btk. 222. (2) a) pont alól	helybenhagyja
47. ügy	Btk. 212/A. § (2) b) pont	-	4 év szabadságvesztés 5 év közügyektől eltiltás	helybenhagyja	-
48. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) pont I. és II. fordulat	Btk. 192. § (1) (2) b) pont emberkereskedelem és kényszermunka 8 rb. Btk. 244. § (1) a) pont állatkínzás	6 év szabadságvesztés 6 év közügyektől eltiltás	Enyhít 4 év szabadságvesztés 4 év közügyektől eltiltás	-
49. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 222. § (2) a) zaklatás Btk. 222. § (2) bekezdés a) pont és a (3) bekezdés a) pont zaklatás Btk. 160. § (3) emberölés előkészülete	2 év szabadságvesztés 2 év közügyektől eltiltás	helybenhagyja	-
50. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 160. § (1), (2) i) pont emberölés kísérlete 3 rb. Btk. 208. § (1) kiskorú veszélyeztetése	11 év 6 hónap szabadságvesztés 10 év közügyektől eltiltás végleges hatályú foglalkozástól eltiltás	feltételes szabadságra nem bocsátható	-
51. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 160. § (1) (2) j) pont emberölés Btk. 194. § (1) személy szabadság megsértése	7 év szabadságvesztés 8 év közügyektől eltiltás	helybenhagyja	-

52. ügy	Btk. 212/A. § (2) b) pont	Btk. 192. § (2) a) és b) pont emberkereskedelem és kényszermunka Btk. 346. § (1) b) pont okirattal visszaélés	8 év szabadságvesztés 8 év közügyektől eltiltás	helybenhagyja	-
53. ügy	Btk. 212/A. § (2) b) pont I. fordulat	Btk. 164. § (1) (8) I. fordulat testi sértés	3 év 6 hónap szabadságvesztés 3 év közügyektől eltiltás feltételes szabadságra nem bocsátható	helybenhagyja	-
54. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 164. § (1) (3) testi sértés kísérlete Btk. 164. § (1) (8) I. fordulata testi sértés kísérlete Btk. 222. § (2) a) és (3) a) pont zaklatás Btk. 221. § (1) magánlaksértés	7 év szabadságvesztés 8 év közügyektől eltiltás feltételes szabadságra nem bocsátható	helybenhagyja	-
55. ügy	Btk. 212/A. § (2) b) pont	Btk. 160. § (1) emberölés kísérlete Btk. 164. § (1) (3) testi sértés kísérlete Btk. 208. § (1) kiskorú veszélyeztetése	9 év szabadságvesztés 9 év közügyektől eltiltás 5 kk. szülői felügyeleti jog megszüntette	súlyosít 11 év szabadságvesztés 10 év foglalkozástól eltiltás	-
56. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) pont	Btk. 160. § (1) (2) d) és f) emberölés kísérlete	életfogytig tartó szabadságvesztés (erőszakos többször visszaeső) 10 év közügyektől eltiltás	helybenhagyja	-
57. ügy	Btk. 212/A. § (1) a) és (2) a) I. fordulat	Btk. 160. § (1) emberölés kísérlete	10 év szabadságvesztés (visszaeső) 5 év közügyektől eltiltás	helybenhagyja	-
58. ügy	Btk. 212/A. § (2) a) pont	3 rb. Btk. 208. § (1) kiskorú veszélyeztetése Btk. 222. § (1) (3) a) pont zaklatás Btk. 236. § (1) ittas állapotban elkövetett járművezetés vétség	2 év szabadságvesztés 4 évre felfüggesztve 1 év 6 hónap járművezetéstől eltiltás	Enyhít 1 év 6 hónap szabadságvesztésre enyhít, 2 év próbára bocsátásra felfüggesztve	-

5. számú melléklet: Gyermekbántalmazás és büntetőjogi minősítés a vizsgált ügyekben

Ügy	Gyermekbántalmazás (is) történt?	Gyermekbántalmazás helyesen került beminősítésre?	Rendszeres gyermekbántalmazást (tévesen) kiskorú veszélyeztetésének minősítették	Gyermekbántalmazást egyáltalán nem minősítették be (szankcionálás nélkül maradt)	Az ügyben érintett gyermekek száma:
1.	nem	nem	nem	nem	1
2.	igen	igen	nem	nem	1
3.	nem	-	-	-	2
4.	nem	-	-	-	-
5.	nem	-	-	-	1, tanúként
6.	igen	nem	igen	nem	3
7.	nem	-	-	-	0
8.	nem	-	-	-	0
9.	nem	-	-	-	2 tanúként
10.	nem	-	-	-	-
11.	az ítéletek nem tartalmazzák erre utaló adatot	-	-	-	1 tanúként
12.	igen	I. fokon nem	I. fokon igen	nem	3
13.	nem	-	-	-	-
14.	nem	-	-	-	-
15.	nem	-	-	-	2

16.	nem	-	-	-	2
17.	igen	igen	igen	nem	3
18.	nem	-	-	-	2 unoka tanúként
19.	az ítéletek nem tartalmaznak erre utaló adatot	-	-	-	-
20.	nem	-	-	-	3 tanúként
21.	nem	-	-	-	4
22.	nem	-	-	-	3
23.	nem	-	-	-	2
24.	az ítéletek nem tartalmaznak erre utaló adatot	-	-	-	-
25.	nem	-	-	-	1
26.	az ítéletek nem tartalmaznak erre utaló adatot	-	-	-	2 tanúként
27.	az ítéletek nem tartalmaznak erre utaló adatot	-	-	-	-
28.	nem	-	-	-	-
29.	nem	-	-	-	2
30.	az ítéletek nem tartalmaznak erre utaló adatot	-	-	-	1
31.	igen	felmentette	nem, helyesen beminősítette	nem	4
32.	igen	I. fokon nem	-	nem, II. fok minősítette	1, tanúként

33.	az ítéletek nem tartalmazznak erre utaló adatot	-	-	-	2
34.	az ítéletek nem tartalmazznak erre utaló adatot	-	-	-	1
35.	igen	nem	igen	nem	3
36.	nem	-	-	-	0
37.	nem	-	-	-	2, abból 1 tanúként
38.	nem	-	-	-	0
39.	nem	-	-	-	4
40.	igen	nem	igen	nem	3
41.	nem	-	-	-	0
42.	az ítéletek nem tartalmazznak erre utaló adatot	-	-	-	-
43.	az ítéletek nem tartalmazznak erre utaló adatot	-	-	-	1 tanúként
44.	nem	-	-	-	0
45.	az ítéletek nem tartalmazznak erre utaló adatot	-	-	-	-
46.	nem	-	-	-	0
47.	nem	-	-	-	0
48.	nem	-	-	-	3
49.	nem	-	-	-	0

50.	igen	nem	igen	nem	3 (tanúként is)
51.	nem	-	-	-	0
52.	nem	-	-	-	0
53.	az ítéletek nem tartalmaznak erre utaló adatot	-	-	-	0
54.	nem	-	-	-	1
55.	igen, de az elsőfokú döntés nem állt rendelkezésre	nem	igen	nem	1
56.	az ítéletek nem tartalmaznak erre utaló adatot	-	-	-	-
57.	az ítéletek nem tartalmaznak erre utaló adatot	-	-	-	-
58.	az ítéletek nem tartalmaznak erre utaló adatot	-	-	-	3 tanúként

Családon belüli erőszak - Látencia vizsgálati kérdőív

Tisztelt Kitöltő!

Előre is köszönöm, hogy időt szán a családon belüli erőszak kutatásával kapcsolatos kérdőívem kitöltésére. Az **Ön véleménye és tapasztalatai kulcsszerepet játszanak** abban, hogy a tudományos közösség és a döntéshozók jobban megértsék ezt a jelenséget, mert ez olyan súlyos és sürgető társadalmi probléma, melynek megértése és kezelése közös felelősségünk. A kérdőív **anonim (névtelen)**, az itt megadott válaszokat kizárólag a doktori értekezésemhez és a kutatásom keretében használom fel.

Kérem, hogy válaszaival **bátran és őszintén** járuljon hozzá ehhez az országos vizsgálatához. A kitöltés körülbelül 5-8 percet vesz igénybe.

Tisztelettel: Dr. Ázsoth Szilvia

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

1. Az Ön neve:

- nő
- férfi

2. Az Ön életkora:

- 0-13
- 14-17
- 18-24
- 25-59
- 60 év felett

3. Melyik vármegyében lakik / tartózkodik jellemzően?

- Baranya
- Bács-Kiskun
- Békés
- Borsod-Abaúj-Zemplén
- Csongrád-Csanád
- Fejér
- Győr-Moson-Sopron
- Hajdú-Bihar
- Heves
- Jász-Nagykun-Szolnok
- Komárom-Esztergom
- Nógrád
- Pest/Budapest
- Somogy
- Szabolcs-Szatmár-Bereg
- Tolna

- Vas
- Veszprém
- Zala

4. Legmagasabb iskolai végzettsége:

- nem fejeztem be az általános iskolát
- alapfokú (8 általános)
- középfokú (szakiskola, szakmunkásképző, gimnázium)
- felsőfokú (főiskola, egyetem)
- felsőfok felett (PhD, LL.M stb.)

5. Családi állapota:

- házas
- elvált
- özvegy
- élettársi kapcsolat
- partnerkapcsolat (együttélés nélkül)
- egyedülálló

6. Van 18 év alatti gyermeke?

- egyáltalán nincsen gyermekem
- már nincs 18 év alatti gyermekem
- igen, 1 gyermek
- igen, 2 gyermek
- igen, 3 gyermek
- igen, 4 vagy több gyermek

7. Volt már a családjában bármilyen erőszakos cselekmény? (pl. lelki, fizikai bántalmazás)

- igen
- nem

8. Gyermekkorában átélt-e vagy tapasztalt-e a családjában lelki vagy fizikai erőszakot?

- igen
- nem

9. Tapasztalta az elmúlt 12 évben, hogy a családi veszekedések, hangos szóváltások félelmet váltanak ki Önből? Ha igen, kb. milyen gyakorisággal?

- egyáltalán nem tapasztaltam ilyet
- igen, évente néhány alkalommal
- igen, havonta többször
- igen, heti rendszerességgel
- igen, szinte naponta

10. Átélt vagy tapasztalt az elmúlt 12 évben érzelmi vagy lelki bántást/bántalmazást/erőszakot a családjában? Ha igen, melyik hozzátartozójától (több válasz is adható)

- egyáltalán nem tapasztaltam érzelmi vagy lelki bántást/bántalmazást/erőszakot
- házastárs
- volt házastárs
- élettárs
- volt élettárs
- partner
- volt partner
- szülő
- gyermek
- egyéb hozzátartozó

11. Amennyiben átélt vagy tapasztalt érzelmi/lelki bántást/bántalmazást/erőszakot a családjában, azok milyen formában jelentek meg? (több válasz is adható)

- nem tapasztaltam érzelmi vagy lelki erőszakot
- fenyegetés
- kigúnyolás
- nevetségessé tettek mások előtt
- sértegetés
- rendszeres számonkérés
- kritizálás
- lekicsinylés
- önbizalom, önbecsülés lerombolása
- folyamatos ellenőrzés / kontroll
- hibáztatás
- annak éreztetése, hogy nélküle nem lennék képes semmire / önálló életre
- pénzelvétel, anyagi függőségben tartás
- munkavállalás megtiltása
- baráti, családok kapcsolatok megtiltása vagy korlátozása
- egyéb:

12. Átélt vagy tapasztalt az elmúlt 12 évben fizikai bántást/bántalmazást/erőszakot a családjában? Ha igen, kitől? (több válasz is adható)

- egyáltalán nem tapasztaltam fizikai erőszakot
- házastárs
- volt házastárs
- élettárs
- volt élettárs
- partner
- volt partner
- szülő
- gyermek
- egyéb hozzátartozó

13. Amennyiben átélt vagy tapasztalt fizikai bántást/bántalmazást/erőszakot a családjában, azok milyen formában jelentek meg? (több válasz is adható).

- nem tapasztaltam fizikai bántást / bántalmazást / erőszakot
- fojtogatás

- megütés tenyérrel
- megütés ököllel
- megütés valamilyen tárggyal
- szorongatás
- bútorzatoknak, falnak stb. nekilökés
- megrúgás
- földre, ágyra stb. leteperés
- lökdösés
- hajhúzás
- megégetés
- megharapás
- éheztetés, szomjaztatás
- megkötözés
- intim testrészek megsebesítése
- szexuális tevékenységre kényszerítés a bántalmazóval
- mással való szexuális tevékenységre kényszerítés
- egyéb:

14. Kért valaha hatósági segítséget a lelki vagy fizikai bántalmazások miatt? Ha igen, kérte-e tőlük, hogy ne engedjék a bántalmazót az Ön közelébe menni?

- nem bántalmaztak, nem volt erre szükségem
- igen, fordultam a hatóságokhoz, de nem kértem távoltage
- igen, fordultam a hatóságokhoz és kértem távoltage
- más hívta ki a rendőrséget és elrendelték a távoltage
- más hívta ki a rendőrséget, de nem rendelték el a távoltage
- nem kértem segítséget a hatóságoktól

15. Elmondta a környezetében bárkinek, hogy testileg / lelkileg bántalmazták? Ha igen, kinek? (több válasz adható)

- nem bántalmaztak, nem volt erre szükségem
- igen, egy közeli barátomnak / barátnőmnek
- igen, egy családtagomnak
- igen, egy munkatársamnak
- igen, egy ismerősömnek
- igen, egyik szomszédomnak
- nem mondtam el senkinek

16. Amennyiben bántalmazó családban él vagy élt korábban, meg tudja határozni, hogy milyen okból marad(t) együtt a bántalmazóval? (több válasz is adható)

- nem élek bántalmazó környezetben
- szeretet, ragaszkodás
- nem tudtam volna / nem tudnám magam eltartani egyedül
- nem tudtam volna / nem tudnám nélküle felnevelni a gyermek(ek)et
- bíztam / bízom abban, hogy idővel megváltozik a helyzet
- mindig bocsánatot kér(t) és hittem / hiszek neki
- félelem
- fenyegetés vagy zsarolás, ha el akartam / el akarok menni
- nekem kell(ett) gondoskodni a család egységéről
- úgysem tudott volna / tud segíteni senki

- egyéb:

17. Hogyan érzi/érezte magát a családi bántás/bántalmazás/erőszak következtében kialakult helyzet miatt? (több válasz is adható)

- nem élek / nem éltem bántalmazó környezetben
- félelem
- düh
- szorongás
- depresszió
- pánikroham / pánikbetegség
- tehetetlenség
- megalázottság
- kétségbeesés
- szomorúság
- kilátástalanság
- félte(tte)m a gyermeke(ke)t / a velem együtt élőket
- egyéb:

18. Amennyiben bántalmazó családban él vagy élt korábban, kér(t) Öntől bocsánatot a bántalmazó a lelki vagy fizikai bántalmazás után?

- nem élek / nem éltem bántalmazó környezetben
- soha
- ritkán
- többször
- minden alkalommal

19. Ha Önt vagy gyermekét gyermekkorában érte lelki vagy fizikai bántalmazás, az Ön(ök) környezetében lévő kívülállók (nem családtagok) észleltek-e vagy jelezték-e a bántalmazás tényét / gyanúját? (több válasz adható)

- nem élek / nem éltünk bántalmazó környezetben
- nem észlelték (nem vették észre) és nem is jelezték a bántalmazásomat gyermekkoromban
- nem észlelték (nem vették észre) és nem is jelezték a gyermeke(i)m bántalmazását
- észrevették (vagy pontosan tudták) a bántalmazást, de senki nem ajánlotta fel a segítségét és intézkedés (jelzés) sem történt
- észrevették (vagy pontosan tudták) a bántalmazást, és segítséget is kaptam
- igen, valamelyik pedagógus (pl. osztályfőnök, testnevelőtanár stb.)
- igen, az iskolai szociális munkás
- igen, az iskolapszichológus
- igen, az iskolaorvos
- igen, a védőnő
- igen, a házi orvos / gyermekorvos
- egyéb:

20. Sokat segítene, ha megosztaná velem a témában felmerült gondolatait, észrevételeit, mondanivalóját: